

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

RECEIVED BY EXCHANGE

Class

8314

M 52

MARDARIE COZIANUL

LEXICON
SLAVO-ROMÂNESC
ȘI
TÎLCUIREA NUMELOR
DÎN 1649.

PUBLICATE
CU STUDIU, NOTE ȘI INDICELE CUVINTELOR ROMÂNESCİ
DE

GRIGORIE CREȚU
PROFESOR LA LICEUL MATEIÎ BASARAB.

CU MAI MULTE FACSIMILE

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

831 2

M 32

BUCUREȘCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL
Furnisor al Curții Regale
16, STRADA DOAMNEI, 16
1900.

Prețul 5 lei.

DE ACELAȘI AUTOR:

ANONYMUS CARANSEBESIENSIS, cel mai vechi dictionar român-latin de pe la 1670, cu introducere (publicat în *Revista «Tinerimea Română»* din 1898);

și următoarele studii:

DOUĂ STIHURI DIN SECOLUL TRECUT (în *Convorbiri literare* din 1875);

CÂTE-VĂ SPECIMENE DE ETIMOLOGIA POPORANĂ ROMÂNĂ (în *Columna lui Traian* din 1883);

ÎNTÂIUL PRAXIŮ SAŮ APOSTOL ROMÂNESC TIPĂRIT, de pe la 1570 (în *Revista pentru Istorie, Archeologie și Philologie*, tom. V din 1885);

CODICELE VORONETEAN DE I. AL LUI G. SBIERA, critică (aceeași revistă, tom. VI din 1891, ediție separată 1886);

O NOUĂ ETIMOLOGIE A NUMERALULUI ROMÂNESC O (aceeași revistă, tom. VI din 1891, ediție separată 1888).

MARDARIE COZIANUL

LEXICON

SLAVO-ROMÂNESC

ȘI

TÎLCUIREA NUMELOR

DIN 1649.

PUBLICATE

CU STUDIU, NOTE ȘI INDICELE CUVINTELOR ROMÂNESC

DE

GRIGORIE CREȚU

PROFESOR LA LICEUL MATEIŢU BASARAB.

CU MAI MULTE FACSIMILE

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL

Furnizor al Curții Regale

16, STRADA DOAMNEI, 16

1900.

MAR 03 1935

PRESERVATION
COPY ADDED
ORIGINAL TO BE
RETAINED

MAIN

EXCHANGE

PG46
Z5 C74
1900
MAIN

PREFAȚĂ.

Lucrarea de față se compune din 3 părți:

1). *Studiul propriu Țis, care descrie codicele, arată întocmirea lexiconului, se ocupă de particularitățile limbei slavone și ale celei românești a cărții și atinge câteva chestii streine, dar în legătură cu vocabularul, cum sînt acelea despre Berînda și despre celelalte un-spre-dece încercări de lexicografie slavo-română, insistînd firesce cît mai mult asupra elementului românesc.*

2). *Textul slav ic și românesc cu cirilice, la care s'au adaus pe margine numerele paginelor și ale articulelor codicelui din cinci în cinci, cu diferite semne, ca stelufe pentru deosebirea vorbelor luate de Mardarie din Suplimentul său din Numele proprii ale lui Berînda, cum și a celor adause de Mardarie însuși; asemenea, nisce cruci puse înainte pentru distingerea vorbelor scrise de alții și în urmă pentru deosebirea numelor proprii de călugări și călugărițe. In parentese s'au pus mai ales variantele din Berînda și alte puține completări sau îndreptări, cum și semnul întrebării, cînd am credut că traducerea e nêexactă, ceea-ce se pôte ușor verifică prin comparare cu orî-ce lexicon slav ic bun, cum e bună-ôră al lui Fr. Miklosich. (1) In note am mai dat variante și alte explicări. N'am putut finê samă de numărul și lungimea rîndurilor; de asemenea am despărțit vorbele scrise unit, în special encliticele le-am despărțit printr'o liniuță.*

(1) *Lexicon palæoslovenico-græco-latinum* edidit Fr. Miklosich, Vindobonæ, 1862—1865.

3) *Indicele cuprinde toate vorbele românescri numerotate și înșirate în ordine alfabetică, dar s'a ținut samă și de diferitele forme flexionare ale lor, cari s'așezat la un loc. În parentese am adaus tot-deauna procliticele, encliticele și alte vorbe ce se întrebuițază des în legătură cu aceea ce formază obiectul articolului. Trebuie să se noteze că cuvintele din parentese fără nici un semn sînt de pus înaintea, iar cele cu + sa și -, în urma celui dela începutul articolului. Numerele cu * în urmă arată vorbele adause, în manuscriptul lui Mardarie de alfiu, iar cele dintre [], de noi. Mai multe amănunte în această privire s'a dat în însemnarea de la începutul Indicelui (p. 303). Ast-fel indicele va face ca publicația să fie întrebuițată și ca lexicon româno-slavon, deși trebuie știut, că nu ori-cărui vorbe românescri corăspunde numai decât una slavică.*

*Am făcut comparații cu vorbele și formele lui Michail Moza, a cărui *Chronică de la 1620* a publicat-o d-l B. P. Hasdeu în *Cuvente den Bătrâni I* și cu ale *Lexiconului român-latin*, manuscript de pe la 1670, publicat întreg de subsemnatul în *Revista «Tinerimea Română»*, noua serie, vol. I (1898), sub titlul *Anonymus Caransebesiensis*, Moza fiind Oltean ca și autorul *Lexiconului* ce publicăm, iar *Anonymus* din Banat, provincie limitrofă cu Oltenia.*

Am crezut că servim știința, făcând la multe cuvinte diverse observații gramaticale, dialectale etc., distingînd însă tot-deauna, prin forma caracterelor, adausele noastre de cuvintele lexicografului studiat. O samă din aceste observații, adecă cele etimologice, cari în câte-vă casuri au luat proporții neobiceiuite (de exemplu cele relative la fluer și la sufixul ete din acum dispărutul hrăjeate), au nevoie de o justificare specială.

Articolele s'așezat așa, ca cetitorul să prindă dintr-o singură privire familia întregă a unui cuvînt: forma primitivă, derivatele și compusele lui, cum și ori-ce înruderiri ce s'așezat în carte. Ast-fel chiar prin acesta noi am dat lucrării un caracter etimologic pronunțat. Intrați pe această cale, ne-a fost greu de a nu arăta originile mai multor vorbe, cari ne preocupau de mai mulți ani, mai ales ale aceloră despre cari părerea noastră era cu totul originală.

Iacă lista acestor vorbe cu arătarea paginei din carte, când ele nu se află la locul ce li se cuvine în şirul alfabetic ordinar al Indicelui: (1)

- a, *particulă enclitică*;
 abătură(-se), p. 303 s. v. a, *prep.* = *lat. ad*; (2)
 acia, cf. p. 331 s. v. *i, *adverbiu*;
 adecă;
 adevărū;
 aestū, p. 327 s. v. grierū;
 aguride, p. 354 s. v. panachide;
 aice, p. 327 s. v. grierū;
 aiurea;
 al;
 alamă, p. 345 s. v. malamă;
 alergū, p. 303 s. v. a, *prep.* = *lat. ad*; (3)
 altiţă, p. 360, col. a doua;
 alung, *în nota de la alerg de mai sus*;
 amū, p. 354 s. v. omşorulū şi 369 s. v. spământă(-se);
 apăsată, p. 356 şi 358 s. v. *păsată şi povăţire;
 apestire şi pesti (nu);
 apucū, *în nota de la alerg de mai sus*;
 ară, are, *auxiliar în formele compuse ară fi şi are fi fost*,
 p. 382 s. v. voļū;
 arepă, p. 356 s. v. [*pe, *pede]; (4)

(1) *În listă, printre etimologiile proprii, am intercalat şi de cele descoperite de alţii, crezând că aducem oarecare lumină prin explicarea noastră.*

(2) *Acum însă cred că e mai probabilă etimologia *abbatuo (Laurian-Maxim, Körting, Tiktin şi în parte Hasdeu) de cât *adbatuo (De Pontbriant şi Philippide).*

(3) *Acum însă prefer etimonul lat. ca(ba)llīco — arleg — alerg cu aferesa consonei iniţiale etc., cf. apuc = *capuco, cârlan = caball(us) + -an şi balegă de mai jos. Arom. lag (cf. Papahagi, Români din Meglenia), ar pute fi un (c)all(e)gu metatesat, iar alag din cele-lalte părţi o formă mai târzie cu a protetic. Pentru schimbarea accentului cf. alêg = lat. elīgo. Se mai observă că verbul acesta e neutru, nu activ ca alung, care trebuie să vie, nu din un lat. *adlongare, ci din elongare, de unde v. it. elongare şi fr. éloigner şi cu care cf. v. rom. delungare. Ar fi fost şi straniu ca numai limba noastră să nu fi păstrat simplul caballico, deşi ori-ce copil de Român alêrgă călare pe bēţ.*

(4) *Aripezū din locul citat e greşit tipărit în loc de înaripezū.*

asemenea, p. 355 s. v. până;
 asfințescă, p. 304 *sus*;
 astupă, p. 372 s. v. *stupă;
 auș, p. 354 s. v. omșorulă;
 aușel, p. 338 s. v. înșelă;
 baeră;
 balega;
 belire, p. 324, col. a doua;
 boșorog, p. 372 s. v. surupătoră;
 brăfire; (1)
 brânză, p. 324, col. a doua;
 broască;
 bucurie, bucur, bucurare;
 bușmachîu, p. 124, nota 2; (2)
 capătă;
 cârcelă, p. 324, col. întâia și 327 s. v. grîeră;
 ce și ci, *conjunție*;
 cel și cîastă;
 ceură;
 cîațe;
 cîorchin, p. 372 s. v. strugur;
 codilă și codirlă, p. 338 s. v. înșelă;
 codru;
 corcodușă sau curcudușă, p. 319;
 Crăciun, p. 325 s. v. flueră;
 crieră, p. 327 s. v. grîeră;
 cruțat, p. 351 s. v. necruțat;

(1) *Etimologia acestui cuvînt pare a fi mai simplă de cît cea dată la p. 309 și anume: lat. fabulari — faburare — făbrire — brăfire, cu conjugarea schimbată și numai cu o singură metatesă a grupului br. Dacă aceasta e forma mai veche românească, atunci actualul băfire trebuie considerat ca o formă metatesată din nou și deci presupunerea de la p. 80 că brăfală etc. ar fi metatesat din bărfală nu ar mai pute avea loc acum, când nu mai este îndoelă asupra originii latine a vorbei. — Chestia metatesei lichidelor din cărțile vechi românești avînd o importanță deosebită și fiind tratată de noi, în paragraful respectiv de la pp. 80—81, pentru prima oară într'acest chip, ne permitem a ruga pe cititor să-î dea atenția cuvenită, fiind samă și de observațiile ce facem, în notele din această prefată, la cuvintele brăfire, năprăca și prăghie.*

(2) *Cf. mold. bușmac din Dictionnaire roum.-fr. par Fr. Damé.*

cunteni, p. 375 s. v. *teni;
 cură (= *curge*) = *lat. colare + currere*;
 cură (= *alérgá*) = *lat. currere*;
 dară;
 dâogariű, p. 72;
 deacă;
 deci;
 dereticare, p. 363 s. v. *reagere;
 desfătări;
 deslușit;
 despic;
 deșteptă (a se);
 Dragobete, *nume de sărbătoare populară*, p. 331;
 dumerire;
 de-a-dura, p. 326 s. v. gaură, p. 336 s. v. înde, p. 361 s. v.
 pururea;
 -e *final din expresii ca pe apucate*;
 erete și arete, p. 329, col. întâia; (1)
 fig și figa;
 fillariű;
 fiștigóea, p. 323 col. a doua;
 flit, p. 324, col. întâia;
 fluerű și flueră;
 funicel, p. 38.
 gaură, și la p. 384 s. v. zgău;
 găcescű;

(1) *Copiii din satele Mușetești și Gruiu—Gorj, când se duc cu vitele prin poene (câmpuri) și vor să prindă sfrâncioge sau alte pasări, strigă pe erete cu vorbele heri, heri! La acest ghelaiű el vine în crâng și le scote din tufe, iar băieții dau cu bótele (pe aiurűa 'ciumegele'), de le omoră. Așa dar eretele este un fel de hărășitor sau hăreș, hărăș (după vorba lui Miron Costin, I, 439, ediț. V. A. Ureche, și Dosoteiű în Paremiariű, f. 31). De aceea înclin a crede că erete e o formă mai nouă a vorbeii hărăș, care s'a făcut din tulpina har- a maghiaro-sl. harűă, ca și cântăreș din cântare. Știința de mai sus ne-a comunicat-o guardul comunal Mateiű Tănăsescu, originar din Voiteștiű-din-deal — același județ, care spune că în satul său nu se dice erete, ci numai 'uliű', și că eretele n'ar fi de cât un uliű tiner; căci, dicea el, uliűl prinde pasări, când e mai mic și de aceea numai s'ar fi părănd că uliűl e mai mare de cât eretele.*

găoază, p. 384 s. v. zgău;
 ghiunoe;
 grîerû;
 gúrnie;
 haî;
 hărăesc;
 hrăjeate (1);
 hrătîe, p. 80.
 hreascuî, p. 328.
 i şi hi, p. 320 s. v. eşire;
 *i, *adverbiu*;
 iar;
 *inte;
 încă, şi 303, col. a doua;
 înde din îndemănă, îndemnû, îndesară, îndeşti ani;
 pe'ndelete, p. 330, col. *întăia*;
 îndurà (a se) (+spre), p. 326 s. v. gaură, 336 s. v. înde,
 361 s. v. pururea; (2)
 îngăduescû, p. 335 col. *întăia*;
 înlântru, înlăuntru, p. 342 s. v. lăntru;
 însă;
 însoru(-mă), p. 338; cf. 335, col. *întăia* (3);
 înşelû;
 întămplare;
 întărătare;
 întîmpin;
 întortû, cf. p. 84;
 întrâmare, cf. *trâmare;
 întrebare, p. 339 s. v. întărătare;
 întreg, şi la 307 s. v. atingu-mă;
 lapăd;
 lămurit;
 lăsat de-sec, p. 360, col. a doua;

(1) Cf. *Indreptarea legii din 1652*, p. 78 (glava 104): «*tavliile să ehîamă şi coînacele şi harjeţile.*»

(2) In locurile citate de la pp. 326 şi 361 s'a făcut greşeala că nu s'a pus semnul + înainte de spre din *parentesă*.

(3) *Însă* în acest al doilea loc explicarea silabei iniţiale s'a făcut greşit.

lăcuescă, p. 72;
 lişnic, p. 228, nota 8;
 *lo, *adverbiu*;
 lu, *articol antepus*;
 luntre;
 malamă;
 măceş;
 măl;
 mămue;
 mânz, p. 324, col. a doua (1);
 mânzat, cf. nota de la articolul precedent;
 mânzare, cf. nota de la mânz;
 măşcoiă, muşcoiă, măşcul, mēskē;
 mejdina;
 mescătoriu = *lat. *bibiscatorius* — *biscatorius*;
 miduesce, p. 319 s. v. dumerire;
 minune;
 Mirea = Mitrea = Dumitru, de unde şi Mircea, p. 342 s. v.
 lăntru;
 mitlutel;
 mormînt;
 moş, p. 354 s. v. omşorul;
 moşie;
 motan, p. 338 s. v. înşelă;
 mujdelă, p. 338 s. v. înşelă;
 naşă, nănaşă;
 năprăca, şi p. 80; (2)
 nedeşgrăit, cf. p. 92 şi 95;
 nemoştesc;
 nimearnică, cf. p. 75, cum şi 369 s. v. spămîntă (-se);
 norie;
 oare, *adverbiu*;

(1) Cuvîntul vine probabil din lat. *e(x)vulsus* (a lacte) al lui Varro, *afersat* şi cu v — m, ca în *smuls*, cum şi cu l — n ca în *cel-alant*; pentru sens cf. *mânzat*, *mânzare*.

(2) Etimologia propusă la p. 350 înlătură, credem, îndoela asupra originii, cum şi presupunerea tot de la p. 80 că forma *năprăca* ar fi metatesată din *năpărca*, probabil fiind tocmai contrarul. În original e *năprăca*, nu *năprăcă* nici *năprăca*, cum s'a tipărit la p. 80 şi în Indice.

*omne;
 omşorulă;
 osânză, p. 372 s. v. susuoara;
 panachide;
 pănaţu, păraţu, p. 355 s. v. până;
 până;
 păscariu;
 pesti (nu), v. apestire;
 péză, p. 358 s. v. povăţire;
 pomisealnică;
 Popilete, *nume propriu de familie*, p. 330, col. a doua;
 poticala, p. 93;
 povăţire;
 pozinariu;
 prăghie, p. 80; (1)
 prăsele, *care se dice şi plăsele, plessele*, p. 324, 360, col. a doua;
 prepec;
 prespre şi preste;
 pula;
 pururea;
 puţă, p. 360, col. a doua;
 rabdă, p. 72;

(1) Am crezut un timp că poate fi lat. **perticula*—*percla*, aşă dar sincopat. Pentru c—g, cf. găbace=ghióce=lat. **cloc(h)ea*=*cochlea*. Mai rămâne însă de explicat schimbarea accentului. De aceea am înclină pentru etimonul *ferculum*—*fercula* 'lectică' la Hieronim, influenţat de aproape sinonimul *pără ngă*=lat. *p(h)alanga*, cu atât mai mult că în *Lexiconul lui Mardarie* şi în cel de la Bistriţa de pe la 1700 (cf. Gaster, *Chrestomatia*, I, 357), cuvântul corespunde vsl. *но́сѣмо* 'vehiculum, lectica, feretrum' după Miklosich. Pare aşă dar că vorba părăghie, înainte de 1700, avea alt înţeles decât cel de astăzi şi deci nu trebuia numai decât pus semnul întrebării la articolul respectiv. D-l Şăineanu presupune un etimon mlat. *pergula*. Cihac crede că atât rom. părăghie cât şi alb. *purték*: vin din vsl. *пѣрта* 'virga, surculus'. G. Meyer înclină pentru o origine sîrbescă a cuvîntului alb., care se rostesc şi *prút:k*:, *prút:k*:, pe când Schuchardt (apud Cihac) îl derivă din lat. *pertica*. Dar cea mai probabilă etimologie este *phalangula*—*părănghie*—*prărănghie*—*prăghie*—*ađi* părăghie şi deci adevărata *metatesă* e în forma mai nouă părăghie. Cf. *ungula*—*unghie*—*unghe*—*ađi* unghie pentru finală şi *singultire*—*sughiţare* pentru căderea lui n.

râtezare;
 sahidacelor, *p. 260 (1) și 363*;
 săptămăna;
 scârpina (a se);
 sel, *p. 324, col. întâia*;
 Sfetaa gora, *p. 366, și Sfinta agură p. 67*;
 sichiraș;
 sinecatu-m'am, *p. 361 s. v. pururea*;
 sitivit;
 sleame;
 slujnicu, *p. 94*;
 smentire;
 smulgere, *p. 75, cum și 369 s. v. spământă(-se)*;
 socotitor;
 spâlă;
 spământă(-se);
 stingher, *p. 306 s. v. apestit*.
 stranic;
 strămina;
 străpezescu, *și la p. 73 sus*;
 strein;
 stricu, *p. 377 s. v. *tricu*;
 strigă;
 strugur;
 struncinat, *p. 363, s. v. *runcinare, cum și 371 s. v. strugur*;
 suoara și susuoara;
 supuetoare, *cf. p. 94 și 95*;
 surupătoriu;
 svăpălatu;
 șarlă, *p. 388 s. v. înșelă*.
 Șarlea, *nume de familie, p. 338 s. v. înșelă*;
 șirlău, șirloiu, șiroiu, *p. 324, col. întâia și 327 s. v. grîeră*;
 șitoare, *p. 338 s. v. înșelă*;
 șoricău, șoric, șoricău, șoric *p. 324, col. înt., și 327 s. v. grîeră*;

(1) Nu 360, cum s'a ȳis din greșelă la acest articol din Indice.—Atragem atenția cetitorului asupra notei (4) de la p. 260, căriia ȳ-am dat ȳntr'adins o dezvoltare mai mare de cît tuturor celor-lalte din corpul *Lexiconului*, pentru că se ocupă de un termen militar de mult dispărut.

taistra, cf. și p. 194, nota 2;
 talger, p. 78;
 telincă și tilincă, telișcă și titilișcă. p. 323, col. a doua; (1)
 toboșe;
 trăgarîu;
 trănoseala, p. 80;
 trăpire;
 tutindinile;
 țarină, pus în aceeași familie cu țară, țaran;
 țifoe, p. 367 s. v. sitivit;
 țigla, cf. p. 195, nota 5;
 uiütü (mă);
 ulete, p. 330, col. întâia;
 unt-de-lemn;
 *ure = lat. ubi;
 usuc [mâ];
 văetat (sau = s'aŭ), p. 369 s. v. spământă(-se);
 veri, conjuncție pusă s. v. volü, p. 382;
 vîersü;
 vîezure, cf. și p. 75;
 vîezuina, cf. și p. 75 sub litera î;
 voescü;
 z(ă)brănescü, p. 95;
 zămtuzü, p. 16 și 17;
 zgâl (a), p. 384 s. v. zgău;
 zgău;

Mărcile de fabrică (veđi cele trei tabele de la urmă) vor servi să dovedéscă că opera lui Mardarie nu e copie posterioară, cum și pentru aflarea datelor altor documente.

S'a ales pentru facsimilare pagina întâia a codicelui, pentru că are și litere mari și e ornată, iar cea de pe urmă,

(1) După cercetări mai nouă descoperind formele: tutüică la Godeni—Muscel, tutelcă și totilcă preste Olt, ba ici-coleă și tulincă, titilincă, putem afirmă că numele acestui instrument derivă din ung. tuta «țevă», de unde și sinonimul dudă din vestul Ardealului și Oltenia, așă dar nu din fistüla—fistella, cum propusesem la p. 323, col. a doua.

pentru că cuprinde notița cu numele autorului, locul și data scrierii. Publicarea în facsimile a colónei a două-spre-de-cea cu criptogramele celor trei vorbe românesce din *Lexiconul slavo-rusesc* al lui Berînda am cređut-o necesară, întru cât s'a contestat chiar la noi românitatea acestui învătă. Veđi facsimilele acestor trei pagine la sfîrșit.

D-l profesor universitar Ovidiú Densușianu, care a cetit în cóle mai tótă lucrarea nóstră, a bine-voit a declară într'o scrisóre că aprobă în genere *Studiul introductiv*, făcênd reserve speciale numai asupra mai multor etimologii din *Indice* și indicându-ne în același timp câte-vă izvóre, cum este de exemplu cel citat la cuvîntul *taistra*. Părerile d-sale a fost așa de convingătóre în privința originii vorbeî gaură și a silabei inițiale din verbul însurare încât, la pp. 338 și 384 s. v. însoru(-mă) și zgău, le-am admis fără rezervă. Critica ce d-sa a făcut etimologiei înșelare = lat. *circulare*, m'a îndemnat să mai cuget asupra lucrului și să prefer în urmă părerea bătrânescă a *Lexiconului* Budan, a lui De Pontbriant și Laurian-Maxim, adecă etimonul lat. **insellare*, părere cu totul diferită de a lui Miklosich, Cihac, Lambrior, Șăineanu, Philippide și a d-lui O. Densușianu însuși, căruia-i mulțămesc pentru ostenélă, bună-voință și sinceritate.

O parte din notițele relative la limba Olteanului Mardarie le datorim normaliştilor de la «Șcóla Societății pentru învătătura poporului Român», pentru care le sîntem recunoscători.

Aduc mulțămiri publice și d-lui maior Ioan Luchide, comandantul guardilor comunalî aî capitalei, care ne-a permis și ne-a dat tóte înlesnirile să facem cercetări, în curs de trei luni, asupra graiului celor 400 de ómenî de sub comanda d-sale, mulți Olteni, ales din Gorj, de unde am fost fericiți a constată după limbă că fusese pisarul Coziei.

Rezultatele acestor cercetări dialectale se vor expune mai amănunțit în *Suplementul* ce va urmă, în care vom vorbi mai pe larg și despre alte trei acuisiții făcute în cursul publicării, anume: *Lexiconul slavo-român* al lui Michaiú Logofétul de la Tîrgoviște din 1678, al monachului Macarie din 1778 și cel româno-slavon al lui Andronic de la mănăstirea Némful-Noú (Basarabia), tóte trei aprópe necunoscute și atinse numai pe scurt în *Studiú*.

Fotografiarea unei părți pentru subsemnatul și apoi a întregului codice amintit al Logofetului Michaiu de la Tîrgoviște pentru Academia Română se datoresce intervenirii bine-voitoare a Ministeriului de externe și în special stăruințelor d-lui D. C. Petrescu, consul al României la Constantinople, care a bine-voit a și descrie manuscriptul; lexiconul lui Macarie ni l a pus la dispoziție magistrul nostru, d-l B. P. Hasdeu, precum mai înainte ne înlesnise folosirea Lexiconului lui Michaiu de la 1672 eruditul și neobositul profesor universitar și director al Museului național, d-l Gr. Tocilescu; iar despre manuscriptul lui Andronic am căpătat informații destul de amănunțite prin intermediul părintelui egumen al numitei mănăstiri, Gherman Ieremicioiu. Cum am spus apoi și la locurile respective, d-l canonic I. Moldoveanu din Blaj a făcut pentru noi o copie de pe fragmentul din codicele răposatului Cipariu și ne-a comunicat-o; colegul G. D. Teodorescu, acum răposat, ne-a împrumutat manuscriptul Lexiconului lui Misail de pe la la 1741; iar părintele econom C. Nazarie, acum director al Seminarului Central, ne-a copiat la Kiew o parte, anume versurile de la început, dedicația și postfața din Dicționarul slavo-rusesc al lui Berînda, cari lipsiau din exemplarul de atunci al Academiei Române. De aceea subsemnatul le exprimă desăvîrșita sa grațitudine.

Ne simțim în sfîrșit cu deosebire datorî a exprima adîncă recunoscîță înaltei Academii Române pentru încurajarea și ajutoarele, ce a bine-voit să ne dea, fără de cari lucrarea presentă de sigur n'ar fi vădut lumina așa de curînd și în așa de bune condiții materiale și chiar sciințifice.

În acest chip s'a îndeplinit și dorința fierbinte a fericitului descoperitor al codicelui publicat, răposatul episcop al Rîmnicului Ghenadie (Enăceanu), care ne-a onorat cu încrederea sa și pentru aceea stîrșim dicînd: fie-î memoria bine-cuvîntată!

București, 3 Decembrie, 1900.

Autorul.

SEMNE ȘI SCURTĂRI PRINCIPALE

- Vorbă comună luată de Mardarie din Suplementul lui Berinda. (1)
 - * Nume luat de Mardarie din așa și dusele Nume ale lui Berinda, vezi însă și însemnarea de la începutul Indicelui. (1)
 - .. Vorbă comună adausă de Mardarie din alte izvoare. (1)
 - ** Nume adaus de Mardarie din alte izvoare. (1)
 - + Pus înaintea unui articol sau cuvânt din Lexiconul lui Mardarie, vorbă adausă de alții. (1)
 - † Pus în urină, nume de călugăr. (1)
 - ‡ Pus în urmă, nume de călugăriță. (1)
 - (?) Greșelă. Dacă semnul e pus după punctul final, greșela e relativă la articolul întreg; această distincție însă nu s'a făcut și în căla întâia a Lexiconului (a șaptea a volumului). (1)
 - Cuvântul despre care e vorba (rar); în Indice despărțesce de multe ori deosebitele forme gramaticale ale unui cuvânt, aiurii servesce ca semn de trecere sau schimbare a unei forme ori sunet în altele.
 - Rădăcina vorbeii din chestie sau o parte de vorbă.
 - Nimic. (2)
 - ... Pus la sfârșitul unui rând din Indice, observație în Suplementul lucrării noastre. (3)
 - Acad. sau Ac. — *Dicționarul limbei slave-bisericesci și rusesci* editat de Academia rusescă, 1847.
 - Anon. sau An. Carans. — *Anonymus Caransebesiensis*, manuscript bănațean circa 1670.
 - B. — Berinda.
 - Cf. — *Confer* (compară).
 - Cuv. d. bătr. — *Cuvenle den bătrăni*.
 - M. — Mardarie de la Cozia.
 - Mikl. sau Mk. — Miklosich, *Lexicon palæoslovenico-græco-latinum*, 1862.
 - Mosc. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript aflător la Moscva, circa 1670.
 - n. — Notă (după un număr din Indice).
 - Pb. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript al bibliotecii imperiale din Petersburg, circa 1693.
 - St. — *Lexiconul slavo-român*, manuscript al d-lui D. Sturdza, acum în biblioteca Academiei române.
 - Tril. — *Dictionarium trilingue* (slav., græc. et latin.), Moscva, 1704.
 - v. — Vezi sau vechi.
- Scurtările gramaticale sînt cele obișnuite. Dicționarele etimologice și biblice s'a citat des numai cu numele autorilor: Laurian-Maxim, Pontbriant, Cihac, Hasdeu, Șăineanu, Tiktin, Körting, Meyer, Alexandre; Pasor (1648), Weitenauer, Meylan; asemenea *Istoria l. rom. de Philippide*.

(1) Aceste opt semne s'a întrebuițat mai ales în textul propriu-zis sau slavo-românesc al Lexiconului. Pentru * în genere și pentru + din o parentesă, vezi însemnarea de la începutul Indicelui.

(2) Întrebuițat numai în capitulul V, intitulat Elementul slavonesc, pp. 57 ss.

(3) Pus numai de la p. 337 înainte, cu alte vorbe în căile 22—24.

MODUL DE TRANSCRIERE A CĂTOR-VĂ LITERE. (1)

Vocale :

h = i.

ĩ = ĩ.

o și w = o.

8 și oʋ = u.

x = ă.

w = î.

h = ũ.

ṭ = ea.

m = ia.

A = ȩa.

io = ȩu.

x̄ = â.

.ʌ = ȩn, ĩⁿ și ĩ.**Consóne :**

s = dz.

3 = z.

ʋ = cȩ, c (e, i).

ʋ = gȩ, g (e, i).

(1) Acest mod de transcriere s'a observat numai ȩn reproducerea cuvintelor din textul lui Mardarie Cozianul și al altor scriitori vechi, ȩn colo s'a ȩntrebuȩtat ortografia Academiei Romȩne.

PARTEA I.

STUDIUL.

ÎNTRUDUCERE.

Pe la anul 1890, Ghenadie, episcopul Rîmnicului, a aflat între cărțile mănăstirii Cozia, un manuscript, intitulat «*Lexicon slavo-românesc și tâlcuirea numelor*», scris la 1649 de monachul Mardarie, cum dovedesce notița finală autografă de la p. 397, pe care o dăm aici în traducere: «Acest lexicon l-am extras eu mult păcătosul monach Mardarie pisar. Cu porunca și cu bine-cuvîntarea părintelui nostru chir Stefan egumenul de la sfînta mănăstire Cozia, unde este hramul Sfînta Troiță. În zilele bine-cinstitorului și de Christos iubitorului Ion Mathefă Băsărabă, marelui Voevodă. Și în zilele arhiepiscopului și mitropolitului chir Stefan a totă țera Ungrovlachiei, la anul 7157. Și s'a sfîrșit în luna lui Maiu 22 de zile.» (Veđi facsimilele la urmă). Numitul episcop a bine-voit a se asocia cu subsemnatul, ca să publicăm acest monument, însărcinându-mă eu cu totă partea științifică, iar dînsul luând asupra-și cheltuelile și compunerea unei scurte prefețe, în care să arate locul și modul descoperirii cărții. Astfel am și început publicarea la tipografia cărților bisericești, din téscurile căreia au apărut 2³/₄ côle; însă deosebite cauze au întrerupt tipărirea, până ce la începutul anului curent (1898) generosul editor a murit. După terminarea studiului, am depus lexiconul în biblioteca Academiei Române, căreia învățatul prelat i-l dăruise din 1897.

I.

DESCRIEREA CODICELUI.

1. LEGĂTURA.

Manuscriptul e un in-8° mic de tot, legat. Scórţele-s de lemn de fag, cu marginile subţiete prin nisce tăieturi piezişe aplicate din lăuntru spre afară. Pielea, ruptă pe alocuri, e subţire şi de colóre cafenie; ea trebuie să fie de óie sau de capră. Chiotorile de piele sînt rupte; ele se prindeau cu nisce cîrlige în două găuri ale bucăţelelor corespunzătoare de alamă galbenă, cari s'aũ conservat pînă ađi. Atât chiotorile cât şi bucăţelele de alamă aũ fost virite pe sub piele şi prinse cu câte un cui de fier, din cari două mai există. Pe päreţii externi ai îmbrăcăminteĩ scórţelor, legătorul a întipărit de gîur împregiur câte două pătrate de liniĩ duble sau şi triple negre şi între laturile lor flori diverse de aceeaşi colóre, aşezate pe lîngă un fel de linie şerpuitoare. În lăuntrul pătratului din faţa e un altul, ale cărui colţuri sînt unite cu ale cărţii prin liniĩ drepte, iar cele patru unghîuri îi sînt ocupate de flori. La mijloc, anume în lăuntrul unui romb ornat la capete, e un sfînt sau arhierieũ orĩ mai curînd proorocul David cu mitră în poziţie rugătoare către un inger, care se vede la drépta mai sus. În faţa aceleia sînt doi copaci, mai jos un instrument cu corde, în dos o biserică. Tóte acestea, adecă pătratul intern, liniile şi florile de la colţurile lui, cum şi figurile amintite sînt de poliélă galbenă. La amîndouă capetele oblongului din dos se deosibesc în lat alte două oblonguri mai mici, străbătute de liniĩ triple întretăiate, iar pătratul rămas la mijloc e străbătut în lungul cărţii de două liniĩ şerpuitoare orĩamentate ca cele din pregiur şi despărţite între sine şi de spaţiurile laterale prin liniĩ drepte.

Câte un şnur împletit din ibrişin albastru şi galben, cum şi câte o bucăţică de postav verde, se observă pînă ađi la ambele capete ale călcăifului cărţii pe sub piele. Bucăţele de postav verde se vîd şi printre cele trei sforĩ principale

din curmezișul călcăifului. Atât șnururile cât și bucățile de postav treceaū pe sub pielea de pe scórță.

Legătorul eră probabil un călugăr așezat pe lângă tipografia episcopiei de Rîmnic, ceea-ce o arată atât icóna amin-tită cât și ornamentele identice cu cele de prin cărțile bi-sericesci.

Găurile libere ce se vîd la îndoituri și tăierea cođilor unui x și ale cător-vă p de la p. 11, cum și a unei părți din un a final, p. 97, arată că manuscriptul mai fusese odată legat, probabil chîiar la început; dar, după o întrebuițare de cîte-vă decimii de anî, legătura aceea trebue să se fi stricat, de ore-ce la restaurarea cărții meșterul a fost nevoit s'o cîrpescă în mai multe locuri, să-i lipescă o fîe nouă (199) la quaterniul ultim, în locul celei vechi, ce lipsiă, și să adaugă pe cele două extreme din hîrtie de aceeași calitate ordinară ca și cea de pe fața internă a scórțelor, cu care face un corp. Codicele cată să fi stat mai înainte mult timp pîrăsit în vre-un pod, unde plouă; căci se vîd pete de apă mai ales pe foile de la urmă atât în partea de dinainte cât și la călcăiū.

După legătura a doua, limba slavică ne mai fiind în us đilnic, acêsta a contribuit mult la păstrarea codicelui în întregime.

Nota de pe pagina ultimă (398) spune că lexiconul s'a legat la 1717 cu cheltuēla proigumenului Ilarion. A se vedē nota întregă la § 3.

2. HÂRTIA.

Hîrtia e grósă, lucie și cam gălbie. Mardarie a tăiat fie-care cîlă în sferturi, pe cari le-a așezat unul într'altul, așă că avem 25 de quaternii mici însemnate cu cîte o semnătură chirilică pe p. 1-a și a 8-a, minus fîea ultimă, ce va fi fost ruptă înainte de 1717 și în locul căreia legătorul al doilea a lipit alta. Foile așă rătēzate, cum sînt ađi, aū înălțime de 145^{mm}. și lățime de 102.

Mărci se vîd 6: a) jumătate de brîscă țestósă tăiată în lungime, pp. 5 + 11; b) 3 semi-lunî dispuse concentric după

3. NOTELE.

[illegible]

(1) Aceste trei vorbe sînt scrise la margine, două la sfîrșitul rîndului întîi, ultima la începutul celui următor.

și de alte sfinte soboare și să nu vădă sfântă fața lui Hristos. *Measîața Martz* 26 Denъ (1) 7225 (1717).»

Pe retro al foii 1 sînt scrise cu ustav în 4 rînduri următoarele: Бодѣц | Раѣаил. скри | лигико | таѣне. E de notat că e are forma unui Σ grecesc, că cuvîntul slavice de la început care e și în dicționar, avînd sensul de bold, se repetă mai sus cu roșu, asemenea pe fața internă a scórței a doua, dar de altă mână, cu litere mici și cu ѡ la urmă. лигикъ de mai jos e iarăși o repetiție a vorbeii лигико. Acastă însemnare nu dovedesce că numitul a scris cartea, ci saū că a copiat un exemplar pe altă hârtie saū că, ce e mai probabil, a vrut să se iscălescă adăugînd câte-vă vorbe.

Pe contra-pagină se vîd literele: с. ш. ѣ. д. а. л. а. л. м. și sub с un ѡ fără punct. Literele cu puncte din rîndul acesta trebuie să fie inițialele vorbelor din o propoziție, scrisă probabil de același Rafail. Din multele ipoteze, ce se pot face, vom da numai una: «Scriseiū și eū din acest lexicon al lui *Mardarie*», pe cînd ѡ ar puté fi inițiala vorbeii бодѣц ori *Biștrița*. Pe hârtia ce acopere păretele intern al scórței de la început probabil tot călugărul amintit înseamnă: дошкова тишъри | ѡ шѣеъ. Pe retro al foii penultime cam jos găsim is-

călitura Дивниіе: и: Къзъ ѡсѣа, care, precum vedem, a condus mănăstirea pe la 1761. Pecetea ce acopere partea de sus a ultimelor două vorbe din rîndul I, trebuie să se fi aplicat mai în urmă. Ea are câmpul negru, mărimea unei jumătăți de leū, forma octogonală, dar cu două laturі opuse de două ori mai lungi, în mijloc o stea cu șapte rađe în o circonferință, pe care se sprijin córnela a patru segmente de circonferință, ale căror câmpuri sînt ocupate de câte două serii de linii paralele întretăiate. Jos e o iscălitură mai frumoasă cu o mulțime de accente și spirite a lui: Геннаіе Іероуіакъ ѡ Къзіа.

Pe contra-pagină Гофрѡніе: ѡр: нгѡм: Козн, adecă «*Sofronie*

(1) Vorbele tipărite cu cursive sînt o rêmășiță a stilului slavice; dar construcția *Measîața Martz* e influențată de limba română.

archimandrit igumenul Coziei», iscălesce de două ori și a treia oră pre fața internă a scórței a doua, sub care adaugе: «Дела^{сте} Козиа^м : | ѿако. кѣ | ѿліко. кѣ.» Aceste două articule dovedesc că Sofronie sciă slavonesce și că această limbă mai eră încă în ore-care us pe la mijlocul vécului trecut. Cf. дрѣкоати de mai sus.

Mai e de însemnat că iscăliturile celor doi din urmă igumeni ai Coziei, Dionisie și Sofronie (veđi la sfîrșit facsimilele celei din urmă), se disting prin câte două flori asemenea saű aprópe, carí resultă din împleticirea a două copci saű a doi A maiusculi, scriși cu o trăsătură de condeľű și pe carí cel dintăiу le aplică de desuptul literelor Ѧ și с, iar cel de al doilea sub Ѣ din nume și sub р din vorba «archi(mandrit)». De aceea nu putem admite părerea emisă de răposatul episcop Melchisedec în *Didachiile* lui Antim Ivireanul, I, 37 și II, 5-7, că o asemenea decorație n'ar fi decât monograma vestitului mitropolit Antim, cu care identifică pe nedrept ornamentul facsimilat în aceeași operă, II, p. 5. Încercarea de a scrie și cu cernelă neग्रă începutul roșu al titlului cărții lui Mardarie dovedesce același lucru, căci Ѧ inițial al vorbeі Ѧе (ѡіко́нь) are aprópe forma aceluі ornament, deși numele Antim nu cuprinde nici un Ѧ. Voľű adaugе că «Misail erodiiakon ot mitropoliїa Bucurescilor» din codicele d-lui G. D. Teodorescu de la 1740 cuprinde în iscălitura numelui același dublu ornament.

Proposiția slavică Гѣ лѣѡникѡи' Исписа^х азъ de la p. 244 e o cercare de condeľű; iar pomelnicul de la p. 390 în cuprinderea acésta: «мѡнол^ѣ, дѣмѡнт^ѣ ѡ, трѣкан^ѣ, мнѡ, соколѡ, сѣ(р)банѡ, трѣго^ѣ, дѡ(н)чѡ, бѣдѡка, тодос^ѣ, коста(н)дѡнѡ, дѣмѡнтр^ѣ, не-кѣла^ѣ (?) Екрѡса^{м ѣ} ѡ дѡ(н)чѡ(?)», trebuie să fie scris de un școlar saű de vr'un novițiu cu defect la limbă, pe la începutul seculului nostru, când o asemenea carte nu mai aveă nici o întrebuințare.

4. SCRIEREA.

Pe pag. 1 de-asupra titlului se află un ornament oblong de 69^{mm}. pe 24, compus din nuele netede sau nodurose împletite. Conturul lor e desemnat cu cernelă, corpul însă se reprezintă prin interval alb, numai golurile fiind colorate în roșu. Ast-fel de ornamente se găsesc în cărțile muntenesci și ardelenesci din secolul XVI, în special la literele inițiale ale tipăriturilor de la Brașov. Afară de cununa exterioară nodurosă și la cele patru colțuri ghimpósă, se ved în lăuntru trei cununii de împletituri orizontale și trei-spre-dece verticale, primele despărțite între ele prin două șiruri de spațuri roșii mai mari decât cele două de de-asupra și de desuptul lor, cum și decât cel de la mijloc. Veđi facsimilele paginei 1 la urmă.

Forma literelor este aprópe uncială și prin urmare ele sînt scrise despărțit. Vorbele *лѣгкоуь слажено* din rîndul I-ŭ al titlului sînt înalte de la 8—10^{mm}.

Asemenea inițialele de la primul articol al fie-cărui litere alfabetice sînt în genere mai mari și câte-vă de pe la început cu óre-care ornamentație, punându-se une-orí și literă separată spre a arătă începutul alteia. Minusculele fără códe sînt scrise între câte 2 linii depărtate de 2^{mm}. și trase cu ceva ascuțit, d. e. cu andreaaua. Scrisórea e frumoasă și cetétă, e și natural acest lucru la un pisar. Aceste calități se observă și mai bine la rîndul cu cursive din josul pag. 16. Primele vorbe ale fie-cărui articol, cum și primele din diversele cuvinte cu cari explică în românesce pe cel din-tăiŭ, au inițiale roșii, ca și titlul cărții. Cuvintele sînt scrise și unit și despărțit, mai ales vorbele fără ton se unesc cu vecinele lor intonate. Scurtări sînt multe atît în partea slavonă cât și în cea românescă. Consónele finale și cele dinaintea altor consóne, cum și *н* final, sînt aruncate mai sus și mai spre stînga, avênd de-asupră-le câte un arc, afară de *т*, care n'are acest semn. La sfîrșitul rîndului se aruncă de-asupra, ba se și scurtéză chîiar câte o silabă din pricina lipsei de spațiu, ca d. e. *и* și *нж* din vorba *мѣнѣ, мѣнѣнѣ*. No. 3108, 3125.

Grupa *ѣ* se scrie de mai multe orí prin o combinație a

amîndorora. T are trei forme: т, m, 7; s și o câte două: ѡ și s, o și w. Linia centrală-verticală a lui ʌ nu se scoboră mai jos decât cele-lalte două. Accentul acut are une-orî la partea inferiôră spre drépta un apendice în forma unui arc de circonferință cu concavitatea în jos d. e. pe o din vorbele

кѣтѣторю p. 6, негѣлчекитѣторю p. 16. Lungimea rîndurilor e diferită, iar numărul lor e de cinci-spre-zece pe pagină. Manuscriptul are signaturî, dar n'are custodî și n'a fost paginat. Numerele de tipar de pe întăile 86 pagine le-a aplicat episcopul Ghenadie odată cu pecetea sa, pe cele-lalte le-am însemnat eu ca și notele cu creionul.

II.

INTOCMIREA DICȚIONARULUI.

Manuscriptul cuprinde 199 foi sau 398 pagine, din carî mai multe sînt lăsate nescrise în total sau numai în parte, anume câte una, două, rar trei de la sfîrșitul literelor, spre a se puté adauge alte articule orî numai pentru ca să se începă litera următóre pe altă pagină, excepție făcënd singur к. Așă Mardarie a lăsat albe cu totul pp. 13, 35, 60, 70, 95, 147, 160, 186, 189, 244, 259 și 260, 307 și 308, 323, 347, 352, 370, 379, 396; numai în parte 12, 34, 59, 69, 82, 87, 92, 94, 105, 121, 123, 136, 159, 185, 188, 243, 258, 306, 322, 337, 340, 346, 369, 373, 378, 381, 383, 385, 389, 390, 393, 395, 397. Va să dică sînt 20 de pagine nescrise în întregime și 33 în parte; cele trei articule de pe p. 389 sînt adause mai târđiũ. Autorul nostru pune două puncte (:) între o vorbă slavică și alta tot slavică sau romănescă explicătóre, đar punct sau mai rar virgule între unele vorbe slavice, cum și între diversele sensurî din romănesce (cf. nota finală a lui Mardarie), pe când Berinda întrebuintează în cazul întâiũ același semn (:), iar în al doilea numai virgula.

La unele articule de două și de mai multe rîndurî se pune un fel de arc mai tot-deauna la începutul liniei a doua spre a arătă continuarea articolului respectiv, chîiar de se va fi greșit a se scrie fără trebuință vr'un cuvînt cu inițială roșie,

d. e. la pp. 3, 9, 14, 314 și 380 s. v. **АДАМАН'ТЪ, АНТ'УНІЙ, БАЛІЙ, ТРЕБЮ** și **ДѢТЕРОБНІЙ СДЪ**, unde se află și unica criptogramă. Cărligele lungi de sub vorbele **АЛАВ'ІА, ГЛЪМАЮСА** (pp. 6 și 62) arată că acolo se citează nisce frase. Cărligul cel cam în formă de 7 dinaintea cuvîntului marginal **ШЕСЬ**, p. 245, spune că acesta se ține de articolul început în rîndul precedent, pe când Berînda întrebuintează un semicerc în asemenea cas. În genere, când uita vr'un cuvînt, îl scrie pe una din margini puind cruce înainte, ca și la locul respectiv.

Pe p. 16 găsim jos adausul **НЕКОИРЕ ДЕ ФРЪМОСЕЦІИ ЛЪМІИ** și tot acolo ceva mai sus + **БЕПРИСТРІЕ : ФЛРЖ** +, apoi la p. 40 tot jos adausul **АЛЪ АЧЕЦІИ ЛЪМН**, șters de de-asupra pag. următoare, unde în rîndul antepenultim găsim **СНКІРАШЪ** scris cu kî de-asupra, după aceea în rîndul penultim al p. 48 vedem tăiat cu o trăsură roșie cuvîntul **АМѢЦЕСКЪ**, care fusese adaus și el mai în urmă cu litere subțiri, în sfîrșit în r. 3 și 4 de jos ale p. 236 se află două ștersături cu linii roșii ale unor greșeli făcute din pricina asemănării vorbelor. Aceste адаuse, primul cu caractere cursive, cele-lalte cu unciale mai mici, cum și aceste îndreptări sînt făcute de Mardarie, unele cu ocazia scrierii inițialelor roșii, altele ceva mai pe urmă și dovedesc că autorul însuși și-a prescris și revădut cartea. Pentru prescriere în special cf. No. 778, 1464, 1918, 1993 și 4, 2563, 2879-81 cu notele. Sînt și vorbe, pe cari nu le traduce de fel.

Lexiconul fiind un extras din al lui Berînda, s'a pus uneori pe lângă vorba slavică și cea malorusescă, apoi la sfîrșitul fie-cării litere s'aû adaus în un nou șir alfabetic nume proprii sau alte vorbe streine de origine ebraică, grecescă și latinescă, cari însă în lexiconul lui Berînda sînt toate tipărite separat la sîrșit. Autorul a adaus și el o samă de articule, pe cari le-am deosebit prin anumite semne, cum am făcut și cu cele proprii și streine sau scrise de alții mai târziu. Mardarie scurtază mult pe Berînda. Așa sub No. 1884 din lexiconul nostru avem un singur articol despre **ММСА**, deși în model se găsesc trei. Pe de altă parte însă Mardarie adauge câte ceva chiar în lăuntrul articulelor lui Berînda, cum do-

vedesc 793, 933, 945, 1565, 2567, 3471, 4284, 4479: în acesta introduce o frasă întrégă slavică, anume un proverb despre greeri.

De multe ori în sfârșit el uită litere (No. 860) și silabe; ѿже s'a pus la urmă din aceeași cauză. Alte ori greșesce ca la 2170, unde *κ* al doilea în loc de *ρ* se explică prin existența lui *κ* de la mijlocul vorbeii. Alte greșeli apoi se datoresc nesciinței, neînțelegerii lucrului, ca la 983, 1042. Tot în socotela nesciinței trebuie să punem și faptul, că accentuarea e de multe ori defectuoasă, chiar când a modelului său Berînda eră corectă.

Totuși în câte-vă casuri Mardarie a îndreptat pe Berînda, 2090, 4205. Din alte câte-vă locuri se vede, că Mardarie posedă ôre-carî cunoscințe gramaticale, căci la 1261, 2563 găsim scris *множ (естественнаго числа)*, la 2029 *двоиств (ѣннаго числа)* și la 2499 *глаголю*, cari nu-s în Berînda și însemneză «de numărul plural, dual, verb». Voiă adauge că lexicograful nostru nu sciă grecesce, cum dovedesc *андѡнь: -ѡсѡ*, apoi 412, 754, 867, 879, 1607, 3675 și 6, unde scrie *скѣно* - și *скѣнѡ*; după aceea 3692 (cu tôte că aluriă ortografiéză *плни'да*: Berînda-*фа*) și 754. «Dominus» de la același No. scris *Доминис*, cum și 1611, *комента'ріѡ* cu un *м*, deși în original e duplicat, probéză că nu sciă nici latinesce.

Articolele ori vorbele adause de alții și însemnate de mine prin + sau în note s'aū scris de mai mulți:

a) Proigumenul Ilarion a scris în patru-spre-dece locuri cu andreaaua se vede, în momente când n'aveă la îndemână condeii și cernélă, și anume la pp. 78, 130, 137, 242, 243, 304, 306, 325, 341, 345, 372 (două ori), 374, 375; apoi cu cernélă vorbele de la pp. 58, 124 (două ori), 130, 137, 193, 242, 343, 346 (rîndul penultim), din cari trei, anume cele de la pp. 130, 137 și 242, sînt reproduceri în parte sau în total ale zgăriiturilor precedente.

b) Sofronie archimandrit, igumenul Coziei, pare să fi însemnat vorbele adause la pp. 245, 248, 265, 306, un + la p. 209, rîndul penultim, pôte și primele două articule cu unciale la p. 389 și cercarea de condeii, p. 244.

c) Un necunoscut adauge cuvintele *мѡ* ^{н м н} *ѡтѡпн*, p. 279.

d) Un alt necunoscut și bun caligraf scrie cu cernélă ru-

ginie și cu caractere deosebite vorbe diverse, la pp. 71, 112, 121 (două ori), 171, 175, 216, 220, 221, 226 (două ori), 289, 329, 331, 346 (art. ultim), 381, 389 (art. ultim). El trebuie să fi trăit pe la sfârșitul véculei trecut, pentru că *dice din, prin* și mai ales *nuele* în loc de *nuiale*, dar și *aceastea*.

Nu vorbesc aici de adausele lui Mardarie însuși, care trebuie să fi scris și vorba *цѣрина*, p. 31, cum și *сѣ^скѣ^къ*, p. 30, și *прѣпек'*, p. 36.

Lexiconul întreg cuprinde 4575 de articule, numărul 3698 fiind repetit de mine din greșală. Cuvintele sînt așezate în ordine alfabetică nu tocmai riguroasă. Așa Mardarie schimbă șirul articulelor 1333—5, 1423, 2694 (?), 2929, 3644. În unele locuri desordinea provine numai din deosebirea ortografiei său din întrebuințare de forme limbistice mai vechi, cum sînt în genere metatasele *рох, дэх* : *роп, дол* etc.

Șirul literelor lui Mardarie se compune din următoarele 35 de litere: А, Б, В, Г, Д, Е, Ж, З, И, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У (Уѣ), Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ы, Ь, Э, Ъ, Ф, Ψ, Ъ. Va să dică merge în șir regulat numai până la s inclusiv. Autorul și-a alcătuit alfabetul din cele două (comun și al numelor) ale lui Berinda, omițând din întâiul pe ж de după ѡ, din al doilea pe ѧ, cu alte cuvinte introducând în alfabetul ordinar al lui Berinda trei din cele patru litere streine, anume Ф, В și Ψ, apoi strămutând pe Ф de după ѡ din alfabetul numelor după s, adică în locul lui ф, care rămâne a treia literă de la urmă, iar pe в, care la Berinda e după s, lăsându-l la sfârșit, cum e și în Miklosich, Leskien etc. Mai e de însemnat că atât Berinda cât și Mardarie au trei feluri de ѡ.

Notă.—Dăm aici alfabetul lui Berinda, pentru cei ce ar voi a studia alte dicționare, dar n'ar avé la îndemână pe cel de la Kiev. Acesta are alfabetul ordinar compus din 33 de litere și anume: a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z, aa, ab, ac, ad, ae, af, ag, ah, ai, aj, ak, al, am, an, ao, ap, aq, ar, as, at, au, av, aw, ax, ay, az, ba, bb, bc, bd, be, bf, bg, bh, bi, bj, bk, bl, bm, bn, bo, bp, bq, br, bs, bt, bu, bv, bw, bx, by, bz, ca, cb, cc, cd, ce, cf, cg, ch, ci, cj, ck, cl, cm, cn, co, cp, cq, cr, cs, ct, cu, cv, cw, cx, cy, cz, da, db, dc, dd, de, df, dg, dh, di, dj, dk, dl, dm, dn, do, dp, dq, dr, ds, dt, du, dv, dw, dx, dy, dz, ea, eb, ec, ed, ee, ef, eg, eh, ei, ej, ek, el, em, en, eo, ep, eq, er, es, et, eu, ev, ew, ex, ey, ez, fa, fb, fc, fd, fe, ff, fg, fh, fi, fj, fk, fl, fm, fn, fo, fp, fq, fr, fs, ft, fu, fv, fw, fx, fy, fz, ga, gb, gc, gd, ge, gf, gg, gh, gi, gj, gk, gl, gm, gn, go, gp, gq, gr, gs, gt, gu, gv, gw, gx, gy, gz, ha, hb, hc, hd, he, hf, hg, hh, hi, hj, hk, hl, hm, hn, ho, hp, hq, hr, hs, ht, hu, hv, hw, hx, hy, hz, ia, ib, ic, id, ie, if, ig, ih, ii, ij, ik, il, im, in, io, ip, iq, ir, is, it, iu, iv, iw, ix, iy, iz, ja, jb, jc, jd, je, jf, jg, jh, ji, jj, jk, jl, jm, jn, jo, jp, jq, jr, js, jt, ju, jv, jw, jx, jy, jz, ka, kb, kc, kd, ke, kf, kg, kh, ki, kj, kk, kl, km, kn, ko, kp, kq, kr, ks, kt, ku, kv, kw, kx, ky, kz, la, lb, lc, ld, le, lf, lg, lh, li, lj, lk, ll, lm, ln, lo, lp, lq, lr, ls, lt, lu, lv, lw, lx, ly, lz, ma, mb, mc, md, me, mf, mg, mh, mi, mj, mk, ml, mm, mn, mo, mp, mq, mr, ms, mt, mu, mv, mw, mx, my, mz, na, nb, nc, nd, ne, nf, ng, nh, ni, nj, nk, nl, nm, nn, no, np, nq, nr, ns, nt, nu, nv, nw, nx, ny, nz, oa, ob, oc, od, oe, of, og, oh, oi, oj, ok, ol, om, on, oo, op, oq, or, os, ot, ou, ov, ow, ox, oy, oz, pa, pb, pc, pd, pe, pf, pg, ph, pi, pj, pk, pl, pm, pn, po, pp, pq, pr, ps, pt, pu, pv, pw, px, py, pz, qa, qb, qc, qd, qe, qf, qg, qh, qi, qj, qk, ql, qm, qn, qo, qp, qq, qr, qs, qt, qu, qv, qw, qx, qy, qz, ra, rb, rc, rd, re, rf, rg, rh, ri, rj, rk, rl, rm, rn, ro, rp, rq, rr, rs, rt, ru, rv, rw, rx, ry, rz, sa, sb, sc, sd, se, sf, sg, sh, si, sj, sk, sl, sm, sn, so, sp, sq, sr, ss, st, su, sv, sw, sx, sy, sz, ta, tb, tc, td, te, tf, tg, th, ti, tj, tk, tl, tm, tn, to, tp, tq, tr, ts, tt, tu, tv, tw, tx, ty, tz, ua, ub, uc, ud, ue, uf, ug, uh, ui, uj, uk, ul, um, un, uo, up, uq, ur, us, ut, uu, uv, uw, ux, uy, uz, va, vb, vc, vd, ve, vf, vg, vh, vi, vj, vk, vl, vm, vn, vo, vp, vq, vr, vs, vt, vu, vv, vw, vx, vy, vz, wa, wb, wc, wd, we, wf, wg, wh, wi, wj, wk, wl, wm, wn, wo, wp, wq, wr, ws, wt, wu, wv, ww, wx, wy, wz, xa, xb, xc, xd, xe, xf, xg, xh, xi, xj, xk, xl, xm, xn, xo, xp, xq, xr, xs, xt, xu, xv, xw, xx, xy, xz, ya, yb, yc, yd, ye, yf, yg, yh, yi, yj, yk, yl, ym, yn, yo, yp, yq, yr, ys, yt, yu, yv, yw, yx, yy, yz, za, zb, zc, zd, ze, zf, zg, zh, zi, zj, zk, zl, zm, zn, zo, zp, zq, zr, zs, zt, zu, zv, zw, zx, zy, zz.

III.

PAMVO BERÎNDA.

1. ORIGINEA ȘI CULTURA LUÎ.

Fiind-că lexiconul nostru și altele sînt extrase din al lui Berînda, se cuvine a sci cine a fost acel Pamvo Berînda.

După archeologul Sacharov (1), el s'a născut în Moldova, din părinți ortodocși, în seculul XVI. Călătorind de tîner pe la locuri sfinte, s'a călugărit în Ierusalim și a ocupat acolo diferite funcții. Chemându-l apoi episcopul din Lemberg Ghedeon Balaban, i-a încredințat corectura cărților și priveghierea asupra tipăririi lor în tipografiile din Sneatin și Krilos. Aci Berînda a început compozițiunea dicționarului său. După mórtea lui G. Balaban, rudele acestuia vîndînd tipografia la Kiev, a trecut tot la Kiev și Berînda. El a murit în noua sa reședință la 1632.

Să observăm, adauge d-l Hasdeu, citînd pe Martinov, că numele de mirean al lui Berînda a fost Pavel și că el eră nu numai lexicograf, dar și un excelent zugrav bisericesc tot-odată, autor al renumitelor *Ephemerides effigiatae Papebrochii*.

Dacă combinăm dedicația de la început cu vorbele din deosebite limbi ce se găsesc în lexicon, putem afirmă că el cunosea mai mult sau mai puțin limba ebraică cu afinele siriaca și haldaica, apoi elina, latina, vechea slavică, malorusésca, polona și româna, în parte litvana și ungurésca. Fierze că aveă și cunoscînțe teologice destul de întinse.

În privirea naționalității lui, d-l Bogdan (2) însă ȕice: «Originea lui Berînda e necunoscută. Părerea lui Sacharov, primită de d-l Hasdeu, că Berînda ar fi fost de nascere Moldovean e greu de admis. O cunoscînță așa de exactă a limbei rutene populare și a acelei polone nu se pôte presupune la un Român din acele vremuri. Berînda a fost pro-

(1) Apud Hasdeu, *Cuvente den bătrăni*, I, 262, unde se citéză și Zegota Pauli, *Starozytnosci Galicyjskie*.

(2) *Convorbiri literare*, XXV, 193 ss.

abil un Malorus. În Galiția și Bucovina sînt și ađi familii
numeróse cu acest nume.»

Să vedem acum care din aceste două păreri despre originea lexicografului Berînda e mai de admis.

Afirmarea lui Sacharov e așa de precisă și desinteresată, în cât nu e de cređut că el ar fi înaintat-o, de n'ar fi avut informații sigure. Argumentul cu exacta cunoscință a limbilor ruténă și polonă, chiar când s'ar dovedì acésta prin un studiũ serios, nu ni se pare atât de puternic, când scim că aũ mai fost Românĩ poligloți și că Berinda a trăit între Maloruși cel puțin 30 de ani înainte tipăririi (vedĩ dedicația lui). Numele *Berinda* de prin Galiția trebue să fie o rămășiță prețioasă a coloniilor romănesci de prin acele locuri și nu se explică prin limbele slavice; apoi în Maramurăș numele *Berinde* și chiar *Berende* a fost și este destul de răspândit, cum se vede din *Date istorice privitoare la familiile nobile române* de I. Pușcariũ și din *Șematismele diecesei Gherlei*. În România încă a trebuit și trebue să existe acest nume de familie, de óre-ce pe de-o parte avem familia *Berindeiũ* sau *Berendeiũ* și *Berindel* sau *Berendel*, cum se numiã, după o notă a lui Miron Costin, și un urmaș al lui Alexandru-cel-bun și pretendent la tronul Moldovei, mort în bătăea de la Baea din 1467, forma *Berenden* din Dluș și din Miechowski, reproducă de d-l Hasdeu în *Archiva istorică*, I, 2, 35, fiind probabil greșită; iar pe de altă parte se află mai multe nume de localități derivate ca *Berendeiũ*, *Berendesa*, *-esca*, *-esci*, *-óica*, în județele Roman, Bacău, Buzău, Ilfov, Argeș și Olt, ba chiar și un pãrâu *Berendiș* în județul Roman și un munte *Berindeiũ* în Mehedinți, unde nu se scie să fi locuit vr'odatã Ruteni.

La începutul exemplarului defectuos al lexiconului lui Berînda din biblioteca Academiei sînt trei-sprezece foi din o cărtică saă două cam de două-zeci de foi tipărite tot în lavra Pecerscăi din Kiev. Primele nouă foi cuprind *expunerea înveștăturii lui Agapit Diaconul către Iustinian Kesarul*, titlul însă fiind pe f. 7, iar pe a 8 și 9 predoslovie către cetitori, care se sfîrșește așa: Испракиже ѿ Ёллінскаго Ндіомате съ многѣмъ
вѣстѣю къ елѣгѣи сѣлюжѣ Ёѿпріѣмцѣ Тезомѣннаго Моріа

Х
Дакійски зѣмль Началника враслѣж, Тврѣдомѣннаго прохвотаника
тезонмѣннѣж. Aceste rînduri s'ar traduce cam așa: «S'a tăl-
măcit din limba elinescă cu multă îngrijire întru pietatea
luminatăi odrasle a Domnului țerilor dacice, Moghilă, tizul
primitorului de Dumneđeŭ (adecă tizul sfintului Simeon),
același nume (adecă Moghilă) al renumitului superior.» Prin
urmare cartea nu s'a tradus de Petru Moghilă, pe atunci
archimandrit (superior) al Pecerscăi, cum credeă Ghenadie
Enăceanu, episcopul de mai apoi al Rîmnicului, în scrierea
sa despre acest vestit mitropolit, 212, și d-l Philippide, în *In-
troducerea la istoria limbei și literaturii române*, 140. Și
în adevăr pe pag. finală a învățaturii jos se vîd inițialele
II K ale lui Pamvo Berînda, după ce pe cea precedentă gă-
sim pe ale monachului Ștefan Berînda.

Acea învățatură e publicată în 1628. Pe pag. 8 de desubt
se află o criptogramă de un rînd, pe care n'am isbitut încă
a o descifra. În sfîrșit foile 9—13 cuprind o poveste din pa-
tericul pustiuului.

Acum vine întrebarea, pe care Malorus l-ar fi interesat așa
de mult să trîmbezeze înrudirea (frăția) archimandritului lor
Petru cu urmașii (1) lui Simeon Movilă, care a domnit atît
în Muntenia, ca și fiul său Gavril, cît și în Moldova, ba să
traducă și cărți cu multă îngrijire întru pietatea lor?

Și ôre *испытаніа* din Berînda și Mardarie, 2840, în loc de
slavicele -іа, n'o fi o formă articulată ca femininele românești?

Dar o dovadă mai puternică despre naționalitatea numi-
tului Berînda se găsește în lexiconul lui, în care, pe lângă
vorbele slavice scrise cu chirilice, pe lângă cele elinesce cu
litere grecesce, apoi cele latinesce și chiar polone cu ca-
ractere latine, sînt trei criptograme ale cuvintelor obscene
zămtuzŭ, *curvarŭ* și *curvă* (acesta de trei ôri), carî nu se pot
explica perfect decît prin limba noastră, primul însemnând
ceea-ce se dice astă-đi «bordel» sau «tractir». Româniî au
luat lucrul și cuvîntul *zămtuzŭ* de la Leși, iar aceștia de la
Nemți, căci vorba originală trebuie să fi fost *Sehandhaus*,
«casă de rușine», de ôre-ce în vechea polonă se diceă *zamtuz*
și *santuz*. Expresia *zamtuz* n'a dispărut din limba leșescă,

(1) Se pare că se gîndesce mai ales la Moise, care în următorii doi
ani ocupă pe rînd tronurile ambelor țeri românești.

iar la Maloruși înseamnă «neorînduélă». Ar pute să dică cine-vă, că două din acele cuvinte sînt slavice (кѡрѣва, кѡрѣварѣ la Miklosich) sau malorusesci (кѡрѣва, кѡрѣвалѣ sau кѡрѣиѣ după Zelechowsky), însă cei patru $L = \tilde{a}$ nu se explică decât prin limba română, care are formă articulată cu *a* și nearticulată cu \tilde{a} și a putut prefăce pe *a* neaccentuat din *zamtuz* în \tilde{a} .

Nu trebuie scăpat apoi din vedere, că Berînda scrie primele două criptograme зѡмтѡзѣ și кѡрѣварѣ cu ѣ la urmă, care se întrebuișă pe atunci în scrierea română ca *î* final, pe când pe cele slavice numai cu ж. Mai e de notat că *a* se face altfel, că кѡрѣва, кѡрѣварѣ și зѡмтѡзѣ nu se află între articulele slavice ale lui Berînda, că acest din urmă nu e vorbă slavică și că Berînda nu criptografiază alte cuvinte slavice. Așă dar acele vorbe nu pot fi decât românesci.

Acele criptograme se află la col. 12, cea din urmă de două ori și încă odată în col. 132. Caracterele lor sémănă cu ale criptogramei citate mai sus. Reproducem articulele în chestie, transcriind tot odată cu litere chirilice criptogramele, cari se află facsimilate la sfîrșitul volumului nostru, dimpreună cu colóna 12 din lexiconul lui Berînda întregă. Iată acele articule:

БѡДѡНЦѣ : зѡмтѡзѣ, мѣстѣ рѡспѣстныѣх.

БѡДѡНИКѣ : вѡвтѣчникѣ, кѡрѣва, лѡтрѣ. кѡрѣварѣ.

БѡДѡНИЦѣ : нерѡдѡНИЦѣ, кѡрѣж. ѡбо посполѣтаѣ (aceeași criptogramă)

вѡтѣвѡНИЦѣ, сѡвѡлѡнаѣ, невѡстыдѡНѣкаѣ etc.

Pentru întâia criptogramă cf. *Convorbiri literare*, XXV, 198, unde d-l Bogdan, vorbind despre lexiconul slavo-român de la Petersburg, cităză: «БѡДѡНЦѣ : *casă de curvie, zamtuzul*, B(erînda) мѣстѣ рѡспѣстныѣх; dicționarul slavo-polon de la 1722: *Zamtuz*. Acest din urmă glosar e publicat ca appendice în teologia morală publicată în Suprasl.» *Zamtuz* în moldovenesce a fost ôre-cum românizat prin prefacerea lui *a* în \tilde{a} . Cf. criptograma unică din lexiconul lui Mardarie întrebuișă tot pentru scrierea unei vorbe obscene, 933.

Din tôte acestea decî rezultă că Berînda eră Moldovén.

2. OPERA LUI BERÎNDA.

Dăm pe scurt titlul său pórta cărții: «Lexicon slavo-rusesc și tilcuirea numelor, întâia ôră tipărit în chinovia....

Lavreî Pecerscâi din Kiev.... Anii.... 1627.... Cu sirguința, sciința și cheltuêla ieromonachului Pamvo Berînda, protosinghelul tronului ierosalimitén.»

Pe contra-pagină sus sînt gravate armele saŭ clenodiile familiei Balaban, compuse dintr'un oval avênd în lăuntru trei trapeze saŭ vase suprapuse, în gîur ornamente diverse, iar de-asupra una peste alta se află o corónă, un vas cu coddă și un cap de câne. Sub gravură cetim cele 16 stihuri, în carî ieromonachul Tarasie Levonici Zemca laudă faptele oștênului Marchian, ale episcopului de Liov, Ghedeon, și ale starostelui de Rohatin, Alexandru, toți trei răposai, apoi uréză viêtă lungă și fapte glorióse lui Dimitrie și Daniel, ale căror inițiale DE DE se vêd pe de laturile insigniilor sus și jos.

Pe alte două pagine urméză, din partea autorului Berînda însuși, dedicația în prosă a lexiconului sêŭ acelorași bine-făcători Dimitrie și Daniel Teodorovici, lexicon, în care dice că însamnă vorbele și numele proprii de ómenî, munți, pădurî, riuri și a diferite ținuturi în diferite dialecte: siriac, chaldaic, ebraic, elin, latin și slavon, ceea ce l-a costat o oștênélă de trei-deci de ani. Amintesce meritele lui T. Iurievici Balaban și ale soției, apoi ale celor dintâi trei Balabanî lăudați și în versurile citate, rugând tot odată pe patroni să primescă în serviciu pe fiul saŭ Luchian Berînda (sic). Iscălesce: «ieromonach Pamvo Berînda, protosinghel și architipograf al bisericeî rusescî.»

Iar la sfîrșitul cărții, pag. 476 și 477, este post-fața următoare:

«Petrecênd une-orî, iubitorele de înțelepciune cetitor, în prea luminata casă a piosului pan Teodor Balaban, bărbatul înțelepciunii, fôrte iubitore al cărților dumnezeescî și al celor ce le sciŭ, am vêdut, că în biblioteca sa aveă între o mulțime de cărți și *Sfînta Biblie* în cinci limbi: evreescă, chaldeescă, elinescă, latinescă și siriacă, Testamentul noŭ, cu tilcuirea numelor biblice, editată prin tipar în Antverpia, și în conversații exprimând dorința ca eu și alții să edităm o biblie slavonă îndreptată, a rugat pe prea sfîntul Meletie, patriarchul Alexandriei, prin scrisóre cu daruri, ca să-î trimită o biblie elinescă a celor șapte-deci de tilcuitoři, desemnată prin

tipar său condeie, numai să fie adevărată cu subscrierea mâinii sale, că e curată de rătăciră și de schimbările celor de altă credință. Între acestea m'a silit și pe mine, care deși prost, dar având aceeași rivnă, ca să aleg dicerile și numeslavone, de ôre-ce atunci nu există un lexicon, afară doar de al iubitorului de înțelepciune Kir Laurențiu Zizaniu, atunci dascăl, iar acum preot, al cărui concurs (adăugire) și corectare și aici se va arăta. Decă de acolo luând eu începutul, când mórtea bine-făcătorului mîeu m'a împiedecat mult de la diferite cărți și opere, iar mai ales de la tilcuirea cuviosului Maxim Aghioritul, de la a lui Manuel Ritorul și ale altora, și încă după mulți ani am fost chemat la corectarea Omiliilor asupra Epistolelor apostolice la tipografie și în ea sirguindu-mă doi ani, ziua și nóptea, însemnând cu numărul foilor glozele puse acolo pe margine și unele (cuvinte) netilcuite, asemenea făcând cu Voróvele la Faptele apostolice, am adunat și alcătuit acest lexicon.

«Vedând însă că osteneala acésta e disprețuită de către cei puternici, nu așuria am încredințat-o, ci în încurajarea celor mai iscusiți și spre folosul studenților, charului lui Christos și rugăciunilor și dragostei prea distinșilor mîei bine-făcători; căci mulți destructori și hulitori la acésta aflând, iar ajutători și edificători, după cum unde-vă s'a ȑis, fórte puțin. Cătră acestea din cele primite de la nobili mîei (bine-făcători) sărăcia casei mele nu puțin consumând, iată din cele multe în scurt adunând edaă, în tipar, căci fórte multe le-am lăsat, mângâindu-mă cu (ȑisa) aceea a sfintului Christostom, care ȑice: nu e posibil a scóte vre-odată tótă înțelepciunea scripturii, căci este un fel de isvor ce nu are sfîrșit: Învătătura morală a 19-a la Faptele apostolilor.

«De aceea, cetitorule, primind cu dragoste acéstă osteneală a mea și, precum socotesc, cetindu-o cu folos, îndreptéază erorile ast-fel: I(зр)намаѣни е рѣу саѣ грѣсѣла, ci **Грѣшѣнъ**, adecă lăcuior său răsăritén, 3 Împărați, c. 4, st. 31. **Промесѣтсѣа**: primul consiliar său pecetar. Asemenea îndreptă și ortografia **Оаиѣ** și **Оааѣ**, pe ceea-laltă să o ștergi.

«La **Окоаѣ**, numărul, **Итѣнъ** la **И** șterge-le. **Грѣшѣнъ** (alt-fel) Faptele (apost.) 40 îndreptă. Și mă rog, cetitorule, să scii

deosebirea (literelor) **нв, овъ, амѣ, еѣ, оѣѣ** (și mai ales voi
tipografilor) **дз (1) înșiși (singuri) preste acestea.**

«Iar pentru cele-lalte greșeli să ne învrednicesci de iertare și însuși sîrguesce-te sciind cele drepte să îndreptezi, dăruindu-ne și nouă sfînta rugăciune.

«Fiî sănătos în Domnul.

«Al iubirii tale frățești iubitor de mântuire și rugător.

«Ieromonach Pamvo Berînda.

«Stefan Berînda, tipograful.»

Cartea lui Berinda e un in-4°, care, afară de primele patru pagini numerotate și de ultimele două (476 și 7), cuprinde 475 colóne cu aprópe 5200 de articule în lexiconul propriú dis, peste 160 în adaus și la 1900 de nume, va să dică în total ca la 7250 de articule.

Acum să vedem de unde și-a cules el materialul. În literele **ε, κ** și **ρ**, dă vr'o 40 de locuri din Sfinta Scriptură, mai ales a Vechiului Testament, în special din Genesă și Levitic, și cam tot atâtea din alte scrieri, anume Omiliile asupra Epistolelor și Faptelor apostolice și din alte opere ale lui I. Zlataust, apoi Grigorie Teologul și Chiril Ierusaliménul, mai rar Vasilie cel Mare, Nikon, Scara și Maxim Grecul, póte același cu Maxim Aghioritul amintit în prefață, în sfârșit Doroteiŭ, Ioan Damaschinul și I. Presbiterul, la care s. v. **инокъ даый** adauge: «și exarch al Bolgariei în prologul la *Tîlcuirea evangheliei*». Vom mai înșiră câte-va nume de scriitori și cărți din literele următoare: Fotia și T. Studitul, Efrem, Simeon Stîlpnicul, Chiril Alexandrinul, Andreiŭ Criteanul, Callist, Isac (cuvîntul 23) (2); Pravila, Pateric (**патерѣи соловецки чюдотворцѣи**), Acathist, *Nomocanon* din anul 1620 și *Pedogonon* din 1624. Ce vor fi însemnând vorbele scurtate *Sup.* și *Vel. lič.* s. v. **нор'** și **скрѣтъ**, nu putem spune. Numerele isolate trebuie să se rapórté la unele foi din des consultatele Omilii asupra scrierilor apostolice. Din post-față se vede că a cunoscut pe Zizanie și lexiconul lui.

Comparând locurile din Berînda, unde sînt indicații biblio-

(1) Tipografiile adevărate să se deosebească de cele care în lege se confundă.

(2) Trebuie să fie Isac Sirul.

grafice cu cele respective din *Biblia* sinodului rusesc de la Moscva 1879, care e un fel de retipărire cu unele corecturi a aceleia de la 1663, se constată următoarele:

1. Berînda a copiat de multe ori întocmai numele din nominativul sg. și alte forme asemenea și verbele din pers. I sg. a pres. ind., cum se află în originalele consultate;

2. Pe altele le-a pus în cele două forme-tip numite mai sus, deși nu erau așa în cărți;

3. O altă parte din acelea le-a lăsat în formele lor deosebite de cele tip ori din un fel de lene, ori mai curînd din nesciință; une-ori, ca la *сѣмѣ*, și-o fi dis pôte că trebuie pusă în lexicon o formă prea deosebită de nom. sg. masc. *сѣмѣ*;

4. O sumă de expresii difer cu totul, d. e. cele corăspunătoare numerelor 1222 (și 3713) din Mardarie, iar 1590 difere prin prefixul *ѡ*, adaus în *Biblie*.

5. Unele cuvinte au deosebiri numai fonetice, ortografice, de accentuație sau de topică;

6. Rare-ori se găsește câte o vorbă mai mult sau mai puțin;

7. Unele în sfîrșit se vede că-s erori, cf. 2840.

Voiu adauge, că numerele date din *Biblie* une-ori arată capitulul sau versetul, alte ori pagina, așa că mai mult te încurcă; și în sfîrșit că unele cuvinte arată numai ideile din deosebite locuri.

Iată părerea d-lui Bogdan (1) asupra acestei cărți: «Acesta este primul dicționar tipărit al limbei slavone bisericescî. El nu este un dicționar al limbei paleo-slovenice în înțelesul de astăzi, ci un dicționar al limbei slavice bisericescî, așa cum se transformase acesta în cărțile rusescî; explicările se fac într'un dialect literar artificial, ce este un fel de limbă pe jumătate bisericescă, pe jumătate populară, i. e. slavă bisericescă și malorusă, amestecată pe lângă acesta cu o nenumărată mulțime de polonisme. Ast-fel scriau în seculul XVII și XVIII literații școlelor sudice rusescî din Galiția, Rusia vestică, Kiev, etc.»

D-l E. Kałuźniacki (2) dice: «În ce privesce din contră

(1) *Convorbiri literare*, XXV, 196.

(2) *Archiv für slavische Philologie*, XVI, 48.

vocabularul lui Berînda, acela reprezintă deja o nouă fasă în istoria lexicografiei slavice bisericesci, întru cât el eră destinat să înainteze, nu atât învățămîntul elementar, cât mai ales nevoile aceloră, cari voiaŭ să capete o cunoșcință ceva mai temeinică a limbei slavice bisericesci. Vocabularul slaveno-rusesc al lui Pamvo Berînda a fost, cu alte cuvinte, o încercare pe atât de remarcabilă pe cât de isbutită și care a întrecut nevoea momentului, care produse vocabularele mai vechi, a fost, dic, pentru adunarea și lămurirea comórei de vorbe slavice bisericesci, o încercare de a făptui aprópe ceea-ce lexicografia grécă și latină de atunci a făptuit pentru adunarea și lămurirea comórei de vorbe a ambelor limbî clasice.»

D-l Bogdan (1) susține cu drept cuvînt, că lexicografia slavo-română s'a desvoltat în a doua jumătate a sec. XVII, sub influența lexiconului slavo-rus al lui Berînda. În adevăr din cele două-spre-zece încercări cunoscute de lexicone slavo-române șése saŭ șepte sînt prelucrări ale vocabularului lui Berînda, anume 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, despre cari veđi în capitulul următor.

IV.

LEXICOGRAFIA SLAVO-ROMÂNĂ.

Numărul încercărilor lexicografice slavo-romănesci, cunoscute până acum, se urcă la două-spre-zece, tóte manuscrite și mai tóte muntensesci, din cari trei-s numai fragmente. (2) Una din ele s'a făcut probabil în veacul XVI, două în XVIII, ultima în veacul XIX, restul e din seculul XVII. Mai mult de jumătate sînt prelucrări după cartea lui Berînda cu adause destul de însemnate; dar avem și lucrări originale saŭ cel puțin independente de Berînda, după cum se va arătă la fie-care în parte.

(1) *Loc. cit.*, p. 203.

(2) Nu vom numără între aceste dicționare și pe cele de cari vorbesce d-l I. Sbiera în *Mișcări culturale și literare*, 264, sub No. 8 și 9, pentru că ele nu aŭ ființă, ci sînt tot acelea amintite de d-sa la No. 5 și 6.

1. FRAGMENTUL DE LA BELGRAD.

E. Katužniacki, în *Archiv für slavische Philologie*, XVI, publică un articol «*Über ein Kirchenslavisch-rumänisches Vocabular*», unde spune că în biblioteca națională sîrbescă din Belgrad, anume în *Codex miscellaneus*, No. 321, a găsit un fragment, care trebuie să fie o rămășiță de vocabular slavo-românesc.

Prima parte, compusă din 26 de articule, e identică cu *ТЪЛКОВАНИЕ НЕОУДОБЪ ПОЗНАВАЕМОМЪ ЕЗЪ ПИСАННУХЪ РЕЧАМЪ* din 1431, publicată de Kalajdovič și apoi de Sacharov. Cea din urmă cuprinde 66 de vorbe slavice cu traducerea lor în românească. El face parte din clasa de mici vocabulare manuscrise primitive, mai precis registre de vorbe vechi-slavice și streine mai puțin înțelese, cu semnificatele lor alăturate, registre fără vr'o pretenție științifică și cari nu erau destinate a se publica. După scrisore codicele ar fi din sec. XVI, iar vorbele nu-s așezate în ordine alfabetică.

Importanța fragmentului consistă în vechimea și originalitatea lui, cu alte vorbe acésta e cea mai veche din încercările românești cunoscute și nu e o simplă traducere ori prelucrare după vr'un vocabular anterior. Particularitățile limbei slavice a fragmentului și forme de vorbe românești ca: *dajde*, *deaca*, *depreună*, *deregătorie*, *gicitori*, *hitlenșug*, *întreacere*, *nemearnic*, *se* (pronume), *svătuire*, *sverepire*, cum și *u* final întreg din: *curmezișu*, *multu*, *sprânțaru*, demonstră vechimea destul de mare a cărții, totuși nu putem s'o urcăm mai sus de a II-a jumătate a véculei XVI, căci găsim *samănă* cu *a*, pe când în cel mai vechi Apostol românesc e *seamără-se*, apoi finala *ug* din vorba *hitlenșug* în loc de *ig*, în sfîrșit mai multe cuvinte cu *u* final scurt sau și fără *ŭ*, de ex. *bărbătescŭ*, *cu deadinsŭ*, *deprinsŭ*, *răspunsŭ*, *destulŭ*, *nemearnic*, *zăvoraș*. Dacă manuscriptul ar fi de pe la 1431, ne-am așteptă să întîmpinăm un *e* în loc de *ă* în *răspunsŭ*, cum se și află odată în *Apostolul* descoperit la Voroneț. *Curmezișŭ* scris cu *s*, nu cu *ș* ca în Moldova și Ardeal, vocala clară *e* de la sfîrșitul vorbelor *așe* sg. (ca la Mardarie), *orașe*, cum și din *îndemănă*, asemenea *ea* din *tocmeală*, *cŭmilitori*, ce se aude și ađi d. ex.

prin Muscel, ca și des usitatul *merintic*, acesta în înțeles de «îndărătnic, greoiu», sensul muntenesc al lui *mângăiere*, expresia *nu-ș samână*, ce o găsim și în Moxa (1), de asemenea *fă-mi îndemână*, ce se întrebuintează prin Muscel și pe ațură cu înțelesul de «dă-mi ajutor», *сѣмноръ*, care se mai află la Sirbi, Croați și Istro-Români, asemenea forma sîrbescă a vorbeii *метаж*, vsl. *матежъ*, cum și apropierea Belgradului de Oltenia, ne fac a bănuî că autorul fragmentului în chestie a fost Oltean.

La sfîrșit vom arăta părerea de rău că d-l Kałužniacki n'a relevat mai multe greșeli strecurate în traducere, cum e *дѣлаение* (aflare în loc de *înflare*) și că corectura d-sale în *zâblaznă* nu e de admis față cu *înzâblă* (*înzăbălă*). Din cele-lalte expresii vom releva aici numai următoarele: *поѣлогатае* (*budusluitor*), care se aude și ațî, deși rar, în înțeles de «scotocitor» ca și «buduluesc», I din *Lexiconul Budan*; apoi *крнчаще са*: *скрнѣще са*, unde forma verbului sl. e românîsată și vice-versa aceea a pronumelui românesc scrisă ca în sl., iar în privința înțelesului cf. *scrivesc* «lamentor, plango» din *Lexiconul Budan*, și *skriveskumě* fără traducere din *Anonymus Caransebesiensis*; *полезно*: *ѡѡалне* (pôte greșit în loc de «cu folos»); *оудавел*: *леснѣ* (*lesnŭ*) și *метаж*: *învoliure*, în loc de «lesne» și «învăliure», amîndouă saŭ forme mai vechi saŭ mai curînd greșeli, pentru care cf. *osteniți* (de două ori) în loc de *ostenință*.

2. FRAGMENTUL CIPARIŪ.

A doua încercare e începutul unui lexicon slavo-românesc, numit de Cipariŭ *Vocabular biblic sîrbesc-românesc*, ce se cuprinde pe foile 22 verso și 23 ale unui manuscript cu scrisoarea pe primele 103 foi mai cadrată, mai elegantă, cu roșu și negru și ortografia veche ca cea de la începutul seculului XVII. (2)

Reproducem în întregime acest fragment după copia ce datorim bună-voinței rev. domn I. M. Moldovan, canonic în Blaj, despărțînd și numerotînd articulele.

(1) Hasdeŭ, *Cuvente den bătrăni*, I, 434.

(2) *Principiŭ de limbă*, 114 și *Archiv pentru filologie și istorie*, 435-

1. ПѢНИТЬ ^н	ЗВѢДА (?)
2. АДОна	ДВНЬ
3. АБѢ	АЧІАШЬ
4. АВ'КА	ТАТЪ
5. АДЪ	ЛО ^ѣ АТОУ'НЕКА
6. АВРЬ	А (?) СЛАВЪ
7. АЛЛІЛОУІа	ЛОУДЖ ЛОУ ДѢМНЕЗЕ ^с
АЛЬ	ТАТЪ
НЛЬ	ДѢНЕЗЕ ^с
ОУІа	СТѢІ(Н) ДХЬ
8. АЛКАНІВ	ФЛЖМЖН'ЗНРЕ
9. АЦЕ	УАРЕ
10. АРХ'Е ТРИКЛН (І. - ІТ -)	ВУНННЬ
11. АР'ХАГ'ГЛЬ	ВОБКОДЖ АУВЕРЕСКЬ
12. АР'ХІСТРАТІ	АЧЕПХТОРЮ УЩІЛО
13. АН'КТА (І. АНДНПАТ)	ЖВДЦЪ
14. АЛЕКТО ДѢА (?)	КХНТЖТОРЮ
15. АФЕДРО	ШВЗЪ
16. АКАДИ	НВШЕД'КРЕ
17. АЛ'БА	ФОАМЕТЕ
18. АСВАРІВ (І. АССАРІЙ)	БА
19. АКРІДВ (І. - ДЫ)	АЖКОУ'СТЕ
20. АЖИУ	ДЕСТОИНИ
21. АНАЖИУ	НЕДЕСТОНИИ
22. АЛЕВ'АРЪ	АЛЕ (?)
23. АР'ХН	АЧЕПХТОРЮ КАИУ
24. АР'ХІНСНАГ'УГА (І. - ХІС -)	МА МАРЕЛЕ СЖЕОРЪЛЪ
25. АШОУ	А ДА
26. АЛФА І У	АЧЕПОУ'ШН СФРХШН
27. АМ'ФУ	ЧѢ ПѢТ'КРНН (?)
28. АМБО	СКАОУ ДВ ПОВѢСТЕ

29. АДДАМА(Н) ^т	ТАРЕ
30. АЛАСТА ^р	ДРАК ^ѣ
31. БАГРѢНИЦА ^м	КЗФТА ^н
32. БЕЗЪСТЕО ^т	НЕБЪНІЕ
33. БЕЗЪШЕТЕ ^{т н}	ФЕР ^ѣ ДЕ РЕСНЪ ^ѣ
34. БАГОТЬ ^л	БО ^н ДА
35. БАГДНЪІ ^{л н}	БО ^н ДЖРЪНТОРЮ
36. БАГТЕЛЕ ^{ѣт}	ФЖКТОРЮ ДЕ БО ^ц НЖТЖ
37. БРНДО ^ѣ	ЮЦИМЕ
38. БАГОПОЛОУНІЕ ^л	БЪНЖ ТЖМПАРЕ СЪ ^н БЪ ТРЪНРЕ
39. БАГСТЕІЕ	БЪНЖ ФНРЕ
40. БАГОБОЛЕНІЕ	(netradus)
41. БАГОЛѢНІЕ	БЪНЖ ВРѢРЕ
42. БАГ(О)КОЛЮ	БО ^м НЖ ФРЖСѢЦЕ
43. БАГОБОЛЕНІЮ (І. - ГОЛѢНІЕ)	БІНВЕРЮ (І. - КОЮ)
44. БАІЕ (І. - ІЙ)	БЪНЖ СМѢРЕНІЕ
45. БѢЖЕНІЕ ^л	ДЕСКЕНТЕТОРЮ
46. АММ ^ѣ	НЕВОНН'ЦЖ (І)
47. БОЖЕНІЕ ^ѣ	А ДВШЕТ ^р
48. БРАДА ^з	ТРЕЗ'ВНРЕ
	БРАДА ^з

Fragmentul acesta din manuscriptul XXV al bibliotecii Cipariu cuprinde în 31 rînduri, scrise continuativ sau întregi, 31 vorbe comune amestecate cu nume proprii sau cu vorbe streine din litera а și 17 din ъ, în totul 48 articule, din cari multe se găsesc în Berînda, deci și în Mardarie și

(1) D-l Moldovan adauga: «apoi cores *резнищ*». Socot că din protivă (т)резнре de mai jos, scris în acest loc din greșelă, va fi fost cores în *неконнѣ* ori autorul a voit să ȳcă *трэзнищѣ*, uitând pe inițialul т, ce avea să-l scrie mai în urmă cu roșu, iar р din silaba penultimă își găsește explicarea în *трэзнре*.

Codicele Sturdzan, însă traducerea nu e tot-deauna aceeași. Câte-vă vorbe începute cu *а* nu-s în cele trei redacții amintite și anume cele de la No. 1, 25, 26, 27, iar *а*ласта, cu care cf. numele propriu de familie din Moldova *Alistar*, se află în lexiconul lui Mardarie între articulele adause. *а*нагнѣ apoi nu se mai găsește decât în lexiconul din Codicele Sturdzan pe când *а*нѣ de la No. 23 este numai în cele-lalte două. De șirul alfabetic nu se ține strict samă în acest fragment: s'ar pute dice numai că sînt așezate la un loc vorbele care încep cu *а*, cum și cele cu *ѣ*, afară de *амѣ*, scris aproape la sfîrșitul celor din urmă. E de observat că în *а* sînt puține vorbe comune slavice, iar în *ѣ* numai de acestea, sau mai precis $5 + 17 = 22$.

Voîu adauge că autorul acestei încercări face multe scurtări și greșeli în cuvintele slavone, în special schimbă finala slavonă *ѣ* cu cea românească *е*, aplică une-orî spirite și accente, dar acestea nu numai decât pe silabe întonate, pune semnul ' pe prima din două consóne ce urmăzează una după alta, scrie *ѣ* în loc de *ѣ* la sfîrșitul cuvintelor slavice, a căror consónă finală nu e aruncată de-asupra, ba de câte-vă orî și la mijloc între două consóne, pe *ѣ* îl întrebuintezează ceva mai des decât pe *ѣ*. S se vede în vorba *сѣѣда*, în colo e numai *ѣ*. Între altele *ѣ* și *ѣ* din vorbele *благосѣѣ* și *божденіѣ* în loc de *ѣ* și *ѣ*, arată că limba slavonă a scriitorului acestuia nu e prea veche.

În elementul românesc în deosebi însemnăm confusiunea désă între *ѣ* și *ѣ* la mijlocul vorbelor, iar la sfîrșit *ѣ* e mai tot-deauna preferit lui *ѣ*; *ѣ* în vorbe streine se află mai rar, ales în finala *ѣ*, în cele românesce mai des și iarăși în silaba de la urmă, cum și la început; *ѣ* final ține locul lui *ѣ* al nostru; *ѣ* se aplică la început și are valóre de *în*. Nu dice *sfârșit*, ci *sfrășit*, cu care cf. sl. *сѣрѣшити*. E de după *ѣ* nu s'a schimbat în *ѣ* ca în Moldova, în expresiile *șezut*, *ședeară*, *în deșert*; *ѣ* din vorba *judeșul* încă arată că autorul nu eră din Moldova. *Căftan* și *vornic*, *brazdă* cu *а* nu cu *ѣ*, par a arată o proveniență de dincóce de Carpați.

Ea din neşedeară, poveaste, putearnic, dimpreună cu vorbe ca *aciiaşu, frîmseate, judeful* (judecata), *săborulu, tîmplare, trezvire* şi sl. *sfeti(ŷ) duh* netradus, arată că glosarul e destul de vechi; pe de altă parte însă căderea lui *re* din *întunecat*, mulerea şi căderea lui *l* înainte de *i* în *cailor*, *ă* din silaba finală a subst. *bunătăŷi* şi din cea dintăi a vorbeii *răspunsu*, *ŷ* final în loc de *u* întreg, dovedesc că această încercare lexicografică nu e prea veche; de aceea nu o putem atribui veacului XVI.

Inclin în sfîrşit a crede, că şi vocabularul acesta este o lucrare independentă, numai că tilcuirea vorbelor streine se va fi făcut întâi în limba slavonă, cum par a arăta articulele 1, 7 şi 14, în cari găsim traducerea făcută slavonescesău şi slavonesce, *скѣда* neputîndu-se explica decît ca o greşelă în loc de *цѣта* flóre şi *дѣа* asemenea în loc de *пѣт(е)*, *пѣке*, cu care cf. sîrb. *пѣкац, пѣкач*; căci nu putem presupune că a fost la început scris acolo *дѣаніа* *faptele (apostolilor)*, pentru că cuvîntul tilcuit *дѣкто* nu se află în această parte a scripturii. *благодѣнствіе* de la No. 39 pare a fi rămas fără traducere la copiat, căci înseamnă după Mikl. «prosperitas», nu *bună vreau*; şi de aceea am făcut un nou articol din următoarele două vorbe.

3. LEXICONUL LUI MARDARIE COZIANUL.

Acest vocabular, intitulat «*Lexicon slavo-romănesc şi tilcuirea numelor*», este prescurtat după al lui Berînda la 1649 de Mardarie, pisarul mănăstirii Cozia şi adaus puţin de el şi de alţii mai în urmă. E chiar manuscriptul ce publicăm şi este întreg. În biblioteca Academiei Române se află trecut la No. 450.

4. LEXICONUL DIN CODICELE STURDZA.

Despre a patra încercare (No. 312 din biblioteca Academiei) a scris mai întâi d-l Hasdeu. (1)

(1) *Cuvente den bătrâni*, I, 261, ss.

După d-sa, cel mai prețios manuscris român e acela ce aparține d-lui D. A. Sturdza. Partea cea veche cuprinde un dicționar slavo-românesc între foile 41—215 și o gramatică slavică de o parte slavonesce, de cealaltă românesce, f. 216—253. Autorul a fost Muntean, căci întrebuințează cuvintele *barză*, *rănichî* și *ban* în înțeles de «domn». Cuprinsul prezintă o asemănare surprinzătoare cu cel dintâiu dicționar al limbei paleoslavice, scris de călugărul Pamvo Berinda. Sînt multe temeiuri de a crede că Berinda va fi utilizat lucrarea cea muntenescă și anume: 1) Ordinea alfabetică a unor articule din Berinda față cu desordinea acelora în dicționarul d-lui Sturdza; 2) Acesta are unele pasagi mai complete decât Berinda, ca cele de la p. 46 și 34; 3) Ortografia mai arhaică a manuscriptului; 4) Unele diceri ce par a nu se mai fi întrebuințat nicăieri la Români de la 1600 încôce: *aûă*, *zgarbură*, *funicel*.

Se mai pôte că amîndoi autorii să fi consultat una și aceeași fântână lexică anterioară, pentru că: 1) în manuscris se află multe cuvinte serbe sau din dialectul sloven modern, cari nu sînt în Berinda și 2) în același lexicon sînt suprimate foarte adese-orî indicațiile bibliografice, de cari abundă Berinda.

Aceste puncte de controversă, cum și criteriile interne-externe, pe cari însă nu le specifică, fac pe d-l Hasdeu să bănuască că Codicele Sturdzan s'a scris în întâiul deceniu al sec. XVII. Tot d-sa îi atribue data circa 1620 în *Magnum Etymologicum*, 185, iar mai târziu în mod constant țice că e de pe la 1600. (1)

Iată mai pe scurt și cele ce spune d-l Bogdan. (2) Lexiconul lui Berinda a mai slujit de model celui descris de d-l Hasdeu în *Cuvente den bătrăni*, I. Manuscrutul aparține d-lui Sturdza și e de la 1740. Are 282 file in-4° mic, e scris în Muntenia ca și cel din Petersburg și are o foarte mare asemănare cu Berinda. După citațiile d-lui Hasdeu nu e decît o prelucrare de felul celei de la Petersburg; am fi aple-

(1) *Magnum Etymologicum*, 588, 761, 766, 802, 1113, 1648. 1648, 1680, 1852, 2104, 2774.

(2) *Convorbiri literare*, XXV, 203.

caŃi a crede că avem aface cu acelaŃi lexicon. Caracteristic e că Ńi în lexiconul d-lui Sturdza lipsesc t te(?) citaŃiile din Berînda ca în cel de la Petersburg. Cf. loc. cit., p. 265. D-l Hasde  il pune în prima jumătate a sec. XVII, ce nu contr dice ipotesel, că e lucrat după Berînda; d-sa însă presupune că am ndou  s nt lucrate după un izvor comun rom nesc. O părere definitivă asupra acestei presupuner  ne-am put  formă numai după studierea întregului lexicon.

D-l E. Ka u niacki (1) de asemenea afirm : «In *Cuvente den b tr ni*, I, se face de autor... amintire de un vocabular slavico-rom nesc, însă acest vocabular nu se p te num r  în categoria vocabulelor slavo-române căutată de mine, de vreme ce: 1) el este de o dată relativ mai nouă—manuscriptul în care s'a găsit e din anul 1740— i 2) el depinde de Lexiconul lui Berînda, în acest sens a   dar dej  în sine trebuie considerat ca produsul unui timp  i unei direcŃii cu at t mai t r ii.»

La acestea avem de făcut  re-car  observaŃii, mai ales în ce privesce data c rŃii.

Ipotesa a doua a d-lui Hasde , că am ndoi lexicografii (Berînda  i Sturdza) ar fi consultat una  i aceeaŃi fântână lexică anterio r , trebuie înlăturată de la început, pentru că Berînda arată izv rele sale în prefaŃ   i în corpul lexiconului, iar cuvintele s rbesc   i slavone moderne s'au adaus în Codicele Sturdzan la cele luate din Berînda.

Ne vom ocupa dar de argumentele aduse pentru susŃinerea ipotesel  nt ia, asupra căreia  i d-l Hasde  insistă mai mult. Mai  nt i  vom produce trei articule, car   nveder z  că St. a utilizat pe Berînda, nu vice-versa, cum crede d-l Hasde . Aceste articule s nt:

Berînda лавѣнѣ : бѣлѣиѣ, а цѣгла, б к к. St. ливѣнѣ. лѣѣ.

» лавѣра : топѣрѣ. St. лавѣра. топо.

» ливѣргѣ : ѣвѣннаѣ слѣжеѣ. St. ливѣргѣ. слѣжеѣ лѣ дѣм-

незѣ.

E vederat că n din ливѣнѣ e greŃit în loc de а, pentru că

(1) Loc. cit., p. 48.

și articolul următor începe cu **αα**. Greșéla din **αατήρα**, adecă înlocuirea lui **ρ** cu **τ**, se explică prin aceea că **ρ** a putut fi cetit din repedicune ca **τ** cel cu un singur picior, pe când **μ** cel cu trei piclóre din **St.** din contra nu s'ar fi putut confundă cu **ρ**; afară de acésta **αατήρα** nu se găsește nici într'un autor. În articolul de pe urmă la **St.** avem un cas de românisare a cuvintului grecesc. Din alte greșeli apoi, cum și din bucata copiată cu chirilice a cântărilor grecesci de la urmă încă se vede că scriitorul Codicelui **St.** nu sciă decât prea puțin grecesce, darmite latinesce și evreesce, ca să facă un asemenea tractat de nume, pe când **Berînda** spune însuși în precuvîntare, în dedicație și în titlul părții ultime a dicționarului și în postfață, că s'a ocupat cu asemenea limbi, ceea ce de altmintrelea se pôte deduce și din alte împregiurări.

Desordinea din **Codicele Sturdzan** se explică prin aceea, că prelucrătorul român, după ce-și alegeă o sumă de vorbe și le scriă lăsând multe din cele-lalte, își luă sama și mai însemnă câte-va din cele lăsate, cu care ocașie scriă pe unele de a doua óră, iar pe altele le alegeă și așeză de jos în sus.

Locul apoi de la f. 34 (recte 54), luat de **Berînda** din cuvîntările lui **Nicon** și produs de d-l **Hasdeu** spre a dovedi vechimea mai mare a Codicelui **Sturdzan** față de lexiconul lui **Berînda**, nu folosesce mult, fiind-că cele patru vorbe adause la început (**понадемы на село ѿ**) sînt o simplă împlutură provocată de ultimul cuvînt al frașei «село», care adaus probabil n'are nimic a face cu originalul grecesc și slavon.

Vorbele din cela-lalt loc, anume **своими** și **даже**, cari nu-s în **Berînda**, nici în *Biblia* sinodului rusesc (cum nu e nici **сх** în acésta), nu arată o redacție mai completă a locului cunoscut din *Biblie* (*3 Regi 18, 28*), ci mai curînd sînt nisce adause, unul pleonastic, altul sub influența limbei materne a lexicografului român. Tot prin înrîurirea limbei nóstre, în care acusativil e egal cu nominativul, s'ar explică greșéla de formă casuală a substantivului **кодокажда** în loc de **кодокаждѣ**.

Caracterul mai arhaic al limbei slavice din manuscript se explică, ca și al limbei lui **Mardarie** de la **Cozia**: limba slavică din Principate aveă un caracter mai arhaic decât cea din **Rusia** și **Galiția**.

Din cele trei vorbe, despre cari autorul *Cuventelor den bătrăni* afirmă că nu le-a găsit în tipăriturile de după 1600, *auo* se află în lexiconul lui Mardarie din 1649, cum a găsit-o însuși d-sa în *Noul Testament* de la Belgrad din 1648, iar *funicel* este în vocabularul de la Museu, scris la 1672 de un Michaiū, și sub forma *funincel* în gramatica doctorului Molnar din 1788. Vom adauga că scrierea e aprópe cursivă, că pe lângă forma veche *lucrure* cu *e*, găsim mai des pe cea cu *i*, apoi *duhure* tot cu *e* în vocabularul de la 1672, și că, pe când acest manuscris are de două ori forma de ađi *norul*, care începe a se găsi împreună cu forma mai veche *nuor* în *Cazania* de la mănăstirea Délului 1644, iar singură abia în *Evanghelia* și *Apostolul* din 1682 și 3, Mardarie de la 1649 scrie *nuorul*, cum are el și formele *deade*, *puș*, *ghinde*, *intortu*, cari ne întimpină, ca și *viptu*, și în cărțile mai nouă. (1) *Albugină* și *-gine* se găsește sub forma *albujenă*, ca și *păinichiu*, în lexiconul din 1672. Scrierea imperfect. de conj. IV cu *iea* o găsim și în Gramatica lui Văcărescu, ba am și ađit asemenea pronunțare. Imperative negative ca *nu dareși* se află în cărți mai nouă d. e. în *Molităvnicul* de la 1698 (2), și în *Alexandria* de la Sibiu, 1794. Condiționalul cu *vream* e prevădut în gramaticile lui Văcărescu și Tempea și se aude chiar ađi prin Mehedinți. În sfirșit în acest vocabular nu găsim substantivele *aramă*, *marmură* cu *e* la urmă ca în Mardarie, ci numai cu *ă* ca și în Michaiū din 1672, deși în același Codice Sturdzan pe de altă parte ne întimpină, ce e drept, alte forme și vorbe destul de vechi ca *falci*, f. 215, și *corabiei* cu *a*, pe lângă *corăbiei*, cum și *să*=«dacă», f. 211.

Filigranele părții mai vechi a codicelui sînt următoarele: un agnus dei de mărimi și forme deosebite, două chei încrucișate, cunoscutele trei glónțe de-asupra literelor P și A sau T și P, un C de-asupra a trei linii verticale, diverse ornamente cam în formă de scuturi avënd de-asupra și de sub frunze trilobate sau numai de-asupra câte o cruce. Mai toate aceste filigrane le-am găsit în dimensi și forme mai mult sau mai puțin asemenea în documentele Academiei dintre 1651—70. De aceea

(1) Gaster, *Chrestomatia*, anume Gramatica și Glosarul.

(2) Apud Gaster, *Chrestomatia*, I, 316.

socot că data codicelui se p^ote pune cu aproximație pe la 1660—70, ceea ce o confirmă și limba, apr^op^e identică cu a vocabularului din 1672, despre care voⁱu tractă mai jos, numai că e mai corectă. Manuscriptul d-lui Sturdza aș^a dar nu numai nu p^ote fi de pre la 1600, dar nici chⁱar din întâia jumătate a sec. XVII și decⁱ nu e cel mai vechⁱu lexicon slavo-român, ci abⁱla al patrulea.

Dacă d-l Hasdeu în *Cuvenetele sale den bătrâni* a făcut lexiconul acesta al d-lui Sturdza mai bătrân cu vr'o ș^ese decenii, faptul s'ar put^e explică prin aceea, că d-sa n'ave^a acum douăzeci de anⁱ aș^a de multe elemente de comparație, deși i-am put^e și d-sale impută, că nu ne spune nimic despre marca hârtiei și că n'a utilizat codicele Museului din 1672, pe care l-a avut la dispoziție mai mult timp. Dar cum să scusăm pe d-l Bogdan și Kałužniacki, carⁱ, în urma d-lui Hasdeu, afirmă că manuscriptul e relativ nou, adecă tocmai de la 1740, când în *Cuvenete den bătrâni* se spune lămurit, că partea cea mai mare a codicelui, aș put^e dice apr^op^e întreg, e mult mai veche decât legătura și decât foile adause, și când limba e destul de veche? Să presupunem, că d-l Kałužniacki nu scie tocmai bine românește sa^u că s'a luat după d-l Bogdan; dar acestuia ce scusă să-i găsim, decât d^oră că a lucrat cam repede articolul s^eu.

Insă dacă, din punctul de vedere al vechimii, importanța acestui lexicon e cevă mai mică, din acela al bogăției și originalității, cel puțin în parte, e p^ote cel mai însemnat, întru cât fragmentul descoperit de d-l Kałužniacki, ca și cel din codicele lui Cipariu, sînt micⁱ de tot, iar lexiconul lui Mardarie, deși mai vechⁱu, e o prescurtare după Berinda și are apr^op^e de două ori mai puține articule.

În cele următoare vom mai examină câte-vă chestii relative la acest monument, ca aceea despre autor și adăugătorⁱ, despre modul lui de procedare, cuprinsul codicelui, raportul acestui lexicon cu al lui Michai^u de la Museu, cum și altele mai mărunte.

Autorul principal, acela care a scris dicționarul și suplimentele lui, gramatica, stichirile din izvodul grecesc la paraclisul Precistei slavonesce, nisce cântări grecesci cu chirilice și notițele de paschalie, a fost un dascăl de slavonesce

de la școala din Bucuresci, care școlă în a doua jumătate a sec. XVII era la biserica St. Gheorghe vechi.

Foile 86—89 din vocabular le scrie un intim al celui dascăl, ff. 92—107 a, un altul, iar un școlar al lui, mai ales pe foile 253 b—255 b și 256—257 b, se exercită a face numerația scrisă începând de la unitate, scrie cu chirilice câți-va termeni grecescri relativ la aritmetică ca μονάδα, cum și nisce rețete mai mult sau mai puțin populare.

La 1740 un călugăr numit La(urentie) adaugă mai multe foi la început, îndeplinesce cele câte-va decii de articule ce lipsisau de la începutul literei A, f. 40, și face adaugă din mai toate literele de la A—T pe foile 23—37 dinaintea lexiconului, cum și altele în corpul lui. Pe la 1758 cartea devine proprietate a unui dascăl Nichita și tot pe atunci protopopul Lupașcu se iscălesce pe foia 40 a și adaugă mai multe note și vorbe. Toți aceștia fiind Munteni, cum dovedesce limba lor, nu se poate admite credința d-lui Hasdeu că manuscriptul, deși scris în Muntenia, totuși va fi căzut cu mult înainte de 1627 în posesia lui Berinda în Moldova, unde a și rămas de atunci. Numai către sfârșitul veacului trecut cartea ajunge în Moldova, probabil la Iași, în mâinile uricarului Ioan Tălmaciu, care între 1792 și 1825 scrie o mulțime de note de cuprins diferit, face extracte din urice slavone și completează vocabularul cu glose românescri, leșescri, nemțescri, franțuzescri, latinescri și grecescri. Tot el trebuie să fi legat din nou manuscriptul pe la 1808, după cum arată filigranul hârtiei adaugă mai în urmă.

Dovedi că autorul lexiconului a fost un dascăl de slovenie din capitală, avem câte-va locuri din gramatica de la sfârșitul volumului. Așa în precuvîntare (f. 216 b) cetim: «Eă plecatul deaca vreame ce întru învățătură chemat sântu ca întru chiemarea mea să petrec. și cum în dic dascale. ca și cu lucrul și cu numel(e) acesta să flu plecaților miei ucenici întru învățatura grammatichiei. carea măcar deși nu foarte iaste mare adâncame a prea înțe(le)pciunii, ce fără de tălcuire neînțeleasă iaste(.) Pre aceasta a o tălcui am gândit sau am svătuit.» Apoi la f. 220, unde e vorba de numele proprii dice: «Usibitoare (numire).... Cum iaste *bucureștii*, țara rumânească și alte.» De asemenea la f. 222, unde vorbește despre

Prelucrătorul român procedeză așa : din cele vr'o 5.200 de vorbe comune ale lui Berînda, St. le ia mai pe toate, scurtând sau adăugînd câte ceva ales la cele flexibile ; din suplimentul lui Berînda, alege puține articule ; iar din nume ia, cînd mai mult, cînd mai puțin de jumătate, așezându-le nu pe toate la un loc, la sfîrșitul cărții, cum face Berînda, ci imediat după vorbele comune începute cu aceeași literă. El reproduce unele citate în întregime cu indicațiile bibliografice din Berînda. Se vîd și intervertiri de articule, provenite probabil din aceea că și-a luat de samă mai în urmă alt-fel. De cele mai multe ori după așa zisele nume, une-ori și printre ele, St. adaugă o samă de vorbe comune din deosebite cărți și, la urmă de tot, mai multe suplimente. El însuși însemnă numele unora din cărțile explorate mai în urmă, ca d. e. la f. 185 b *Levit(ic)* 11, la f. 186 b *sfîntul Chiril* 15, la f. 215 b *sfîntul Atanasie*. Tot aici vom aminti *Tîlcuirea numelor* retorului Manoil, din care scöte vr'o 280 nume cu explicarea lor numai în slavonesce, f. 201—203.

Digitized by Google

vorbe comune și vre 1000 de nume. Așa dar lexiconul lui Berînda a fost îmbogățit de St. cu mai mult de jumătate.

Vorba *жѣтартъ* cu spirit și finală greșite în loc de *жѣтартскъ* și altele arată că lexiconul din Codicele Sturdzan e o copie, cum se dice, pe curat și că literele inițiale roșii s'au scris mai târziu.

Faptul pe de o parte că St. și lexiconul lui Michailū de la Museū din 1772 (veđi No. 6 de mai jos) au aprópe același fond, atât în partea dependentă de Berînda cât și în adăusele nedependente, între carī se póte numără și gramatica, iar pe de alta că în Michailū la mai multe articule se află însemnate câte un număr probabil al foilor din cărțile consultate, numere carī nu sînt în St., precum nu-s în acesta și unele isvóre citate de acela-lalt, mă face să bănuiesc că manuscrisul lui Michailū, care în redacția de la Museū trebuie să fie copie, a fost dintru'ntăiū alcătuit de un alt dascăl slovenesc de mai înainte și, cădēnd în mîna scriitorului Codicelui Sturdza, acesta l-a corectat, scurtat și simplificat pînă la un loc, dar l-a și adaus, și încă considerabil de la al doilea supplement înainte.

Iată câte-va exemple, carī dovedesc că avem a face cu două codice, din carī unul ar puté fi copie de pe acela-lalt; căci în Berînda nu se află tălmăcirea vorbeī *ereticii* din articolul cel dintăiū, iar cele-lalte sînt greșeli identice:

БОГОМНИИ: *eriticie* (St. *ereticii*) *cumu-s păpiștașii și armeanii*,

ѢБЛѢ cu *н* de-asupra în loc de *л*, s. v. *ѢСЛѢ*,

ЛАЗНАБЛА în loc de *ЛАЗБЕНЛА* din manuscriptul de la Moscva,

ЛАВНРНДѢ fără *н*,

СѢТНИННѢ în loc de *СѢТНИНѢ* din Berînda,

СТЕСАННИЦА, St. *стесаница*, cu *с* îndreptat în urmă în *кѣ* și *ХОХОТАНІЕ* (fără traducere).

Găsim însă și articule tractate alt-fel în fie-care din cele două redacții, de exemplu:

НЗМАЛАЮ *spămăntezū*, St. *uittū. opăcescū*;

НАРОДОВОСТКО *mai mare spre gloate*, St. *biruința. spre năroade*;

ПОНАБА *măhramă cu care leagă capul*, St. *peșchirū, zăvasă, țarșaf*.

Nu e dar exclusă nici o a doua ipotesă, că ar pute fi lucrări independente una de alta, cari au avut aceleași isvóre: lexiconul lui Berinda, nisce cărți slavo-sîrbesci de preste 2604 foi, cum sînt Prológele, și aceeași gramatică slavonă.

Voîu adauge că St. pune în alt loc decât Michailu unele vorbe explicative, articule și chîiar litere întregi, ca « după u și a după ψ, n'are s, ci ѡ, și pune rar, pe lângă verbe, pronumele personale *eû*, *el*. Același lexicograf scrie mai totdeauna „ de la începutul cuvintelor cu un „ de-asupra și întrebuintează articolul *lu* în loc de *lui*.

Sunetul *î* din vorbe ca *cuvînte*, *vîne* etc. s'ar pute explica prin analogia exagerată a singularelor, care s'a întins și asupra altor vorbe ca *mîne* (în loc de *mine*), *mînte*, *vîndec*, cu *în* accentuat după labială, deși din aceleași rădăcini nu se găslaû forme cu *î* în vorbirea comună. Trebuie să notez însă, că se află mai rar în același manuscript și forme cu *e* saû *i*, cum adecă se pronuntau și pe atunci asemenea vorbe. Acest *î* analogic prea des întrebuintat, dimpreună cu expresia *deaca (!) vream ce* de la începutul gramaticii, f. 216 b, cu care traduce el slavonesce *пожеже*, m'ar ispitî să bănuiesc că St. nu eră Român, dar aceeași conjuncție în vocabular e tradusă mai bine.

Despre acest codice și limba lui sperăm că vom publica altă dată un studiû special. Acum vom mai spune numai câte-vă cuvinte despre două vorbe (*accept* și *funicel*) din specimenul de dicționar etimologic al limbei române, în care d-l Hasdeû se ocupă cu originea a 200 de vorbe din Codicele Sturdza. (1)

Despre cea dintăi, care se găsesce la p. 170 și 171, d-l Hasdeû dice: «*accept* (j'attends, j'espère): *чаю ожидать, аспект* и *ажд*. — *часть*, *аспект*. Forma *accept* alături cu *astept* indică un compromis de etimologie populară între *accepto* și *ad-pecto* (de unde ital. *aspetto*).» Noi socotim că aici nu e nici un compromis cu lat. *accepto*, ci o simplă greșelă, provocată probabil de sunetul de la început al sl. *чаю*, mai ales dacă traducătorul acesta va fi pronunțat une-orî *ш* ca *sc(e)*, cum s'ar pute deduce din forma *нечесайю*, cu care cf. *рочка* din

(1) *Cuvente den bătrâni*, I, 259—312.

Berînda și Mardarie față de *рошѣ-ка* din lexiconul lui Miklosich. Părerea noastră e întărită prin faptul că atât în Codicele Sturdzan chiar pe aceeași f. 170, imediat după primul exemplu cu *ч*, cum și în alte cărți vechi și nouă, nu se găsește cuvîntul de cât cu *ш* (șt).

Despre *funicel*, care iarăși se află de două ori în același Codice Sturdzan (f. 176 și 187), ca și în Michaiū, d-l Hasdeū ne asigură că în textul No. I, adecă în un fragment vechiū din cap. XXVI al Leviticului, aceeași boală ne apare la plural sub forma *ѣснучен*, că ambele variante alăturate ne dau prototipul *funghicel*, de unde *fughicel*=*fugghicel* și *funicel*=*funnicel* prin cele două feluri de asimilație regresivă și progresivă, că *funghicel* revine la originalul lat. *fungus*. Noi credem că *ѣснучен* este iarăși o simplă greșelă de prescripș, din pricina asemănării lui *н* cu *г*. Susținem acesta cu atât mai mult, că nu s'ar puté explică de ce *g* nu s'a prefăcut în *g(e)* înaintea lui *i*. Așă fiind, ipotesa timidă a d-lui Schuchardt (1) asupra cuvîntului *funicel*, căruia Molnar îi dăce *funincel*, acea ipotesă devine o etimologie sigură, în chipul următor: *furunculus*—*furuncellus*, prin asimilație regresivă *furencellus*—*funencel*—*funincel* și în unele părți *funicel*, sub influența sufixului diminutival compus *icel*, des întrebuintat. Pentru *e* românesc neaccentuat=*i*, cf. *șórece*—*șoricel* și *petiolus*—*picior*. Considerăm mai veche forma *funincel* decât *funicel*, pentru că numai *n* al doilea explică pe cel întâiū. Așă dar *funi(n)cel* n'are a face cu *fungus*. În Biblia grecéscă coréspunde vorba *ψώρα*, în cea de Bucuresci 1688 «răia», iar d-l Gaster în *Chrestomatia* sa, unde recomandă lecțiunea *funiceii*, în loc de *fughiceii*, traduce cuvîntul prin «herpes», mai corect, dăcem noi, «herpès».

5. LEXICONUL DE LA MOSCVA.

Un alt manuscript întitulat *ГЛОСАРИЙ РУССКАГО ЯЗЫКА* (*Dictionarul limbei române*) se află în biblioteca Societății ar-

(1) *Cuvente den bătrăni*, I, Supl. XXXI.

cheologice din Moscva sub No. 240, fără dată și fără numele autorului, 282 foi in-12°. (1)

D-l Hasdeu după copia făcută de d-l Gr. Tocilescu, a citat două-șecă de cuvinte sau articule din acest glosar în primele trei volume ale *Marelui Etimologic* și anume col. 1, 159 (două articule), 552 (două articule), 589, 833, 867, 1048, 1261, 1282, 1292, 1308, 1470, tomul III: XXX, XXXI (trei articule), XXXV (două articule). Iată câte-vă propoziții și frase românești: «cumu-e», «de ară lipsi una dintr'aceastea», «cei ci cred pre adevărū mescu apa cunoașterii dumnezăești». Unii presupun că manuscriptul ar fi autograful lui Dosoteu (2); dar acesta e o părere fără temei, de ore-ce limba e muntenescă, cum arată vorbe și forme ca: *miroseaște*, *baboiu*, *baer* ci dau farmecătorii să poarte la gātu, *șocotnița*, *balamut*, *bae*, *băiaș*. *Aminterea* și *dumnezăești* cu *ă*, deși sînt întrebuintate des în Moldova, se află și în cărțile din Muntenia, primul în *Pravila lui Caragea* (vezi *Etymologicum Magnum*) și în *Lexiconul slavo-românesc* al lui Misail s. v. *козніакъ*, (vezi No. 10), al doilea în *Biblia* de Bucuresci și în *Mărgăritul* lui Grecenu (3), așa în cât nici presupunerea că avem a face cu o copie scrisă de un Moldoven nu și-ar avea locul. În sfîrșit, dacă avem în vedere că această redacție sîmănă mult cu cele-lalte, pe cari le cunoșcem mai bine și cari sînt fără îndoială muntenesci, putem afirma că originea cismilcovenă a *Lexiconului* de la Moscva e sigură.

E o prelucrare după Berînda, cum se va vedé, între altele, din exemplele date la No. 6. Articulele *лазбенна* și *лазбенникъ*, cari, în redacția Sturdza și în cele din 1672 și 1740, fac parte din cele preste 2000 de vorbe adause, ne îndemnă a crede, că și manuscriptul de la Moscva, pe lângă unele omisiți din Berînda, va fi avînd și adause numeroase.

În sfîrșit câte-vă locuri, deosebite de corespunzătorile lor din cele-lalte prelucrări ale *lexiconului* lui Berînda, mă fac

(1) Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, I, 260; Bogdan, *Convorbiri literare*, XXV, 193 ss, cari citéză *Biblioteca Societății de istorie și anticități rusești*, 113.

(2) Ar. Densusianu, *Istoria limbei și lit. rom.*, ed. II, 256.

(3) Apud Gaster, *Chrestomatia*, 279 și 293, cf. 350.

să bănuiesc, că această redacție ar pute fi o lucrare deosebită de acelea, nu copie după una din ele, nici model acelora.

Iată locurile din chestie cu oare-carî observații:

a) **здѣшній**: *de aici*, fără *cel* sau *cei* înainte, care se găsește în cele-lalte;

b) **ѣкъ**: *cumu-e*, din articolul **ѣмѣхѣ** lipsește din cele-lalte redacții;

c) *totă lumea ar(ă) perî*, de la sfîrșitul aceluiași articol, în cele-lalte e dată invers;

d) **бжѣ**: *dumnezești*, de la sfîrșitul art. **нмѣчннкѣ**, s'a tradus de cei-lalți prin genitivul *lu* sau *lui* *Dumnezeu*;

e) **ѡзлѡнѡшеніе**: *baer ci dau fărîmăcătōrii să poarte la gātu*, ce nu se află la cele-lalți, carî toți prefac și traduc la fel forma întâia a aceluiași cuvînt, adecă **ѡзлѡнѡшеніе** din Berînda așa: **ѡзлѡнѡсіе**: *baerul ce poartă cei nebuni la gātu*, prefacere și traducere ce dă întâi și Codicele de la Moscva cu deosebire numai că întrebuintează relativul *care* în loc de *ce*;

f) **лѡзбенѡ**: *feredeu*, *bae*, pe când în cele-lalte prelucrări (St., Michailū, Misail, probabil și în cea de la Petersburg) cuvîntul slavice e schimonosit sub influența românescului *baea* în **лѡзбенѡ** sau și **лѡзбѡ**. **бѡ**.

Traducerea mai literală de la b) și d), cum și mai cu samă păstrarea formei originale a vorbei slavice de la f), ne mai îndreptățesc a crede că acest codice e destul de vechi.

6. LEXICONUL LUI MICHAÎŢ.

(1672).

De vr'o două-şeci de ani Museul național din capitală posedă un manuscris, care prin împrumuturi a trecut de la un preut ardelen, prin mâinile d-lor A. Gorjan și Hasdeu, și în urmă a fost cumpărat de numita instituție cu 1.000 de lei.

E legat cu carton mult mai târziu, probabil pe la începutul secolului nostru, când pierduse prima colă și jumătate; are formatul în 16 și signatură din 8 în 8 foi. Hârtia e gălbue, unele inițiale sînt roșii. Cuprinde peste 804 pagine numerotate nu de mult cu creionul, din carî 735 conțin un *lexicon slovenesc-românesc* aproape întreg, afară de litera a

și parte a. Pe f. 690—735 e un mic supplement (исполнѣ, probabil în loc de исполнѣни «împlinesce»), așa că dicționarul propriu ține de la p. 1—682. Cartea se termină cu o gramatică sloveno-românescă (p. 737—804), fără început și sfârșit, cu foile rōse de șōreci, scrisă mai curent numai cu negru, pōte de altă mână, și fără semnături, pe alt-fel de hârtie și cu foile pîrdute sau schimbate de la locul lor, cum sînt unele și din lexicon.

În partea principală se află două mărci de fabrică deosebite de aceea a părții finale. În adevăr întâia marcă e o oglindă saū icōnă rotundă cu cruce de-asupra și așezată pe un tre-pied, a doua cunoscutele trei glōnțe de-asupra unei linii ver-ticale, al cărei capăt inferior cade într'un unghiu ascuțit saū V, avēnd de o parte și de alta literele B și C, pe cānd filigranul de pe urmă pare a fi un scut, din care la o parte se deosi-besce un corn saū melc încolăcit.

Pe fie-care pagină fiind cam cāte patru-spre-ḑece articule, s'ar putē crede că întregul vocabular cuprinde aprōpe 10.000; vom vedē însă mai jos că, după o socotēlă mai minuțioasă, acest număr trebuie scăḑut la circa 8.200 articule. Alfabetul acestuī le-xicon, dacā socotim și pe a, e compus din 35 de litere în-șirate aprōpe ca în St., afarā numai că scrie ѡ și s, pe a il pune după ѡ, pe ю după ѡ și pe ѣ după ѡ.

Pe pag. 34 e însemnat, cu litere mari: ^хписъ аз' мнѡхъ, iar la pag. 376, pe marginea laterală, 1672, cu ultima cifră făcută ca Z. La sfîrșitul dicționarului propriu cetim următōrea notiță: «Să s(e) știe că acest lexicon iaste al popei Ethemie, și l-am scris eū Mihaī: vā dni Io Gligorie Ghica Voevoda: leat „зрѣѡ.” Va să ḑică codicele e scris de un Michaīū în anul 1672 și în Țēra-Romānescă, unde numitul domn venise la tron a treia ōră. Aceeași proveniență o dovedesce și limba: *ban* (domn), *barză*, *curcubeu*, *dabiia*, *doica*, (*e*)*norie*, *îndărătu*, *jumătate*, *măceșul*, *mānuchiul*, *ovrei*, *pă*, *păstae*, *puroiū*, *rānichī*, *re-pezi-ciūne*, *strugurul* (грѣзно), *talerū* (Дѣско), *tobă*, *vioare*.

Acest lexicon e lucrat după al luī Berinda, din care re-produce și unele indicații bibliografice și sēmēnă mult cu cele două precedente, mai ales cu cel din Codicele St. Des-pre raportul luī cu St. veḑi No. 4. Luānd în considerație și

litera a din codicele 10, am numărat vr'o 2.200 de articule, adause pe lângă cele din circa 6.000 luate din Berînda, în această redacție a Museului, care ast-fel devine și ea óre-cum o carte deosebită de a lui Berînda. Adausele nu sînt în ordine strict alfabetică, totuși pare a se fi făcut în deosebite rînduri, căci un număr anumit de cuvinte observă cum-vă ordinea alfabetică, după care vine alt asemenea număr. Suplementul de asemenea, ca și cele din Sturdza, e o lucrare cu totul streină de Berînda. Atât adausele din corpul lexiconului cât și suplementul sînt probabil lucrări proprii, căci vedem după unele articule numere diverse fără ordine, cari trebuie să fie paginile cărților consultate. Diverse greșeli ne fac să credem că Michaiŭ nu eră decăt un copist, care sciă ceva slavonesce.

Voiŭ reproduce câte-va locuri spre a ilustra raportul între Berînda, acest dicționar și alte câte-vă prelucrări după Berînda.

- a) B., ^ѣдѣсѣрія : ^ѣзапирѣніе водноѣ. Нѣ : сло : дѣ : ѣмѣ нѣдѣсга.
 Mardarie, » : *zepritul.*
 St., » : *boala apei. zăprirea.*
 Mosc., » : *boala apei, zăpritul.* (1)
 Michaiŭ, » : *boala apei zăpritul* : Нѣ. с. дѣ:
 Misail, » : *opritul sauŭ boala apei zăpritul.*

b) B., ^ѣисточникъ, ^ѣздрѣѣ, ^ѣжрѣдло, ^ѣѣбо крѣніица. мѣта : Нѣаіа
^ѣпрркъ, ^ѣистѣчни, ^ѣпрозываетъ ^ѣБжѣа кнѣги. ѣ сѣхъ бо кѣкровѣшиѣ
^ѣпо истинѣ, ^ѣпочерпаю ^ѣводѣ ^ѣразума Бжѣа. Мѣа: на нѣаію.

Mărdarie, ^ѣистѣчникъ : ^ѣѣзвѣръ.

Mosc..... «*Isaia pro(o)rocŭ: izvor chiamă dumnezeștile cărți, că dintr'aceastea cei ci cred pre adevărŭ mescu apa cunoașterii dumnezești.*» (2)

St. are numai următórele deosebiri: prorocŭ, dumnezeștile, dentr, mescŭ, *lu* dumnezeu.

Michaiŭ, ca și Sturdza, după ce lasă primele șese vorbe slavice, scrie restul slavonesce mai cu aceeași ortografie,

(1) Cf. *Etymologicum Magnum*, 1292.

(2) Cf. *Ibidem*. 1282.

prescurtări și aruncături ca Berînda. Urméază traducerea românească aprópe asemenea cu cea din Mosc., afară de câte-va schimbări fonetice: *chiîamă*, *dumneze* -, *ace* -, *mescû* și afară de genitivul *lui Dumnezeu* în locul adj.- *zăești*, după care în sfîrșit citéază pe: ^мМагн на їцаію. Acéstă indicație e și în Codicele St.

Misail are aceeași redacție cu Michaiû, afară de *numeaște*, *ce*, *cunoștinței*, în loc de *chiîamă*, *ci*, *cunoașterii*; *Isiaia* și *cread* sînt greșeli, iar *cărți*, *mescû* nu se deosibesc decât prin scurtarea vocalei finale.

c) В., ^нѡзлonoшéніе, ѡлн ѡзлonoшéніе, ѡберкше на влн (l. шн), чарóвное нoшeе.

Mardarie, —, — : *baer de gît nu-m pun pentru leacul, sau pentru far'mecû.*

Mosc., ѡзлonoшéіe : *baerul care poartă cei nebuni la gātu.* ѡзлonoшéніe : *baer ci dau fărîmăcătorii să poarte la gātu.* Cf. *Etymologicum Magnum*, III: XXXI.

St., Michaiû și Misail, ѡзлonoшéіe : *baerul ce poartă cei nebuni la gātu*, numai că cei doi din urmă scriû *gātu*.

Să facem în deosebi câte-vă comparații numai cu Codicele de la Petersburg și cu Misail.

a) Michaiû, безвеществённости: *făr(ă) de fire*;

Pb. *pre lesne*, după Berînda — : лцнш, беззатруднёна;

Misail, - ный, *făr de trup: cel netrupescu, făr de fire*. Va să dică acesta preface adverbul în adjectiv.

b) Michaiû, блэднцё, *casă de curvie*;

Pb. adauge *zamtuzul*;

Misail, *loc saû casă de curvie*;

c) Michaiû, вѣръ: *zăduhul pripec*;

Pb. n'are decât vorba dintâiû;

Misail, *zăduhul, pripecul*;

d) Michaiû, влёркчнѣый: *cela ce vorbeaște multû, limbutû*;

Pb. — — *voroveaște—, balamut*;

Misail, *cel limbut, ce vorbeaște multe, sau mare grăitor*;

e) Michaiû, горѣ: *metaf: măgură, credință, munte*;

Pb. n'are sensul metaforic;

Misail, *munte, măgură, crință* (l. *credință*).

Pe de altă parte în tus-trele (Michail, Pb. și Misail), pe lângă nominativele sg. ale formelor nominale și pers. I sg. a celor verbale, găsim și alte cazuri sau numere și persoane: *горы, гордым*, Pb. - *име*, Misail n'are; *блест*; numai că Michail are mai puține decât Pb. și Misail și mai puține. Tot aici vom spune că expresiile bohemo-polone *лазеница* și *лазеник*, cari nu-s în Berînda și Mardarie, se găsesc în Mosc. și Misail (*feredeu, bae; băiaș*) și Michail (*feredeu, băiaș*) și deci probabil și în Pb.

Дѣхъ пѣдоскѣй, pe care Berînda nu-l traduce, în Michail e tradus cu totul greșit, prin *duh dumeasnic* (cf. *St. duh dumeastec*), în loc de *duh prezicător*.

Vom înșiră încă mai multe vorbe adause din litera П și alte câte-vă articule ce nu se află în Berînda, dar sînt însoțite de ore-cari trimiteri, în speranță că cine-vă vr'odată va descoperi isvórele:

Кѣпорѣла: *suveaică cu carea țease muiarea*, Noem. 20 dni; *Мк. копорѣла*.

печетса: *să grijaște*.

придай: *mai adaoge*.

птѣница: *păsăreaoa*.

пѣко: *beare*. Urméză cele de la sfîrșitul literei:

попорѣ: *proptea*.

прохо: *părleazu*.

померкесе: *va întuneca*.

перикѣли: *potetă*; Miklosich *перикѣла* hortus, ngr. *перикѣли*.

перо: *condei*.

пазѣха: *sănul*.

пѣтѣ: *băutura*.

покар: *magher, bucătar*.

пѣтѣ: *călcăiul*.

почѣдѣса: *să miră*.

паѣкѣ: *păianjin*.

паѣчина: *păianjina*.

хрипоѣта: *amorțea*: 161.

ч(н)хнѣнѣ: *stărnutare* 164

чѣмѣрѣца: *steregoae* 2604

гáпaлѣ : *copca, scoica*, prob. greșit în loc de *sponca*, 1695.
Urméază vorbele din suplement, de sub litera к.

кoсмáнн; probabil greșit în loc de поcмáгн : *păsmagi*.

кѣрдo : *spată de țesut*: 972. (1)

квзѣ пeчáлн кѣдн : *fără grijă să fi*.

кв оуздѣ : *fără de frâu*

кoлѣчка : *funicel*, 118.

кѣснѣшнлѣсѣ : *Au doară te-ai îndrăcit*.

Aceste cuvinte adause fără șir se găsesc mai toate în dicționarul lui Mikl., deci sînt vorbe slavice, numai de o nuanță mai nouă. кoлѣчка e rusesc sau malorusesc și se găsește și în Codicele Sturdza, гáпaлѣ e malorusesc.

Voii înșiră la urmă și unele din formele și vorbele mai rare ale acestui glosar. nu numai decât vechi, pentru că acestea sînt aprópe identice cu cele din Codicele Sturdza, studiate deja de d-l Hasdeu în *Cuvente den bătrâni*.

1) fedeleșcel; lingurea^{oa}, rándurea^{oa}; fărâmeale (крѣпнцѣ); chiliifă; le^{oa}; tiveală (2) văpseală; ostenință; calo (мѣчнѣ); papistile s. v. вѣстникъ, dar «păpistașii» s. v. вoгoмилн; cearcetu, lacrăm(fără eză) și din contra : cruțez, ca și în Cod. St., deșertezu, îngreez, imprumuteză, să întămplează; boldescu fără în, «să înnumeaste» față cu «se numeiate» din Cod. St. și vice-versa, mai ales în gramatică, unde găsim și numire în amîndouă;

2) a, prep. în expresia spu^u a mulți oameni (распокадаю); adului (St. iadului); albujenă (кoркoлѣ), balanți (șanțuri : мнѣанн), batrănicioș, boaltă, bozănariu, bubou (пoртѣ), buci-nează, căraia (probabil în loc de chiraia, ađi «chiria»), căti-nel, chișoranul (sobolul), colciacă (тѣжннцѣ), corăi (de n'o fi greșit în loc de-ai : крaгѣй), dălboană (вѣкѣ), depă (după), du-măire (гощѣннѣ) fălcav (la limbă cu zăbavă кoснoмѣлѣчннѣ), gheunoae, groș, în expresia jumătate de groș (дoдpáнт'), guzul (sobolul : крoтoръл), hendichuri (șanțuri : мнѣанн), hileșteu (кѣпѣсѣлѣ), hreastă în expresia vale cu hreastă (дѣбpѣ, cf. vras-

(1) Nu pŕeptene de țesut? Cuvîntul are forma maloruso-polonă, adecă cu e, cu care cf. ruso-bohemicul мѣка, din aceștiași dicționar.

(2) Nu tiveană, cum cetesce greșit d-l Hasdeu în Cod. Sturdza, f. 133, s. v. рѣкнцѣ.

curi) înainte d^Avoritor (stătător : престо́ицій), *latră* (1) (cîocoî : клѣмца), *lazuri* (2) *de fân* (мѣры зѣмле), *leşuescu* (latru, urlu : лаю), *măhiescu* cu stălp^Xare, cu flori (маю вѣтею), *mănăştergu* (peşchir), *ortū* de douē costande (дѣдрама), *paicū* (alergător : ристѣтелъ), *părcălab* (домостроителъ), *păsmagi* (босмани, prob. în loc de посмаги), *petutindenea*, *pilul* (слоиъ), *plăcū* (плѣкъ), *pleave* (плѣвелъ). *posadnică* (ştetóre), *prisădire* (altuire), *puzdării*, *răbnie* (кѣпѣсѣль), *rămăşire* (препѣнослѣіе), *să scărăndivească* (гнѣшѣтсѣ), *spăimare*, *spăreare*, *steregoaea* (чемерница), *sulimănitură*, *svară* (ciartă), *şăruire* (văruire : покапленіе), *tărpescu* (ѣтрѣпѣю) *tinăra* şi *tănărul*, *văltur*, *vărghie* (бѣрвѣю), *vizonie* (изѣнна, cf. *Cuvente den bătrăni* I, 311), *vrascuri* în expresia *vale cu vrascuri* (дѣбрѣ, cf. *hreastū*), *zeachie* (пѣрѣтѣше), *zeaghe* (пѣртѣ), *zopotire* (топотѣ).

Vom mai observă că în Michaiū se găsesc une-orī **ќ** în loc de **к**, terminaţia *orū* şi unde nu trebue, ca în *piciorūl*, şi *u* final întreg mai ales după douē consóne; de asemenea vr'o douē vorbe cu *-giu-* ca în Moldova, metatesa lichidelor însoţită adese-orī în slavonesce de schimbarea mai nouă a vocalei **ж** şi din contra unele perfecte românesce simple chiar şi cu forma lor veche, în locul cărora St. preferă **ќ**, *or*, *ŭ*, *ju*, forma veche nemetatesată a cuvintelor slavone saū de origine slavică şi metatesată a unora curat române, cum şi forma compusă a numitului timp, dar, cum am đis, numai în câte-vă locuri: *putregiune*, померкесѣтъ, *tărgul*, *vărtos*, *deprinşu*, St. - *june*, померѣк -, *trăgul*, *vrătos*, *am deprinsu-*

7. LEXICONUL LUİ MICHAİŪ LOGOFĚTUL. (1678).

Iconomul Atanasie Mironescu, acum episcop al Rîmnicului, spune (3) că, în biblioteca Sf. Mormînt din Fanar, mai spre

(1) Dacă n'o fi greşelă, căci în St. e adaus deasupra *тѣ*; cf. boh. klamca «înşelător», pol. klamka «mincinos». N'o fi fost óre scris la început *lotru*?

(2) Cf. ung. şi mai ales sîrb. *laz*.

(3) *Biserica Ortodoxă Română*, XIII, 523 s, unde publică o călătorie în Orient, scóasă şi în ediţie separată.

apus de Patriarchie, a dat peste o asemenea carte veche românească în manuscris. «Iată titlul acestei cărți: Lexicon slavo-român, scris de Michail Logofătul ot Tirgoviscea, leat 7186. Catalogat la No. 600 bis. De-asupra pörtă înscrierea următoare: Χρυσάνθου καὶ τῶδε Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἱεροσολημίτου. La

finea lexiconului se află această însemnare: Пн мѣ, генаріѣ днѣи д leat 1683. Urméază apoi românește: Și am scris eu Michaiū logofăt sin Oprea Diacon **кх днн** Iw Șerban Voevod (1) Arhimetropolit Teodosie (2). După Lexicon manuscriptul mai cuprinde Acatistul Născătoarei de Dumnezeu slavonesce și românește, apoi Catavasiile «Deschide-voū gura mea» numai românește. Lexiconul e format ast-fel: La început e pus cuvîntul slavon și tradus românește prin un cuvînt, două sau trei. Pe fie-care pagină sînt patru rubrici, din cari două pentru cuvinte slavonesci și două pentru cele românești, format 4° complet.»

Va să dică al șéptelea codice e din 1678 și e scris de Michaiū Logofătul ot Tirgoviscea, fiul diaconului Oprea. În ce raport stă el cu cele-lalte redacții de-ocamdată nu putem sci; avênd însă în vedere data, mărimea (după informații deosebite), întru cât-vă și numele copistului, putem presupune, că și acest lexicon e o prelucrare după Berînda și o copie după unul din cele trei precedente. De va fi întreg, cum arată notița de mai sus, va servi spre completarea părților ce lipsesc celor-lalte exemplare.

8. LEXICONUL DE LA PETERSBURG.

Tot la Moscva, dice d-l Hasdeū (3), fosta bibliotecă a conțelui Tolstoi posedă la 1825, sub No. 74 in-4°, un **ГЛОБАРЪ ГЛАВНО-МОЛДАВСКІЙ** (*Dicționar slavo-moldovenesc*) compus cam pe la 1695 și scris cu cursiva pe 100 foi.

Acest titlu dat de numiții bibliografi ruși, cari, ca și alți

(1) După Laurian de la 1679—88.

(2) După Lesviodax de la 1668—73 și 1679—1709.

(3) *Cuvente den bătrâni*, I, 260—1, unde citéză pe Калайдовичъ-Строговъ, описаніе рукописей Толстова, Moscva 1825, p. 265.

conațională ai lor, numesc limba noastră «moldovenescă», a făcut pe uniți să atribue acest vocabular vestitului spătar N. Milescu (1), precum au făcut cu cel precedent, legându-l de numele mitropolitului Dosotei; dar limba a probat ne-temeinicia acestei ipoteze.

D-l I. Bogdan a făcut asupra manuscriptului un studiu destul de amănunțit (2), din care vom da aici un resumat.

In colecția contelui Tolstoi, ați încorporată bibliotecă imperială din Petersburg, și în a Societății istorice și arheologice din Moscva, se află câte un glosar slavo-românesc din secolul XVII. Exemplarul al doilea (vezi No. 5) nu l-a putut vedea, dar, după puținele citații din *Etymologicum Magnum*, el trebuie să fie identic cu cel din Petersburg, și citează locurile de la p. 1 și 193 din dicționarul d-lui Hasdeu. E scris pe hârtie și are următorul titlu: *Lexicon ce se zice cuvinte pe scurt alese (3) din limba slovenescă pe limba românească*.

Are o notiță din 13 Sept. 7202. Alcătuirea trebuie pusă pe la 1670. E scris în Țera-Românescă, cum a afirmat d-l To-cilescu și cum confirmă limba.

Alfabetul e compus din 35 litere, din cari, observăm noi, primele 29 sînt întocmai ca la Berînda, iar după ψ găsim: ω , κ , β , ψ , α , γ , va să zică strămută pe ω înaintea lui κ , elimină două slove (π și μ) și adaugă patru, anume pe cele streine, luându-le din alfabetul numelor.

Din lexiconul paleoslav, ȕice d-l Bogdan, lipsesc ѡ (la începutul cuvintelor), ѡ, ѡ, ѡ înlocuite fiind prin ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, decî redacȕia limbei slavone e cea rusescă. De ar fi fost producȕie românescă, ar fi avut tȕte literele mediobulgare, prin urmare şi ѡ, ѡ, ѡ şi ѡ (ca nasale, căci ѡ se află ca ѡ). Şi în adevăr cartea e o prelucrare (traducere, prescurtare şi augmentare) a lexiconului lui Berînda, spre a formă pentru sine o carte auxiliară de tradus.

(1) Ar. Densușianu, *op. cit.*, 256, după care s'a luat d-l Sbiera în *Miscări culturale și literare*, 264.

(2) *Convorbiri literare*, XXV, 193-204.

(3) În original e scris cu *ea*, nu cu *e*, greșeală ce am observat în acest articol și alurla, cum se ved mai multe relative la *u* final, *sânt* scris *sunt* și altele, făcute probabil de corectorul *Convorbirilor*.

Dacă comparăm lexiconul nostru cu al lui Berînda, constatăm: 1) Traducerea e mai tot-deauna dependentă de traducerea în rusesc a modelului; 2) explicările reale ale unor cuvinte streine sînt împrumutate câte odată cuvînt cu cuvînt din Berînda; 3) etimologiile numelor proprii jidovesci, grecesci și latinesci sînt traduse după Berînda. Și dă mulțime de exemple de cuvinte comune din а, к, з, apoi șese de explicări reale, cum și mai multe etimologii de nume proprii din а și к, pe cari Berînda le pune la urmă în partea II, pe când lexicograful român le intercalază între cele-lalte.

Din exemplele citate se vede că traducerea e foarte rar independentă, că în genere prescurtază; dar introduce și inovații. Cea mai principală e că pe lângă nominativ și persóna I a prezentului formeză și alte casuri sau persóne, însă fără sistem. Urméză exemple.

În privirea inovației principale, despre care vorbește d-l I. Bogdan, avem reserve serioase de făcut. Verbele *влекъ, съдѣ, съдѣ, врю, даю*, dimpreună cu cele-lalte timpuri și persóne, înșirate de d-sa în *Convorbiri literare*, XXV, 202, fac parte din acele câte-vă miș de cuvinte adause din nou, de cari am vorbit la No. 4 și 6 și cari trebuie să fie și în acest manuscript. Acestea sînt inovația cea mai principală, nu formele secundare ale câtor-vă decî sau și sute de vorbe luate din Berînda. Se póte ca d-sa să nu le fi observat, întru cât s'a ocupat mai mult cu articulele de la început, cari firesce se află și în Berînda.

Tot odată vom da următoarele amănunte, în urma cetirii copieii de pe litera а, ce se află la Academie.

Titlul întreg, după copia adusă de d-l Gr. Tocilescu de la Petersburg, este: «Lexicon ce. se zice. cuvinte pe. scurtu. alease din linba slovenească pre linba rumânească deînalecticū (АБѢЛАСКТИКЪ) tălcuit». Acest enigmatic *deînalecticū*, care la început cată să fi fost scris АІАЛАСКТИКЪ, se explică, ca și titlul întreg, prin imitația în parte greșită a titlului cărții similare a lui Zizaniū, pe care-l dau după Miklosich: *Leksis sirêč rečenija v kratzêe szbranny i iz slovenskago jazyka na prostyj ruskij dijalekt istolkovany* L(avrentiem) Z(izaniem).

Vocabularul cuprinde, de la *аша* până la *ашен*, toate vorbele

нѣме дѣ читѣтор, cu care cf. *ѣкспіиѣнѣ* : *нѣмѣ* ceuă din Berînda, neaflându-se în St., dovedește că copistul manuscriptului de la Petersburg a avut la îndemână lexiconul de la Kiev și s'a servit într-o cât-vă de el.

Dacă judecăm după multele greșeli din copia literei a de la Academie, copistul trebuie să fi fost un om cu puține cunoștințe și bătrân sau nu de mult venit de la țară. Așa numai se explică limba relativ mai nouă decât a lui St. (*căci, daca, din, îndreptare* în loc de *căce, deaca, den, îndireptare* etc.) și în același timp mulțimea de cuvinte cu *u* final întreg.

Digitized by Google

9. FRAGMENTUL DE LA BISTRIȚA.

De origine curat munténă, ȳice d-l Gaster (1), pare a fi codicele mixt, din care am reprodus părȳi din Isopie, viȳta Sf. Sava și glosarul slavon-român; și reproduce la pag. 355 ss. din acest *Lex(ic)on* al Bibliotecei centrale (aȳi al Museului) *erbile* în număr de 42, apoi 43 de *copaci* și alte șapte vorbe, cum și un proverb cu *greorii*, cu care cf. No. 4479 din Mardarie. Vom extrage câte-vă articule deosebite pentru raritatea lor orȳ pentru dialect și le vom înșiră în ordine alfabetică.

a) БѢКѢЙЦА : *cresteȳel*;

ЗЕЛЕНИЧЕ БѢК : *poleai, voeșniȳă sau izmă broștească*;

ПОДРОЖНИК : *sporiș*;

СИТѢКІЕ : *цспериг*;

ВСЕТ ВЛАСКІЙ : *scaiȳ rum(ă)nescu*;

ЧЕРКЕНИЦ : *ȳarbă rumeneaală*.

b) *Aninul, gutăȳ, dud, epăngea, jugastru, mitărci, mușăȳel, pătrănjeȳ, părghie* (нмчѣло).

Iată în sfirșit și proverbul amintit:

НДѢЖ ЗЕШѢРѢ (l. зѢШѢРѢ) ДѢШНТ, ТѢМО Н ЦѢРОКЕ ПОКѢТ :

ОУНДЕ СѢФЛѢ ДѢСТРѢ, АКОЛО ГРѢЕРѢН КѢТѢ.

Aici e de observat că Mardarie scrie în câte-va locuri alt-fel și mai corect:

НДѢЖЕ, ДѢШЕТ; ДѢСТРѢ СѢФЛѢ, АКОЛО, ГРѢЕРѢН КѢТѢ.

Codicele e un in-4° legat, de pp. 351. Primele 172, decȳ și lexiconul, aȳ fost scrise de un călugăr de la Bistriȳa pe la 1700, iar la 1706 cartea devine proprietate a lui Serafim, ecleziarchul acelei mănăstiri, care adauge câte-vă vorbe în acel vocabular de douȳ pagine și probabil o légă cu partea a doua scrisă de el pe la 1705.

10. LEXICONUL LUȳ MISAIL.

Al ȳecilea lexicon se cuprinde în un codice al colegului mȳeu G. D. Teodorescu, la un loc cu *Cronica Sloveanilorȳ Iliriculuiȳ Mysiei*.

(1) *Chrestomatia*, I, XCVIII.

D-l coleg binevoind a-mi pune la dispoziție manuscriptul pe câte-vă dăile, pentru care-i mulțămesc public, m'am ocupat puțin și cu această parte, adecă cu cronica, și am constatat că e identică cu cea publicată de d-l Ar. Densușianu în *Revista critică-literară*, I, 366, cu alte cuvinte e opera lui G. Brancovici de pe la 1689; cf. p. 97 a numitei reviste. Deși cele trei foi de la urmă s'au pierdut, așa că cronica merge de la anii facerii lumii 2772—7189, redacția totuși e prețioasă, pentru că are începutul, anume 13 pagine, ce lipsesc în ceea-laltă. Afară de asta se găsesc ore-carî variante de limbă și chiar de anî, așa că amîndouă redacțiile se vor completa reciproc.

Cronica cuprinde 41 foi de hârtie deosebită de a lexiconului, cum dovedesce și filigranul : un cerc saū o brătară avînd înlăuntru un fel de 2 cu cōda oblică și de desupt trei borcănele cu gura mai strîmtă, cu două eșituri în loc de mănuși, fundul rotund și dispuse ore-cum în triumhîu, cel mijlociū fiind mai mare și mai jos, iar de-asupra brătarii par a fi nisce dinți; pe cînd filigranele hârtiei lexiconului sînt : un V, de-asupra căruia se află trei borcănele mai mari și lungi în gât, răsturnate saū pōte mai curînd nisce fōrfeci late și scurte, fără linie despărțitoare, cu capētul rotund, dispuse în triumhîu, figura mijlocie fiind mai sus și mai mare; apoi cunoscutele cinci glōnte în vîrful unei linii, ce desparte litera F de S saū V de P, ultima răsturnată, și tus-patru acestea cu fața una cătră alta; de asemenea trei borcănele ca cele din cronică saū mai mari, avînd de-asupra un P răsturnat, dar fără brătară etc. Ornamentul inițial, scrisōrea și ortografia ambelor manuscripte încă difer. Titlurile, inițialele alineatelor, cum și anii sînt scrise cu roșu.

Copistul muntean trebuie să fi trăit în sfertul al doilea al vécului trecut, probă limba amestecată cu forme vechi și mai nouē. Cartea, precum arată însemnările de la pp. 1 și 54, 58 și 64, eră pe la 1810—18 «a lui Dragomir post(elnic)», care va fi scris atāt nota grecēscă de la p. 70, cāt și proverbul greco-romănesc «omul neînvētat ca lemnul necioplīt». Același postelnic trebuie să fi împrumutat manuscriptul mai

multor boeri, ce se vîd iscăliți pe părilete intern al scórței în-tîia : M V vel vist(ernic), Hr(ista)ch(e) biv tretilog(ofět), Dinul logofět Mardagiu și Bănică Budișténul ot Pitescl, sud Argeș. Cf. Ar. Densușianu, *Istoria limbei și literaturei române*, ed. II, 225, cum și notița publicată de d-l G. D. Teodorescu în *Revista Literară*, XVII, 33—6. Însă redacția a cređut, că face un serviciu cetitorilor, schimbând formele vechi.

În biblioteca Academiei Române se mai găsesc două exemplare întregi din această cronică : unul, sub No. 156, e scris la 1727 pe III + 62 foi în-4° de Radul Lupescul, logofețelul de divan, sin Michail ieromonach ; iar altul sub No. 959 are 51 + II foi tot în-4° și e tot din sec. XVIII. Întăiul din acestea cuprinde la început pe șese foi : «Marea pocăfanie ce... aũ ținut Turcii la 1686» și «Cum vezirîul Cara Mustafa... în Beligradul sârbescu s'au sugrumat».

•

Codicele e legat cu carton și pîele négră, cu stampe întipărite pe părileți externi ai scórțelor, în centrul unor pătrate duple, dintre cari stampa cea dintăiũ e anume *с(ѣ)хн)та трону(х)*. Cuprinde 161 + 41 foi de hârtie nenumotate, de calitate deosebită. N'are signaturî, ci numai custodî.

Pe primele 156 sau 157 foi e scris vocabularul propriũ đis, începînd de la litera *а*, din care însă lipsesce o fôe, ce trebuie să fi cuprins, ca și Berînda, șese-spre-đece vorbe comune și patru nume proprii ; căci prima fôe existentă se începe cu numele *ѣсса, părinte*. La urmă sînt patru foi, cari cuprind o parte din suplement (*ѡсмакаленїа*), anume de la litera *а—з* și una rămasă albă, acum cu ôre-cari însemnări mai nouă, înainte și după care mai fusese câte o fôe, acum rupte. Pe fie-care pagină fiind circa 32 de articule, lexiconul întreg s'ar puté crede că are aprópe 10.000 ; însă, după o socotélă mai minuțiosă, numărul acesta trebuie redus la circa 7750 de articule. Cuvintele începute cu *а* sînt 267 pe cinci foi și ceva. Cartea s'a scris pe două colóne, lăsându-se la sfîrșitul fie-cării litere un spațiu nescris cam de jumătate de colónă.

În josul hârtiei lipite de partea internă a primei scórțe

s'a iscălit Мисаил' 'Ермоданко ѿ митрополита Бѣлгородскаго, ꙗкоже, care a scris de-asupra, dar cu cartea întorsă și probabil mai în urmă, două încercări de condeii: скрисѡарѣ мѣ ла мѣна ма și ѿ ꙗꙋ ѡ, шѣ ꙗꙋ ꙗꙋ ꙗꙋ. Pe fôea finală e bucată: «Bucură-te fecîoră.....» scrisă de Grigorie sin Popa Dumitru, Dechemvrie 19, 1801.

Caracterul general al scrisorii ierodiaconului Misail fiind același ca al celei din lexicon, în special « cel cu gâtul încovoiat și « cu picîorul al doilea lăsat mult mai jos de rîndul lui, cum se găsesc ele adese-orî în text, m'aŭ încredințat că scriitorul cărții e acest ierodiacon caligraf și că prin urmare data fôrte probabilă a manuscriptului este 1740, după care el însuși îl va fi dat la legat împreună cu cronica amintită, pôte chîiar în legătoria mitropoliei. Limba, amestecată din forme vechi și de cele mai nouă, ne duce la aceeași concluzie. Așă găsim: *merșter*, *mulțămitor*, *veaveriță*, *găcitură*, dar și *mulțumire*, *omenește*, *veveriță*, *neperechind*, *drept*. *Blsearlici-lor* și *nesip* cuprind fie-care ambele faze, iar *mestecătorii de vin*, *peharnic* în loc de vechiul *mescătorii*, sl. кничепане, arată că Misail nu întrebuintă și nu înțelegeă asemenea vorbă veche.

Scrisôrea e cursivă, inițialele primei vorbe din ambele părți (slavonă și românească) ale fie-cărui articol, ornamentul și titlul de la suplement sînt cu roșu; mai multe litere, ales din rîndurile de jos, aŭ ôre-care ornamentație. (1)

Dacă comparăm lexiconul lui Misail cu al lui Berînda și în parte cu cel de la Petersburg și cu cel al lui Michail, constatăm că ierodiaconul mitropoliei ultă saŭ omite citații, vorbe și articule din Berînda, că în genere omite aceleași articule ca și Michail, deși găsim rar și casuri contrare. Tot el schimbă une-orî șirul articulelor, modifică unele litere și pe altele nu le duplică saŭ le lasă afară; înlocuesce unele vorbe cu sinonimele lor, pe unele adverbe le prefăce în adjective saŭ le înlătură, dacă aŭ aceeași tulpină cu califi-

(1) Cetitorul va fi observat pôte, că m'am prea întins în descrierea acestui codice. Pricina este, că el, fiind în stăpânirea unui particular, nu pôte fi vîdut așă de ușor și studiat de ori-cine, ca la o instituție publică.

cativul; din două articole, care au același înțeles, face unul singur, dar și din contră, deși rar; scurtază în general traducerea lui Berinda, une-ori însă adaugă câte ceva. Așa pe lângă multe expresii pune sinonimele lor ori face traducerea și după altă expresie a lui Berinda sau dă și tălmăcirea literală a cuvântului slavon; scrie apoi ca sinonime slavice vorbe malorusesce din ale lui Berinda.

Pre alocuri traducerea se vede greșită, din pricină că scriitorul uitase partea finală a unui articol și începutul celui următor. Alt-fel de greșeli provin din nesciința mai adâncită a gramaticii slavice, cum dovedesce traducerea prin acuzativul *pre voi* a genetiv-locativului dual *вамъ*, eróre ce de altmintrelea o făcuse și Mardarie.

Totuși în definitiv lexiconul nu e decât o copie, cu mici schimbări, după una din redacțiile amintite sub No. 4, 6, 8 sau după alta ca ele. Înclin pentru dependența lui de o redacție ca 6, de óre-ce el reproduce până și greșeli ca *fină* în loc de *făină* (*мѣка*) și *лѣснабѣла* în loc de *лѣсена*, *feredu*, adăugând numai, ca și No. 5, sinonimul *bae*. Însă și această copie are importanța ei, ales prin aceea că ea completează mai tot ce lipsește din litera a în codicele Museului. Este în sfârșit póte ultimul reprezentant din acea serie de lexiconce ce prescurtază direct și indirect pe Berinda, dar în același timp îl adaug în mod considerabil cu elemente din alte izvóre, cum am vădút la No. 6, unde am reprodus spre comparare mai multe locuri din Berinda, din codicele 3, 4, 5, 6, 8 și din acesta al lui Misail.

11. LEXICONUL LUI MACARIE.

În Biblioteca centrală din Bucuresci sub No. V, 5, este, după spusa d-lui Hasdeu (1), un mare volum in-folio, intitulat «*Păcurariul său lexiconul păcurariului slavo-românesc*», compus în Bucuresci de un călugăr Macarie la 1778. Acest codice fiind împrumutat de d-l Hasdeu din 1884, nu l-am putut vedé. Tot ce scim din această carte până acum sînt

(1) *Cuente din bătrâni*, I, 280.

numai patru vorbe sau articule publicate de d-l Hasdeu în *Etymologicum Magnum* și anume:

- 211. «Кисль: *acru, cu acrimă, cu acreață, cu acriciune, oșătos.*»
- 751. «Пчела: *albinuța or albiuța, albinica, albinioara.*»
- 1259. «Бодоносцы: *apariul, sacagiul.*»
- «Бодник: *apariul, vărsătorul de apă, ydrohoul (ὕδρο-χόος).*»

Din aceste patru cuvinte, întâiul e dat aprópe sub formă rusescă, numai că n'are sufixul definitiv, pe când Berinda, Misail etc. scriu Кисело : *acru*; пчела nu e nici în Berinda nici în vr'unul din lexicónele ce-l urmăze; ultimele două vorbe nu-s în Berinda nici în Mardarie, ultimul nici în Miklosich, unde vedem că ὕδροχόος se numește în slavonesce водѣкъ, pe când бодник cu același înțeles abia dacă se află în polona și bohema. Singur бодоносцы, «purător de apă», se găsește în Misail, nu însă și în St. Aceste vorbe ar arăta, că limba slavică din lexiconul lui Macarie e amestecată cu elemente din limbele slavice mai nouă și că această lucrare e independentă de cele anterioare, ceea ce s'ar pute induce chiar numai din mulțimea formelor aceluiași cuvânt românesc.

12. LEXICONUL LUI ANDRONIC.

Literatul rus A. Iațimirski (1) descrie al trei-decelea manuscris, ce se păstrează în mănăstirea Némțul-Noū din Basarabia, ast-fel: «Lexicon românesc-slavonesc de la jumătatea véculei XIX, in-4° (21 × 16½, cmm.), pe 83 foi. Polustav și cursiv cu mâna archim. Andronic, câte 27 rînduri pe pagină. Limba lexiconului fórte curată, bisericescă. La sfîrșit, pe lângă vocabular, s'au adaus câte-vă dialoguri în limba română, cu traducerea lor în limba malorusescă a Galițienilor din Bucovina. Legătura de piele.»

Probabil că avem a face tot cu un dicționar slavo-românesc: e greu de cređut, că monachiī noștri de la Némț să fi compus un dicționar român-slavon, când, pe cât se scie, aseme-

(1) Славянскія Рукписи Немецкаго монастыря въ Румыніи (*Manuscriptele slavone ale mănăstirii Némțul din România*), Moscva 1898, p. 105.

nea lexicon din o limbă vie în cea slavică bisericăscă nu se află nici la popórele slave înseși. Acésta e singura lucrare de acest fel din Moldova, cunoscută până acum, despre al cărei grad de originalitate orî dependență de-ocamdată nu putem spune nimic.

* * *

Din cercetarea asupra celor două-spre-zece încercări de lexicografie slavo-română, făcute în cele trei vécuri și jumătate din urmă, rezultă că tóte sînt manuscripte, că mai tóte sînt muntenesci, că o parte însemnată (3, 4, 5, 6, probabil și 7) sînt prelucrări după Berînda, dar cu adause mai mult sau mai puțin numeróse, că 8 și 10 sînt copii aprópe fidele după 4 și 6 și că o altă parte, anume 5 din ele se pot considera ca lucrări proprii sau cel puțin independente de Berînda.

Din întăia grupă lexiconul lui Mardarie de la Cozia e cel mai important prin vechime și provincialisme, iar cel din Codicele Sturdza se deosebesce prin bogăția materialului și în parte prin originalitate și vechime. Vom mai aminti că trei din acele încercări sînt numai nisce liste de câte-vă decî de cuvinte, că vr'o trei-patru nu-s de loc sau sînt prea puțin cunoscute specialiștilor, și în sfîrșit că, dacă lexicografia slavo-română în mare parte e lipsită de originalitate, ne putem puțin mîngăia cu aceea, că modelul a fost Român și că toți imitatorii noștri, prelucrători sau copişti, au adaus mai mult sau mai puțin izvodul ce-l aveau dinainte.

V.

ELEMENTUL SLAVONESC.

1. FONETICA ȘI ORTOGRAFIA.

Punem la un loc particularitățile ortografice cu cele fonetice, pentru că adesea se confundă.

În rubrica întăia sînt formele din Mardarie, în a doua cele din Berînda; tot în a doua s'au așezat cele din Miklosich,

dar cu inițialele Mk, și în acest caz sunetele de la început reprezintă particularitățile din Mardarie și Berînda. Dacă acestea difer, atunci se vor pune deosebit și vor fi trei rubrici: Mardarie, Berînda și Miklosich, în prescurtare M, B, Mk. Semnele - - se vor aplica numai în rubrica întâia. Ac. însemnează «*Dicționarul Academiei rusești*», vv «vice-versa» iar semnul □ «nimic».

a) Vocalele.

и.

- иа : иа 2965, 3073, 3243, 3442;
- и : иа 2179; poate fi o greșelă;
- и - : и după о 2111, după ч 4447;
- и - : Mk и, и́зрѣкъ : - рока;
- и : » Ас и 3155;
- иа - : Mk, Ас иа, и́звѣсто : - иа -;
- иа - și - иа - : Mk иа 3648 și 9;
- иа - : Mk иа 2539;
- иа - : » и́звѣ, и́звѣа : и́звѣи;
- иа - : » иа 4270;
- и : » и, după ц 4382, după ч 4019, 4395 și 6, 4351 final, după ш 4449 și 50, după ц 2168; cf. и́ша-сѣ, aorist 187.

е.

- е : В și Mk - и adv. то́лькоше 3750;
- е : о, сѣбѣ : сѣбѣ 2179;
- е : к 310;
- е : и 1962, 4459;
- е introdus în повѣсти : -иини, Mk и́ини; cf. 481 текѣи : тк-;
- е - : Mk, Ас а după ц;
- е : Mk и 1776 etc., 1791, 3887; cf. exemplul de la metatesă;
- е : □ : Mk и 3813;
- е : Mk и, Ас о, - сѣл - : Mk сѣл, Ас сѣл 2517 ss.;
- е : Mk и 1737, 1768, 1782, 1789, 1796, 2039, 2165; cf. 481 текѣи, al cărui inf. la Mk е текѣи și тѣ - ;

- ɛ : ɛ și ɣ Mk ɫ 4352;
 - ɛ - : Mk ɣ 1874, 2034, 2295, 2346, 2655, 4024;
 - ɛ - : Mk и și ɱ în același cuvânt 4286;
 - ɛ : Ac ɣ adv. 1134.

И.

- и : и 1754, 1761 și 2, din contra и : и 1750, Mk ы;
 - и - : ы 2910;
 - и : ы 1948;
 и : □ : Mk ɫ sau ɛ 3619;
 - и : Mk Ac ɫ 1938;
 и : Mk ы 1458, 2066, 2081, 2387, 3208, 3733, din contra
 3944 final;
 □ : Mk, Ac. и în пѣт - : пѣти - 2936.

О.

- о - : ɛ 2100, din contra 2452;
 - о : w în adverbe 2132, 2876, 2994, 3738;
 - о - : w 3704 din contra 1829 etc., deși același cuvânt se
 scrie și cu о 2891;
 - о - : Mk ɫ, 4080 etc., dar M odată și ɫ în vorba хѣдѣтай;
 - о - : Mk ɛ 4455;
 - о - : Mk ɣ 2051, 3269, 3273, 3988; cf. silaba I a vorbeii
 крѣтѣрыѣ și adausul чено.

Ѣ.

- ѡ - : о în мнѡгы : мнѡги 3868;
 - ѡ - : w după vocală la începutul părții a doua a unei
 vorbe compuse, 2785.

Оу și Ѥ.

- ѡу - : ɣ 256 și în alte șese vorbe următoare, cf. 1433; vv. 4071;
 - ѡ - : Mk ɣ 3469—71 în prima silabă a trei vorbe începute cu ɛ;
 - ѡ - : ɱ 310;
 - ѡ - : Mk ɱ 1692 (лѣкъ), 1848, 1881, 2057, 2898, 2903, 2914-19,
 3101-5 ѡудѣца 3899, 3917 etc.; 1590, 2126 și 3804
 final; cf. 481 текѡуѣ : vsl. тѣкѡуѣхъ.

Ъ.

- з : е 2113, 3997, 4008 ;
 з : е : Mk ъ 1649 etc., 2676, 3389; cf. 3713 și **лѣзѣ** : **лѣзѣ**, Mk **лѣзѣ**; veđi și exemplele de metatesă mai jos;
 з : о, după **ѣ**, 294 și 5, după **ѣ** 449, 50, 57, 67, 69, 70; cf. 628, 855, 1036, 1490, 3329; după **к** 1531 și 7; după **т** 3746; - **з** - și Mk : о 2143, 2278, 2932, cf. 187; din contra - о - și Mk : Б **з** 4228; veđi și exemplele de metatesă mai jos;
 з М și Mk : з 3754;
 - **з** : Mk **а** 3982 sufix substantival, din contra **имѣѣзма**, care nu e în Б, Mk **имѣѣзма** 4270; cf. 2373;
 - **з** - : □ 2583, 2734, 2777; 3299 ss. (**цѣ** - : **с**), din contra **с** - : Mk **цѣ** 3166 de două ori, 3268, 82 și 91; **ѣѣ** - : **ѣ** 430, 443, 496 și 7; **лѣ** - : **л** 1650; cf. **лѣжа** : **лжа**, **мѣшѣло** : **мш** -;
 з : Mk ъ 3743;
 з : □ : Mk ъ 1800, 1890, 2681;
 □ : Mk **з**, **мнѣ** : **мѣнѣ**.

Ь.

- **ь** - : е 175, 641, 1329, 2164;
 - **ь** : **з** passim Б și Mk;
 - **ь** : Mk ъ 2585, fiind subst. fem.;
 □ : Mk ъ în **мнѣ** : **мѣнѣ**.

Ы.

- **ы** - : и 348, 641, 1279, de n'o fi românisare, 3021, 3782, 4030, 4069, din contră 648, 1699, 2719; cf. 481 **те-^хкѣщѣ** : vsi și Б, supplement - **нѣѣ**;
 - **ы** : и 3868;
 - **ы** - : Mk **ы** 1587;
 - **ыѣ** : и : Mk **ы** adv. 4492;
 - **ы** - : Mk **ыи** 3108;
 - **ы** : Mk ъ, la М și Б trebuie să fie la pl. 4477.

Ѣ.

- Ѣ - : Ѣ 131, 135, 138, 155, 494 și 5, 895, 1072, 3255, 3607,
dar și din contra 4186;
- Ѣ - : Ѣ : Mk Ѣ 3742;
- » » » Ѣ 495;
- Ѣ : Ѣ B și Mk 3322, cf. 4159;
- Ѣ : Ѣ Mk etc. Ѣ 4075, 4077;
- Ѣ - : Mk Ѣ 4405 ;
- Ѣ : Mk Ѣ 2568, 3605.

Ю.

- Ю : sl. Ѣ 4189, 4480;
- Ю : Mk Ѣ 4482, 4493, așa și ѢЮѢ : Mk ѢѢѢѢѢѢ;
- Ю pl. : ѢѢ sg. 2587, dovadă că și M pronunță Ѣ, nu Ѣ.

И.

- И : sl. Ѣ 4498, 4513, 4529.

Ѧ.

- Ѧ : Ѣ 1241, în p. a treia pl. aorist după Ѣ, 1940, 2342, 2680
după vocale; cf. 187 Ѣ și Ѣ (Ѧ) : Ѣ după Ѣ și Ѣ;
- Ѧ : Ѣ 2010, unde pöte fi o articulare românească incon-
scientă, ca și la 2840 - Ѧ : vsl. Ѣ ; cf. - Ѧ - : Ѣ 3728;
- Ѧ : Mk Ѣ, 1587, 3732, 4354, 4539;
- Ѧ : Mk Ѣ și Ѣ 2907, 4272 (Ѣ);
- Ѧ - : Mk Ѣ 3733;
- Ѧ : Mk Ѣ 4538.

Ѧ.

- Ѧ : Ѣ 2134;
- Ѧ - : Ѣ 643, 707, 776, 890, 1183, 2070; cf. 2553 finală de cas,
3610 finală de verb și 4244 idem;
- Ѧ - : Ѣ 3527.

b) Consónele.

- ж** : ж 2530, 3956;
ж : Мк жд 2039, 2126, 3093, 3139;
з : з și în toate celelalte dicționare 2853;
- зс : Мк с 3131, 3586;
- зч : Мк чч 4195;
- лв : - л : Мк □, поємлѣни;
- лъ : Мк лънх 4371;
- н' : В н, Мк нх : сѣн'мище și сѣн'мь : сѣнмище și сѣнмь : сѣнмище și сѣнмь. Forma din Berînda se explică prin influența limbilor polonă și malorusă și totuși e curios că cuvîntul este pus între cele ce încep cu сѣн. Să nu fie asta o dovadă că Berînda a avut dinainte alt dicționar slavice mai vechi, bună-
 oră pe a lui Zizaniū, cum dă a înțelege în post-față;
 ori mai curînd schimbarea după polona se datorește vr'unui zețar?
нн : Мк н 934, 3197; cf. 3621 și 4502;
- ч : Мк шп 3099, рѣчс - сѣ : роштѣ - сѣ;
- ш : Мк □, оуи'шій, nom. sg. m., aici probabil e o greșelă;
ѣ : ф : Мк м, 2338 пани'ѣ, în care se conservă mai bine consóna grecescă.

c) Metatesa lchidelor *l* și *r*.

- ѣлѣ** : - ѣлѣ 460;
ѣлѣ : - ѣлѣ 858 și 9;
- млѣ : мол 146 ss., 1853, 1858, totuși și Berînda cunoște forma млѣка pe lângă мѣлка; dar găsim пол : плѣ. 2451 s., мѣлѣ - : Мк млѣ 1782 și смѣр : Мк смрѣ 3292;
- врѣ : - вер 1188, 1247; cf. 1222, 3713;
- дрѣ : - дер 528;
- прѣ : - пер 1354;
- трѣ : - тер 861;
- чрѣ : - чер 2022, din contra - сѣр - : сѣр 1637, смѣр - : Мк смрѣ 3293;
грѣ : - гор 741, 745;
крѣ : - кор 1532 și 1534.

d) Accentele și altele.

Mardarie scobóră adese-orî accentul 184, 186, 725, 870, 889; dar mai mult îl urcă, în special îl urcă de pe silaba de la sfîrșit 207, 279, 323 și de pe finala *ше* a verbelor 150 etc. Rar schimbă accentul de pe penultimă pe ultimă 2816. De multe orî Mardarie pune două accente pe un cuvînt, d. e. 794, 1451, 1485, 1590, 1759, deși modelul său, adecă Berînda, are numai câte unul.

Semnul [˘], numit de d-l Hasdeu vocală irațională, se găsește întrebuințat destul de des pe consónele urmate de alte consóne, ca la 642, 691, 1615, la 1070 și 1782 în loc de *ь*, iar la 1741, 1753 în loc de *е* al lui Berînda; la 4503 din contra vedem *шекестено* : *шекестену*, cf. *М, В шип'цы, Мк штипыць*. Mardarie scurtéază mult mai des decât Berînda. Póte acésta o făceá și din cauza scumpetei hârtiei. Iată câte-vă exemple rezolvite de Berînda :

156	^з впрнстрѣ ^ѣ іе	: - рѣс -,
177	бѣзъчлѣ ^ѣ іе	: - члѣвчѣіе,
211	^а блгть	: благодѣ ^а тъ,
360	блгоже	: благоже,
1856	млнмь	: молнмь,
2416	^а покасть	: подобрасть,
2662	^ѣ па	: пѣче.

Din acestea se vede că scurtarea se face lăsând una sau mai multe vocale și aruncând de-asupra câte o consónă, cu sau fără semnul [˘] numit titla pe dinsa sau punând numai semnul [˘] pe una din literele cuvîntului. Se găsesc însă și ca-surî în care Mardarie resolve vorbe scurtate de Berînda,

de ex. 2600 ^апѣкѣ^атк : ^апѣкѣтк. Une-orî Mardarie desparte părțile unui cuvînt, ca și cum ar fi vorbe deosebite, ca la 1079 *в. злѣ полѣченіе*, 1499 *кѣе странѣ*, 1556 *кѣпѣ сѣлѣ* și 1864 *мѣшно* ^ѣркѣсе; dar și din contra, 2253. De asemenea face din unele articule de ale lui Berînda câte două: 333 și 4, 1690 și 1, 2084 și 5, 2558 și 9; 3486, 3590 și 1, 3625 și 6; dar și din contra câte odată contopesc mai multe articule într'unul: 1887.

2. FLEXIUNEA.

a) Forme nominale.

- **ѣс** : **ѣѣ**, **ѣданіе** : - **ѣѣ**, **Гѣѣрѣ** : - **ѣѣ** și alte multe nume proprii;
- **рю** : **рѣ**, **внѣрю** : - **рѣ** 425, **златѣрю** : - **рѣ** 1200; cf. 1810, 1891, 3111.

Aceste două forme se explică prin influența limbii natale a lui Mardarie; cf. **дорѣдѣѣ** : - **ѣѣ**, 949, **внѣрѣ** : **вѣ** - 655, **порѣклѣю** : **клѣю**, în cărți de asemenea **ѣѣ**, **внѣ**, **лѣ**, se datoresc limbii românești. Nu articlării românești însă e de atribuit forma **клѣнѣца** : - **ѣѣ** 1452, pentru că **Мк** a găsit-o în un minei sîrbesc și Oltenia e tocmai lângă Sîrbia.

- **ѣсѣ** : **Мк ѣдѣ**, **хлѣмѣсѣ** 4077, **В хлѣ** -, **Мк etc. хлѣмѣдѣ**;
- **ѣонѣ** : **Мк - ѣѣ**, **стѣдѣѣонѣ** : - **ѣѣ**.

Aceste forme nu sînt alt ceva decît nominativele vorbelor respective împrumutate din limba grecească, pe care Berînda o cunoscea bine.

- **клѣ** : **Мк ѣѣ**, **смѣклѣ** : - **клѣ**. **Мк** a găsit forma dintîi în un prolog sîrbesc din sec. XIV, scos din altul rusec.
- **жѣ** : **ѣ** : **всл. жѣ** 2553 **пѣмѣщѣнѣжѣ** : - **ѣѣ**, forma ac. sg. fem.;
- **жѣ** : **ю** : **всл. жѣ**, 3327 **сѣбѣжѣ** : - **ю** : - **жѣ**, unde avem a face cu finala instrumentalului sg. al reflexivului;
- **ѣѣ** e adaus fără trebuință la ac. pl. **члѣнѣѣ**, pe care-l va fi confundat din nebăgare de samă cu vr'un adjectiv determinat;
- **ѣѣ** și - **ѣѣ** de la sfîrșitul adjectivelor **стрѣмнѣтѣнѣѣ** 3423 și **тѣнѣклѣѣ** 3723 arată că Berînda și Mardarie întrebuintează cu preferință formele definite ale acestor părți de cuvînt, cf. 934.

b) Forme verbale.

- **ѣю** : **Мк жѣ** 4165;
- **скѣю** : **Мк жѣ** 4216;
- **тѣѣю** : **Мк тѣжѣ** 4288;
- **ѣю** : **Мк ѣжѣ**, **Ас ѣю** 3447, 3622, 4172;
- **тѣю** : **Мк жѣ**, **южѣжѣ** 3923;
- **ѣю** : **Мк жѣ** **оѣжѣ** 4194, **жѣ** 4220;
- **жѣ** : **ѣ** : **всл. жѣ**, vezi exemplele de schimbări fonetice 2610, 4244.

*

- **ca**, ac. pron. refl. se vede adaus la verbul **ѡгнюсѡсѡ** 4264, care la Berînda e fără pronume, iar la Miklosich și cu și fără. Acest enclitic la 3546 **сѡкрѡшѡсѡ** «sfărăm, străvesc» e din greșelă pus sub influența articolului următor, unde eră necesar.

* * *

- **а**: **Mk**, **Ac** **z** 2373 în adverbiul **покрѣха**: - **z**.

3. RESUMAT.

1. Resumând deosebirile principale, mai întâi între **Mardarie** și **Berînda**, vedem:

а: **а** (ales după vocale) și **vv.**;

е: rar **а**, **о** » » ;

и: **і** și mai ales **ѡ** » » ;

о: **w** » » ;

ѡ: **ѡ**;

z: **е**, **о** sau **□**;

- **а**: **е**;

- **а**: **z**;

ѡ: **е**, mai rar **а**;

ѡ: **ѡ**, rar **ѡ**;

ѡа: **ѡ**;

с: **с** din toate dicționarele, dar acel **с** ne întimpină o singură dată.

Metatesa se face în **Berînda** după formula **m+l+z**: **m+е** sau **о+l**, în care **m** e=*mută*, **l**=*lichidă*, pe când **Mardarie** preferă formele mai vechi nemetatesate; în deobște acesta urcă accentul și pune două accente pe unul și același cuvînt, întrebuintează semnul ' în loc de **а**, scurtază mai mult decât **Berînda**, desface vorbele și din unele articule face câte două. În locul formei nominale **ѡ** a lui **Berînda**, găsim la **Mardarie** **vsl. ѡ**, două sufixe s'aŭ schimbat sub influența limbei române, alte două grecesci, cum și determinarea câtor-vă adjective, aŭ rămas ca în **Berînda**.

Din particularitățile fonetice și unele ortografice de mai

2. Deosebirile mai însemnate, dintre Mardarie și Berînda de o parte și Miklosich de alta, sînt:

6 : 2, 4, 6 ;

H : M :

 $\emptyset : \Sigma;$

8 : z și mai ales x ;

7 : 6 : 4 ;

$$\mathfrak{A} : \mathfrak{O} : \mathfrak{B};$$
$$x : \square : b;$$
$$\square : x \text{ în } c - : cx -;$$

- b : x : x ;

ᵀ : ᵀ saũ ᵁ : ᵁ saũ ᵃ, dar rar;

10 : 12 51 12 ;

☐ : ♀ ;

а : ѡ, rar к, а și ѡ;

Ж : ЖД ;

Consóna s nici nu cade înainte de c, nici nu se preface în c înainte de ʎ ca în Miklosich. Acesta nu duplică pe ʎ din cele două casuri. Combinația veche *mută + lichidă + ʎ* e la el și mai frecventă decât în Mardarie. În unele vorbe pisarul Coziei introduce o literă două, pe altele le scurtéază, ca și Berinda saŭ sub influența limbei slave mai vechi. ʎ în loc de шт se găsește o singură dată la Mardarie și Berinda. Terminațiile grecești *ήκη* și *ιονή* au în Miklosich formă slavică saŭ greco-slavică, sirbo-rusescul vechiŭ *смокъ* difere de vsl. *смoky*. (1) De asemenea dicționarele vsl. pre-

(1) Dintre substantivele cu tulpină în *u* (ω) am găsit numai unul sub forma veche, anume *νεπαόω*, cele-lalte au forma mai mult sau mai puțin schimbată, precum urmază: *σαέρ-α*, *σλόκ-α* citat mai sus, *υτλ'-α*; *ζρχη-όα*, *λύκ-οα* și *υτκ-όα*.

Prin urmare, dacă tragem și aici încheierea necesară, se vede că Mardarie reprezintă o fasă intermediară între limba slavică veche și cea a lui Berînda, în special vocalele nasale și iotațiunea lor, cum și cele întunecose (ъ, ы), se împuținază în Mardarie și cu mult mai mult în Berînda, iar formele nominale și cele verbale de cele mai multe ori sînt mai lungi în aceste două cărți.

4. NOTA FINALĂ A LUÎ MARDARIE.

Aşa *mapa* şi *trebui*ă scris - *iŃ*; iar *ca* (= lat. *cum*) de două ori înaintea instrumentalului e de prisos; cf. 187.

In loc de **сѣла монастыи** **kosim** de după **ѿ**, unde Mardarie întrebuintează genul feminin și casul nominativ, care în românesce e asemenea cu acusativil, ce se pune după mai toate prepozițiile, ne-am fi așteptat să dică **сѣлаго монастыри** **kosim** ori **kosin** după rusesce, adică să aplice genul masculin la întâiele două din aceste trei vorbe și casul genitiv cerut de **ѿ** la tustrele. Cf. 3050, unde genitivul după **ѿ** e bine aplicat.

ДѢН al doilea se cuvenîa a fi pus în locativ (ДѢНЬХЪ sau - ехъ), fiind regit de prep. при.

În locul dativului **всѣ зѣмли оу(г)гровѣхъ и сѣкон**, care de alt-

Vom aminti că în loc de **къ мѣ** ^и **мѣ** găsim în documente genitivul **къмѣ** său - **ца мѣмѣ**.

Aşa dar mai toate greşelile lui Mardarie provin din necunoaşterea îndestulătoare a limbii slavice, în special a sintaxei, şi sub influenţa limbii lui materne. Decadenţa cunoaşterii limbii slavone în ţările române a constatat-o între alţii şi d-l Bogdan, în studiile asupra unor manuscrise şi documente slavone ale Bibliotecii imperiale din Viena, publicate în Bucureşti la 1889.

VI.

1. ORTOGRAFIA.

I.

(1) Acest ^н *акъ зѣманъ ѿ(г)рѣдѣхискоу* pare a fi mai curînd un genitiv ruseesc decît un dativ slavîc, cu tîute cã forma primelor doue vorbe e a dativului vechiû-slavîc şi cu tîute cã se aflã în un document publicat de Lucaşevici *ѣте, прѣказае новоградъ* apud Bogdan, *Cronicele Moldove-neski*, 263.

сіре, нестрікаре, пічодре, рхнезіре, сикіраша cu kī de-asupra, pus mai în urmă, deși vorba a treia mai e de șapte ori, cum și a cincă, a opta, penultima și antepenultima încă câte odată cu н, cum sînt tot cu н și trei derivate ale lui *silă*. E greu de hotărît dacă ı din primele patru exemple și din cel penultim se datoresce poziției lui cătră sfîrșitul rîndului. Mai e de observat că, dacă ı are accent, cele două puncte nu se mai pun pe el, cum s'a vădut la patru din exemplele precedente. Cf. лпїтѣ, логодіре, мнжіре, мїтѣ, негїна, крѣтіца și слобосіре, aceste două cătră sfîrșitul rîndului.

O.

Ъ se întrebuintză la începutul cuvintelor și une-orī în silaba finală, ca de ex. în articolul *lor*, *felegos*, *cocon* (acesta întăia dată cu o, a doua óră cu w), dar nici odată în vorba *tot*, nici în sufixul *orīū* sau *or* și altele.

U.

Ў în elementul românesc, atât la început cât și la mijloc și sfîrșit, e mult mai des întrebuintat decât forma compusă ѡ.

Ў final e pus une-orī acolo, unde se și pronunță întreg; de ordinar însă el s'a scurtat și sau se representă cu ѡ orī mai rar cu semnul ' de-asupra sau nu se însemnă cu nimic, ceea-ce se întimplă tot-deauna, când consóna finală se aruncă de-asupra. Așa cuvîntul *cel* e scris de vr'o 300 de orī cu ѡ aruncat și fără ѡ, nici odată чєлѡ. De multe orī se scrie de-asupra și r din sufixul *orīū*, fără a se mai însemnă următoarele două vocale scurte.

Ă.

Sunetul ă se scrie cu ґ, mai des însă cu җ, în cât adesea același cuvînt, ce are acest sunet, se vede scris pe aceeași pagină în deosebite chipurī. E curios că pron. refl. se scrie cu ă se găsește numai înaintea verbului, iar cu e și înainte și pe urmă.

1.

Î de la început se scrie cu *ѣ*, iar în cele-lalte casuri ca și *ă*; mai rar se întrebuințează semnul slavice *ы*: *ѣ* ^ѣ *сѣ*. Acest din urmă semn câte odată se pune din greșelă în locul lui *i* românesc, de ex. *корѣвѣторю*, *кѣвѣзница*, *рѣнѣны*, *Рѣмѣны*, uneori pōte sub influența cuvîntului slavice corespundător: *обѣ-цѣѣи*, *mîtarnic*, sau și a singularului românesc: *кѣнѣлѣ*, asupra căruia a putut înrîuri și sfîrșitul vorbei slavice *ѣлѣны*, pe care o traduce.

În.

ѣ are valōrea de *în* și se scrie fără *n* sau *m* după el, atît în prepoziția *în*, cît și în vorbele compuse cu acēstă prepoziție înaintea consōnelor în genere, fie și labiale, și înaintea vocalelor: *ѣ*, *ѣтѣю*, *ѣбѣлѣ* (de mai multe ori), *ѣмѣцѣирѣ*, *ѣпѣнѣтрѣирѣ*, *ѣдѣрѣпѣзѣ*, *ѣдѣрѣмѣзѣ*, *ѣдѣмѣнѣирѣ*, *ѣдѣцѣѣскѣ*. Se găsesc numai de trei ori cu *m* scris înainte de *b* (*ѣ*) în *ѣмѣлѣирѣ* 3891, 4186 și *ѣбѣлѣ* 4244, va să dīcă aici are valōre de *i* simplu. Cu aceeași valōre de *i* simplu ne mai întîmpină în următoarele cuvinte: *ѣл*, *ѣмѣи*, *ѣnainte*, *ѣnalt* și derivatele, *ѣnoirea*, *ѣnoitezѣ*, *ѣnsc*, *ѣnsului* (*ѣ*, *ѣ*, *ѣнаѣнтѣ*, *ѣнѣ*, *ѣноѣирѣ*, *ѣноптѣзѣ*, *ѣнѣсѣ*, *ѣнѣсѣлѣ*) (1), din cari primele șēse se găsesc și fără *i* inițial (cf. *nōpte*). Pe cele din urmă șēse învățații noștri le transcriu cu doi *n*, pōte fără drept; cāci la *ѣ*, *ѣ*, *ѣмѣлѣирѣ*, *ѣнѣсѣ*, *ѣнѣсѣлѣ*, se vede bine că *ѣ* nu se pronunță *în*. Un singur cuvînt îl scrie Mardarie cu doi *n*: *ѣннапѣнѣ*, 3529, pe cānd *dinainte* n'are decāt unul în tōte cele șēse locuri existente. În sfîrșit sînt casuri în cari *ѣ* pare a avē valōrea unui simplu *n*, cāci se află *ѣтѣѣѣгѣ-мѣж* și *ѣтѣѣѣгѣ-мѣж* etc. *ѣѣѣгѣ* o

(1) Cf. ... *ѣnsa* (*ѣнтѣрѣнѣсѣ*), unde a fost considerat ca fiind la mijlocul cuvîntului.

singură dată, pe lângă multele forme numai cu *n*, arată că une-orî pôte fi o confusie între *n* și *in*, mai întâi în pronunție.

Ea, ăa.

Ea, ăa se scrie în genere cu *k*, une-orî *ka* probabil din greșelă, la început cu *a*, după vocală cu *a*.

Z.

Z se reprezintă câte odată, anume de trei-spre-dece orî, prin *s* (*dz*), când derivă din *d*, ca în diverse forme sau derivate ale vorbelor *dumnezeu, zi*; *a slobozi, vedeă și zice*, ales ale celui dintâi și al treilea cu câte cinci exemple; dar acesteasi cuvinte mai de multe orî se găsesc scrise cu *s* (*z*), cum se află și alte forme ale unor vorbe ca *lespezue, rază, solzi, sturză, trăziu, cinci-zeci*; *a auzi, flămînză, linpeză, putreză, rade, răpeză, rătunză, ședeă și vinde*. Pe de altă parte întimpinăm câte o singură dată vorbe și forme ca *cutedzătorii, încordedză, îndereptedză* cu *s*, deși aici acesta nu provine din *d*. Din cuvintele ce au *s* și trebuie scrise așa, vom notă: *azimă, botezul, bozii, a cuteză, a râteză, incurmezișate, păzescă, formele verbale încordeaze, înderepteză, cum și îndrăzneală*, ultimul tot-deauna numai cu *s* (*z*).

Literele streine.

Din literele streine *ă, ȣ, ȣ, v* nu se află întrebuințate în cuvintele românesce decât una în următoarele două casuri: *chyp* o singură dată din 27, cum și *myră* cu derivatele *myros* sau *mirosă* și *myroseaală*, căci *lyturghiă* nu se pôte considera ca vorbă populară.

Spirite și accente.

Autorul aplică în vorbele românesce, ca și în cele slavone, spiritul lin pe vocalele inițiale și pe cele ce urmăză după altă vocală, cum și accentele ' și ` , acesta însă numai pe silaba finală întonată.

2. FONETICA.

a) V o c a l e l e.

A.

A primitiv se conservă de regulă în silabele accentuate, fie chiar preces și urmat de *e* sau *i*: *aiave* (cf. sl. *javě*), *așă* (rar *așă*), *boiariu*, *chiziășu*, - *iașu*, *închiăgă (să)*, *înpărechii*, *lacăte*, *lapăd*, *livade*, *samă*, *spatele* (și *speate*), *ușariu*, *viăriu*, *zamă*.

Câți-vă *a* întonați provin din *ea* sub influența sunetelor vecine sau a analogiei: *arate*, *dacă* (și *deacă*), *grijaște* (- *se*), *înpârțală*, *mijaște*, *rușafă*, *sară*, *șalele*, *șapte*, *șarpe*, *șase*, *șade*, *șapa*, *șara*, *vadră*, *viafă*, *zevase* (și *zavease*: sl. *sarica*); *pradū*, *rabdū*, cu care cf. lat. *reobduro* și formele «reabdă, reabde, rebdare, rebdătorii» din *Apostolul mănăstirii Voronețul* din Bucovina, manuscript descoperit de mine în 1871.

Se găsesc și *a* neîntonați: *dascal* (*dascăl* odată), *latiniasce*, *masline* și -*nu*, *tablițe*. Mai deosebite sînt: *datoriū* și *moștanū*.

Ă.

Ă întonat ne întimpără mai ales în *așă* numita de Lambrior falsă analogie a substantivelor feminine cu un *a* în tulpină, când ele se termină în *i*: *brățeri* în loc de *brățări*, *cântări*, *cărților*, *cetăților*, *fălci*, *judecăți*, *îndereptări*, *mări*, *mânuntăile* (*Cuvente den bătrăni*, I, 435 - *ae*), *pârțile*, *stălpări*, *șări* (v. și la *ă* din *e*), *vâi*. *A* s'a păstrat numai în trei vorbe: *corabiei* (*e* și *corăbiei*), *sabii* și *paseri*.

De cele mai de multe ori însă *ă* se derivă din *a*, care și-a pierdut tonul său care nu l-a avut nici-odată: *bătog*, *dăogariū* din *doagă*—*doăgarū*, *drăgoman*, *fărmăcătoriū* și *fărmecătoriū*, *fărmecare*, *hăleșteu*, *înpărechiat*, *întrămare*, *lăcuescū* (cf. ung. «lakni»), *lăpădă* (- *se*) (cu care cf. *lapăd*), *mâmue* (?), *năsipū*, *rădic*, *răsipăscū*, *sămurastră* și *se -*, *săteanū* și *se -*, *străcurare*, *zăduh*, *zălojescū*, *zăvor*; *socotință* și - *e*, *verdeafă*, *viafă*, *viță*.

Alte ori s'a făcut din *e* sub înfrurirea consónelor precedente *r*, *s*, *ț*, *z*, *m*, *p*: *hotărăscū*, *părăscū*, *posomorăscū*, *răpaos*, *răpezire* (dar *reapede*), *răvnescū* (dar *a revni*), *ză-*

voară, cu care cf. *săboare*; *însătoșez*, *să* conjuncție des (*se* numai odată 799), *săceratul*, *săcure*, *sălbatec*, *sălbătecesc*, *sămna*, *sănin*, *săptămăna*; *țaran*, *țări* (vezi și la *ă* din *a* intonat); *dumnedzău*, numai de cinci ori la început, în colo - zeu; *lumânare* și *lumi-*; *păhar*, *păntu* și *pentru*, *păscar* (deși alură găsim *mesar*), *pătrenjeu*, *răsipăscu*.

În *pozdărăi* și *săptămăna*, *ă* din silaba a doua se explică mai ușor prin acomodarea lui *e* cu silabele vecine.

Avem și exemple cu *ă* din *o*: *frămsește*, *străpezescu* (cf. lat. *stūpīdus*) și câte-vă nesigure: *fălinariu*, *găcire* și *găoace*, *tărăre*, între cari s'ar pute număra și două de origine slavică: *molităvnicu* și *săboru*. *Privegătoare* se datoresce analogiei cu substantivele derivate din participii de conj. I, fără *i* înaintea finalei *at*, ca «vînătore» din «vînat».

E.

E intonat urmat de *n* s'a păstrat în mai multe cazuri: *cuvente*, des - *inte*, *ferbente*, *îmbrăcăminte*, *încălțăminte*, *înpengă* (dar și *înpângă*, *înpinse* pf. ind.), *învengerea* (dar și - *ingere*, *învăngu*, - *îngu*), *mente* și *mințe*, *sfente* și *sfînte*.

E penultim din *ciocănele* este în loc de *ea*, iar *priceștenie* are forma slavică.

E s'a conservat în o mulțime de cazuri, unde adî vedem mai mult sau mai puțin *ă*. Așa-l găsim după *j*, *s*, *ș*, *ț*, *z*: *năcăjescă*, *zălojescă*, *păzescă*, *însătoșez*; *se* conjuncție numai odată 799, în colo *să*, pe când ca pronume are mai de multe ori forma *se* decât *să*; *întelineză*, - *enită*, *țerănă*, *țesătura* și *țesut*, *țestoase* și - *ă*; după *r*: *crepătură*, *revni* (dar *răvnescă*), *tresnet*; după dentalele *d* și *t*: *îndemănă*, *nădejduințe*, *sălbătecesc*; după labiale (*b*, *p*, *f*, *v*, *m*): *galben*, *înpeneză*, *pentru* și *pă-*, *logofet*, *paveță*, *pămentescă*, ultimul adî cu *e* prefăcut în *i*, sub influența primitivului «pămînt».

Fărmecare, *fărmecătoru* (dar și *fărmăcătoru*), *meideanu* și *meidenăș*, *lepădă* (cf. ce dicem la *a* și *e*), pron. *ne* și *nedăită* (cf. sl. *надѣити-ся* sperare, confidere), cuprind fiecare câte un *e* din *ă*, datorit întâiul analogiei cu forma - *ecare*, al doilea acomodării cu *i* următor, ultimul asimilării,

iar cele-lalte două produse pôte prin analogie cu «se; leaspede, reapede». În *pătrenjeiŭ*, s'a asimilat un *ă* din *o* cu *e* întonat.

E, ađi mai mult *i* orî căđut: *balega*, *besearecâ*, - *a*, *cetire* și patru derivate, *demeneafa* și *demi* -, *den* (odată), *diin* (de patru orî) și *din* (des), *derease*, *deregătorîŭ*, *dereptŭ*, *înarepatŭ* și *înaripezŭ*, *lunatecŭ*, *nice*, *pereciune*, *pleviri*, *pre* (*pri* de două orî), *preceapere* și *pricep*, *presosil* și *pri* -, *prevescŭ* și *pri* -, *purece*, *smentire*, *strein* (odată *striinŭ*), *vezeteu* (cf. «vizitiu» în Muntenia).

Crierŭ și *grierŭ* de asemenea aŭ *e*, pe când acest din urmă în lexiconul No. 9 e scris *greorî*; iar *pre desupra* e în loc de actualul «pre de-asupra», unde primul *a* fu atras de al doilea mai târđiŭ.

Un *e* interesant e acela de după *j*, *s*, *ș*, *ț*, *z* și care ađi se pronunță mai mult *ă*: *coaie*, *griie*, *mreaie*, *ruie*, *straiie*; *case*, *lăse pf.*, *lipse*, *mătase*, *pucioase*, *țestoase*, *vase(să)*, *zavease*, *zepejoase*; *căldărușe*, *cămașe*, *cătușe*, *găinușe*, *îzbașe*, *îngroașe (să)*, *pielcelușe*; *cățe*, *cobilîțe*, *cuvîințe*, *înghiețe pf.*, *nădeđuințe*, *neputințe*, *neștiințe*, *nevoințe*, *prepelîțe*, *putințe* (dar *credință*), *ralîțe*, *rămășițe*, *socotințe*, *spițe*, *sulițe*, *științe*, *rar - â*, *tablîțe*; *frunze*, *împrumuteaze*, *încordeaze*, *înderepteaze* și *-eadzâ*, *înfrămsețeaze*, *înmicșureaze*, *lucreaze*, *mîaze-noapte* și *mîazâ* -, *pânze* și *pânză*, *raze* și *razâ*, *rânze*, *scovarze*, *spuze*, dintre carî tôte numele (substantive și adjective) sînt la numărul sg. Iată exemple cu *e* = *ă* și la mijlocul cuvintelor: *jefuire*, *jelescu(-mâ)*, *jeratecŭ*; *cusetura*, *răseritulŭ* și *răsăritul*, *semurastrŭ* și *să* -, *seteanŭ* și *să* -; *brățeri*, *încălțemîntei* și *încălțemînte*, *mulțemescŭ*, *neguțetorie*; *cuprinzetorîŭ*, *cutezetorîŭ* și *cutedzâ* -, *grozevie*, *pierzeciune* și *pierzetorîŭ*, *prinzetorîŭ*, *răspunzetorîŭ*, *văzetorîŭ* și *văzâ* -, *zebăvescŭ* odată, în colo *ză* -, *zeblău* și *zâ* -, *zeduh*, *zepejoase*, *zevorăscŭ* și *zăvor*.

O altă trecere interesantă a lui *ă* în *e* ne presentă verbul *lepădă* (odată).

Ie.

Iată câte-vă exemple de prefacerea în *ie* a unui *e* scurt sau deschis latin accentuat: *pieiŭ* (dar *perire*), *pieptul*, *fier*,

fieri, fierț, mielul. Fierbente și pielariu au păstrat pe *i* din înfonatele «fierb» și *piiale*, iar *viezure* nu e de origine romanică. Pentru *vierșu* cf. polon. «wiersz».

Ea.

Diftongul *ea* se face în genere dintr'un *e* accentuat urmat nu numai de *ă*, ca *ađi*, ci și de *e*: *aleagere, ameastecă, aseame(ne), aveare, beate*, sb., *bescarecă, -a, forfeceale, frămseafe, grijeaște* și *-jaște, izmeane, leane, peane, peasne, reapede, tăreaste(-se), vearze, zăvease* și *zevase* din sl. *zavěca*; în *ciocănele* însă *e* a rămas nediftongat. Când e preces de *j, ș, ț* sau labială, diftongul *ea* se simplifică, cu alte cuvinte *e* dispare: *grijeaște, -jaște, șalele* și altele, pe cari veđi-le la *a*, apoi *înpârțeaală, -țală, țapa, țara, zavease* și *zevase*. Cf. *arate* și *așă*, *așă*. Același diftong, dacă-l precede vocală, în special *i*, devine *ia*, din cari *î* une-orî dispare: *mîiare, piiale* și *piale, piiarde, piadecă, viiarmele, viață*.

În *inchiegă, închiăgă (să)*, cf. lat. «coagulare», *ia* nu provine din *e*, ci acesta s'a făcut din *ia* prin analogie cu verbe ca «leg, legi, légă». În *pulearnic*, *ea* a rămas din primitivul *puteare*. Iar în *sfeășnică* reprezintă pe *k* din vsl. *сѣшнѣннѣ*. În *nimearnic* și *postearnic* diftongul se va fi datorind analogiei, cu tôte că pentru primul din aceste două, putem presupune un primitiv * *ne + verna + ȳcus = nevearnec*, în care *v* s'a schimbat în *m*, cf. «omușor», it. «uola», «ugola», fr. «luette» și «smulgere, smuls» din «e(x)vellere, e(x)vulsum». *Speate* cu *ea*, pe lângă *spatele*, se datoresce analogiei, ca și *fațe*. *Moșteanu* are finala sl. *ѣнѣнѣ=ѣнѣ*, iar forma *moștană* trebuie să fie o simplă greșelă; *e* al doilea = *î* din *meideanu* orî s'a furișat în turcescul *meidan*, ca și *i* din *poștie, unghie, funie*, mold. *tiutun, liuleă* orî e o propaginare a lui *î* precedent. Tot cu *ea* se pronunță vorba *fealiu*, ca și în alte cărți vechi, cf. ung. *fél*. În sfirșit *ea* se mai găsește în pronumele *aceaia*, nedeterminat *aciă*, și în *catapeteasma* din gr.-sl. *καταπέτασμα*.

I.

I s'a păstrat întreg sau numai s'a scurtat în următoarele vorbe: *busioc*, cclariu, clondiri* de câte două orî, dar și *-ră* câte odată, *croitoru* și *-r, fiu, fire, ișor* (din «Iușoru», cf.

ușoru), *închiegû*, *înghiețû*, *înfățîșare*, *jidovii*, *jirû*, *jîtnîța*, *mijîre*, *năcăjîre*, *ocăritoriû* (deși este și *ocăărăre*), *priimescû*, *păzit*, - *torû*, *perinâ*, *proscomidie*, *putrejûne* și - *june*, *Rimlîani* (1), *roșiu*, - *ie*, *rușîre*, *stricû* (rar *străcû*), *strigû*, rar *străgû*, pôte și în *strinsoare*, mai des *strânsoare* și *străngû*: dicem pôte, pentru că î din lat. *strîngere* se rostesc ca *e* de mai tôte popórele romanice.

I din *e* întonat urmat de *n*: *bine*, *dînsul* și *dânsul*, *minte* și *mente*, *părinte*, *sîntei* și *sfente*, *sinul*, *tinăr*, *tine*, *vinde*. În pf. *simfî* se vede influența formelor întonate pe tulpină.

I din *e* neintonat: *chizîășû* (cf. ung. *kezes*), *gălbînarea*, *moștinescû*, *nimearnicû*, *pricep* și *preceput*, *privighetoare*, *priveghitoare* și - *gâtoare*, *schilălăescû*.

I din *pozinarîû* (cf. lat. *elemosynarium*) reprezintă sau un *e* mai vechîu făcut din *ÿ=î*, sau un *u* provenit din aceeași literă grecescă.

E se schimbă în *i* une-orî prin disimilarea înțelesului, alte-orî prin asimilarea sunetelor, sau din altă cauză: *ci*; *nice*, *prin* și *prîin*, *printre* și *pentre*, *striinû* și *strein*.

În câte-vă vorbe *i* provine din *î* precedat de *s*, *z*: *de-prinzindû*, *osîndescû* (dar *osânditul* mai mult), *sînge* (dar și *sănge*, *sînge*). Cf. *e* din *ă*.

În altele *e* epentetic, anume înainte de *ne* sau *ni* final: *măîni* și *măîle* (dar numai *măne*), *păine*; în *defaimû* însă trebuie să fie o metatesă din **defamiû*, - *iare*.

I din sb. *cerîû* e analogic, iar în *baiîa*, *fire* (cf. *fire*), *mijlociû* (cf. *mijlociû*) un *i* trebuie să fie adaus din greșelă; din contra, în *sfiâlă* față cu *sfiîala*, *i* al doilea a cădut, de asemenea în *visterie*, cu care cf. *vistierie*.

Înainte vocalei finale din *dajde* și *fune* încă nu se introdusese *i*, în *prăpastie* însă din contra. Pe lângă *prisosit* se află și *pre* -. *Șoimu* pare a se fi pronunțat cu *i* întreg, căci *i* scurt se scrie cu *î*. În sfîrșit lipsa lui *i* din *școpû*, formă ce o are și Coresi în *Cazania* I (2), s'ar puté explică prin trecerea lui lângă *s*, de unde prefacerea acestuia în *ș*.

(1) Afară de acest cuvînt nu mai e nici unul început cu *ri*, care să fi păstrat pe *i* neschimbat.

(2) Apud Gaster, *Chrestomatia*.

I.

Î din *a* inițial orî întonat urmat de *n*, *mb*, *mp* provine în *îmblu* (și *u-*), *sănge*, *să-* (și *si-*). În *în* cu compusele și derivatul său *întru*, cum și în *însului*, *ânsa*, *însuși*, fenomenul s'a întâmplat după ce *e* inițial neaccentuat s'a prefăcut în *a*. Pentru *e* inițial cf. prov., fr., cat. și span. «en», port. «em»; it. «esso», prov. «eps, eis», vsp. «essi», vport. «eiso».

Î din *e* urmat de *n* și precedat mai ales de labială, de *s* și *r*: *dânsul* (și *dinsul*), *înpângă* (dar și *înpengă*, *înpinse*), *învăngă* (și *învîngă*, *învengerea* și *învîngere*), *țerănă*.

Î din *i* după *s* și mai ales *r*: *desîme* (dar *desișă*), *sămțu* verb (dar și *simți*, pf.), *săngur* (și *singură*); *burăeni*, *hotărâtă*, *întărat*, *mohorât*, *ocărare* (și *ocăritoră* odată), *omorare*, *părare*, *părăș*, *pogorare*, *posomorât*, *pozdârăi*, *răde(a)* și *rădere*, *răpa*, *străcū* (mai des *stricū*), *străgū* (des *strigū*).

În sfârșit *i* din elementul slav: *mîtarnicū* și *ne-* (dar *mită*), *obîcîai*, *osânditul* (dar mai des *osîndescū*), *potîcală* și *străvescū* (sl. *сѣтрывати*).

Vîezuina însă e probabil greșit în loc de *vie-*.

O.

O accentuat și neaccentuat din *luom*, *luotoriū*, se datorește acomodării cu *u* precedent orî cel puțin a fost susținut de acest *u*; iar cel din *căprioră* în loc de *-oară* trebuie să fie o simplă greșelă, pentru care cf. *căprioara*. Vom mai însemna *aostu* în loc de *austru* al lui Dosoteiū etc.

O neaccentuat se află în următoarele cuvinte: *adaog*, *bobou*, *bosnatū*, *ciobotariū*, *domeastecū*, dar și *dumeastecă*, *frumoseațe* (odată, în colo *frămseate* sg.), *marmore*, dar și *marmure*, *oltariū*, *oștașū* (în care primul *ș* e o asimilație), *propastie*, *polomidă* (în care cel doi *o* se datoresc influenței lui *p* și *m*), *poruncă*, - *uncescū*, *pozinariū*, *preoție* dar și *preut*, *răpaos*, la care se vor adăuga *amândoa*, *ploao*, *roao*.

U.

U provine mai des din *o* fără accent: *adurmi(vor)*, *curabie*, *cunteni(se)*, *ghiunoae*, *înfluritū*, *rușafa*, *rușire*, *șuvăescū*,

uspăţ. Mâmue, mumâ aŭ, *nuóru* a avut *u* întonat, primul datorit póte unui *n* ađi dispărut. *Surúp* nu pierduse pe *ú*.

Cuptuşit, ca şi *munuchie*, sînt saŭ greşeli saŭ asimilări, cum se explică tot prin asimilare *curund*, dar şi *curândü*. *Furtuşagü* încă s'ar păré că e un cas de asimilare din *fur-tişag*; dar e de observat că întâia formă se găseşte în căr-ţile mai vechi, pe când a doua numai în cele mai nouă.

Cuvinte mai deosebite cu acest sunet sînt: *grijuliv*, *mi-tiutel* şi *susuoara* cu *u* păstrat şi în silaba a doua, cum se şi aude până ađi prin Moldova şi Ardél.

Ū.

Formele *cumu-e* saŭ -*î* faţă de *cum*, *lanţu* de patru orî, *păharu* odată, pe când *păharü* e de două orî, *potolescu*, *şoimu*, arată că *u* întreg final se mai auđiă destul de des; dar alte forme ca *cizmarü*, *cîobotariü*, *clevetitoriü*, *lanţü*, odată, *povăşescü* şi *şuvăescü*, cum şi existenţa mai multor cuvinte scrise cu *ü* şi mai ales vorbele *cimpoi* sg., *gunoi* şi -*oiü*, *gutâi* sg., *obiciâi* şi -*iü* de câte patru orî, *poci* pers. I sg., *puroi*, *scai* sg., *tâlmaci* sg., dovedesc că de cele mai multe orî *u* final se scurtase şi chiar dispăruse din se-culul XVII. Cf. mai multe vorbe scrise cu *ü*.

În sfîrşit *u* din *defaium* şi *mă uîutü* câte odată (dar *de-faimü* de două orî, *uitare*, *uitatü*, *uitătoriü*), arată că acel *u* a fost atras în primul cas de labiala *m*, iar în al doilea de *u* iniţial, pentru care compară *aîubü*, *cuîubul* din alte cărţi (*Cazania* lui Varlaam, *Biblia* de Bucuresci), în cari acelaşi rol atractiv l-a avut *b*.

b) Consónele.

Guturalele c, g, h.

Dintre vorbele cu *c, g* vom însemná numai *caîa* şi *cerşag*, cari ađi se pronunţă alt-fel («gaîa, cerşaf»). Tot aici vom ob-servă, că în verbul *curâ*, *cûrâre* (цурѣніе, «curgere», cf. mold. *talger*, de n'o fi din ung. «tángyér») nu se furişase încă *g, î*.

În opt vorbe se află *h*, care acum se rostesc ca *v* saŭ *f*, orî nu se aude de loc: *hiclean*, *mâhrama*, *mohilâ*, *nâhut*, *pohtâ*, *produhurile*, *vătah*, *vîhor*.

Palatalele j și ș.

Cuvinte ca *joc, jos, judecu(-mă), jugă, juncă, junghă*, substantiv (scris odată *jău* -) și verb, *jupân, juru(-mă)* nu-s scrise nică odată măcar cu *ș* (gă), ca în Moldova și Bănat.

Schimbări deosebite ne ofer verbul *zălojescă* și sb. *pă-trenjeă*, unde ne-am așteptă la un *ge* și la un *ș*.

Cu sunetul *ș* vom însemnă numai patru vorbe *deșchiză, priceștenie, priceștuescu* (-mă) și *vierșă*. La nascerea celui dintăi a contribuit de sigur *i* din silaba următoare *chi*, cf. *noștri*; cei doi următori sînt în limba slavică, din care s'aă împrumutat vorbele respective: *причашение*, - *шати-ца* sau - *шешати-ца*; iar cuvîntul cel de pe urmă, cu care cf. polon. *wiersz*, boh. *vers* și ung. *vers* pronunțat cu *ș*, trebuie să fie un fel de neologism luat de la Polonă sau Unguri; n'are decă a face cu popularul *vîers*, «glas, cîntec», cu care totuși formăză un interesant dublet, provenind amîndouă pe căi deosebite din lat. *versus*.

Lichidele l, r.

L înainte de *i* vechă a dispărut, ca în sb. *puă, vâi, mănuntăile, pătrenjeă* și adausul *busioc*; *amerințare* și *amerință* se găesc și cu *l*: *amelințare, amelință*; *chizeșuescu* (-mă) și *sălășuescu* (-mă) se văd formate fără *l* între *ș* și *u*.

Nasala n.

N s'a conservat în *basnu*, -e, *bucină*, pres. ind.; în *genunche* și *mănuntăile* se vede propaginat. *Grindire* și *pecingire* sînt două exemple rare de rotacism.

Înainte de *s* și *i*, mai ales urmat de altă vocală, a dispărut de multe ori; de aceea găsim *vănsla* și *văsla*, ani de două ori, *ai* și *aă* de patru ori, *baiă, cuvințe*, substantivul *vie, ții, viă, puă*, dar odată și *pun*, care trebuie să fie o formație nouă analogică sub înriurirea pers. a III, ce e mai întrebuintată. În *brău n* de asemenea a dispărut, iar în *strugă* încă nu se introdusesese, pe cînd *pătrenjeă* îl aveă de mult.

Labialele *f*, *p*, *v*.

Chipzuire e scris cu *p*, nici odată cu *b*; aceeași consónă ne întimpină în adverbialul *îndărăptu* cu derivatul *îndărăpnicu*.

Cu *v* vom notă următoarele vorbe: *bețivă*, *răzvoare*, *svadă*, *svecele*, *svoară*, *trezvie*; dar *sfată*, *sfântă*, *sfială* sînt numai cu *f*; *sfeășnică* și *zugravă* au și formele mai vechi *sveășnică*, *zugrafă*; în sfîrșit găsim *leu* și *lei*, dar odată cu *v*, adecă *levă* ca în limba slavonă.

Metatesa lichidelor.

Taistra e forma veche a metatesatului de ađi «traista». Tot aici vom înșiră tóte cele-lalte casuri de metatesă a lichidelor *l* și *r* mai întăi în elementul românesc de origine slavică, apoi în cel curat românesc și la urmă în câte-va vorbe de altă origine sau nesigure:

a) *brână*, *crămacă*, dar *cărma*, *crănă*, *crăpe* etc., *crătița*, *glăcevescă* etc., *grăbavă*, *hrătie* greco-slavic, *învrătire*, *îrătve*, *povrănescă*, *scrăbă*, *scrănavă*, *stlăpare* des, dar și *stălpăre*, *sfrășit* și *desăvrășit*, *nes-*; *străcul*, dar și *stărcul*, *tlăcul*, *trăgă*, *trănoseala* gr.-sl., *trăpescă*, *vrăteju*, *zbrăcit*, *zgrăcescă*;

b) *brăbăție*, dar *bărbat* și derivatele în nouă casuri, *clăcăiul*, dar *calcă*, *călcă*, *că* - și *călcare* de patru ori, *încălțăminte* și *încălțăminte*, *clădare*, dar *căldărariu*, *căldăruse*, și *călduroase*, *frămecat*, dar *fărmecare*; *prăghic*, *slăbătecie*, dar *sălbătecesc*, *trăziu*, *vrătos* și *învrătoșeză*, *vrăsare* și *vărsare*;

c) *brăfală* etc., *năprăcă*, *șoprăla*, *zvrălire* și ungurescile *hrățuire*, dar *hărțuescu-mă*, *tlăharău* și *merșeșug*, dar și *meștersug*.

Nu mai vorbesc de alte vorbe, ca *încărcă*, în cari nici odată lichida nu e metatesată.

Întru cât acéstă metatesă e mult mai frecuentă în vorbele românesce de origine slavică și întru cât acéstă combinație, ce nouă ni se pare o strămutare nenaturală, eră în vechea slavică regulă, urmăză că scriitorii români, deprinși a scrie slavonesce în acel chip, au început a metatesă une-

orî şi cuvinte românesce, deşi nu vorbeau aşă. De aceea noi socotim că această particularitate e o simplă apucătură cărturărescă, fără vr'un temei în graiul poporului nostru. Ar fi fost în adevăr curios ca de ex. latinescul *tardivus* să fi dat întâi *târziu*, apoi *trăziu* şi în urmă să se fi întors fără nici o cauză la forma cea dintâi nemetatesată.

Pe basa celor precedente s'ar pute cu drept cuvînt numi metatesate numai cuvintele slavice mai nouă, căci au strămutat lichidele după vocala *z*, schimbând-o şi pe acesta mai ales în *s* şi *o*, cum şi cele românesce de origine slavică cari au suferit aceeaşi strămutare a lichidelor, de ex. sl. *тѣрѣ* s'au metatesat în rus. *тѣре* şi rom. *tîrg*, pe când în elementul curat românesc din contra forme ca *târziu* sînt nemetatesate, iar cele ca *trădiu* metatesate. Cf. pag. precedentă 46.

Alte schimbări.

Din cele-lalte schimbări vom mai aminti numai următoarele: *zghîab* avea sunetul iniţial dental, pe când acum se pronunţă palatal, adică *j*; *paveşă* în loc de obicînuitul «pavěză», it. «pavese», nu e o greşelă, căci se mai află tot cu *ţ* în *Chronica* lui Moxa alături de forma «plavezele», cum şi în *Catechismul calvinesc* din 1656 cu *e* prefăcut în *ă*; *schilălăesc* are un *s* iniţial, ca şi mold. *schelălăesc*, pe când aî se dice dincóce de Milcov «chelălăesc»; *nainte*, *nălţime*, póte şi *noesc* (*mă*), întrebuintate pe lângă formele întregi începute cu *i* (*î*), cum şi *norie* în loc de *enorie*, sînt nisce casuri de aferesă; *frămseafe* şi *înlântru* faţă cu *frumoseafe* şi *înlăuntru* (acestea câte odată) sînt exemple de sincopă; *nenedăită* e altul de asimilare progresivă a lui *e* din silaba *de* cu fostul *ă* din silaba a doua, căci cuvîntul simplu a trebuit să fie *a se nădei* din sl. *надаѣти-ся*; *den*, *dîn*, *prin*,
n
dinapoi s'au făcut din formele mai vechi (*deîn*), *dîîn*, *priîn*, *dîîn*apoi, prin asimilare şi contragere; în *uleu* şi *ulul* lipsesce *i* dinaintea lui *u* al doilea; în sfîrşit avem schimbarea lui *p* cu *t*, însoţită de căderea lui *r*, în *prespre* = *preste*, prima formă rămîind o singură dată: aici nu póte fi decât o disimilare ca şi în *blăstăm*, lat. *blasphemium*.

3. FLEXIUNEA.

a) Forme nominale.

Substantive.

Sufixul *eațe*, f. sg., pl. tot așa sau *eți*, ađi *efé*, sg. și pl.: *bătrânețe*, *căruntețe* (sg. ?), *blândețe* (de mai multe ori), articulat - *ele*, *frămsețe*, *frumosețe*, - *efile*, dar și *dulciățâ*, - *eți*.

Tot aici vom pune și singularele *scorțișoare* și *case*, pentru care veđi mai multe la particularitățile fonetice ale lui *e*.

Terminația *e*, f. sg., ađi *ă*: *aguride*, *arama* rar, mai des *aramă*, *ghinde*, *marmure*, *panachide*, *soarte*, *viperea*.

Genetiv-dativ sg. f. articulat: *besearecele* (de trei ori), *inimlei* (de trei ori), *începăturilei*, *moriei*, *țărlei*, *bună-tăflei*, *cruciei*, *mârlei*, *minflei*, *vremiei*; dar *avuției*, *încălțemintel*, *înțelepciunei*, *învierel*, *casel*, *cumpenei*, *derepteii*, *fcaței*, *porumbiței*, *sântel*, *turmel*, *umbrel*.

Câte-vă plurale feminine: *colibelor* și - *ilor*, *fiară* sg., *fierl*, *obeade*, *plate*, *pleavă* sg., - *ve*, *vearze* 1071, 1618.

Finala pl. a substantivelor neutre este rar ure, mult mai des *uril*, cu articol *urile*: *lucrure* și - *uril*, *turnure* și - *uril*, *căștiguril*, *corturil*, *daruril*, *lanșuril*, *locuril*, *nasturil*, *ploduril*, *produkurile*, *ranșuril*, *biciuril*, *corturil*.

Iată câte-vă și în *e*: *oase*, *vise*, *săboare*, *răzvoare*, dar și *zăvoară*, cum și *lacăte*, *mânuntălle*, *pântecelor*.

Câte-vă forme deosebite:

pătrenjei, sg. cu *u* analogic, din petroselinon apocopat. *gădea*, articulat;

baer, *nardos*, *spor*;

cureă, - *caoa*, *roao*, *sor*, *trufă* și *trufie*, (acesta rar);

muzavir, - *rea*, *văduv*, - *uo*, *vultur*, - *roae*, *sofle* (pentru bărbat și pentru femei).

Adjective.

Chliar, *ușor* și *ișor* (odată);

noao, femininul lui *nou*.

Articulul.

Lu se găsește în loc de *lui* de două ori.

Articulare slavică: *sfântaa*.

Articulul *al, a* preces de substantiv articulat și urmat de genitiv se află de câte-vă ori: *darul al domnului* 81; nepreces de substantiv articulat și urmat de genitiv, posesiv sau numeral ordinal e de mai multe ori, de ex.: *domnă al săborului*.

Pronume.

1) *Îm(î), mă, mai des - mă, mene* (de trei ori), *mine* (odată), *noao, ne ac.*;

eluși (de), luiși (al), le; *nînși (doi)*, e luat ca substantiv; *se, să, - se, sine*.

2) *aceștea, pl. m.*;

cîastă;

aceia, dat. sg. f.;

cîa, ceaia, ceale.

3) *care, carel* (neutru?), - *ele, cărúia, care pl., cari, carea*; *cî* în legătură cu vorbe începătoare cu vocală = «ce» de mai multe ori; de altmintrelea *ce* se află într'o mulțime de locuri ca relativ și interogativ, substantival și adjectival, în nom. sau ac. ori precedat de o prepoziție, de amîndouă numerele și de toate genurile.

4) *cutarele*.

5) *fieșcare, fieșcărele, fieșce*.

Numerale.

Doao, dintăi, doile (al), doară (a) = «a doua oră», *terțu* în «anțerțu», *treile (al)*;

A + tot, doao sau mulți + substantiv = genitiv.

b) Forme verbale.

Amplificarea.

Verbe cu *i* intercalat: *scopiî și scuiپیare; poei(î), șezî, ascunzî, prinzî, razî, răspunzî, vînzî; ascuپی, scoی; ceiî, descoperiî, puی și pun, spuی, پی și پیn (rar), vîی.*

În această listă, pe lângă verbele cu *i* analogic, s'aû trecut şi cele cari aveau *i* încă în limba latină, ca *scof* şi cele de conj. a patra, cum şi cele de a doua cu *eo* devenit *io*.

Prezente neamplificate şi amplificate cu *ez, esc*: *priveghîu, flueru, - rezu, întămplu(- mă), - lezu(- mă), luptu, - ezu, (odată), turburu, - ezu, deşertezu* şi *în -, dezvinezu (- mă), împrumutezu, înspăimezu, înşelepzezu, înviteză, lucrezu, strămbeză, umbreză, cruşaze*, ind. sg., *înpîro(n)îaze; îngâmfu(-mă)* mai des, *- fescu(mă)* odată; *mărmurescu* = «murmur», *nemosteşcu, nevoeşcu, şi -u (-mă), povăşescă, trebuie, - uiaşte, înaripezu, - escu (- mă)*.

Auxiliare.

E, -i şi iaste, sântem; fiu (voiû să); fi (ară, ară); fost (are fi);

aibi, imperativ; *au* şi, *-au*, aux. sg.;

voiû, predicativ şi aux.; *-voiû*, aux.; *va*, predicativ + conjunctiv, aux.; *-va*, aux., *vorû*, aux.

Câte-vă forme deosebite.

Cură (curge), *cûrăre*; *ploao, luom*, cf. *luotoriû*;

eram sg., *scrăbiamu (-mă), vream; stropiă, pl.*;

prînşu, storşu; deaderă, stătu;

adevărare, înviîare, - ierei, cf. *înviîatû*;

a + infinitiv întreg articulat: *a îmblarea, 223*;

înviîat, umbrat, - it, întortu, part. adjectivizat de la «întorcû»;

adăosetoriû, luotoriû;

învechit (-au), neutru?, *lăcomit(am)*, neutru;

nârâvind, nereflexiv; nevoescă şi -u (mă), neref. şi refl.;

nălucescu (-mă), refl.; nădejduiăşte (-se), refl.

Se observă că între aceste forme sînt trei exemple de pers. întâia sg. a imperf., terminate cu *m*, căci fără *m* nu se află, şi două de a perf. în şû.

*

Tot aici, sub *c)*, vom pune şi câte-vă vorbe nevariabile.

c' Părțile neflexibile.

Adverbiil.

Adevărū, adinsū (de, cu de), adverbial; *aici* și *aiciă*, *atocma*; *chiară* adv., cf. *chiăărū*, adj. luat ca sb.; *depreună* și *denpreună*; *desupra*, *deșertū* (?), *măcarū*, - ă (odată); *supra* (*pre de*), *tutlindinile*.

Prepozițiil.

Dereptū, din (des), *dîin, den* (odată); *dintr', dîintr'* (odată).

Conjuncțiil.

Ce și *ci*, (*iⁿ*)*nsă* (cu prima silabă de după *de* elidată) și *iⁿnse, veri*.

4. FORMAREA VORBELOR.

a) Prin derivare.

Substantive.

Diminutive:

pietriciă, scândurea;

boldețū;

gropilă, cf. *veatrîlă*;

cășcioară;

colibițe, sg.;

lespezue, pâserne;

pielcelușe.

Colective:

pometū;

desime, pâserime, voinicime;

desișū.

Alte substantive derivate. Sufixe *oîū, uîū* formează nume de animale, *aș, arîū, eș, nîc* nume de meseriași și altele asemenea, *ealnicū, ină, oare* de lucruri, *ală, eală* de lucruri și de idei abstracte, *are, cîunc* și *june, enie, eș, ie, ință, ură* idei abstracte. Exemplele urmază.

mășcoîū;

corulū;

opâcinași, oștașū, pârtăș, pîzmaș, sichîraș, dar și *lăcaș, lăculnță*;

boiariu, brânari 2589, *cimpoariu, cizmariu* (nu «cizmaș», ca în Ardél), *trâgariu, zlatariu*, dar și *frâgariu*;

judet;

clevețnic, slujnic;

pomiscal-nic;

crachină (stlăpare);

ascunsoare;

nevinovare;

împărțeaală, împărțală, pocîrăpală, poticală, propteală, strămtală, tocmeală, netocmeală și tocmală, zăbreală, zmin-teală;

adevericiune, blăstâmăciune, întortăciune, măscăriciune, pereiune, pierzeciune, botejune;

sfrășenie;

judet;

*gubăvic, îndeletnic, întăric, nelesnic, slobodzie, înțelep-
fle, neînțelepșle, pizmătărie, nepizmătărie, povâșle*; dar *so-
fle* = «soț» și «soție»;

credință, nădejduințe;

începătură și început (odată).

Adjective.

Tinereă, diminutiv f.;

filosofească;

domeast-ecii, lunat-ecii;

felegos, gropăn-os, leniv-os, tinos;

grijuliv;

întortii, participiū adjectivizat.

Verbe.

Încurmez-ișate;

zvăpăczii;

dumăire, numeire, chizeșuescu (-mă), *sălășuescu* (-mă), ambele fără *l* între *ș* și *u*, *vinuescii, vrăciuire*;

păcostescii, păstritor(?) odată, *soflire, zilescii*;

sfărâmare, sfărâmire odată.

b) Prin compunere.

Substantive.

An-terțu din lat. annus tertius sau anno tertio;
a-pestire;
do-ară (a) din «a doaoa oară»;
ne-folos, ne-înțelepție, ne-lesnie, ne-pizmâtărie, ne-treabă;
prea-curvariu.

Adjective.

bine-înțeleptu.

Verbe necompuse cu în și de.

Dereptezu, deșertezu, dar și *în-*, *gâmfare*, dar și *în-*, *mul-ți(să)* și *în-mulțeaște, noescu(mă)*, dar și *înoirea, lesnire, mărmurescu, necu, tămplare*;
osebitu.

Verbe compuse.

Bine-cuvăntează și altele tot cu *bine*;
de-acmu-înainte-luare;
de-lungă (a se);
depreună-mergătoru și *depreună-tocmescu*;
dez-vinezu(mă), dez-voalbere;
prea-facū;
în-aripezu, escu(mă), în-armezu, în-îuțescu(mă), în-lungescu,
în-micșorează, în-omenire, în-piro(n)ăaze, întinu;
înainte-puū, nainte-punere și alte patru tot cu *nainte*;
înpreună-sezu;
mai-aleagere (de trei ori);
ne-dez-grăit 2158, ne-vinovare;
prea-înălțare și alte două;
pre-puū;
punere-împotrivă, dar și înprotivă-stare;
mai-înainte-purtătoru;
mai-prea-slăvire.

Adverbiil.

A-tocma, de-pre-ună, den-pre-ună, de-supra și pre-de-supra.

Preposiții.

Din (des), di-în, den (odată); dintr', di-într' (odată): pre-spre, cf. preste.

Conjuncții.

Deacă și dacă din de + că.

5 SINTAXA.

Sub acest titlu vom face câte-vă observații sintactice, mai ales asupra topiceii unor vorbe.

Casuri de întrebuițarea articolului *al, a*, preces de un substantiv său și adverb articulat și urmat de un genitiv, sînt mai multe și se pot urmări după indice. Un exemplu am dat la p. 83 de mai sus.

La 1565 avem altul, în care e întrebuițat articolul feminin *a* după un substantiv neutru sg., adecă după genul masculin; cf. 1053, unde se pune *a* înaintea genitivului, deși se traduce un adjectiv neutru.

Iată acum câte-vă exemple de inversie: *batu-mă* etc., *cade-se* des, *miru-mă*, *nălucescu-mă*, *roagă-se*, *rugămu-ne*, *vîu-mi în fire*, din cari numai *nălucescu-mă* și *roagă-se* odată din două casuri ar fi putut fi influențate de forma slavonă; dar se află și construcții cu pronumele și cu auxiliarul înainte, va să dică în ordine dréptă: *se cade*, *mă bucur*, *am lăcomit*, *mă rog*, *să roagă*, *se rugă*, *se tinse*. Mai multe exemple de inversie se pot vedé în indice s. v. *am* și *voîu*.

O mențiune specială merită construcțiile *greață mi e*, *rușine mi-e* (стыжа-са), unde substantivul precede; în alte trei locuri însă e rînduêla obicînuită.

Dintre construcții vom mai cită numai una: *понтрапéзник mesariu: carele iaste de păzește masa*, unde e de observat că legatura cu *de* se aude și ađi des în vorbirea populară.

6. O SAMĂ DE VORBE.

Vom da aici o listă de cuvintele mai deosebite prin vechime, raritate sau forma lor dialectală, arătând la unele și înțelesul, de cele mai multe ori chiar prin variantele lui *Mardarie* între semnele « ».

Acia sau *acii* (*de*): «după ace(a)sta»; cf. *deci dacă*;

aciiași: îndată;

acmu și *acum*;

adamanțu: «piatră scumpă»;

adevărū, adverbii;

aerū;

agru;

alăute;

amu, conjuncție: 12, 13 «(i)nsă» — же *de* vero,

310 *κοινη*: «că» (?) οὔτε, *κο*... οὐ *igitur*, γὰρ *enim*,

3861 «încă, adecă» (?) *ἔ*, οὔτε *jam*;

anferțū: acum trei ani; cuvîntul mai mai a dispărut din-cóce de *Milcov*;

aostro;

apestire: «zăbăvire»;

arca;

arzuriu: «caldū sau negru»;

asin;

asupra (*cu*): «de prisosit»;

atocma;

au, *cj.* și *adv.*;

auo: struguri, pómă;

balamutū: «cel brăftorū»;

bandorū: *τρεῖς* ^ῥ *stomachus*;

bâgà (*a*) *vină*;

biruire: «domnie», *biruitorū*: «viteaz», *biruescū*: «prea-întrecū»; *birū*: *dajde**;

bobou: *πορφυρε* «haină slabă»;

boldū, *boldețū*;

bolovanū vrăsatū: *ἰδωλόν*, *idolum*, *simulacrum*, *statua*;

boziu (*planta*);

caftanŭ, căftanŭ : purpură, «cufturnie, atlaz» ;
călŭuni : «iminei, izmeane, cizme», sandali ;
căndaŭ «pare-mi-se», din întîmplare ;
cărtulariŭ ;
căruŭa ;
cătârig : «tinăr, voinicŭ» ;
ce : «ci, iară» ;
celariŭ : «cămară» ;
cepraza ;
cerbicea : «grumazulŭ» ;
ceurŭ (cel) : după *Lexicon Budanum* strabo, adecă încru-
 cișat, șașiŭ ;
chiŭar, adjectiv ; *chiară*, adverbiiŭ ;
clocnire : «vătămare, scrăbire» ;
cloș : «zăvor» ;
clupse : laș, cursă ;
cobuzŭ : cobză ;
cocon : «tinărŭ, mleaterŭ: 12 ai» ;
codru : «граница unghlŭ, parte» ;
comănac: клобоука pileus ;
comis : lat. comes (stabuli) ;
copie : darda ;
costanda (o monetă) ;
crachină : «stlăpare» ;
cufturnie : «pănză supțire ; atlasŭ, căftan» ;
culă «turnŭ» ;
cură : «aleaargă», pl, cf. *curătorŭ* ;
cură : curge, cf. *cûrăre* ;
curtenescŭ : «Куртчан» poruncescŭ (?), dau în mână ;
curțigare : «sălășuire» ;
darda ;
dau din destulŭ ;
delungă-te : «ferește-te», cf. «a se țineă, sfiire», cari co-
 respund altor forme ale aceluiași cuvînt ;
dezvinezu(-mă), cf. *vină* ;
dezvoalbere, cf. *floare dezvoaltă* ;
dichis : instrument ;
dodeescŭ : «supăr» ;
domeastecŭ ;

dosada «ocară, strămbătate» ;
drăgoman : interpret ;
dumăire : «*дѣла* vorbă» ;
epângea : «fieşcare haină ce e mai desupra sau imurluc» ;
falce «o parte de obraz» ;
fâlcii «de pământ» (o măsură) ;
faur ;
fântână ;
felegos : cel ce poartă «crăpe sparte» ;
filării (o monetă) ;
fota : tot aşa traduce vorba *ѡпечѣніѣ* şi *Biblia* de la Iaşi,
 Ioan 21, 7 ; gr. *ἐπειδὴ*, ca şi lat. *amiculum*, e
 ori-ce haină de de-asupra ;
frăgarii : «dudă», Miklosich *чрънячнѣ сѣхъмѣи* mori ;
freanghie : «*πορφύρα*» ;
fură ;
fuşte : suliţă, lance ;
ghierdan : lanţu ;
glod : noroiu ;
gorgan : «mohilă» ;
grăbavă : «*сладчѣнѣ* : zgrăcită» ;
grămătic : student ;
grijuiv ;
grohot : chicot ;
grumbavă : «meşter prostă» ;
hară : «bunătate», în hară sau în zalud ;
hatman : «mai mare oştilor» ;
hiclean, hicleşug, hitleşug ;
hrăjeate : «tablite de joc» ;
i procă, sl. : şi cele-lalte ;
imurluc, cf. «epângea» ;
ispravnic : «*дѣкѣй*, cf. *инокѣмѣ* tocmitorii ;
işor şi uşoră ;
iuzbaş : «carele iaste mai mare preste o sută» ;
incindere «înfierbântare» ;
intină, cf. *tina* ;
întortă : «strămbă, întorsă» ;
înviteză ;

județ: «mai marele locului; leage», judecată;
jupân: «domn, stăpân»;
jurătoru, substantiv; tot așa traduce și Berînda;
lângoarea;
lișnic (+ *de mână*): șervet;
lîubov: «dragoste, milă»;
magopeș: «pitarîu» și magupîa;
malamă: alamă;
mangărî (o monetă);
mârmuire: «zborăre, răcnire», cf. *mârmurescî*: murmur;
mășcoî: «catâr»;
**măță de corabie*: ancoră;
mejdina: interval;
mesariu;
mescătoare: «pocîrăpală, vadră»;
mescătoru: «păharnic»;
micluire: *пожертвѣніе* compunctio caintă, în alte monu-
 mente numai «milcuire»;
misurca: «coif»;
mârmurescî: «răpștesc»;
mleateru: «cocon, mleateru 12 ani, fecior»;
moștean;
**munuchie de pae*, probabil greșit în loc de mănuchie;
muzavir etc.: «clevetnic»;
nardos (o plantă);
nastavnicu: «înainte-ducătoru»;
nâem: plată, cf. *nâimî* (au) și sl. *наимѣ, наемѣ, наемѣно*;
ncdezgrăit: *неотреченный*, non renunciatus, recusatus, re-
 probatus;
nemoștescî (din sl. *немоуцѣ*, slăbicîune) 1372: slăbesc, «не-
 тавѣю» *topescî*;
nenedăită: «neașteptată»;
nimearnic: «mutat», strein; *nîșchîfelu*: puțin;
nînși sau *pôte nîși*: înși;
obidă: nedreptate;
ocaoa;
ocna;
ogradă;

olovină: sicera, băutură fermentată, ca cidrul, berea;
opacină: «văslă»;
oraşu;
orezu;
ostrovu;
panachide: «scândurea, leaspede»;
papa: «patriarhul Alexandriei». Cf. locul din lexicon, 2273;
pâharnicū;
pănteceluī;
pesti, cf. *apestire*;
peşchirū;
pili: elefanţi;
pitarūū;
plăcu: «cîatâ, stol»;
pleaşa: *πλῆμα* calvitium;
plugu;
pocîrăpală, cf. *mescătoare*;
pohile: o curea ce plcă de la şea şi trece pe sub cōda
 calului, mold. *pogî*;
promisealnic: «măhrama»;
postavū;
posteaalnic: praefectus cubiculi;
poticala: «adaos (?), strănteală», lovitură, bătae, răspingere, năcaz; cf. sl. *потыкати* pulsare şi malorus. *потыкало*;
prepec: «zăduh»;
prespre: preste;
price şi *pricescū*;
priceştenie, din sl.: «taină», cuminicătură;
prinos: «junghiare, darul, aducere de bună voe la be-searecă»;
rachiu;
raclă: «tron», coşciug;
ranşuri: ȧrȧmurī, e şi *rânşurat*;
răpştescū: «mărmurescū», cf. «răpştire de hulă»;
răzvoare: «pajişte», răzoare;
ruje: «trandafir»;
sahaidacelor: arcurī;
să: dacă;

scopiiŭ, ind. pres. și *scuipiŭare*: a scuipă;

scumpârat, cf. *râs* -;

sfară: «clărtă»;

sichiraș: «călăraș», căruțaș, cărăuș;

sitivire: răgușire;

sleame: «grindă»;

slujnicŭ, cf. sl. *служникъ* rob.;

socacilor: bucătari;

soție: «priatin, pârtăș, vecinŭ, soție pre cale; muiarea cu bărbat»;

soțiire (+ *intr'un cuget*); sl. *доѣзъ*^ж, amicitia, societas;

spaiŭ, *spăimezŭ*, *spământă(-se)*;

spargŭ și cu înțeles de *rump*;

spată: «sabie»;

spre: de-asupra;

stranic din sl.: «streinŭ»;

strămina din sl.: «рăпа»;

stredie: «fagur»;

supra (*pre de*);

supuetoare (*muŭare*): țitôre; pentru formarea cuvîntului
cf. sl. *подложница*;

șaletru;

șupire: «jefuire»;

șutilire: lingușire;

taler (o monetă);

tarŭ: sarcină;

telegariŭ: «călărașŭ, vezeteu»;

tina: «lut»;

tinâr;

titla: (un semn), cf. și următorul;

titulŭ;

trăgarŭ: zăraf, cf. însă și sl. *трѣгаръ* negustor;

tron: «raclă»;

tulba;

tutindinile: pretutindenea, din **(pre)totă-tenderea*, prin schimbarea lui *o* neaccentuat în *u*, a lui *en* în *în*, asimilarea lui *r* cu *n* și sincopa silabei *tă*; cf. «tutindirea» și «pretutiîndirea» din *Apostolul* de la

Voroneț de cîte două ori și «tutinderea» din cuvîntarea lui Vasilie Voevod de la începutul *Cazaniei* lui Varlaam, apoi din *Liturghia* și *Psaltirea* versificată ale lui Dosoteiŭ, aceste două citate de d-l Gaster în glosarul *Chrestomatiei* sale;

fehulŭ : țință saŭ semn de hotar;

fermure ;

ferțŭ, cf. *anțerțŭ* ;

figla și *figlarŭ* ;

undezare : Mk. *τρεκαζηνειν* fluctus magnus ;

vadrâ : *παρυσος*, urceus ;

văruire ;

veri : «saŭ» ;

voroavă și *vorbă* ;

vraciŭ : «doftorŭ» ;

zaconŭ din sl. : lege ;

zalud(in) : «fără mente, în deșert, în harŭ» ;

zăvease : «catapeteasmă», perdeă ;

zâblău : arar de pěr ;

z(ă)brănescŭ : acopěr, cf. sl. *забранити* vetare ;

zbor : adunare ;

zborăre : «răcnire, mărnuire» ;

zdărnâescŭ : sbîrnîesc ;

zlătarŭ : aurariŭ ;

zlatoustŭ : Gură de aur.

Aici vom observa, că în acéastă listă se vîd între altele o sumă de boeriŭ, haîne, monete și alte măsuri, ce nu mai există ađi, și că în ea am trecut cîte-vă vorbe existente acum, despre cari însă e interesant a se sci dacă ele, ca și lucrurile respective, se aflaŭ în limbă la 1649. De acestea sînt : *hatman*, *ocaoa*, *ocna*, *orașŭ*, *orezŭ*, *plugŭ*, *postavŭ*, *rachiu*. Vom însemnă apoi cîte-vă expresii fabricate după slavonesc și cari probabil n'aŭ existat nici odată în limbă : *nezgrăit*, *nemoștescŭ*, *supuetoare*.

Vom adauge un număr de forme dialectale, cari în marea lor majoritate dovedesc, că autorul eră Muntean și în special Oltén. Iată acele vorbe : *adaos*, *altoae*, *baerŭ*, *baiŭa*, *beat*, *boziu* (mold. «boz»), *caznă*, *călfuni*, *căfiŭa*, *cerșagŭ*, *coruŭŭ*, *crăpe*, *dăogarŭŭ*, *din dărăpt*, *doica*, *dudŭŭ*, *dumnedzău* (nu-

maî de cinci orî, în colo - zeu), *epângea*, *fâlinariu*, *fântână* (кладъзъ fons, puteus), *puțu* (рученикъ), *galben*, *gălbînarea*, *gaură*, *gătire* (în Ardél se dice «gătare»), *glod*, cu înțelesul de «noroîu» ca în Moldova, *izma*, *încaile*; *împrejură*, *jos* și alte vorbe tot cu *j*; *lut*, *măceș*, *mărăcin(e)*, *miru(-mâ)*, *mumă*, **munuchie* (probabil *mănuchie de pae*), *nasturi*, *norie*, *ovreescă*, *pentru* și *păntru*, *perină*; *preut*, dar *preoție*; *priceștuescu-mă*, *privegătoare*, *rănichii* și *rărunchii*, *răspântie*; *șalele*, *șapte*, *șarpe*, *șase*, *șade* toate cinci cu *a*, nu cu *ea*, ca în monumentele moldovenesci; *tăbacu* (meseriaș), *tinâr* cu *i*, *tron*, (coșciug), *uleu* (mold. «oloîu»), *zăvease*, *zdrăncănescă*, *zdră-nănescă*. Vom observa în special că curioasa formă *dăogarău* e foarte prețioasă, căci ea ne arată pe pisarul Mardarie nu numai trăitor preste Olt, ci și original de acolo. Nu vrem să tragem numai decât aceeași încheiere din forma *Anthina* în loc de *Athina*, 46. Vom constata în sfârșit, că în loc de *de* și *pre* nu scrie nici odată *dă*, *pă* nici *pe*; dar *păntru* se găsește alături cu *pentru*.

* * *

Ca încheiere vom dice numai că lexiconul lui Mardarie s'a scris, nu cu scopul de a fi publicat, ci pentru usul maî restrîns al călugărilor din mănăstirea Cozia și că această încercare are puțină valoare ca dicționar slavice, căci e necomplet și plin de greșeli, apoi depinde de al lui Berînda; dar, ca întâia încercare întrégă cunoscută și pentru vorbele și formele vechi și dialectale românesce ce cuprinde, cartea Ol-ténului Mardarie e destul de prețioasă.

PARTEA II.

TEXTUL
SLAVON ȘI ROMÂNESC CU CHIRILICE.

Scurtările și semnele sînt la începutul cărții.

p. 1

И́ ИМѢ ТЛЪКОВАНІЄ (1).

ѣзъ :	ѣзъ
ѣ :	гладъ дѣ жалѣ.
ѣ.	ла нѣмѣ дѣ дон нѣшн, пре нѣ
ѣѣѣ.	дѣшн :
5 ѣѣ (l. ahy).	дѣчѣшн.
ѣгнѣцѣ.	гладъ дѣ жалѣ.
ѣкн, ѣко ѣл.	мѣлѣлѣ.
ѣклѣнѣ.	ка кѣ ѣрѣ фн (?).
ѣлѣѣ.	нѣ
10 ѣлѣ.	флѣмѣжѣнѣ.
р. 2 ѣѣѣ. ѣѣѣ. ѣѣѣ (l. ѣѣѣ).	фѣѣѣѣѣ (?).
ѣѣѣ жѣ.	мѣ ѣѣѣѣ фѣѣѣѣ.
ѣѣѣ жѣ (— — ѣѣѣѣ).	дѣ, сѣѣ, сѣ.
ѣѣѣ ѣ.	ѣѣѣ дѣ ѣѣѣ, сѣѣ ѣ дѣѣѣ. (bis)
	дѣѣѣ дѣѣѣ ѣѣѣ.
	дѣѣѣѣ сѣѣѣ мѣѣѣѣѣѣ.

(1) Adecă: *Lexicon slavo-românesc și tilcuirea numelor*. În original titlul se compune tot din două rînduri, din care însă întâiul cuprinde numai vorbele *слова и имена*, scrise cu litere mult mai mari. Vezi facsimilele acestei pagine la urmă.

- (1) Aceste trei vorbe se repetă mai în urmă, primele două cu explicații mai multe, ultima cu mai puține decât aici.

*āzmodēosъ (: казѣтъль).	кѣзнитѣрю (?).
*āzuma : ѡпрѣснѣ.	āzīma.
*āzokъ. нл̃ āza :	пѣтѣре, саз, кѣпрж.
*āzōрь :	āжѣтѣтѣрю :
40 *āndōнь :	прикѣгѣтѣре :
*āđрь (āйрь) :	слѣвж. вѣнтъ : вѣздѣ.
*āndālъ :	пѣрѣрѣ крѣскѣн'дѣ.
*ādanācъ (-й̃). †	фѣрж дв модрте : †
*ādnogēнь :	† āndīna (sic) нжскѣ.
45 *ādōнь.	мѣнтѣ. кѣре сѣ кѣдмж āкмѣ. Ѡтаа
	гѣра.
*āīнь.	ѣкю.
p. 5 *ākadīmīa.	шкѣдѣж.
*ākadīcъ :	нѣшвѣтѣре (?).
*ākākīe (-й̃) : †	чѣ фѣрж дв рѣтѣтѣ.
50 *ākvā'đēma:	сѣ дв сѣнѣ.
*ākvē'ēй :	кѣ фѣеръ.
*ākvē'īmъ :	чѣ вѣрѣтѣрю. саз. рѣзѣтѣрю.
*ākīndūнь : †	фѣрж нѣкѣв.
*ākvā :	вѣ шн дѣрѣтъ (?).
55 *ākvīlъ : (1)	вѣтѣрь.
*ākvīna (В.—, ѣрница, зѣ	вѣтѣроѣв, пѣтрѣ грѣрѣ (1. грѣрѣ)
блгорѣчѣе, пѣгеліна	бѣнѣ.
глѣт'сѣ). †	
*ākrīdъ :	мѣгъ (!) : сѣз, лжкѣтѣе.
*ākrōdъma :	āскѣл'тѣре.
*ākrōcъtīxъcъ.	маѣнѣ †чѣпѣтѣрѣ.
60 *ālavācъtrъ, нл̃н стѣклѣ-	вѣ дв мѣмѣре, сѣз дв стѣклж :
p. 6 нѣца.	клѣдѣрю.
*ālvētwърь : пѣтѣ.	кѣтѣтѣрю.

(1) La Berinda acest cuvînt lat(inesc), urmat de *đrēl'* (traducerea lui în rusesc), e pus la sfîrşitul articolului precedent, din care deci face parte.

ἀγῆτορῳ ἐξελίττω.

ἀκροπόριον.

АВВЦЖТЭРЖ.

дѣлѣ рѣспѣдѣрѣ (?). сѣѣ, дѣлѣ
спѣнѣрѣ.

ЛАЪДА ЛЪН ДЪМНЕСЖЪ. СЪВЪНЪ
Н

ДЪМНЕСЪ. ЛЖДАЦИ ШИ КЪ-
ТАЦИ ПРЕ ВЪСЪЛЪ ДЪМНЕСЪ. КЪ
ВЪКРЕЖИВЕ (sic), ДЪЛЪ, МЪКРЕВЕ,
ИКЪ-СЪ. И ДЪЛЪ : ДЪМНЕСЪ : ДЪЛЪ.

ЛЖЪДАЦИ КЖНТАЦИ : ГВР'МАНЬ

патрїа хъ снче ши атра кн а

ТЛЖКѸ СФНТЄ ЛУР'ГІН. АЛЛЪ: ПЖ-

рѣтѣлѣ: ѿѿѿ. ѿлѣлѣ: ѿѿѿ: сѣлѣ(.)

ſіа: дхъль сѣнтъ: дхъль сѣтъ.

46 ВПТЪЗЪ (?).

ѿ ѿ
 че фжрж грнже че фжрж скрѣбж
 ѿлвсѡѡ сѡ фїс ѡшд.

не мѣри́търю.

МЭМЖ.

ЧВ НЖСНПÓ.

ЧЕ НЖСНПÓ.

и жснпъ.

46 **Φέρκ Δ6 ΔΨΜΗ65Κ8.**

скѣѣ де повѣств (?).

чѢ КѢ МѢРѢ .ѠКѢЖѢРѢ.

днпрѣжѣ аскѣсь.

ΛΕΓΓΕ ΡΚΕΔΣΤΟΡΙΟ : ΕΞΣΧΤΟΡΙΟ

кредичѣ. врѣтѣ.

НѢЩЕ ДОМНѢЛѢ.

*АЛОНИЙ (: ЗВИТАЖОНЬ,
ПЌМАНЫ) : †

*длѣпїѣ. †

***АМІНЬ:**

70 *Амбро́сїє (-ї̑̑̑). †

*âmm:

*АММІАНЪ.

*дмднїй. †

***ΔΗΛΩΣΗ :**

75 *ἀμμάνη, ἡλὴ ἀμμῷ.

р. 8 *ΔΜΒΩΝΗ :

***АМФІАНЬ :**

*âмѢиложѣв (-їѣ): †

*âĤŵŝ:

80 *ΔΗΛΗΪΔ:

ДѢРЪ ДЛ ДОМНУЛЪНЪ.

ЖИВІТЬ.

ἄβιάρε.

БЗБА (,) КСТБСТОРЮ.

БНРЖНТОРЮ ѠДМЕНІЛѠ.

48 ἀπ᾽ ἁρᾶς.

НЕ ПО ДѢ ФРАТѢ, СЯЗ ДѢ СОРЬ.

БЪНЖАТЕ (?).

чѣ ѿфлзрѣть.

Φλοῦρε.

жѡдѣ (,) ма ма́рвѣ. лѡкѣлѣн.

КЪТЪШЕ ЛА КОРАБЪЕ.

пѣтрѹ тѣцн.

ⲁⲛⲟⲩⲣⲉ ⲁ ⲁⲃⲓⲣⲉ.

.ꙗꝑротивѣторю лѧ хс.

чѢ дв сѢ дѢ, сѢѢ ржскѢпжрѢ :

сѧ ѿ лѡкѧ ѡлѣѧ. ^мскѡпѡрѧ. ^т

ДВСТОННИКЪ.

проповѣдѣнію де кѣѣнтѣ ѿ
дѣмнезѣѣ. сѣѣ | кѣреле нѣ в
нѣгрѣ.

павърница.

Двскоперіве, сѣѣ ѣвѣве.

46 пїер'зетόрю.

соль.

с́ара. сѣрѣшитѣ.

ФЖКХТОРЮ ДВ БІНВ.

•ѠТОКМІРѢ •ѠѢЦАЛЖ. (?)

ЧВ МА АЛЕ ДЕСВРЪШНІ (?).

*ἀρσένιῃ :	†	ε̇	врѣтѣ дѣ мѣнѣ.
*ἀρτιρίῃ :	·	η̇	грѣмѣзѣ при кѣре .ἀтрѣ .ἀλѣν-
			трѣ ἀπα, ши вѣздѣхѣ.
*ἀρχάγγελ :		ρ̇	мѣ мѣре .ἀνѣрилѣ.
110		ρ̇	ман мѣре ѡλμвнилѣ.
р. 11	*ἀρχιέλας (ἀρχέлай) :		сѣдѣж мѣ мѣре, сѣс .ἀчѣпжторю
	*ἀρχιδιάκω :	ρ̇	дїаκониѣ.
	ε̇	ρ̇	ἀчѣпжторю чѣрѣтжторило :
	*ἀρχιέпκпъ :		ман мѣре
	ἀρχι	ρ̇	чѣтѣжторю
	ε̇		ман мѣре сокачнилѣ. сѣс. ман мѣре
	ѣпкпъ,	η̇	ѡшилѣ. хамѣ. (1)
	*ἀρχимагίρη :		ἀчѣпжторю тѣрмѣ лѣн х̄с̄. сѣс,
			ман мѣре спрѣ мѣлѣтѣ мжнж-
			стїри.
		ε̇	комї.
115	*ἀρχίппъ :		мѣ мѣре коеѣб̄ ѡшилѣ.
р. 12	*ἀρχистратигъ.	λ̇	дѣмнѣ а сѣѣѣрѣлѣ
	*ἀρχисύναγῶ :	ε̇	ман мѣре спрѣ кѣлїѣ ѣ (?).
	*ἀρχιτρίκρη (- κλїнѣ) :	η̇	мѣрѣсѣлѣ.
	*ἀροματῇ :		филѣрю. магѣрь.
120	*ἀссάριῃ :		
	η̇		шѣзѣтѣлѣ.
	*ἀφεδρῶ :		

(1) Mardarie, confundând, probabil la prescriis, expresia ман мѣре de după ἀρχι (pus la începutul rîndului), cu aceeași expresie ce urmă și după conjuncția сѣс din articolul următor ἀρχιμαγίρη, a sărit câte-va șiruri și a scris aceste două vorbe după comparativul ман мѣре din dreptul lui ἀρχι. Ast-fel apoi a fost silit să scrie pe următoarele două linii ceea-ce uitase a pune imediat după ἀρχι, adică: ман мѣре și ѣпкпъ, чѣтѣжторю, cari tôte, dinpreună cu precedentul ἀρχи, aveau de scop să explice părțile compusului ἀρχиѣпкпъ. Se vede că, observând greșéla, a scris cele trei articule următoare:

Б.

- р. 14 Баго.
багра^рница (-ни-):
ба^ллїи, или ба^лла.
- 125 ба^лла :
ба^лл'ство, л'ка^рство:
ба^ллж:
ба^лснѣ:
ба^лсносло^віе:
- 130 ба^лсносло^вѣ:
ба^лл'нѣ (ба^лл'е):
ба^лдро : ба^лкѣ:
ба^лзакон^ніе:
з
- р. 15 ба^лзакон^никѣ:
135 ба^лзакон^ніе (-ко^ло-):
ба^лзакон^ніе:
ба^лзакон^ніе (ѣнн)ѣ:
ба^лзакон^ніе (-рѣ-):
ба^лзакон^ніе (-рѣ-):
- 140 ба^лзакон^ніе:
ба^лзакон^ніе:
- мо^лхорѣтъ.
ка^лфтанѣ.
деск^лжтжторю. ф^лжмекжторю,
с^л лекжнторю.
ф^лж'мекжторю. в^лжжнторю.
лекжн^лрѣ (?).
ба^лл.
ба^лснѣ.
сп^лннрѣ де ба^лснѣ.
сп^лннторю де ба^лснѣ.
приве^лжторю не^лд^лжрмнрѣ.
ко^ллпса.
ф^лжж де л'ѣѣ.
че ф^лжж де л'ѣѣ. | не^лд^лжрѣптъ.
не^лжолнрѣ.
ф^лжж не^лжолѣ.
лѣснѣ : ф^лжж де ѡстенѣ^лл (?).
че ф^лжж в^лжжмѣ.
ф^лжж в^лжжмѣ.
че ф^лжж в^лжжмѣ : че не^лцїѣ.

Ба^лзакон^ніе, Ба^лзакон^ніе и Ба^лзакон^ніе cu litere mai mici și nu la locul lor, ci pe întâiul fără vorba ultimă în două șiruri marginale, începând de la sfârșitul cuvântului Ба^лзакон^ніе în sus, pe al doilea în același rînd cu silaba finală accentuată a vorbeii Ба^лзакон^ніе, iar pe al treilea pe marginea de jos a paginii. În urmă însă a copiat aceleași trei articule din nou și cu caractere ordinare, pe spațiul ce-l rămăsese nescris în partea din jos a paginii după articolul Ба^лзакон^ніе, și a șters cu câte o linie roșie cele două rînduri ce urmau după vorba Ба^лзакон^ніе și pe cel de pe marginea inferioară, uitând a tăia tot odată și adausul marginal din dreapta. Noi am pus cuvintele la locul cuvenit. Vom mai notă în sfîrșit că Berinda după Бѣрманъ pune Ба^лзакон^ніе, va să zică *hatman omicid*, și citéză 4 Reg. 25, 8; Ierem. 39 și 40.

БЕЗДРЪЗНОВЕНЬ :	^А че фжрж ѿдръзнѣдлж.
^А БЕЗНА :	^{НА} фжрж де фш : пропадѣе.
^З БЕЗЛОВЕНЬИ :	^А че фжрж рлштате.
БЕЗКВАСѢ :	^Т фжрж алѣд (,) азймж.
145 БЕЗКРОКНЬИ :	^А че фжрж дкоперй.
БЕЗМАЛѢВѢ : (1)	^Р лнннше (,) фж глжчевйрѣ.
^З р. 16 БЕЗМАЛЕННИКЪ. (1)	^Е нвглжчевнторю (,) пштинн.
БЕЗМАЛКНЬИ : (1)	чела че лжкѣлше (sic) фжрж
БЕЗМАЛѢНО. (1)	глжчдвж.
150 БЕЗМАЛѢСТЕВЮ (-ѣ-). (1)	кѣ тжчѣре.
БЕЗМѢР'НЬИ.	^Р фж глжчдвж лжкѣсскъ.
^Е БЕЗМѢТНЬИ.	^А че фж мжсѣрж.
БЕЗПЕЧАЛѢ.	^А че де нестрѣбж.
БЕЗПОШЕСТВѢ :	фжрж грйже.
155 БЕЗПРѢКОСЛОВ'НЬИ (-прв-).	^Н несмнтіре.
^З БЕПРИСТР(А)ТѢ : (2)	^А че фжрж кѣкйте ѿкѣр'мезн-
БЕЗСЛАСТѢ :	шатѣ (?).
.	^Х фжрж (2) потѣ лѣмѣшн (?).
р. 17 БЕЗСЛОВЕСНОВ :	фжрж дѣл'чдцж.
160 БЕЗЪСЛОВЕСНѢ :	фжрж кѣкйнтъ. (3)
^З ^А БЕЗСРАМІЕ, БЕСТОУСТВО :	^К добнто.
	добнточѣше. нѣ ѡменѣше.
	^Р фж рѣшйне.

(1) Berinda -мѡл- în toate aceste cinci cuvinte.

(2) Scriitorul, uitaând aceste două vorbe, le-a scris în josul paginii și a închis tot odată într'un cerc ^Хпотѣ лѣмѣшн. După фжрж și anume în rîndul al doilea de deșut, urmѣză cu litere cursive : некойре (?) де ^Афрѣмосѣшн (sic) лѣмйи.

(3) Aceste două vorbe românești scrise în stînga sub vorba slavică precedentă sînt închise într'un cerc, precum se pare, din cauză că аu fost considerate ca o rea traducere a vorbei slavone безсловесное.

^ε БЕЗСТРѢ (-рѣс-):	фѣрж пѣтнмж.
БЕЗСТРАШѢ:	фѣрж фѣркж.
^з ^а БЕЗСТѢСТО:	фѣрж рѣшнѣ.
165 БЕЗЪМА:	фѣрж мѣнтѣ. ѣ залѣ. ^а
БЕЗЪМЕНЬ:	фѣрж мѣтѣ. НЕБЪ.
БЕЗЪМІЕ.	НЕБЪНІЕ.
БЕЗЪМСТВО:	НЕБЪНІЕ.
БЕЗЪМСТВЮ (-вѣ-):	^к фѣ НЕБЪНѢЩЕ.
170 БЕЗЪСПѢШНЫЙ:	чѣ фѣ спѣрю (?) дѣ нестрѣж.
БЕЗЪСПѢХА:	фѣрж спѣрю.
БЕЗЪШѢКЪТЕНЬ:	фѣ рѣспѣсь.
р. 18 БЕЗЪШЕРАДЪЕ:	фѣ токмѣдѣлж. фѣрж ѡбѣдѣ (?)
БЕЗЪШЕРАДЬЮ (-зѣ-): (1)	^м ^р ^к ѣбѣ фѣ томѣдѣлж (?).
175 БЕЗЪЧѢСТІЕ (-чѣ-): (1)	фѣрж чѣстѣ.
^н БЕЗЪЧНѢСТѢЮ: (1)	фѣ фѣрж чѣстѣ.
БЕЗЪЧЛѢВІЕ (-члѣвѣіе): (1)	фѣрж ѡменіе.
БЕЗЪЩКА (БЕЗЪ Щ-):	фѣрж сѣнѣтъ.
БѢРѢНО ИЛИ БЕРЕНО:	БРѢНЖ. сѣѣ грѣндж.
180 БЕЗЪМРѢТЕ:	фѣрж моѣрѣте.
БЕЗЪДРЕЗНОВЕНЬ: (2)	фѣрж ѣдрѣзнѣдѣлж.
^а БЕЗНА: (2)	фѣрж дѣ фѣ. пропѣтѣ. ^{на} ^с
^і БЕЗПОРОНО:	фѣ порѣклж. фѣ прѣхѣнж. (3)
	фѣрж вѣнж.
р. 19 БЕЗЪДА (-бѣ-):	вѣрѣж дѣмжѣрѣ.
185 БЕЗЪДѢВАНІЕ:	вѣрѣіе.
БѢСѢРЪ: ПѢРЪЛА: ѢКОЖѢ БѢСѢРЪ	мѣрѣгрѣнтѣрѣю. кѣмѣ ѣ мѣрѣгѣ-
Ѣ МАЖНІА, Ѣ ВѢДЫ,	^а ^н рѣнтѣрѣю дѣ фѣлѣѣрѣ, шѣ дѣ

(1) Berinda în toate aceste patru vorbe scrie без- fără з.

(2) Aceste două articule au mai fost odată scrise, la locul lor.

(3) Aceste cinci vorbe sînt scrise și de desupt cu caractere mai mici, dar tăietе cu o linie roșie.

ТАКО ꙗ ХС СЛОЖЕНЬ, Ѡ ѣ БЖТВА, ꙗ ЧЛѢСТВА: (1) БІШАСЯ СЯ БІЧМИ ДО ПРО- ЛІТІА КРѢВЕ СВОЕЖ (sic) ѣ Г ЦР НІ. БЛГЪ (= БЛАГЪ) :	АПЖ, АША ШИ ХС ꙗпревнѣ, ДН м ДѢНЕЗВІРЕ, ШИ ДН ѠМЕНІЕ. БЖТѢРЖ-СЕ КЪ БІЧЮРИЛЕ ПЖИЖ ꙗ н н ВРЖСАРѢ СІУЕЛЪ СЪЖ:
190 БЛГІЙ: р. 20 БЛГО. БЛГОЕ. БЛГОВОЛЕНІЕ: БЛГОВОЛЕННІКЪ: БЛГОВОЛІТЕЛ'НЫЙ: БЛГОВОЛЮ :	БѢНЬ. А ЧЕ БѢНЬ. БѢНЬ. БІНЕ. БѢНЖ ВРѢРЕ. БІНЕ-ВРЖІДЬ. А ЧЕ ЧЕ ВА БІНЕ. БІНЕ-ВЮ.
195 БЛГОВРѢМНО (-рѣ-): БЛГОВЖСПРІЕМЛЮ (-ю): БЛГОВѢРІЕ: БЛГОВѢСТІЕ: БЛГОГОВѢНІЕ:	(ЛА) БѢНЖ ВРѢМЕ. КАДѢ-СЕ (?). ѣ БІНЕ ПРІИМѢКЪ. БѢНЖ КРЕДІИЦЪ. БѢНЖ ВѢСТЕ. СМЕРЕНІЕ ПЛЕКАТЪ (?) ПРІЕТЕНІЕ: КЪРЖЦІЕ, ТѢМЕРЕ. м
200 БЛГОГОКѢННЫЙ: БЛГОГОКѢНСТВЮ (-ю):	ЧЕ БѢ СМЕРІТЬ КЪТРЖ ДѢНЕЗВѢ ШИ КЪТРЖ ѠАМЕНИ. ТЕМЖТОРЮ м ДЕ ДѢНЕЗВѢ. БІНЕ МЖ СМЕРѢСКЪ (?).
р. 21 БЛГОДАРЕНІЕ: БЛГОДАРЕНЬ (-ДА-): БЛГОДАР'НЫЙ : БЛГОДАР'СТ- н ВЕННЫЙ :	А МѢЦЕМІРЕ ДАРЕ ДЕ БІНЕ. А МѢЦЕМИТОРЮ. ДЖТЖТОРЮ ДЕ БІНЕ. А ЧЕ ДЕ БІНЕ ДЖТЖТОРЮ. ЧЕ МѢЛ'- А ЦЕМИТОРЮ.
205 БЛГОДАРНІКЪ: н БЛГОДАР'СТВЕНЪ (-ВЕН-): БЛГОДАРЮ (-рѣ).	МѢЛ'ЦЕМИНДЬ. А МАЙ МѢТЬ (?) МѢЛ'ЦЕМИНДЬ. А МѢЦЕМѢСКЪ.

(1) Berinda apoi citéză : грн : го : с : а. то.

БЛГОДАТЕЛЬ:	ДЕ БІНЕ ФЖЖТОРЮ. СЛШ, ДЕ БІНЕ
БЛГОДАТЕЛ ^Н Е:	ДЖТЖТОРЮ.
210 БЛГОДА ^Т НЫЙ:	ЧЕ ДЕ БІНЕ ДЖТЖТОРЮ.
БЛГТЬ (Л. БЛАГОДАТЬ):	МШЛЦЕМНТОРЮ (?).
р. 22 Б ^М ТИ БЛГТЬ.	БШЖТАТЕ: ХАРЬ.
ІМА ^А ТИ БЛГТЬ:	ШШ-ЦИ БШЖТАТК.
БЛГОДЕНСТВЕНЬ:	ІМШ-ЦИ ХАРШ.
БЛГОДЕНСТВІЕ:	ЧЕ КШ ЗІЛЕ БШНЕ.
БЛГОДЕНСТВЮ (-ШЮ):	ЗІЛЕ БШНЕ.
215 БЛГОДШІЕ:	БІНЕ-ЗІЛЕСКЪ. КШ БШНЕ ЗІЛЕ
БЛГОДШЕСТВЮ (-ШЮ):	ТРЖБСКЪ.
БЛГОДШАНІЕ:	БШНЬ КШУЕТЬ.
БЛГОДТЕЛСТВО:	ІТРШ БШ КШУЕ. ТРЖБСКЪ.
БЛГОИМСТВО:	ЛШКРАРЕ ДЕ БІНЕ. БШЖТАТЕ.
220 БЛГОИМШСТВО (-ШН-):	ДЕ БІНЕ ЛШКРАРЕ.
БЛГОИСКШСІ (-КШ-):	БШНЖ СШЖТАТЕ.
р. 23 БЛГОИСКШСТВО (-КШ-):	(bună sănățate)
БЛГОИСКШСТВОБАТИ:	БІНЕ ІСКШСІ. ІЦЕЛШПТЬ.
БЛГОИСКШСТВШМШЙ (-ВШ-):	БШНЖ ЛШДЖ.
225 БЛГОИСКШСТВЮ (-ШЮ):	ІНАІНТК І ЛШ ДШМНЕСШШ ШН І
БЛГЕКЛЮЧИМШЙ:	ШДМЕНИЛШ І ФН ЛЖШД: СЛШ
БЛГОЛПІЕ:	ІТРШ БШНЖ ІЦЕЛШУЕРЕ І І-
БЛГОЛПШЙ:	БЛАРК.
БЛГОЛШВЕ:	І Т А Т
р. 24 БЛГОМНШНІЕ:	ЧЕ СЛЖВІ. ЧЕ ІСКШСІ.
БЛГОМОШНО(Е, -ШІЕ):	КШ БШНЖ ІЦЕЛШПЦІЕ ІЦЕЛШ.
	І
	ЧЕ ДЕ БШНЖ ТРЖББЖ.
	БШНЖ ФРЖСЦЕ.
	І
	ЧЕ КШ БШНЖ ФРЖСЦЕ.
	ДЕ БІНЕ ЮЕНТОРЮ.
	БШНЖ ІЦЕЛШУЕРЕ. БШНЖ ПЖРШРЕ.
	БШНЖ ПШТШРЕ.

(1) Berinda scrie cu 8 aceste două cuvinte, ca și pe cele cinci următoare.

БЛГОУГОДИТЕНЪ: (1)	БІНЕ ЇГЖДІНДЬ.
БЛГОУМІЕ: (1)	БЪНЖ МЕТЕ.
260 БЛГОУТІШІЕ: (1)	БЪНЖ ЛІНІЕ (?).
БЛГОУХАНІЕ: (1)	БЪНЖ МЇРОСАЛЖ.
БЛГОУХИЩЕНЫЙ: (1)	ЧЕ БІНЕ МОВЕШИШІ ЦЕЛЕПТЬ.
БЛГОЧЕСТВЮ:	ЦІЮ КРЕДІЦЖ СПРЕ ДЪМНЕЗЕЪ
р. 27	ДЕРЪПТЖ. ТЕМЪ-МЖ ДЕ ДЪМ-
БЛГОЧЕСТІЕ:	НЕЗЕЪ.
265 БЛГОЧЕСТІВЫЙ:	ТЕМЪ(РЕ) ДЕ ДЪМНЕЗЕЪ.
БЛГОАЗЫЧІЕ: БЛГОРЪЧІЕ:	ЧЕ ДЕ ДЕ (sic) ДЪМНЕЗЕЪ ТЕ-
БЛЖЕННЫЙ:	МЖТЪРЮ.
БЛЖЕСТВО (-ѣнс-):	БЪНЖ ВОРЪІРЕ: ЛІЕЖ ОУШОАРЖ
БЛЖЪ:	СПРЕ ГРАЮ.
270 ББЛЖАЮ:	ЧЕ ФЕРНЧІ.
БЛАЗНЕННЫЙ (-нѣ-):	ФЕРНЧІРЕ.
БЛАЗНЪ:	ФЕРНЧѢСКЪ. ЛАЪ.
БЛѢСКЪ:	ЛАУ: ДРЖТ ЛЪКРЪ БЪ.
БЛІЗЪ:	ЧЕ ЇШЕЛА. ЧЕ ЗМИТІ.
275 БЛІЗНЕЦЪ:	ЗМИТЪАЛЖ ЇШЕЛАЖЧЮНЕ.
р. 28 БЛИСТАНІЕ:	ГЪБЖВІЕ (?).
БЛЮДѢНІЕ:	ДПРОАПЕ.
БЛЮДО:	УАМЖНЪ.
БЛЮДЪ (-ѣ):	ЛЪЧІРЕ.
280 БЛЪДЪ (-ж):	ПЖЗІРЕ.
БЛЪДІЛИЩЕ:	БЛІДЪ.
БЛЪД'НИКЪ:	ПЖЗѢСКЪ.
БЛЪДНИКА (-ница):	КЪРВІА.
БЛАДЪ:	ЛО ДЕ КЪР'ВІЕ.
285 БЛАДѢНІЕ:	КЪР'ВАРЮ.
	КЪР'ВЖ.
	БРЖФАЛЖ.
	БРЖФІРЕ.

(1) Berinda scrie cu ȝ și aceste cinci cuvinte.

БЛАДІВЫЙ :	^і чэ брѣфнтѡрю. блалмѣть.
БЛАДОСЛОВІЕ :	^і кѣѣтѣ брѣфнтоѡре.
БЛАДѢ : БЛАДОСЛОВАЮ :	брѣфѣскъ.
р. 29 БЛАДѢЧЕШИ : БЛАДОСЛОВІИШИ, БРѢДІШИ :	брѣфѣци.
290 БОГАТИИ :	^і ди двстѣль.
БГОБОЖНЕНІЕ :	дѣ дѣмнєзѣѣ тѣмєре :
КОГОВОЛ'ШЕБНИЦИ :	^ж брѣтѡри.
БОДЛИВЫЙ :	^і чѣ ѡпѣнѣжтѡрю.
БѢДРОСТЬ (БѢ-) :	трєзєіре.
295 БѢДРѢСТѢЮ (БѢДРѢСѢЮ) :	^і сѣнѣ трѣзѣ. нѣ дѡмѣ. прнвѣгю.
БОЖДРѢНІЕ :	прнвѣгѡре. трєзєіре.
БОЖДРѢТА :	^і чѣ трѣзѣ (?).
БОЛѢЗНЬ (-ЛѢ-) :	болѡж.
БОЛѢЗНЮ (-ЛѢ-) :	болѣскъ.
300	^і чѣ (?) маи мѡре. ^і чѣ (?) маи мѣть.
р. 30 БОЛІЙ : БѡШІЙ :	маи мѡре (?), маи мѣлѣть.
БОЛ'МА, БОЛШЕ :	кѡсе дѣ бѡлнєвн.
БОЛ'НИЦА :	мєйдѣнѣ (?), лѣптѣ.
БОР'БА :	лѣптѡре.
БОРѢНІЕ :	лѣптѣтѡрю.
305 БОРИТЕЛЬ :	лѣптѣ.
БОРѢ (-Ѣ) :	^і лѣтѣ-мѣ.
БОРѢСА :	(мѣ ingraş).
БОТѢЮ : (1)	^т дѣ тѡ. дѣ прнпѣ.
БОХМА :	^т кѣ ѡмѣ. дѣ тѡ.
210 БОШІЮ :	рѣнѣкы.
БѢБРѢГИ : (2)	

(1) Verbul acesta a rămas ne tradus şi se află scris la început, în acelaşi rînd cu articolul următor, pentru-că, el fiind în Berînda ultima vorbă pe pagina respectivă, iar imediat după el fiind pus din greşelă ca custode al doilea cuvînt de pe pagina următoare, adecă *сѡшю*, nu în-tăiul, Mardarie a cređut că adverbіul intermediar *сѡхма*, prima vorbă tipărită pe contra-pagină, e o continuare a articolului precedent *ботѣю*.

(2) Acest cuvînt în Berînda e scris *бѣбрѣги* şi e pus tocmai la urma literei « înainte de ultimul articol *бѣлѣшій*.

Digitized by Google

БЫСТРОТѢЧНЫЙ.	ЧЕ ЧЕ КЪРЖ РѢПЕДЕ.
БЫТІЕ.	ФІНРЕ.
БѢ.	БРА.
БѢГСТЕО.	ФЪГА.
345 БѢГѢНЬ:	ФЪГАЧЮ.
БѢДѢ:	НЕВОБЕ.
БѢДѢ.	НЕВОМ.
БѢДЫ (-ИМЪ):	НЕВОИ, РЪГЪ, -АДЕНЖМА.
БѢДНѢ.	НЕВОИНА.
350 БѢСТЕО:	НЕВОИРЕ.
р. 33 БѢДАШЪ:	НЕВОИ. СНАИНА.
БѢЖЕНІЕ:	НЕВОИИЦЕ.
БѢЖДЪ:	НЕВОБЕСКЪ. РО, -АДЕНЪ.
БѢЖЕЛЦЪ:	ФЪГДЮ (?).
355 БѢСЪ:	ДРАКЪ.
БѢСНОЕАНІЕ:	-АДРЖИРЕ.
БѢДЪЩІЙ:	ЧЕ ЧЕ ВА СЪ ФІЕ.
БѢЛО:	ТОАКА. ДЪ ЧОКЕНЕЛЪ.
БѢЛГОГЛАСНОЕБѢЩАНІЕ:	РЖСПДВРЕ КЪ БѢНЪ ГЛА.
360 БѢГОЖЕ.	УН БІНБ.
БѢ (= БОГЪ):	ДЪМНЕЗЕЪ.
БѢЖТЕО:	ДЪМНЕЗЕИРЕ.
БѢГОДАНЫЙ:	ЧЕ ДЕ ДЪМНЕЗЕЪ ДА.
БѢГОНОСНЫЙ:	ДЕ ДЪМНЕЗЕЪ ПЪТЖТОРЮ.
365 БѢГОРАЧНІЕ:	ДЕ ДЪМНЕЗЕЪ ЮЕНТОРЮ.
р. 34 БѢЦА (= БОГОРОДНИЦА):	КАРКЪ ДЪ ИЖСКЪ ПРЕ ДЪМНЕЗЕЪ.
БОГАТОДАРѢВНЫЙ:	ЧЕ ЧЕ В ДЪРЖИТОРЮ ДЕ БОГЖЦЕ:
БОДЕЦЪ:	БОЛ'ДЪЛЪ.
БОДЕНЕЦЪ: РАМНЪ:	СПИ: МЖЧЕ.
370 БОДЕЖЪ:	ЖЮНГЮ:

Б.

- р. 86 Баждѣніе :
 варѣніе :
 вѣрь : зноѣ :
 варѣю :
 375 вѣснь :
 вѣть (1) :
 вѣшестрѣнь :
 вѣшійнь :
 вѣю : двѣсвѣнаго чѣсла (2)
 380 вѣдѣтель :
 вѣдѣю :
 вѣдѣвь :
 вѣдѣвь :
 вѣдро :
 385 вѣзде :
 р. 37 вѣдѣль :
 вѣдѣль :
 вѣдѣльпота (вѣдѣль-) :
 вѣдѣніе.
 390 вѣдѣрѣчѣивый :
 вѣдѣрѣчѣе :
 вѣдѣкодшій :
 вѣдѣчѣніе :
 вѣдѣчѣю :
 395 вѣдѣчѣствіе :
 вѣдѣчѣе :
 вѣдѣкшій : вѣдѣй :
 вѣдѣмѣжа :
 пѣрѣре.
 фѣрѣтѣрѣж.
 зѣдѣ. прѣпек'
 дѣцѣпть.
 парѣ-мѣ-св. кѣдѣ.
 вѣдрѣ.
 дѣ лѣтѣрѣ вѣдрѣ.
 дѣ вѣстрѣ
 прѣ вѣ.
 сѣпѣтѣрѣ. скѣнтѣрѣ.
 сѣпѣ, скѣбѣскѣ.
 ѡмѣ вѣдѣвь.
 вѣдѣвѣ (?).
 сѣнѣнѣ.
 тѣдѣдѣнѣнѣ.
 кѣмѣла.
 фѣнѣ кѣрѣбѣй.
 мѣре пѣтѣре. мѣре фѣрѣсѣце.
 вѣрѣре. ѣвѣцѣтѣрѣж.
 чѣ мѣ грѣнтѣрѣ.
 мѣре грѣирѣ.
 чѣ тѣре дѣ кѣрѣ (?).
 мѣрѣре.
 мѣрѣскѣ.
 мѣрѣе, пѣтѣре.
 мѣрѣре. нѣцѣмѣ.
 чѣ мѣре.
 вѣрѣрѣ (,) пѣтѣрѣнѣ.

(1) Mikl. și Ac. nu-l ău.

(2) Adeică de numărul dual. Cf. 3.

400	вѣр'ѣ :	сво́држ.
р. 38	вержѣнїе :	дрѣнкарѣ.
	вѣрїа :	зеводрѣ (1. зеворѣ); цнцїнн (?).
	верїга : верїгы :	бѣѣде лѣцѣри.
	врѣста :	а чнчѣ пѣте де мїлж.
	врѣтѣпъ :	пѣщерж.
405	врѣтогра́ :	грѣдїнж.
	врѣтоградарѣ :	грѣдннѣрю.
	врѣхóвннѣй :	че ма десѣпра.
	вѣсь :	сѣ : ѡрашь (?).
	вѣсѣлїе :	вѣлїе.
410	вѣсма :	де тó.
	вѣтхїн :	че кѣкю.
	вѣщество (1):	(materie).
	вѣщѣ :	лѣкрѣ трѣбж.
	вїдѣ :	фѣлю.
415	вндѣнїе :	вѣдѣре. кѣвтарѣ.
	вндѣтсѣ :	се вѣде.
р. 39	вндѣнїе :	вн. вѣдѣре.
	вндѣтн ѡстро :	а вѣдѣ рѣпѣде.
	вннѣ :	пѣрѣре : рѣдѣре темелїе а тó
		грѣю.
420	вннїтѣннѣ :	че внннѣтѣрю.
	вннѣвѣнѣ :	вннѣвѣ : рѣдѣтѣрю (?).
	вннѣвннѣй :	че вннѣвѣ.
	внннѣ :	внннѣ (?).

(1) Mardarie a pus acest cuvint fără traducere la începutul articolului următor, din cauza unei greșeli tipografice, care se observă în Lexiconul lui Berinda. În adevăr subst. gr. *ματ* (*materie*) pus după *вѣщество*: *матѣрѣ*, fiind tipărit în Berinda cu litere chirilice, a fost luat de Mardarie drept conjuncția slavică *а* (*sa*) și așa, în loc de două articule, a eșit unul singur.

- внн^арю (-рх):
 425 в^аноч^аер'п^ате.
 в^аистн^аѣ:
 в^ант^ал^аница:
 в^ант^аю:
 в^ан^ахо:
 430 в^ак^аш^аю (вк -):
 в^ал^ага:
 в^ала (= в^ал^ад^аы^ака):
 в^ал^ад^аы^ака.
 в^ач^аьст^ав^аш^аю:
 435 в^ал^ад^аы^ач^аство:
 в^ал^аст^ав^ан^ан^а:
 в^ал^аст^ан^ат^аѣск^ам^ай:
 в^ал^аст^а:
 в^ал^аюс^а:
 440 в^ал^ан^ан^ае:
 в^ал^ак^а:
 в^ал^ак^ас^а:
 в^ан^аѣ (в^ан^аѣ):
 в^ан^аѣ г^ал^ад^аа (в^ан^аѣ):
 445 в^ан^аѣо^ад^ас (в^ан^аѣд^ас):
 в^ан^аѣш^ан^ай (в^ан^а):
 р. 41 в^ан^аѣш^ан^аж^а (в^ан^аѣш^ан^аж^а):
 в^ад^авор^ан^аѣ (в^ао):
 в^аод^аот^ао:
 450 в^а д^ан^ае (в^ад^ан^ае):
 в^аод^аон^аб^ас^а:
 в^аод^аов^аж^а:
 в^ад^аос^ал^ан^ае г^ар^аб^аѣ:
 в^ад^аот^аѣч^а:
 455 в^аб^аж^а:
 в^арю.
 м^аес^ак^аж^ат^арю д^ае в^ан^а.
 к^ас^а д^аѣд^аис^ал^аѣ (?).
 к^ас^ае д^ае ѡд^асп^аѣц^ан^а.
 л^аж^ак^аѣск^а.
 н^ан^ахо.
 г^аѣст^а.
 м^аж^аз^аг^аж^а. ѡд^аж^ат^аѣр^аж^а.
 ѡп^ак^ап^а.
 н^ар^ав^ан^ат^ао^арю.
 н^ар^аѣск^а.
 н^ар^аѣре. п^ат^аѣре.
 д^аер^аг^аж^ат^ао^арю. б^аѡм^а. п^ат^аѣр^ан^ан^ак^а.
 д^аом^ан^аѣщ^ае (?).
 н^ар^аѣн^ац^ае. п^ат^аѣре.
 ш^ав^ак^аѣск^а. с^аѡс^а ѡв^ал^аѣск^а-м^аж^а.
 ѡв^ал^аѣре.
 т^ар^аг^а.
 т^ар^аг^а-м^аж^а.
 ѡф^ар^аж^а.
 ѡф^ар^аж^а д^ае ч^аѣт^аѣт^ае.
 д^ан^ан^а ѡф^ар^аж^а.
 ч^аѣ д^ан^ан^а ѡф^ар^аж^а. ѡл^а ѡч^аѣп^ан^а л^аш^ан^а.
 ѡ д^ан^ан^а ѡф^ар^аж^а.
 к^аѣр^ац^ан^аш^аре. с^ал^аж^аш^аѣре.
 ѡд^аѣл^аж^а (?).
 ѡ з^ан^а.
 в^а п^ат^аж^ат^ао^арю д^ае ѡп^аж^а.
 л^аш^ам^ан^аа (?) п^аѣц^аѣл^а.
 м^аор^ам^а к^ас^а ѡп^аж^а ѡш^аер^ан^аѣт^а.
 в^ал^ад^а.
 п^ас^ар^ат^аж^ат^ао^арю.

ВОЗАТАЙ (,) ВЪСАНИКЪ:	КЪЛЖРА ^ш СНКІРАШЬ.
ВЪЗНАКЪ (ВОЗНАКЪ):	ЇДЪРЭПНИКЪ.
ВОІНЪ (ВОННЪ):	ВОННИКЪ.
р. 42 ВОІНСТВО:	ВОННИЧИМЕ. ѠАСТЕ.
460 ВЛѢНА (ВФЛА):	ВАЛѢ ^Ѡ АПЕЙ.
ВОЛЕЮ БЖІЮ (— БЖІЕЮ):	КЪ ВОЖ (sic) ЛѢ ^Ѡ ДЪМНЕСЕШ.
ВОЛЪЕ ЙГО:	ЖЪГЪ ^Ѡ БОНЛАРЬ.
ВОЛЮ:	ВОЮ.
ВОЛА:	ВОЛА.
465 ВЪНЗѢНЪ (ВОНЗѢНЪ):	СЪУСТА ^Т ЇПЪНЬСЬ.
ВОНЗѢША:	ЇФІСЕРЖ. ЇПЪСЕРЖ.
ВЪНМЪ (ВО-):	СОКОТЪЩЕ.
ВЪНМѢМЪ (ВОНМѢМЪ):	СЪ СОКОТИ (,) КЪ ДѢДИНСЬ СЪ
	ДСКЪЛТЖ ^М .
ВѢНЪ (ВОНЪ):	ДѢДРЖ.
470 ВѢНЪ (ВОНЪ):	ЇРЖНСѢ ^Т .
ВОНМЪ:	МЪРОСКЛАЖ.
ВРАГЪ:	ВРЖЖ'МАШЬ
ВРАЖДА:	ВРАЖЕЖ.
ВРАЖДЪЮ:	ЇВРЖЖ'ЕЖСЬКЪ (?).
475 ВРАНЪ:	КОР'ЕЬ.
р. 43 ВРАНЪ НОЦИНЪ:	КОР'ЕЬ ДѢ ^Ѡ НОАТЕ.
ВРАСКА:	ЗЕРЖНТЪРЖ.
ВРАСКАШЪ:	ЧѢ ^Т ЗЕРЖН.
ВРАТА:	ПОДРТА.
480 ВРАТАРЬ:	ПОРТАРЬ.
ВРАТИЛО ТЕКЪШЬ ^К (ТКЪШЬХЪ):	СѢ ^Т ДѢ ЦЕСѢ: ПАРА ^Т ДІ.
ВРАЧЪ:	ВРАЧЬ. ДОФТОРЬ.
ВРАЧЕА, ВРАЧЕВАНІЕ	ВРЖЧЮІРЕ. ЛЕКЪРЕ.
ВРАЧѢНИЦА:	КАСЕ ДѢ ^Ѡ ВИДЕКАРЕ.
485 ВРАЧЕ(В)СТВО:	ЛЕКЪІРЕ. ДОФТОРІЕ.
ВРАЧЪЮ:	ЛЕКЪЕСКЪ.
ВРЕДЪ:	ВЪТЪМАРЕ.

вредѣн:	вораде:
вредѣн.	вѣтѣмѣ.
490 вредѣитель:	вѣтѣмѣторю.
р. 44 вреждаю:	^м вѣтѣ.
вреждаюся:	вѣтѣмѣ-мѣ.
временный:	ѡ времѣнѣ (?).
връѣмѣ (врѣ-):	врѣмѣ.
495 врѣтище (врѣ-):	вжѣлѣж (?).
връѣченіе (вр-):	дѣре ѡ мѣнѣ:
връѣтка (вр-):	ѡдѣмѣнѣ (?).
вторницею:	ѡ додрѣ.
вѣвѣренно:	ѡкредницѣтѣ. дѣтѣ ѡ мѣнѣ.
500 вѣдворѣстѣ:	сѣлѣшѣжѣ-сѣ (sic).
вѣдворѣюся:	сѣлѣшѣѣскѣ-мѣ.
вѣдрѣжѣю:	^р ѡфѣ. ^н ѡплѣтѣ
^н вѣдрѣжѣ:	ѡфѣптѣ. ^т ѡтѣрѣ.
вѣдѣашѣ:	^р ѡкѣкѣ (?).
505 вѣдѣю:	ѡкѣдр'кѣ (?).
р. 46 вѣждѣленіе:	^х потѣре. дѣрь.
^а вѣжелѣнный:	чѣ ^х потѣтѣ.
^а вѣжелѣю:	ѡм потѣж. сѣлѣ пѣрѣрѣтѣ потѣскѣ.
^а вѣжелѣю:	^х потѣскѣ дѣрѣскѣ.
510 вѣзѣбѣмѣ дѣю:	^т дѣлѣ ѡпрѣмѣ.
вѣзѣранѣніе:	ѡпѣрѣре. ѡпрѣре.
вѣзѣранітѣ:	ѡпѣрѣторю.
вѣзѣранѣю:	ѡпѣрѣ.
вѣзѣбѣждѣ:	^ѡ рѣдѣнѣ. ѡнѣцѣ.
515 вѣзѣрашеніе:	ѡтодр'чѣре.
^ж вѣзѣрѣзѣ ѣдрѣлѣнѣ (ѡ. сѣ- пѣжнѣ):	кѣрѣлѣ ѡкѣлѣцѣмѣнѣтѣѣ.
вѣзѣтѣцѣю:	спѣю дѣлѣ вѣтѣтѣ.
р. 46 вѣзѣтѣшеніе. ѡповѣдѣніе.	спѣнерѣ.
вѣзѣлѣвѣ: вѣзѣлѣвнѣца:	пѣрнѣ.

520	ВЪЗГЛАСЬ :	стригаре (?) :
	ВЪЗГЛАШАЮ.	стригъ. спѣю.
	ВЪЗГЛАШЕНІЕ :	стригаре. спѣнере.
	ВЪЗГОРѢНІЕ :	ѣчидере. ѣфѣевзнтаре.
	ВЪЗДАНІЕ. ВЪЗДААНІЕ.	даре. пажтире.
525	ВЪЗДВИЖЕНІЕ :	рздикаре.
	ВЪЗДВИЗАЮ :	рзди ѣнацъ.
	ВЪЗДЕЖАЪ :	рзди ка-вою : ѣнжлца-вою.
	ВЪЗДРѢЖАНІЕ (-держ-) :	цинѣре. ѣжнаре.
	ВЪЗДРѢЖНІ (-держ-) :	цѣнтѣрю ѣжнжтѣрю.
530	ВЪЗДѢХЪ :	дѣрь : вѣнтъ (?)
р. 47	ВЪЗДѢЛАНІЕ :	лѣкраре.
	ВЪЗДѢЛАЮ :	лѣкрѣзъ.
	ВЪЗДѢНІЕ :	рзди каре.
	ВЪЗДѢЮ :	рзди къ. ѣнацъ.
535	ВЪЗДАДАСА (ВЪЗЖ-) :	ѣсетѣше.
	ВЪЗЪЗЫКАЮ :	стригъ.
	ВЪЗЛОЖЕНІЕ :	пѣнере.
	ВЪЗЛІАНІА :	врзаре.
	ВЪЗЛОЖИ :	пѣсе.
540	ВЪЗЛЫСЬ :	плешъвъ. леві ѣі.
	ВЪЗЛѢГАЮ :	шѣзъ.
	ВЪЗМАКАЮ, ВЪЗМААЮ :	ѣмеліцъ.
	ВЪЗМАГАЮ :	ѣтжрѣскъ-мж.
	ВЪЗМѢТИСА :	тѣврж-се. спѣмжтѣ-се (?)
545	ВЪЗМѢЩАЮ :	тѣр'ѣръ.
р. 48	ВЪЗНАКЪ :	ѣтжрж (1. ѣджрж).
	ВЪЗНЕСЕНІЕ :	ѣнжлцаре.
	ВЪЗНИКАЮ :	мж ко рзая. (?)
	ВЪЗНИКНУТИ :	ѣ рзсери (?) ѣ се деѣеп'та.
550	ВЪЗОРЪ :	прѣвѣре. фжп'тѣрж (?).
	ВЪЗОРЬ :	лѣкѣри ѣрате (?).
	ВЪЗРАЖАЮ :	ѣтжрж (?).
	ВЪЗРАЖЕНІЕ :	ѣтжржтаре. ѣпротиѣвѣре (?).

ВЪЗРАЗЪ :	ѠТЪРЖТЖ. СТЕТЪ Ѡ ПРОТІЕЖ (?).
555 ВЪЗРАСТЬ :	крескъ ^Т (?).
ВЪЗРАСТАЮ :	крѣскъ Ѡмѣцѣскъ-мж.
р. 49 ВЪЗРАСТІ :	Ѡмѣцѣ.
ВЪЗРАСТІ :	Ѡмѣл'цѣце (-ѣще).
ВЪЗРАЧѢННЫЙ :	че ^Т върѣи (?).
560 ВЪЗЫСКАНІЕ :	къѣтѣре.
ВЪЗЫСКАННЫЙ :	че ^Т къѣтѣ.
ВЪЗЫСКЪЮ :	къѣ.
ВЪЗЫЩЪ :	къѣтѣ-ною.
ВЪИСТИННЪ :	Ѡдѣвжрѣ.
565 ВЪКЪСЪ : ВЪКЪШѢНІЕ :	гѣстѣре.
ВЪКЪШАЮ :	гѣсть.
ВЪЛАГѢЛНЦЕ :	пѣнѣж.
ВЪЛХУВЪ : ВЪШѢЕНІЕ :	вржжнѣорю.
ВЪХУОВАНІЕ (І. ВЪХУО-) :	вржжирѣ.
570 ВЪШЕЛЪ :	врѣже.
ВЪШЕЦЪ :	поломѣда (?). скѣй.
р. 50 ВЪШЕПОУЪ : Ѡ ВЪРАСНОУЪ :	Ѡдѣвжрѣ. кѣде-се. (1)
ВЪМѢНАЮ :	сокотѣскъ.
ВЪМѢСТО, РАДН, ДЛА :	петрѣ.
575 ВЪМѢТАЮЩЕИ : ВЪВЕРГШЕИ.	чен че Ѡрѣнѣж. чен че дѣѣ.
ВЪНЕГДА : (ВЪЕЖЕ) (2)	кънѣдъ. Ѡ че (,) Ѡтраче чѣ. (?)
ВЪНЕЗАПЪ.	де прѣпж. де нжпрѣснж ѣте.
ВЪНЕМАЕНІЕ :	сокотѣре. кнзѣре. (?)
ВЪНЕМАЕТЕ :	сокотѣци (?).

(1) Ar fi trebuit pus întâiu *cade-se* sau mai bine *cum cade-se*.

(2) Această vorbă slavonă fiind tipărită în Berinda în acelaşi rînd cu corelativul său anterior ВЪНЕГАДЪ: (malorus.) гдѣ, Mardarie a crezut, că ea este malorusescă, că şi гдѣ, şi e pusă tot pentru explicarea adverbului ВЪНЕГАДЪ. Ast-fel, traducând românesc şi cuvîntul sl. въеже şi traducerea lui în malorusescă (вѣтъ чѣс), în loc de două articule a format numai unul.

580	вѣнѣмлю :	къ дѣдѣ ^н сь сокотѣськы (?).
	вѣнѣмѣнѣ :	сокотѣ ^н рѣ (?).
	вѣнѣмѣтѣ : вѣнѣшѣтѣ.	сокотѣнѣ ^н бр (?).
	вѣнѣмѣю :	сокотѣськы. ѣцѣлѣ ^н . (?)
р. 51	вѣнѣйдѣ :	ѣтрѣ ^н .
585	вѣнѣтрѣ :	ѣлѣнѣтрѣ ^н .
	вѣнѣтрѣнѣн чѣкы (=ч(ѣ)ло- вѣкы).	ѣ дѣ ^н вѣнѣчѣськы.
	вѣнѣтрѣнѣмѣ :	чѣлѣ ^н дѣн ѣлѣтрѣ ^н къ дѣн зѣчѣ ^н , ѣнѣмѣ мѣнѣтѣнѣлѣ.
	вѣнѣтрѣнѣдѣ :	дѣн ѣлѣ ^н рѣ (?).
	вѣнѣтрѣнѣдѣ сѣлѣнѣцѣ (=сѣлѣ- пѣлѣ).	ѣлѣ ^н трѣ ѣ вѣсѣ ^н рѣкѣ.
590	вѣнѣтрѣнѣдѣ хѣмѣнѣнѣ.	ѣлѣ ^н трѣ ѣ кѣсѣ.
	вѣнѣшѣю.	сокотѣськы (?).
	вѣнѣдѣ (-ѣ) :	кѣзѣ. дѣжѣнѣсѣ (?).
	вѣнѣрѣю (1).	ѣлѣ ^н рѣнѣзѣ.
	вѣсѣрѣлѣю (1).	ѣпѣнѣзѣ.
595	вѣнѣнѣнѣ :	сѣнѣгѣрѣ.
р. 52	вѣнѣю :	сѣнѣгѣ. цѣпѣ.
	вѣнѣлѣчѣюсѣ :	рѣцѣсѣсѣсѣ-мѣ (1. хѣ-) (?).
	вѣнѣлѣчѣнѣнѣ :	ѣтрѣнѣлѣрѣ (?).
	вѣнѣлѣ :	цѣпѣтѣ.
600	вѣрѣзѣмѣлѣю :	ѣцѣлѣвѣзѣ (?). ѣвѣцѣ ^н .
	вѣрѣчѣю :	пѣрѣчѣськы (?). кѣтѣнѣсѣ. дѣзѣ ^н ѣ мѣнѣ.
	вѣсѣдѣнѣкѣ :	кѣлѣрѣшѣ.
	вѣсѣгѣдѣ :	дѣ пѣрѣрѣ.
	вѣсѣлѣнѣнѣмѣ :	тѣдѣтѣ лѣмѣ.
605	вѣсѣлѣюсѣ :	сѣлѣшѣсѣсѣсѣ-мѣ.
	вѣсѣпѣрѣдѣтѣлѣнѣсѣ :	дѣ тѣдѣнѣ пѣрѣнѣмѣнѣтѣдѣрѣ.
	вѣсѣсѣсѣрѣзѣшѣнѣнѣ.	дѣ тѣ ^н дѣсѣсѣрѣзѣшѣ ^н .

(1) Perînda pune aceste două vorbe slavice imediat una după alta în unul și același articol, au deci după el sens identic.

	вхсѣцѣльнѣй:	че ^а ѣтрѣкъ (л. -ѣгъ).
р. 53	вхсклабѣлахсѣ:	се знеѣ ^м ѣ рѣде.
610	вхскланицѣ:	стригѣре. лхѣдѣре.
	вхскрѣмлѣнѣе.	хрхнѣре.
	^с вхскрѣнѣе:	ѣвѣлѣре.
	вхскрѣшѣнѣе:	ѣвѣлѣре дѣла ^а ѣтѣ.
	вхскрѣлѣ рѣзѣ:	полѣлѣ ханнѣлѣ.
615	вхскѣю:	пхнтрѣ чѣ.
	вхсподвизѣюсѣ:	ѣпротѣвѣ мѣ ^{пт} лѣ
	вхспоминѣнѣе:	ѣдѣчѣре ^н ѣ мѣтѣ.
	вхспоминѣю:	ѣдѣкъ ^н ѣ мѣтѣ.
	вхспрѣмлѣтѣ:	лѣдѣцѣ.
620	вхспрѣмлѣю:	рѣдѣю (?).
	вхспѣтъ:	ѣдѣрѣптѣ.
	вхспѣтисѣ сѣлицѣ (= сѣлѣн-).	сѣ ^р ѣторѣе сѣдѣрѣлѣ ѣдѣрѣптѣ.
р. 54	вхспѣцѣю:	ѣтокъ ѣдѣрѣптѣ.
	вхспѣцѣюсѣ:	ѣпѣлѣдѣкѣ-мѣ. ѣторѣкѣ-мѣ. ѣ дѣ- рѣптѣ.
625	вхстѣвлѣю:	скѣ ^а прѣпѣтѣкѣ.
	вхстѣвлѣнѣе:	ѣторѣчѣре (?).
	вхстѣвлѣю:	ѣторѣкъ (?).
	^х вхстѣгна (вѣ стѣ-):	прѣ.ѣ ѣлицѣ.
	вхстѣкъ:	рѣсѣрѣтѣлѣ сѣдѣрѣлѣ.
630	вхстѣжѣша:	сѣ тѣрѣѣрѣре ^н ѣ сѣ сѣпѣжѣ (л. сѣ тѣрѣѣрѣрѣ шѣ сѣ сѣпѣжѣрѣ),
	^т вхстѣзѣю (л. вѣстѣзѣю сѣ В.):	ѣтрѣѣ. сѣкотѣкѣ.
	вхѣѣе:	ѣ дѣщѣртѣ.
	вхѣхѣлѣю:	ѣѣѣѣдѣ.
	вхѣхнѣтѣша:	рѣпѣрѣжѣ.
635	вхѣхнѣцѣю:	рѣпѣсѣкъ.
р. 55	вхѣхнѣнѣе:	рѣпѣре.
	вхѣхлѣцѣю, вѣстѣгѣю:	ѣпрѣсѣкъ.
	вхѣхлѣнѣе:	ѣпрѣре.

Digitized by Google

(1) Intre numerele 677 și 679 Mardarie a fost lăsat două rinduri ne-scrise, sau pentru a deosebi cuvintele slavice propriu zise de așa numitele nume (streine) sau în speranță că va găsi câte-vă vorbe slavice, pe cari să le scrie mai târziu.

685 *ВЕНІАМІНЬ : †
р. 59

*ВНДСАЇДА (ВНД-САЇДА). (1)

*ВЛАСФІМІА :

*ВОАНЕР'ГІСЬ :

*ВОСО́РЬ : ПЛѢ. ТѢЛО :

690 *ВУ́ССОНЬ :

*ВАР'ВА́РЬ (ВА́РВАРЬ) :

ФІЮ ЗНЛѢ, САЗ | А ВОНЖТѢЦЕИ,
САЗ А ДЕРЕПТЖЦЕИ (l. *al*
dereptei, *adecă al mănii*
drepte). САЗ А АМЖРЖЮНЕН,
САЗ А МЖГАРЮЛШ.

КАСЕ ДВ МАСЛІНЕ (?).

ХѢЛЖ.

ФІИИ ТЪНЕТЪЛШ.

ТРѢПЬ (?).

КѢФТѢРІЕ. ПЖЖ СЪЦІРЕ.

ПЖГѢ (?) НЕЩІШТЬ.

Г.

р. 61 Г'АДАНІЕ, ГАНАНІЕ, ГАНЕСТКО.

ГАДАТЕСТВЮ :

ГАЖЕНІЕ :

695 ГА́ЗА :

ГА́ЩИ :

ГНѢСЛЪ :

ГЛАВЕННА :

ГЛАВОТАЖАНІЕ :

700 ГЛАНІЕ (= ГЛАГОЛАНІЕ) :

ГЛѢ (= ГЛАГОЛѢ) :

ГЛЮ (= ГЛАГОЛЮ) :

ГЛА́ :

ГЛАША́Ю :

705 ГЛЕ́ЗНО (maí bine гЛЕ́ЗНА) :

ГЖІРЬ. АЦЕЛѢВЕРЬ НЕДРЖ-
ТАТЖ. (?)

ГЖЕ́СЬ СЕМНѢ́ЗЬ (?).

РѢ ХѢЛЖ. ДОЖЕНИРЬ.

ВНСТІРІЕ. БОГЖЦІЕ.

АМЖЕНЕ. КЖЦІНИ.

ПЕРВЧЮНЕ.

КЖПЖТѢЮ. АЧЕПЖТѢРЖ.

БОЛІРЬ ДВ КА́ (l. КА́).

ГРЖІРЬ.

ГРДЮ.

ГРЖЕ́СЬ.

ГЛА́.

СТРІ́ГЪ.

ГЛЕ́ЗНА.

(1) Adecă în Berinda e despărțit în două vorbe cu linia.

- (1) Gen. 24: 63.
(2) Cf. 783.

гонзѣ, ѿ (ѿ) гонзѣѣ:	скзпѣ.
гонзѣніе:	скзпѣре.
гоніте:	гонитѣрю.
735 гора:	мѣтеле (l. мѣ-): кредѣнца (?).
горѣ:	ѡмѣрк. некое.
горѣѣ:	ѣ сѣсь.
горѣсть:	ѡмѣркѣюне.
горѣкій: горѣ. (1)	че ѡмѣрк.
740 горѣко:	ѡмѣрк.
горѣдѣсть (горѣ-):	трѣфѣ.
горѣжѣсѣ:	трѣфѣсѣсѣ-мѣ.
горѣдѣ (горѣдѣ):	трѣфѣшѣ.
горѣдѣиѣж (горѣ-):	трѣфѣ.
745 р. 66 горѣтѣнѣ (горѣ-): (2)	горѣмѣзѣ (?).
горѣниѣ:	фоншѣ.
горѣтѣновѣсѣсѣ (горѣ-):	ѣдрѣжѣирѣ горѣмѣзѣлѣи (?).
горѣшѣиѣ:	мѣшѣѣрю, пѣю (?).
горѣшно:	(дѣ) мѣшѣѣ(р)ю.
750 господѣе:	дѣмѣни.
господѣи. пѣнѣ.	дѣмѣнѣ жѣпѣ стѣпѣ.
госпѣство:	донѣ. пѣтѣкре.
госпѣствѣю (госпѣствѣю, асѣ. -пѣдѣ-):	домѣнѣсѣ.
гдѣ (асѣ. господѣ):	домѣнѣ: хѣрѣѣсѣ (l. хѣрѣѣсѣ), дѣ- мѣниѣсѣ (l. Dominus). ѣндѣ сѣ скрѣвѣсѣ - тѣлѣ, ѣстѣ дѣ чѣстѣ, нѣ-и дѣнѣпрѣѣнѣжѣсѣ ѣцѣѣи. (3)

(1) Acest cuvânt e pus în Berinda la început, iar гѣрѣкій îi urmѣză și-i servește ca traducere. Forma гѣрѣкѣ nu e nici în Lexiconul lui Miklosich nici în al Academiei rusești.

(2) În Berinda acest cuvânt e după гѣрѣниѣ.

(3) Vorbele tipărite cu litere rărite sînt adăuse de Mardarie.

755 р. 66	гощеніє :	^ц ѡспѣ : сѧѡ коровѣре (?)
	гостинница :	^ц касе де ѡспѣ (?)
	гоститѣл. (1)	коровѣж (?)
	градѣрь (градѣрь) :	градинѣрю.
	градѣжъ : плѣтъ.	гѣрѣ.
760	гѣрѣ.	четѣтѣ.
	^н граждані :	^н ^р четѣцѣ лѣкѣнѣ.
	^ж гражданство :	вѣцѣ. сѧѡ. двѣринѣре (de ce- tătan).
	гранѣсь, гранѣсослѣвѣ. (2)	^х стѣ вѣрѣшь.
	гранѣ :	^л ѡнѣгю. пѣртѣ. кѣдрѣ.
765	крангранѣсѣ (1. краѣ -) :	мѣрѣнѣ. ѡчѣпѣтѣрѣѣ (?)
	грѣвѣло :	вѣсѣлѣ : ѡпѣчинѣ.
р. 67	грѣвѣцѣ (грѣвѣцѣ) :	ѡпѣчинѣшн.
	грѣвѣновѣнѣ (3) (1. грѣвѣнѣ) :	^р стрѣгѣ де дѣшѣ.
	грѣвѣнѣ залѣтѣ :	^н ^р ^н гѣрѣ дѣ де дѣ сѧѡ лѣцѣ.
770	грѣвѣ :	^н гѣрѣпѣ морѣмѣтѣ.
	грѣвѣдѣ :	стрѣгѣрь.
	^т грѣхѣ :	^т грѣхѣ (?) кнѣѣ.
	^т грѣдѣ ѡ ѣвѣнѣ :	^л ^н ^л пѣпѣтѣ дн ѡвѣ. ѡсѣхѣ, кѣ.
	грѣвѣдѣ :	мѣчѣрѣлѣ. тѣнѣ (,) гѣнѣнѣ (?)
775	гѣрѣдѣ :	мѣрѣгѣ. вѣю.
	гѣрѣдѣцѣнѣ (-дѣ-) :	^л чѣ чѣ вѣ сѣ вѣѣ.

(1) Miklosich гостѣлѣ, гоститѣлѣ convivium.

(2) Acest al doilea cuvânt însemnă, după Miklosich, *recitare de versuri*.

(3) Această formă ar pute fi adjectiv cu sensul *de struguri*, sau, cum s'ar dice în Moldova, *de pomă*; cf. *грѣвѣновѣнѣ* din *Lexiconul paleoslavico-greco-latin* al lui Miklosich și *грѣвѣновѣнѣ* din al Academiei rusești. Mai probabil însă e o greșelă a lui Mardarie, care n'a înțeles formele și semnele cam încurcat date de Berinda : *грѣвѣновѣнѣ*, *грѣвѣнѣ*, *ѣ* : *грѣнѣ* ^н ^ѣ *нѣнѣ* *чи* : *дн*. Substantivul întâi trebuie citit cu *ен* și fără *ен* și însemnă *struguri*, al doilea se află și astăzi la Maloruși, iar *ѣ* e finala slavică a aceluiași cuvânt.

Gr. Crețu, *Lexiconul lui Mardarie Cosianul*.

9

ГЪЕЛ:	ЕЪРЪТЕ ДЕ МАРЕ.
ГЪЕИТЕЛЪ:	ПІЕРЗВЕТОРЮ. МО ^Р (1) (1).
ГЪЕИТЕСТВО:	ПІЕРЗВЧИОНЕ ЧЪМА (?).
780 ГЪДЕЦЪ:	ЛЕЪТАРЮ.
р. 68 ГЪСЛН:	АЛЕЪТЕ (1. - Ж):
ГЪСЛЪ:	АЛЕЪТЕ (1. - Ж). КОЕЪЗЪ.
ГОВЪИНЫ (2):	ТЕМЖТОРЮ ДЕ ДЪНЕЗЪ.
ГОДИЩЕ: ГОДИНА:	АНЪ.
785 ГЪВКАДЪ:	ЛО ПАР'ДОСИТЬ.
*ГЪВРІИЛЪ: †	ЎМЪ А ЛЪ ДЪМНЕЗЪ. СЪС, ПЪТЪРЪ
	А ЛЪ ДЪМНЕЗЪ. СЪС, ПЪТЪРЪ (?)
	МЪ ДЪМНЕЗЪ.
*ГЪВФЪЛАКІА:	ЕНІТЕРІЕ ДЕ КАСЕ (?).
*ГЪРАСИ (-РАСИМ): †	ЧЕ ЧНІ(С)ТИТЬ.
*ГЪРМАНЪ: †	ТАРЕ ДЕ МІИТЕ (?).
790 *ГЪВГРЪДЪ:	СКРИСОАРЕ ДЕ ПЪМЖИТЬ.
*ГЪВМЕТРІА:	МЪСЪРА ДЕ ПЪМЖИТЬ.
*ГЪВРГІЕ (-ІЙ): †	ЛЪКРЖТОРЮ ДЕ ПЪМЖ. ПАВГАРЮ.
р. 69 *ГОЛГОДА:	ЛОКЪ ЦЕСТЪЛЪ. О҃Н ДЕ ЗЖЧЪ
	ЦЕСТЪ КАПЪЛЪ ЛЪИ АДА (3).

(1) Acest cuvint ^Рмо, ce însemnéă *ciumă* și care e în mai toate limbele slavice, se află în Berinda imediat după *гъейтество*. Deci și Mardarie trebuie să-l fi scris întâi în rîndul următor, pôte ceva mai sus, de-l va fi adaus mai în urmă; la prescrip însă, din repeșicune, i-a greșit locul. Aceeași expresie explică și sensul nu tocmai esact de *ciumă*, ce Mardarie mai atribue substantivului *гъейтество*.

(2) A mai fost odată, la 720, însă determinat.

(3) Proposiția acésta tipărită cu litere rărite nu e în Berinda; deci e un adaus al lui Mardarie, probabil după tradiție. P. Alexiev, în al său *Церковный Глаголь*, Moscva 1773, p. 67, încă ăice: «După părerea învățaților bisericesci (locul) se numesce *al capului*, pentru că Adam a fost îngropat acolo și capul lui s'a sfințit cu sângele Domnului.»

*гра́матѣка (грама́тѣка):	ѡвѣцѣтѣрѣ дѣ скрѣе бѣне ши дѣ грѣи: ѡвѣцѣтѣрѣ днтѣю дн чѣле шѣте мѣшѣшѣгрѣ слободе. кодею іе зѣ. ѡскѣцѣ ла мѣте (?) трѣдѣ. пѣрѣрѣ то́кма.
795 *гра́ѣла (граѣ́ла):	
*григѣ́рѣ (- ѣ):	
*гѣ́рѣй:	
(Д).	
р. 71 да бѣдѣть:	сѣ фѣе.
да вѣзѣиѣть:	сѣ каѣте.
800 да́же:	пѣнѣ.
да́мѣ (in loc de да́мѣ мѣ):	дѣ нѣн.
да́ мѣ	(pentru) ка нѣн. (1)
да́нѣ:	бѣрѣ. + да́де.
да́рѣ:	да́рѣ.
805 да́роно́шѣмѣ:	пѣтѣре кѣ да́де. ѡкѣнѣрѣде. (?)
деа́щи:	де доаѣ ѡрѣ.
девѣ́кѣю:	рѣмеѣ.
де́верѣнѣкѣ:	ѡѣша́рю.
де́верѣ:	ѡѣша.
810 деви́жѣ:	рѣдѣ (?) : клѣте́сѣ.
дево́ичѣно:	ѡдо́и́тъ (?).
дево́срѣ́чѣе:	доаѣ соро́дѣе (?).
р. 72 де́ве́ло́сть:	гросѣ́мѣ. про́стѣе (?).
де́ве́лоу́хѣдо́нѣкѣ:	гросѣ́дѣ. мѣше про́стеѣ.
815 де́ве, де́ве́лыѣ.	про́стеѣ (?). грѣ.
де́верѣ:	пропа́стеѣ (?).
де́вѣка:	бо́рѣнѣ. дѣеѣ (?).

(1) Acest articol e scris de Mardarie la margine, în două rînduri și cu litere mai mici.

днѣ (= дньнъ сай дѣнь):	зіѡд.
дрѣжаѡ.	ѡннѣре пѣтѣре ѡдрѣ.
820 дрѣзю:	ѣдрѣзнѣскъ.
дрѣзновѣнѣ:	ѣдрѣзнѣре.
дрѣзѡ, дрѣзѡсте	ѣдрѣзнѣскъ (1. -ѣць).
дрѣзѡсть:	ѣдрѣзнѣре.
дрѣзѡсть:	ѣдрѣзнѣлѣ (.) фѣрѣ рѣшѣне.
825 дрѣзновѣннѣ.	ѣдрѣзнѣндѣ.
р. 73 дрѣзѡстнѣй: (1) дрѣзкѣй.	ѡе ѣдрѣзнѣторю (.) фѣрѣ рѣшѣне.
дрѣзнѣй:	ѡе ѣдрѣзнѣторю.
дѣснаѡ, дѣснѣца:	ѡе кѣтезѣторю.
дѣснѣй:	дѣрѣпта.
830 дѣнѣ, дѣнѣство:	ѡе дѣрѣптѣ
дѣдагма:	мннѣне.
дмѣ:	ѣвѣцѣтѣрѣ.
днѣ:	ѡѣфѣлѣ. ѣфѣлѣ. фѣлѣрь (?).
дѡбѣлѣсть:	ѣстѣжѣн:
835 дѡбѣлѣствѣю:	внѣтежѣе. брѣвѣцѣе.
дѡбѣлѣн: дѡбѣлѣстѣннѣй.	мѣлѣ внѣтежѣскъ.
дѡбѣлѣ:	ѡе внѣтѣзѣ ѡе пѣтѣрннѣ.
р. 74 дѡбѣлѣ, дѡбѣлѣстѣннѣ (-вѣннѣ):	внѣтѣзѣ.
дѡбрѡдѣнѣ.	лѣкрѣре дѣ бѣне.
840 дѡбрѡдѣтѣ.	бѣнѣжѣтѣтѣ (?).
дѡбрѡдѣтѣннѣй:	дѣ бѣне фѣкѣторю. ѡе чѣннѣ- стѣй. (?)

(1) Berinda pune aici virgula, nu două puncte; consideră deci vorba a doua tot ca slavică. În Dicționarul Academiei rusești se află, ca și în rusésca de astăzi, forma *дрѣзкѣй*, iar în *Lexiconul paleosl.-gr.-lat.* al lui Miklosich *дрѣзкѣ*.

дѡбѣров пристѡнище :	бѣнж ѡдѣпостѣре.
дѡброта :	бѣнжтѣтѣ фржсѣцѣ.
дѡбры, бѣгѣи :	чѣ бѣ.
845 дѡбѣтѣ :	дѡбѣдѣ.
дѡбѣлно :	дѣстѣль.
дѡбѣлвнѣ :	чѣ дн дѣстѣль.
дѡбѣлнѣ ѣсмѣ :	дн дѣстѣль. ѣ.
дѡбѣлство :	дѣстѣль. дѣ сѣцѣ. (?)
850 дѡбѣлѣтѣ :	ѡжѣнѣ.
p. 75 дѡбѣлѣ тѣ :	ѡжѣнѣ-цн.
дѡбѣлю :	дн дѣстѣ дѣс.
дѣжѣтѣ (дѡждѣтѣ) :	плѡдѣ.
дѣжѣ :	плѡдѣ.
855 дѡнѣнца :	дѡнѣка.
дѡбѣлѣ :	пѣнж кѣнѣдѣ.
дѡбѣсна :	трѣзѣ. пѣнж сѣра. (?)
дѣлѣгѣ (дѡлѣгѣ) (1) :	чѣ лѣнѣ.
дѣлѣгѣ (дѡлѣгѣ) :	дѣтѣрѣ.
860 дѣлѣгодѣствѣ (дѣн-) :	лѣнѣмѣ зѣлѣвѣ.
дѣлѣготрѣпѣнѣ (тѣрпѣ-) (2) :	лѣнж рѣдѣдрѣ.
дѣлѣготрѣпѣнѣмѣ.	чѣ лѣгѣ рѣдѣжтѣрѣю.
дѣлѣготрѣпѣ ѡ мѣнѣ (мнѣ) :	ѡцѣтѣ-мѣ (?).
дѣлѣготрѣпѣлю :	лѣгѣ рѣдѣдѣ.
865 дѣлѣжѣ ѣсмѣ :	дѣтѣрѣ сѣнѣтѣ.
p. 76 дѡмѣстрѣнѣство :	тѣмѣнѣ дѣ кѣсѣ.
дѡмѣстрѣнѣтѣ : ѡкоѡмѣе	тѣмѣнѣрѣ дѣ кѣсѣ. кѣтѣ.
(L δικονομος са in B.) :	

(1) Berinda are -лѣ- in loc de -лѣ- și in următorele șapte articule.

(2) Berinda scrie cu -рѣ- și cele trei articule ce urmѣзѣ.

ДОМЫШЛѢНІЕ :	ДѢМЕРІРѢ.
ДОИБЛѢЖЕ :	ПЕНЪ КЪНДЪ.
870 ДОИДѢЖЕ (ДѢИДѢЖЕ) :	ПЕНЪ КЪНДЪ. ^м
ДОСАДА :	ДОСАДА : СТРЕЖАТѢ.
ДОСАЖЕНІЕ :	ДОСАДИТЕ (1. -іре).
ДОСАДИТЕ :	ДОСАДИТОРЮ. ѠКЗРИТОРЮ.
ДОСАЖАЮ :	ДОСАДѢСКЪ.
875 ДОСТИГАЮ :	ДЖЪНГЪ.
ДОСТОЯНІЕ :	МОШІЕ.
ДОСТОВѢРНАЕ (-а вѣща) :	ДЕСТЪ (?) ДѢ КРЕДИЦЪ ЛЪКРЪ.
р. 77 ДОСТОВѢРНЫЙ :	ДЕСТЪ (?) ДѢ КРЕДИЦЪ ДѢНИ (1).
ДОСТОЙ : аѣиоз [В.-ѡниъ : го- ДЕНЪ. (ПРАВЕДЕНЪ) αἰος (sic)] :	ДЕСТѢНИИ : ДЕРЕТЪ (?).
880 ДО(ТО)ИНЫЙ :	ЧѢ ДЕСТѢНИИ.
ДОСТѢНТЬ :	КАДЕ-СВ.
ДѢГДЪ :	КЪРКЪБЕВЪ.
ДѢСІРІА :	ЗЕПРІТЪ.
ДѢХЪ СТЫЙ (=ДѢХЪ СВѢТЫЙ) :	ДѢХЪ СФНТЬ.
885 ДѢХЪ :	ДѢГЪ (=ДѢГЪ).
ДѢХЪ :	ВЕНТЬ.
ДѢХЪ :	СФЛЕТЪ.
ДѢХЪ :	СФЛАРЕ : ПАРЪ (?).
ДѢХЪ БЪРНЫЙ :	ВЕНТЬ ВЪХОРЪ.
890 ДѢХЪ БЛЖНЫЙ : (-БЛЖД-) :	ДРА ДѢ КЪРІЕ.
ДѢХЪ АЖКАВЫЙ :	ДѢХЪ ЧѢ ХНКА. ДРАКЪ.

(1) Acest adjectiv (*destoinic*), scris cu inițială neagră aproape de marginea laterală a paginii și prescurtat în mod neobișnuit, pare a fi fost adaus de Mardarie puțin mai în urmă, după ce el, traducând următoarele două articule, va fi observat că *destul* nu reproduce sensul exact al lui *досто*. A uitat însă să ștergă pe înlocuitorul *destul*.

дрѣво :	де мѣть.
р. 78 дрѣвній :	че де де мѣть.
дрѣводѣство, дрѣводѣла- нїе.	лѣкрѣ де лѣмне.
895 дрѣво дѣла (древодѣла) :	лѣкрѣторю де лѣне.
дрѣвнѣ :	де лѣмнѣ.
древлобѣ (1. -ко-) :	+ копѣ. (1) дѣрда (?).
древѣли :	пѣри.
дрѣгѣ :	прїѣти. соціѣ. пѣрѣдѣ.
900 дрѣгѣ дрѣгѣ :	ѣне ѣлѣ.
дрѣгѣ ѡ дрѣгѣ.	ѣне де ѣлѣ.
дрѣгѣи :	ѣлѣ ѣл дѣнѣ.
дрѣгойци :	ѣюрѣ ѣтрѣлѣ лѣ.
дрѣголюдѣ (1. -любіѣ).	ѣюрѣ де прїѣтннн. прїѣтенїѣ
ж 905 дрѣса :	соціѣрѣ ѣтрѣ кѣѣ.
р. 79 дрѣскѣ :	тнпѣрѣскѣ :
дрѣсѣлѣ :	посомерѣтѣ :
дрѣс(ѣ)ѣтѣ :	ѣтрнстѣзѣ-мѣ (1. -ѣзѣ-сѣ).
дрѣхѣлѣ :	трїѣтѣ. тѣрѣзѣ.
910 дрѣхѣлѣстѣ :	ѣтрнстѣрѣ.
дрѣсѣлѣю (-лѣ-ѣ-) :	сѣнтѣ трїѣтѣ.
дрѣхѣлѣи :	че трїѣтѣ. посомерѣ.
дѣска, дѣшнѣа : (2)	(scândură) скѣдѣрѣ панакїдѣ.
дѣбѣрѣ. дѣшнѣ :	ѣѣтѣ.
915 дѣлѣнїѣ :	лѣкрѣри.
дѣлѣнїѣ :	лѣкрѣ.
дѣѣ (=дѣѣ) : дѣѣѣ (=дѣѣѣ) :	ѣѣтѣ кѣрѣтѣ.
дѣѣѣ.	мѣшѣ.

(1) Nu e scris cu cernelă, ci sgîriat în hîrtie cu un vîrf ascuţit ca de andrea. Miklosich scrie cuvîntul slavon дрѣвоѣ, дрѣвоѣ.

(2) Berinda face câte un articol deosebit despre fie-care din aceste două substantive, din carî al doilea e diminutivul celui dintâi; e drept însă că şi în Berinda li se cam confundă sensurile.

ДѢЙСТВЕБЫЙ.	л̑ т̑ л̑ т̑ че л̑кря́ че н̑справѣи.
920 ДѢЙСТВѢЛИ :	л̑ че че л̑крѣзе. че́ла че ѱде-
р. 80	рептѣсж (?). ѱтокмнѣрю (?).
ДѢЙСТВО :	л̑крѣль (?).
ДѢЛА́НІЕ :	л̑крѣ. ѱстенѣ́лж.
ДѢЛА́ТЕЛЬ :	л̑крѣ́рю.
ДѢЛА́ТЕЛИЩЕ :	(după Mikl. atelier, după Acad. pricină).
925 ДѢЛА́ТЕЛ'НИЦА :	н̑ днѣ́л де л̑крѣ (?).
ДѢЛА́МА : ДѢЛА́.	п̑н̑трѣ.
ДѢЛО (В. ДѢЛО) :	л̑крѣ мѣщѣшѣгъ (?).
ДѢЛА́ВА (Acad. дн̑ра́ва сеа găurită).	сп̑ртж.
ДѢ́ТЕ :	г̑сно́де.
930 ДѢ́ТЕ	л̑крѣль.
ДѢ́ТИЩЕ :	л̑ копи м̑и́кь.
ДѢ́ТИЩА :	л̑ копи ка де ѣ́ ѡи.
ДѢ́ТЕРО́БНЫЙ (л̑.-то-) ѣ́дѣ : сж-	л̑ н̑ м̑ждѣ́лрю акс̑ь.
к̑рѣ́ен̑й ѣ́дѣ. р̑ц̑ла	
{ т̑́ѡи́й ѣ́дѣ : (1).	
ДѢ́ВНЖЕ́НІЕ ср̑чно́е :	сф̑ржм̑рт̑ (?). н̑н̑м̑ѣи.
935 ДѢ́ВРЬ :	к̑́ртѣ.
р. 81	л̑ ѣ́ жѣ́дец̑ л̑́ д̑м̑незѣ́.
*ДѢ́НІИ : †	н̑спр̑в̑н̑кь.
*ДѢ́КѢИ :	м̑н̑г̑ж̑ (?).
*ДѢ́НА́РЬ :	п̑жкостн̑́рю ѱш̑л̑́рю.
*ДѢ́ВО́ЛЬ :	к̑н̑́нж.
940 *ДѢ́ДН̑МА :	слоу́гж.
*ДѢ́А́КО́НЬ :	

(1) Cuvintele tipărite cu litere rărite sînt adause de Mardarie. Literele ѱцла, din carî a treia pare a fi un l polones tăiat orisontal, trebuie să fie criptograma numirii populare romănesci a mădularului. Mardarie a scris această criptogramă în margine, la începutul rîndului al doilea al articolului, de care a deosebit-o printr'un fel de arc.

*ДІДІУМЬ:	^н ЦАМЖ.
*ДІДРАМА:	^р ТАЛЕ. ^р САБ ^р МЖУК. (?)
*ДИКАЛА: МЕТЬКА:	САПА.
945 *ДИФДОУГЪ:	(cu sunet) ^т ІДОУ (,) ДОУВ СЛОРЕ (sunătore) ІПРЕВНАТО КЪМЪ в м. ю (1). ОУ: Н ПРО.
*ДОМЕТІН:	^с ДЕ ^т СЪ ДЪРЪН.
*ДОСНАБІ:	ДАРЪ ЛЪ ДЪМНЕЗЕЪ.
*ДЪДЪ:	ПЪРТАТОРЮ. ДОМНЪ.
р. 82 *ДЪРОДЕЮ (-ей). †	^а ДАРЪ ЛЪ ДЪМНЕЗЕЪ.
950 ДІЕМУНЬ (Mikl. де- și дѣ-):	^а ДРАКЪ.
*ДѢМОЙСКЫН:	ДРЕЧЕСКЪ.
*ДРЪСІЛАІА:	КЪ РОУВ СТРОПІТЖ.
*ДОГМАТА: ОУСТАВЪІ:	ТОКМІРН. (?)
*ДОГМАТЬ: ПРЕДАНІЕ:	^с ДАРЪ. ^с ІА ^с ІТОКМІРЪ КРЕДІНЦЕИ. (?)
955 *ДІОМІДЪ: †	^т МНННА ^т СФЪТЪТОРЮ (?)

Б.

р. 83 БГДА:	КІНДА.
БГОВЪ:	ІА ЛЪН.
БГО.	^а ПРЕ ^а ДЪНСЪ. ^а ІА ^а ЛЪ.
БГОЖЕ:	^а ПРЕ ^а КАРЕ. (al căruia).
960 БГО РАДЪ:	^а ПЪНТРО ^а ДНСЪ.
БДА:	ІА.
БДВА.	ДЪБІА.
БДИНАЧЕ: ТОЧІЮ:	НЪМАН (?).
БДІНЪ:	СІНІГЪРЪ.
965 БДІНОМІСАІЕ:	У КЪУЕТАРЕ. ІПРЕВНАРЕ (mai bine unire).

(1) Acești doi primi diftongi nu-s în Berinda, sînt așă dar nîsce exemple date de Mardarie.

(3) Aceste două vorbe fac parte din propoziția: *САМА ЅЕО БЪ НА ЗЕМАНЪ* *peľas* = *pentru că deci Dumnezeu vine pe pământ*, propoziție dată de Berinda, spre a ilustra, ca și articolul următor, sensul conjuncției *САМА* de mai sus, ceea-ce Mardarie n'a înțeles.

(3) Aceste două vorbe fac parte din propoziția: *САМА ЅЕО БЪ НА ЗЕМАНЪ* *peľas* = *pentru că deci Dumnezeu vine pe pământ*, propoziție dată de Berinda, spre a ilustra, ca și articolul următor, sensul conjuncției *САМА* de mai sus, ceea-ce Mardarie n'a înțeles.

(1) Berinda spune că această formă e *de timpul present* : настѡщѡго
 (l. -мѡмѡ).
 (2) Adecă *de (timpul) viitor* сѡдѡ.
 (3) Adecă *de (timpul) preterit* сѡѡ. Berinda pune aceste două timpuri
 în articolul despre ѡсма, la care Mardarie adaugă pers. a doua ѡсн : ѡцн,
 No. 995.

(Ж).

- 1015 Жада́ю : ^з ꙗ́хтоше́ мѣ в сѣтѣ. дорѣн.
 р. 88 ^а жа́жа : сѣте.
 жа́ждѹ : мѣ в сѣтѣ.
 жа́жель : похтѣ.
 жа́тва : ^а сѣчерѣтъ.
 1020 жа́тва : ^ц жнѣ : сѣчерѣтѣрю.
 жѣ : чв. ѣрж (,) ѡдежѣра.
 жегѣвница : лжнѣгодрѣ.
 жѣзель, посохъ : тоѣгъ.
 желѣзмый : ^а ^х ^т чв потн. дорн
 1025 желѣнѣ. ^х потнре дѣръ.
 желѣю : ^х потѣскъ. дорѣскъ.
 же́лжъ (л. -въ), черепѣха. вродскъ цвстоѣсв.
 же́лѣдѣ : гнѣдв : жнрь (?).
 р. 89 же́лѣдѣ : жа́в.
 1030 жвнѣтва : ꙗ́свѣрѣ.
 жвнѣхъ : ѡнѣре :
^т жвѣчвено : жвѣтѣкъ (?).
 жвнѣвъ : моѣра. рѣнница : пѣтра мѣрѣн.
 жвнѣвъ ѡслѣн : пѣтра мѣрѣ. кѣре ѡ мѣнжъ кѣ
 мжѣрѣн.
 1035 жрѣтва : жвнѣгѣре. рннѣ.
 жрѣтѣвникъ (-тѣ) : ѡлѣдрю.
 жестѣкъ : ѡте, грѣс (de făcut).
 жестѣкоерѣдѣн : ^а чв кѣ ѡнима ꙗ́пѣтрѣтѣ.
 жестѣко (л. -ѣ) : ^ѣ ^{ст} ѡцнмѣ. тѣрѣ.
 1040 жестѣтѣ : ѡцнмѣ.
 р. 90 жестѣю : ѡцѣскъ (л. -кѣ-мж).

	^а жѣвѣицѣ: жѣвѣицѣ (1).	зоуграва.
	жѣвѣицѣю:	зѣгражѣскѣ.
	^а жѣвѣицѣицѣ: жѣвѣицѣицѣ.	
1045	животѣна:	доентѣкѣ.
	живѣтѣнѣ:	^ш фѣче фѣарѣ сѣс дѣмѣстѣкѣ сѣс сѣлѣтѣкѣ.
	живѣтъ:	вѣдѣж. лѣкѣицѣ (?). (1a pl.)
	жѣзѣ:	дѣцѣ.
	жѣзѣ:	вѣдѣж. лѣкѣицѣ (?).
	жѣлѣ:	^ш лѣкѣ. кѣсѣ.
1050	жѣлѣ: плѣмѣ:	рѣдѣ (?).
	жѣлѣцѣ:	вѣнѣшѣдѣ:
р. 91	жѣлѣ (1. жѣлѣ):	вѣнѣсѣ.
	жѣтѣйскѣ:	а дѣцѣи лѣмѣ.
	жѣтѣлѣтѣ (жѣтѣлѣ):	лѣкѣицѣ. вѣдѣж.
1055	жѣтѣлѣтѣю:	лѣкѣскѣ. вѣцѣдѣскѣ.
	жѣтѣницѣ:	жѣтѣницѣ.
	жѣтъ, жѣзѣ:	вѣдѣж.
	жѣтѣ:	^т грѣс дѣмѣстѣкѣ. хрѣнѣ. (?)
	жрѣвѣи:	сѣдѣтѣ:
1060	жрѣцѣ:	^м жѣнѣгѣтѣорѣ, поѣ кѣ ѣрѣ ѣ лѣцѣ вѣкѣ.
	(жрѣчѣстѣо,)	^т (жѣнѣгѣрѣ) дѣсѣ сѣ кѣмѣ ѣ лѣцѣ вѣкѣ лѣргѣл (=лѣтѣргѣл) (2).
	жрѣ:	жѣнѣгѣ. тѣю.
	жрѣнѣ:	жѣнѣгѣрѣ:
	жрѣпѣлѣ:	сѣдѣс (?). пѣдѣтрѣ пѣчѣдѣсѣ.
1065	жѣпѣицѣ. грѣбѣ	^{нт} морѣмѣ. грѣдѣпѣ. лѣ (1. лѣ с =
р. 92		^д лѣстѣицѣ Scara) с ѣ.

(1) Acéstă expresie, una din cele două cu cari Berinda traduce pe miorusesce slavicele жѣвѣицѣ, -сѣтѣлѣ, e din greşelă scrisă de Mardarie în rîndul următor, cam între vorba slavonă şi cea românească.

(2) Cele două vorbe din parentese trebuie să fi fost, probabil la pre-scris, uitate de Mardarie; căci în Berinda cetim: «жрѣчѣстѣо, капѣлѣстѣо, сѣдѣстѣо (=сѣлѣцѣ), старѣзакѣнѣнѣо. Нѣсѣо, ѣ», adică жрѣчѣстѣо (junghiere): *preu-
fia* (nu *liturghia*) în *legea veche*, *Exod*, 40.

(S).

p. 93	СѢЗДОСЛОВІЕ:	четѣре дѣ стѣлѣ
	СѢЗДОСЛОВІА:	четитѣрю дѣ стѣлѣ.
	“СѢЗДА:	стѣлѣ.
	СѢЗДОМІНА: БН: ^Т ЛѦ (anume	при (?) чѣ ^А мѣнкѦ дѣ фѣерн.
	v. 39). (1)	
1070	СѢЛѢМ (-ЛѢ):	мѣлчи.
	СѢЛІЕ:	вѣрзе: вѣрзѣни
	СѢЛО (СѢ-):	фѣартѣ.
	СЛОБѦ (-ОБѦ):	рѣстѣтѣ.
	СЛО. (:): СЛОБ:	рѣѣ.
1075	СЛОДѢВНІЙ:	^А чѣ рѣѣ.
	СЛОДѢЙ (Ѧ):	фѣкѣтѣрю дѣ рѣѣ.
	СЛОДѢЙСТВО:	фѣчѣре дѣ рѣѣ.
	СЛОМРѢВНІЙ:	^А чѣ кѣ нѣра рѣѣ.
p. 94	СЛОПОЛѢЧѢНІЕ: (2)	^М рѣ ѣтѣплѣре.
1080	СЛОПОМИѢНІЕ (ѢНІЕ):	кѣметѣре рѣ (?)
	СЛОРАЗМІЕ: (2)	рѣ ѣцѣлѣчѣре.
	СЛОРЫСТѢНІЕ:	рѣ ѣлерѣре.
	СЛОРѢЧІЕ:	рѣ (mai bine de rѣѣ) грѣѣре.
	СЛОСЛАВѢНІЕ: (2)	рѣ слѣѣѣре.
1085	СЛОСЛОУТІЕ: (2)	рѣ ѣѣѣѣре (?).
	СЛОСТРАДѢНІЕ:	рѣ пѣтѣмѣ.
	СЛОХІТРЕЦЪ:	рѣѣ мѣщѣрѣ (?)
	СЛѢ (СѦ-): СЛѢІЙ:	^А чѣ рѣѣ.
	СЛѠ (СѠЛѢ): МНО ЧѢ: ^Ж ^Ѣ (3)	рѣѣ (,) мѣлѣтѣ. (?)
1090	СМІЙ: СМІЛ:	шѣр'пѣ.
	СМІНІЦА:	ѡмшѣрѣлѣ (?):

(1) In *Biblia* sinodului 1879 - нм.

(2) Mardarie scrie pe слѣ din aceste patru vorbe compuse deosebit de partea a doua a fie-căreia, ceea-ce explică și felul accentului, pe când Berinda scrie asemenea compuse într'un cuvînt și слѣ fără accent.

(3) Cuvîntul чѣ nu e în Berinda. El pôte să fie o prescurtare a genitivului (множественнаго) числа, care însemnă *de numărul (înmulțit)* și al

(3).

р. 96 ЗѦ	пѣтрѡ.
ЗѦВѢНІЕ (,) ЗѦБѢІТІЕ:	ѡнтѡре.
ЗѦВѢНЬ. ЗѦБѢІТЬ:	ѡнтѡть.
1095 ЗѦБДѢНЬ:	^т стрѡжѡи де ѡлѡин.
ЗѦБРѡЛО:	зѡбрѣлѡ. пѡрѣте.
ЗѦБѢРТЬ (ЗѦ-):	внѡрь.
З(Ѧ)ВНРѡЮ:	^ѣ ѡкѡю. зѡворѡкъ. (?)
ЗѦВѢСТВО:	пѡзмѡтѡре.
1100 ЗѦВѢСТНЬИ:	^ѡ че пѡзмѡшь.
ЗѦВѢСА:	зѡвѣсе. кѡтѡпетѣзмѡ.
ЗѦВѢТЬ:	токмѡре.
ЗѦВѢЩѡВѡЮ:	^ѡ порѡчѣскѡ. спѡю.
ЗѦВѢЩѡНІЕ:	^ѡ порѡчѡре ѡтокмѡре.
1105 ЗАГРѦЖЕНІЕ:	^ѡ ѡстѡпѡре.
р. 97 ЗАГРѦЖАЮ:	ѡстѡпѡ.
ЗѦДН:	^ѡ ѡи дѡрѡпѡ. спѡтѡе (l. <i>de la</i> sau <i>la spate</i>).
ЗѦДѢВѡЮ:	ѡкѡркѡ.
ЗѦДѢША:	ѡкѡрѡркѡ.
1110 ЗѦБѢЖЕ:	^ѡ пѡтрѡ чѡ (?).
ЗѦМѡВЕНІЕ:	ѡпрѡмѡтѡре ѡи чинѡвѡ.
ЗѦНСТВОУЕ. ЗѦМѡВЕ: (1)	^т ѡпрѡмѡтѣзе:
ЗѦМѡЮ:	ѡмпрѡмѡтѣзе.
ЗѦМѡНИКѢ:	ѡпрѡмѡтѡтѡрю.
1115 ЗАВНРѡЮ:	^м деѡѡю ^т препѡю (?) ѡпѡ ѡснѡвѡ.

cărui « se va fi schimbat în « sub influența bulgarului, чет (număr). Par-
tea corespunzătoare din Berinda: «ѡѡлѡ: мнѡж: ѡтѡ» (nevoit), e pusă la sfir-
șitul articolului precedent зѡлѡ, din care deci face parte. Traducerea
reale, de numărul înmulțit ar fi fost mai exactă. Cf. 883.

(1) Berinda pune la început expresia a doua: зѡмѡмѡтѡ.

завѣрнѣй:	^л че ^т ѣ ^н ѣпѣтѣ́ (,) флрж кредѣ́цѣ. (?)
завѣрно:	^т ѣпѣтѣ́ нѣѣжгѣ́ре ѣ́ сѣ́мѣ. (?)
завѣрѣѣѣ: (зѣ́):	^т нѣѣжгѣ́ ѣ́ сѣ́мѣ (?)
завѣрѣѣѣ:	нѣѣжгѣ́ре ѣ́ сѣ́мѣ (?) ѣ́пѣтѣ́ре.
	^н пжрѣ́ре: ѡ́снѣ́ре.
1120 займодѣ́вѣѣ:	ѣ́прѣ́мѣ́тѣ́жѣ́торю.
р. 98 заклѣ́ю:	жѣ́нѣ́ю.
заклѣ́: пожрѣ́.	жѣ́нѣ́. тѣ́ѣ.
^л заклѣ́тѣ́:	жѣ́нѣ́гѣ́торю. тѣ́ѣторю.
заклѣ́нѣ́ѣ:	жѣ́нѣ́гѣ́ре.
1125 заклѣ́пѣ́ (:) затѣ́врѣ́:	ѣ́кѣ́ѣ зѣ́врѣ́ѣѣ.
заклѣ́нѣ́ю:	^р (ж)ѣ́:
заклѣ́чѣ́нѣ́ѣ. (:) закнѣ́нѣ́ѣ:	(ѣ́)кѣ́ѣре.
заклѣ́чѣ́ю. (1) (:) замѣ́кѣ́ю.	ѣ́кѣ́ю.
^н заклѣ́чѣ́. ^м закнѣ́нѣ́:	^т ѣ́кѣ́ѣѣ
1130 заклѣ́чѣ́ (:) закнѣ́:	ѣ́кѣ́ѣ.
^н зѣ́ко:	лѣ́ѣѣ. дѣ́рѣ́птѣ́ре.
зѣ́конополагѣ́ю:	пѣ́ю лѣ́ѣѣ: токмѣ́сѣ́.
р. 99 зѣ́кононѣ́нѣ́ѣ (1. зѣ́ко́нѣ́нѣ́ѣ):	^р лѣ́ѣѣнтѣ́торю. кѣ́лѣ́ѣѣ. (?)
зѣ́конѣ́ (Ас. -ѣ́нѣ́ѣ):	кѣ́ лѣ́ѣѣ.
1135 заѣ́ѣснѣ́ѣѣю: (2)	зѣ́ѣѣѣѣѣѣ.
заѣ́ѣснѣ́ѣнѣ́ѣ:	зѣ́ѣѣѣѣѣѣ.
заѣ́ѣснѣ́ѣнѣ́ѣ:	зѣ́ѣѣѣѣѣѣ.
зѣ́лагѣ́ю:	зѣ́ложѣ́сѣ́ѣ.
зѣ́лѣ́гѣ́:	зѣ́лѣ́гѣ́. пѣ́нѣ́ре.
1140 заѣ́рѣ́ѣѣ: (3)	(vél; ascundĕtore)
^ж зѣ́лѣ́нѣ́ѣѣ: ^ж налѣ́нѣ́ѣѣ: ^{л ж} полѣ́-	мѣ́ѣре сѣ́пѣ́ѣтѣ́ѣре (: ĭitóre).
нѣ́ѣѣѣ:	
зѣ́лѣ́шнѣ́ѣѣ:	^л ѣ́ ^т мѣ́ (?) дѣ́ прѣ́сѣ́сѣ́ѣ.

(1) In Berinda acest articol e înainteа celui precedent.

(2) Acéstă vorbă, ca și următórele două, e scrisă de Berinda -ко-.

(3) La acest articol Berinda citéză: Exod 26 (v. 36) și Psalm. 17: 12.

ЗАМАТЕРЬЕШЫ:	пре чѣмъ чдѣ ѿбѣжтрѣжнѣтъ.
ЗАМѢАНХЪ (-н-):	ЗЕБѢЮ.
1145 ЗАМѢДѢЛЪ:	ЗЕБѢЮ.
р. 100 ЗАМѢТИ:	ГРѢМѢЗН.
ЗАНѢ, НЕБѢ:	нѣ ПѢТРѢ КЪ НЪ (1. ПѢТРѢ КЪ).
ЗАНЗѢЮ:	ѿПѢНГЪ (?).
ЗАНЪ:	нѣ ПѢТРѢ ДѢЖНЪ:
1150 ЗАТѢСѢ (1) (cf. 642):	ѿ ДѢШѢРѢ. ДѢ НѢТРѢБѢ.
ЗАТѢРА:	ДѢМЕНѢЦА. (2)
ЗАТѢРНИКЪ:	МѢЖНѢКѢТѢРЮ (?).
ЗАТѢРНІЙ:	нѣ чѣ ДѢ ДѢЖНѢЦА.
ЗАТѢЩѢЮ:	ДѢТѢПЪ (ГѢРА):
1155 ЗАТѢЩНИКЪ:	ДѢЖРѢТѢРЮ ФѢЛОСѢТѢРЮ (?).
ЗЕБНЮ:	ЗДѢРНѢСѢСЪ (?).
ЗЕБНѢЩИ:	ѿ ЗДѢРНѢКѢЖН. ѿ СѢНѢ. (?)
ЗЕБНѢЦА:	нѣ КЛОПОЦѢ.
р. 101 ЗЕБѢЩНИКЪ: (3)	ВЕЗѢТѢСЪ.
1160 ЗЕБѢЩЪ:	СѢНѢТЪ.
ЗЕБѢЩѢЮ, ЗЕБѢЩѢЮ:	нѣ ѿ ЗДѢРНѢСѢСЪ: СЪ.
ЗДѢНѢСЪ, ЗДѢ: (?).	ЗНДѢРѢ:
ЗДѢТѢЛЪ:	ЗНДѢТѢРЮ:
ЗДѢ:	ДѢЧН.
1165 ЗДѢШНІЙ:	нѣ чѣ ДѢ ДѢЧН:
ЗДѢ:	ш ДѢКОПѢРН.

(1) Articulele 1150—1169, adecă de la ЗАТѢСѢ — ЗѢМАВѢТѢСЪ, sînt scrise greşit înaintea altor două-deci şi anume înaintea articolului ЗѢМА—ЗАТѢРЮ. Greşela se pöte explica prin schimbarea uneia în locul alteia a două foi consecutive din manuscriptul, ce a servit lui Mardarie, spre a-şi scrie întâia örä traducerea.

(2) Înaintea acestui cuvînt Mardarie scrisese ДѢ, dar l'a şters cu roşu.

(3) Berinda în Supplement scrie ЗѢБѢЩНЪ. Cf. СѢБѢЗНЪ.

зѣленѣчѣ :	Брѣ ^А (?) :
зѣлѣ :	Бродскѣ цвѣстоѣскѣ.
зѣмледѣлѣ ^ѣ :	лѣкрѣторю дѣ пѣмѣ. пѣгѣрю. ^{нт}
1170 зѣпа, зѣхѣ ^А : (1)	лѣсѣ ^А .
зѣпнѣтѣ :	лѣпѣдѣкрѣторю :
зѣпнѣю :	лѣпѣдѣкѣ.
р. 102 зѣповѣдѣ :	порѣнѣкѣ.
зѣповѣдѣю :	порѣчѣскѣ :
1175 зѣпрѣшѣю :	лѣгрозѣскѣ (?) : ѡпрѣскѣ.
зѣпрѣшѣнѣ :	лѣгрозѣрѣ (?) ѡпрѣрѣ (2).
зѣпѣстѣа :	Брѣцѣрѣ.
зѣрѣчѣрѣ (л. -нѣ) :	фѣгѣдѣрѣ : повѣцѣрѣ (?).
зѣрѣкѣ :	токмѣрѣ.
1180 зѣрѣнов дѣло ^ѣ :	лѣкрѣ дѣпрѣнѣ (?) .
зѣрѣ :	рѣзѣ.
зѣсѣтѣсѣтѣвѣю ^А (-дн-) :	мѣтѣрѣсѣкѣ-мѣ. ^ѣ
зѣстѣпѣю ^А (-тѣ-) :	лѣжѣрѣ. дѣжѣтѣ.
зѣстѣпѣлѣнѣ (-тѣ-) :	лѣжѣрѣ.
1185 зѣсѣпѣтѣ :	дѣстѣпѣ (?) .
зѣ сѣ, (:) зѣ сѣсѣ :	пѣтрѣ сѣнѣ :
зѣтѣкѣю ^А (3)	дѣстѣпѣ.
зѣтѣрѣдѣнѣ (-вѣрд-) :	лѣтѣрѣ :
р. 103 зѣтѣорѣ, (:) зѣкѣпѣ :	зѣкѣорѣ лѣкѣтѣ.
1190 зѣмлѣмѣрѣ : ѣлѣ зѣмлѣ- ^ѣ	мѣсѣра пѣмѣтѣлѣнѣ :
мѣрѣсѣтѣ : (4)	
зѣмлѣ сѣлѣтѣнѣ :	пѣмѣтѣ сѣрѣ ^ѣ :
зѣнѣюсѣ : (5)	кѣтѣсѣкѣ-мѣ.
зѣдѣнѣ :	зѣдѣрѣ.

(1) Berinda: зѣхѣлѣ сѣнѣца.—Veđi și nota de la 1150.

(2) Mardarie a scris acest articol ulțat de-asupra rîndului întăi al paginei.

(3) La Berinda se află зѣтѣкѣю, care înseamnă *surgunesc*.

(4) Berinda scrie amîndouă cuvintele -сѣтѣ-.

(5) Cf. 1216.

(И).

(1) Aceste cinci cuvinte românești nu se țin, cum s'ar păre, de articolul 1221; căci în Berinda cetim numai atât: «Зурѣа, зрѣ Жинопѣсецъ»; iar vorba din urmă, la care ne țin dreptă, nu se află trecută în lexiconul lui ca vorbă slavonă, ci este numai traducerea pe rusește a slaviceilor жинопѣсѣа, жинопѣсеаа. Să nu fie ôre acele cinci cuvinte traducerea cu totul greșită a

articolului următor din Berinda: «ЗВѢДА ЪИ ЗНАКѢ НЕМЫН, НА ЪИ КРѢГѢЗѢ НЕМЫНѢ СѢДѢЧНЫ», adică *ЗВѢДА, cele două-spre-dece semne ceresci, ce sînt pe cele două-spre-dece cicluri ceresci?* Întîia cauză a relei traduceri a putut fi idea extraordinară a lui Berinda, că cele două-spre-dece semne ale zodiacului s'ar fi aflînd pe două-spre-dece cicluri ceresci, nu pe unul, cum se credea în de obşte. Altă pricină a incurcării cu *turnurile* va mai fi fost înţelesul, ca să dîc aşă figurat, ce Mardarie da vorbeî slavece *крѣзѢ*, adică de *rătăzime* în genere, însuşire ce nu lipseşte turnurilor.

Veđi în Berinda articolul: «Терѣдъ: ѿтверже, аѣи крѣзъ есѣдъ мѣа», în locul
căruia la Mardarie cetim: «Тѣрѣ: *tărie*, sau *rătunzirea cerului*». La
același rezultat va mai fi contribuit și sensul de *tărie*, *întăritură*, ce
avea expresia *turn* în capul Olténului Mardarie și dovadă despre acesta
e articolul: «Тѣрѣжа: *culd* său *turn*», ce corespunde articolului: «Тѣрѣжа,

ТЪРЪДИНА: Тѣрѣдѣ. Бѣ: Тѣ (v. 22). сежѣ. Гоу. ѣи^А din Berinda. Iar tranziția de la *târnea, bolta, râtundimea* cerului la a turnurilor și deci la înseși *turnurile*, nu e prea grea de făcut. — Cuvintul *сѣдѣ* său altul, care va fi fost obiectul articolului, a trebuit să fie uitat la prescris.

(2) Adecă *conjunctie*.

(3) Acest articol uîtat e scris de-asupra rîndului întîilî al paginei.

(1) În Berinda *Ижѣніе* e după articolul următor. cum cere ordinea alfabetică.

(2) *Иже* în Berinda e considerat ca fiind de numărul plural «множественнаго числа», de unde *множ* al lui Mardarie, care însă-l traduce și prin *carele*, fiind-că *Иже* are aceeași formă și la singular.

(3) *ѣзѣка* *ѣ* a fost scris de-asupra din lipsă de spațiu. Pentru partea slavonă a articolului cf. *ѣзѣ Ижебраннымъ кѣдоу* din *Biblia* sinodului rusesc de la 1879.

(4) Berinda *Ижеініи кѣша*.

(5) Miklosich și Ac. scriu aceste trei vorbe -*иѣ*-.

р. 108 ^ѣ ИЗВѢТІЕ СЛОВО ^ѣ (словесъ)	мжѣстрѣе сѣѣ дезво ^ѣ лберѣ де
^а ИЗВѢСТЕО :	^ѣ КВѢТѢ :
1255 ^а ИЗВОЛѢНІЕ :	ИЗВОДѢРЕ (?).
^а ИЗВОЛАЮ :	ВРѢРЕ. ВОЕ. (л. ВОЕ).
^а ИЗВѢСТЕОВАНІЕ :	ВОЮ.
^ѣ ИЗВѢСТВО : ПѢВНО (л. ПѢВНО ^{ст}	ИДЕВЖРАРЕ.
са in B.) :	ИДЕВЖРА ^т (л. -АРЕ).
^а ИЗВѢСТВЮ :	ИДЕВЕРЕЗЪ :
1260 ^а ИЗВѢСТРЪЮСА,	ИДЕВЕРЕЗЪ-МЖ АШ ^л ЦѢ. (?)
^м ИЗВѢСТІХОСА :	ИДЕВЖРА ^м ТА (?). МНО ^ж (1)
^а ИЗВѢСТНОЕ :	ЧЕ Е ИДЕВЖРА ^т .
^а ИЗВѢСТНО :	ИДЕВЖРА ^т .
^а ИЗВѢСТНЫИ :	ЧЕ ИДЕВЖРА ^т .
1265 ^а ИЗВѢТЬ :	ВІНЖ ПРИЧЕ.
р. 109 ^а ИЗВѢТОВАНІЕ :	БЖГ ^а РЕ ДЕ ВІНЖ.
^т ИЗВѢ ^т ТВОРИ :	ФАЧЕ-ШИ ВІНЖ (2).
^а ИЗВѢЩЕНІЕ :	МА ИДЕВЖРАТЖ (?) ИДЕВЖРАРЕ.
^а ИЗВѢЩЕВАЮСА (Mikl. Ac.-ца-) :	^ѣ ЖКРЕДИЦЕЗЪ-МЖ. ИДЕВЕРЕЗЪ-МЖ.
1270 ^а ИЗГНАНІЕ :	ГОНИРЕ.
^а ИЗГРѢКИ :	ПОЗДЖРѢИ.
^а ИЗЛІШЕ (-ШЕ) : ВОШЕ :	МА ПРЕ ДЕСѢПРА. МА МѢ ^{лт} .
^а ИЗЛІВАННИЦА :	ИВРІКЪ.
^а ИЗЛІШНЕ ПОПЕЧІТЕННЫИ :	ЧЕЛА ЧЕ-И МАИ МѢТЬ (de cât
	trebuie) грижѣли.

(1) Acest множ(ественнаго числа), *de numărul înmulțit*, e adaus de Mardarie.

(2) Acest articol e scris și de-asupra rîndului întâi al paginei, cu deosebire numai că ^ттвори e despărțit de ^аизвѣтъ și are accentul pe о, ca și în Berinda. Mardarie, neobservând, se pare, că intervertise ordinea celor două articule următoare, creșu că a uitat No. 1269 și vră să-l scrie de-asupra paginei, dar în locu-î, din greșelă, a repețit No. 1267.

1275	нзлншннй:	ч ^л д ^т е прнсс ^з н ма прв д ^т ес ^з пра.
	нзлншество :	прнсс ^з нрв ржмжшнцв (1) (?).
р. 110	нзлншнѣ:	ма прв д ^т ес ^з пра, д ^т е не-нтрѣбж (1. д ^т е не-нтрѣбж).
	нзмн:	л. ско ^л ат ^е . (?)
	нзмѣна рызь (1. рн-):	н ^н скнѣ ^м д ^т е х ^т ан ^в .
1280	нзмѣн ^л юс ^л :	скнѣ ^м в-мж. слобозѣск ^м в-мж.
	нзмѣна:	скнѣ ^м .
	нзнвмаг ^л аю:	слжбѣск ^м . ѣх.
	нзнемо ^х го:	слжбѣск ^м в-м ^х (1. мж): мжнн ^х ю-мж.
	нзннц ^л аю:	прнвѣск ^л (?)
1285	нзннрѣннѣ:	кет ^л в ^л лж.
	нзннр ^л аю:	кет ^л вѣск ^л . ст ^л ок ^л ь (п ^л ст ^л ѣрѣ)
	нзобн ^л н ^л ѣ:	дн д ^л ест ^л в: бог ^л ж ^л цѣ:
	нзобнн ^л н ^л н ^л ѣ:	чѣла (чѣ) ѣр ^л в дн д ^л ест ^л в, д ^л анн ^л (?)
	нзобан ^л ч ^л аю:	в ^л здѣск ^л . д ^л а ^л в д ^л е ф ^л а ^л цж.
1290	нзобан ^л ч ^л ѣ (-чѣннѣ):	н ^л фж ^л цнш ^л ар ^л в (?)
р. 111	нзоб ^л р ^л аж ^л ннѣ:	р ^л шннн ^л ар ^л в.
	нзр ^л ад ^л нѣ:	н ^л кнп ^л ш ^л р ^л в.
	нзрн(но)в ^л ѣн ^л ѣ:	н ^л лѣс ^л ѣ:
	нзр ^л ад ^л но:	с ^л в ^л р ^л зп ^л а ^л т ^л ь (?)
	нзр ^л ад ^л но:	н ^л лѣ ^л ѣ ^л р ^л в:
1295	нзр ^л ад ^л нн ^л ѣ:	чѣ н ^л лѣс ^л ѣ.
	нзр ^л ад ^л нѣ:	ма ^л н н ^л лѣс ^л ѣ:
	нзс ^л лж ^л аю:	(мж) н ^л с ^л ѣ ^л ск ^л с ^л ж.
	нзм ^л лѣннѣ:	н ^л ш ^л р ^л в дн м ^л н ^л тѣ.
	нзо ^л ум ^л лѣ:	н ^л ш ^л н дн м ^л н ^л тѣ:

(1) Acest articol e scris și de-asupra rindului întâi al paginei următoare, cu deosebire că ultimul cuvânt are -мж- și e despărțit de cel precedent prin un punct.

1300 ^инѣмѣнїе :^инѣмлаю :^инѣмвѣнтѣ (1) ѿпотре-
бляю.^инѣмвляю : (1)р. 112 ^инѣщни :1305 ^инѣщество :^инкѣна. ѿбръзъ :^инкѣни :^инкѣнописанїе :^имѣнїе вїна :1310 ^имѣмъ (1. ^имамъ) :^имѣтъ (1. ^имать) :^имѣлїннѣ :^имѣннѣ :^имѣнованїе :1315 ^имѣнство (1. ^имѣнс -),^имѣство : (2).^имѣвѣтъ :+ ^имѣ,р. 113 ^имѣнїе.^имѣнїнѣлювѣ :1320 ^имѣю :^имѣй (1. ^имѣй).^имѣ^имѣю мѣ тѣка :^инѣкѣ :1325 ^иногдѣ :^инокъ (1. ^инокъ) :

непрѣчѣперѣ (?).

^испѣю. скѣ дн мѣтѣ.^идѣвѣ фѣкъ :^ивѣскѣ дѣ тѣ (?)

мѣй (?) дѣлѣсѣ.

^имѣ дѣлѣсѣ. мѣн прѣ сѣсѣ (?).^инокѣна. кѣ.^инокѣнѣ.скрѣбѣ (? дѣ ^инокѣнѣ. зѣгрѣвѣ.

кѣлѣсѣрѣ дѣ вѣ.

дѣмѣ :

дѣрѣ :

^ипрѣзѣтѣрѣ дѣ пасѣрѣ^ичѣ нѣмѣнѣ чѣ шѣ.

нѣмѣнѣрѣ. кѣмѣдѣрѣ.

^икрѣскѣ (,) ѿбѣчѣ. (?)

дѣвѣтъ.

лѣрѣ,

дѣвѣрѣ.

^ибѣнѣтѣрѣ дѣ дѣвѣцѣ :

дѣмѣ.

^ичѣ чѣ дѣрѣ.

нѣмѣ.

дѣ-мѣ грѣсѣ (,) мѣнѣсѣ-сѣ прѣ мѣнѣ :

^итрѣдѣтъ кнѣ :сѣбѣ спѣтѣ. ^исѣ дѣ, дѣ. (?)^икѣлѣсѣрѣ : сѣнѣсѣ.

(1) Berinda Измѣнѣнтѣ, Измѣляю.

(2) Berinda pune întâiu pe Имство.

и́но́къ дѣѣи:	кѣлѣ́гъ (?) сѣлѣ́тъ:
и́ноки́нѣ:	кѣлѣ́гърица.
и́но́чество (-че-):	кѣлѣ́гърѣ:
1330 и́йно дѣ́но (л. и́но-):	ѣ́тръ сѣ́лѣ́: двѣ́рѣнѣ.
и́нодѣ́ннѣй:	че́ че́ ѣ́тръ кѣ́че.
и́ноколѣ́ннѣй:	че́ дѣ́тра́тъ нѣ́
р. 114 и́ноу́вѣ́дно (-оу-):	ѣ́тра́тъ кѣ́.
и́ноплѣ́мѣнни (-мѣ-):	дѣ́тра́тъ цѣ́рѣ
	дѣ́тра́тъ нѣ́мѣ.
1335 и́скидѣ́тсѣ: (1)	сѣ́ вѣ́рсе (?):
и́ночѣ́днѣй (1): и́в(дѣ́)ноу́вѣ́-	и́нѣ́ нѣ́скѣ́.
нѣ́й (-рѣ-):	
и́ноу́рѣ́гъ: (1)	и́нѣ́ кѣ́рнѣ́ (?).
и́скрѣ́. (2) (: вѣ́и́зѣ:	дѣ́роу́вѣ́:
и́сконѣ́й (-кѣ́ни).	дѣ́чеу́вѣ́тъ.
1340 и́скѣ́пъ (subst.):	рѣ́скѣ́пѣ́рѣ́:
и́скѣ́плѣ́нѣ́:	рѣ́скѣ́пѣ́рѣ́рѣ́.
и́скѣ́сѣ́:	и́спѣ́тъ.
и́скѣ́са вѣ́дѣ́та (-тѣ́дѣ́): (3)	дѣ́ лѣ́мѣ́рѣ́.
и́скѣ́сѣ́й:	и́спѣ́тъѣ́. дѣ́вѣ́рѣ́ѣ́.
1345 и́скѣ́сѣ́тъ:	и́спѣ́тъѣ́рѣ́.
р. 115 и́скѣ́сно:	и́скѣ́сѣ́. кѣ́ ѣ́и́ѣ́.
и́скрѣ́нѣ́й: вѣ́и́жѣ́нѣ́й:	дѣ́роу́вѣ́лѣ́ вѣ́и́нѣ́.
и́скѣ́снѣ́й:	че́ и́скѣ́сѣ́. че́ ѣ́и́ѣ́.
и́скѣ́ство:	ѣ́и́ѣ́ѣ́. ѣ́ѣ́лѣ́ѣ́.
1350 и́скѣ́шѣ́ю:	и́спѣ́тъѣ́скѣ́.
и́скѣ́шѣ́нѣ́:	и́спѣ́тъѣ́рѣ́.

(1) Aceste trei articule aici invers înşirate sînt în Berinda puse după ordinea alfabetică.

(2) Mikl. şi Ac. и́скрѣ́.

(3) Mikl. «и́скоу́са f. aurum purum -вѣ́дѣ́дѣ́ ber. error fortasse. cf. и́скоу́сѣ́».

Исповѣданіѣ:	Исповѣдѣнрѣ. спѣнрѣ.
Испасѣю: ѿтрагъ (1)	
Испрѣва (-перва):	И ДНТѣю.
1355 Испирѣю:	спѣль бѣі (1. бѣі), мѣ.
Исповѣдѣю:	мѣцѣмѣскъ (?). Исповѣдѣскъ. спѣю.
Исповѣдѣютисѣ ѿчѣ (=ѿт(ъ)чѣ):	мѣцѣмѣскъ (?) цѣѣ пжрѣнтѣ.
p. 116 Исповѣдѣемѣ:	Дѣпж дѣвѣжрѣ.
Исплѣнѣнѣ (-полн):	ѣплѣрѣ.
1360 Исполѣнѣ: гѣганѣтѣ:	ѡмѣ мѣрѣ.
Испорѣбникъ (1. -рѣ):	кнзѣшѣ.
Испорѣчѣюсѣ:	кнзѣшѣскѣ-мѣ.
Исправлѣнѣ:	ѣдѣрѣптѣрѣ. Испрѣжѣрѣ.
Исповѣдѣнтѣсѣ:	ѣкнѣнѣцѣ-вѣ (?)
1365 Исправлѣю:	Испрѣжѣскъ (?). ѣдѣрѣтѣзѣ.
Испрѣжѣнѣю:	дѣшѣрѣтѣзѣ.
Испрѣтѣюсѣ:	мѣ сѣѣскъ.
Испытѣнѣ: Истѣсѣнѣ (-зѣ):	Испнтѣрѣ. ѣтрѣдѣрѣ.
Испытѣю:	Испытѣскъ. ѣтрѣ.
1370 Иссѣнникъ:	мѣтѣ. рѣбѣ: (?)
p. 117 Истѣвѣю:	тѣпѣскъ:
Истѣвѣю:	нѣмѣщѣскъ. тѣпѣскъ.
Истѣсѣ:	шѣлѣвѣ:
Истинна:	дѣвѣбрѣнѣюнкѣ.

(1) Vorba ѿтрагъ e scrisă la mijlocul rîndului, cu inițială năgră, ca mai tôte cuvintele slavice carî nu-s la începutul vr'unui articol, și fără pun-tuație la sfîrșit. Cetitorul ar puté fi ispitit să vadă într'însa pe româ-nescul *i-o trag*. Pare însă mai curînd a fi un rest confus al primelor două silabe din expresia figurat-explicativă maloruséscă *вытра вѣлю*, típă-rite în același rînd, pe când cea-laltă parte, adecă *вѣлю*, e abîă la sfîrșitul celui următor, cu parentesă înainte. *Испасѣю* înseamnă, după Miklosich, «*de pasco*» = *pasc* (*fac să pască*) și nu se află în *Lexiconul* Academiei rusesci nici în cel *trilinguic* din 1704. În Berînda cetim: *Испасѣю: выпѣсѣю*, *Исхѣ кѣ. вытра(вѣлю)*. Se vede dar că Mardarie n'a înțeles sensul cuvîn-tului și ast-fel a lăsat articolul neterminat.

1375 ѿстинѣный :	чѣ ^л дѣвѣ ^т жрѣ.
ѿстинно (-ѣ):	^т дѣвѣрѣ.
ѿстинствѣю (-вѣ-):	дѣвѣрѣзѣ.
ѿстлѣнїе:	стрикѣре: пѣтрѣжѣне.
ѿстинѣнїе:	сѣпцѣлѣре.
1380 ѿстинѣнѣ:	сѣпцѣлѣть.
ѿстытѣкѣю (л. ѿстыкѣю):	скѣцѣ (?). ѿсх ^л ѣ, ѣѣ.
ѿще кѣѣ ѿстѣкнѣть ѣко	дѣ ва скѣдѣ чинѣвѣ ѣкѣ рѣ-
рѣвѣ своѣмѣ. (1)	вѣлѣ ^т сѣѣ.
ѿстинѣннѣый:	чѣ сѣпцѣлѣть.
р. 118 ѿстинѣвѣю: (2)	дѣспѣ. спѣрѣгѣ:
ѿстинѣвѣю:	сѣпцѣзѣ:
1385 ѿстѣвѣ:	дѣвѣжрѣть.
ѿстѣвѣый:	чѣ ^л дѣвѣжрѣть. пѣтѣрѣннѣ (?).
ѿстѣцѣвѣю (-ѣѣ-):	дѣшѣрѣтѣзѣ:
ѿстомлѣннѣый:	чѣ ѡстѣннѣть ѡбѣсѣ.
ѿстрѣвѣннѣый:	чѣ перѣнѣть (?).
1390 ѿстрѣгѣю (-торг-):	змѣчѣсѣкѣ. рѣпѣ. (?)
ѿстѣчннѣкѣ:	ѿзѣбѣрѣ.
ѿстѣщѣсѣл (-то-):	сѣ дѣшѣтѣж (,) сѣ слѣбѣсѣн (?).
ѿстрѣвѣлѣю:	дѣшѣрѣтѣзѣ (?).
ѿстрѣзѣвѣнїе:	трѣзѣлѣре.
1395 ѿстрошѣю:	кѣтѣѣсѣкѣ.
ѿстрѣсѣлѣю:	скѣтѣѣрѣ.
р. 119 ѿстѣкѣннѣе:	слѣлѣре. вѣрѣсѣре. (?)
ѿстѣкѣ:	бѣловѣ. вѣрѣсѣть. (?)
ѿстѣлѣннѣе:	ѣтрѣвѣлѣре.
1400 ѿстѣлѣтѣ:	ѣтрѣвѣжтѣбѣю.

(1) Proposiția acésta nu e în Berînda, e decî citată și tradusă de Mar-darie după *Biblie*, Exod 21: 26, prin urmare din cap. indicat de Berînda. Ac. scrie verbul -тъ/-.

(2) Miklosich ѿстанѣж.

нѣстѣзѣю :	кѣ дѣдѣнѣ ѣтрѣбѣ.
нѣстѣзѣю.	ѣтрѣбѣ (?).
нѣстѣзѣюсѣ :	ѣтрѣбѣ-мѣ. жѣдѣкѣ-мѣ.
нѣсхѣ ^а :	ѣшѣре.
1405 нѣсхѣдѣше (-хѣ-):	рѣспѣнѣтѣ. ѣшѣре.
нѣсхѣдатѣю :	солѣсѣкѣ. ѣпѣкѣ.
нѣсѣпѣнѣ дѣрѣвѣ (-рѣ-) трѣбѣ.	дѣспѣнѣ лѣмѣнѣ жѣтѣвѣн.
нѣсѣдѣтѣ :	нѣшѣре. нѣ ^м фѣсѣбѣрѣн.
нѣсѣнтѣю :	нѣ ^р мѣ.
1410 нѣсѣзѣю :	пѣѣю.
нѣ ѣѣбѣ :	кѣдѣнѣ (?). (1)
р. 120 нѣ ѣѣѣѣ :	дѣ ^т тѣ (?).
нѣ ѣѣбѣ :	мѣкѣрѣ (1. мѣкѣ-). ѣѣрѣ (?)
нѣстрѣбѣлѣю :	ѣтѣнѣ (?). сѣбѣѣ.
1415 нѣгѣмѣнѣ :	пѣртѣтѣбѣю. дѣбѣнѣ.
нѣгѣмѣнѣ :	пѣртѣтѣбѣю. ѣдѣнѣжѣтѣ ^р (?).
нѣдолѣсѣлѣжѣнѣѣ (-дѣ-):	сѣлѣжѣре нѣдѣлѣлѣ.
нѣкѣнѣмѣ. нѣкѣнѣбѣрѣѣѣ (-кѣ-).	ѣпѣнтѣбѣю дѣ нѣкѣнѣ.
нѣкѣтѣнѣ :	кѣлѣ.
1420 нѣлѣкѣтѣ ^р (-ѣ-):	(с)дѣрѣ. фѣлѣнѣнѣрѣю (?)
нѣлѣтѣ :	тѣлѣрѣлѣ ѣ лѣнѣ дѣмѣнѣзѣѣѣ.
нѣлѣнѣ (нѣлѣ):	дѣмѣнѣзѣѣлѣнѣ (1. -лѣ) мѣѣѣ. (?)
нѣкѣлѣбѣмѣ ^ѣ : (2)	тѣкѣмѣнтѣбѣю. нѣспѣрѣвѣнѣнѣкѣ.
р. 121 нѣрѣмѣо :	ѣспѣрѣвѣнѣрѣ. кѣнтѣрѣ кѣнѣ.
1425 нѣсѣѣпѣнѣо мѣѣѣѣтѣо :	лѣ ѣ дѣлѣлѣ мѣжѣнѣ. ѣнѣдѣ сѣ ѣ- пѣрѣѣнѣжѣ дѣлѣлѣ мѣжѣнѣ.
нѣсѣнѣхѣѣѣ :	тѣ ^т жѣѣ.
+ нѣмѣжѣѣ :	нѣ пѣнѣ кѣрѣѣ,
+ нѣхѣжѣѣ :	пѣрѣ кѣрѣѣнѣ.

- (1) Mardarie a scris acest articol în același rind cu cel precedent.
 (2) În Berinda acest cuvînt e pus la locul cuvenit.

(I).

1440 *ιστορία: πολεμικῶν. ἀδελφῶν (?)
p. 123

(K).

р. 124 КАЛЬ : ЛЪ. ТІНА.
КАМАРА : КЪМАРА (?).
КАМЕНЬ : ПІАТРА.

- 1450 ^{рте}кáмw : + гдѣ (,) далєко (?) ѡнде. + дєпа : (1)
^εкáмьікь (-и-): пѣстрича лєпєзѣ.
^εкáпища (-щє): бєсѣрєка пѣгжнѣскъ.
^εкáплѧ: пикжтѣра.
^εкасáнїє: áтнїѡєрє.
1455 ^нкасáюсѧ: áтнїѡ-мъ.
^{м стє}качѣство (-чє-): .ѣ чє (?) фѣлю. + кѡ ѡ (?).
^мкѣлнхъ: чáша: пѣхáрє.
^акнєóло: (2) áкрє. нєсхó. ѣí.
^мкнчєнїє: (2) .ѣгжфáрє. трѣфъ.
1460 кнчю (кнчѣ): (2) ^ммъ .ѣгжфѣскъ ^ммъ трѣфѣскъ.
р. 125 кáл: кáртѣ (?).
^жкїй: кáрєлє.
^жкїн: кáрєн: кáрє: мнó (вєстѣннáгò) (3).
1465 клáдѧзъ: фжнтѣнъ.
^тклєвєтá: клєвєтїрє мѡзавїрїє.
^тклєвєннїкъ: клєвєтнїтóрю мѡзавї.
^тклєвєщѣ: клєвєтѣскъ: мѡзавнїрѣскъ.
^нклєврѣтъ: вєчї. прїлтїнъ. (?)
1470 клєнїсѧ: жѣрж-тє.
^тклєнїсѧ: жѣрж-мъ.
^тклєплѡ: тóкъ (?).
^тклїрїкъ: прїчєннїкъ: слѡгá бєсѣрєчїє.
^тклнчъ: комѡдá: (4) цїпє: глєчáвѧ
1475 клóкъ: (г)їємъ (?):

(1) гдѣ, далєко și дєпа s'аũ адаус, după Berinda, mai în urmă și cu litere plecate; далєко е scris pe margine, înainte de кáмw.

(2) Miklosich кы-.

(3) Din greșelă pus aici, în loc de a fi în rîndul precedent, ca în Berinda.

(4) Berinda -ia.

р. 126	клопотѣони ^ѣ къ : (1):	фѣкѣторю де тѣрѣсѣрѣ.
	клобснень : хрѣ ^м .	шкѣпъ.
	клобсно ^м ъ :	кѣ че слѣбъ.
	клѣтъ :	кѣмѣра. челѣрю.
1480	клѣсѣ :	кѣ. ѣпѣ
	ключѣемъ.	де трѣбѣ.
	ключѣетсѣ :	ѣтѣплѣ-сѣ
	ключѣемъи :	че де трѣбѣ
	ключѣюсѣ :	ѣтѣплѣсѣ-мѣ
1485	клѣпѣна (-и):	лѣнь стрѣбъ.
	клѣпѣишъ :	лѣнѣ (?) мѣдѣлѣи.
	книгѣчи ^ѣ й :	кѣтѣлѣрю. скрѣнто
	кни ^ж ники :	кѣтѣлѣрю.
	кни ^ж съ :	дѣмнѣ.
1490	кѣблѣ (кѣ-).	гѣлѣтѣ. мѣсѣра.
р. 127	кѣбъ :	пѣзмѣ (?). хнѣлѣшѣ.
	ковѣрство :	мѣшѣшъ мѣсѣтрѣ. (?)
	ковѣрнѣ :	мѣсѣтрѣ. (?)
	ковѣмѣди :	фѣс де дѣрѣмѣ.
1495	кова желѣза :	фѣу де фѣсѣрѣ.
	кѣвни ^ж къ :	сѣмѣдитѣрю.
	ковчѣвѣ (л. -гѣ):	кѣрѣбѣ. трѣ рѣклѣ.
	кѣбѣ :	кѣрѣ.
	кѣбѣ стрѣнѣ (-сѣ):	дѣ че лѣтѣри.
1500	кѣжа (:) скѣра :	ковѣже (?) пѣлѣ.
	кѣждѣ (кѣ-): (?)	фѣѣшъ кѣрѣлѣ.
	кѣжѣ (?):	пѣлѣчѣлѣше.
	кѣзнѣ (кѣ-):	мѣшѣшъ. ши хнѣлѣшъ

(1) Miklosich клопотѣовѣни^жкъ homo molestus ber.

1505	козньствѣю :	къцѣ кѣ хиклѣшѣгъ. (?)
р. 128	колѣнїѣ :	ѡлѣнїѣре (?) :
	колѣсница (-ї) :-	кѣрѣца.
	коліба :	коліба.
	коліко :	кѣтъ.
	колокѣль :	клопоцѣ :
1510	количество :	кѣтъ ѡ, кѣтъ и-ї мѣсѣра. (?)
	кѣль :	кѣтъ.
	кѣлькраты : (1)	дѣ кѣте ѡри :
	кѣлїѣ (кѣ-) :	коліѣж. грѣѣ фїѣртѣ.
	кѣлїи :	кѣ кѣтъ.
1515	кѣлїи пѣче :	кѣ кѣтъ ма мѣ.
	кѣцїанїѣ :	тѣнїѣре.
	кѣлїѣно :	цѣнїѣкѣ.
	кѣлїю :	ѡгїи причѣщѣѣскѣ-мѣ. (?)
р. 129	кѣлїѣно :	причѣщѣнїѣ :
1520	конѣцѣ :	сѣрѣшїтѣ.
	конѣѣ :	кѣлѣдрѣ.
	конѣра : чѣлѣнїѣ :	мѣтѣсѣ рѣшїѣ.
	конїїна :	сѣрѣшїтѣ.
	кѣпно :	гѣѣлѣчѣ ѡ кѣртѣ сѣ кѣлѣчѣ грѣ- нїѣцѣлѣ. (?)
1525	копѣшѣтїѣсѣ :	ѡ сѣ скѣпнїѣ. (?)
	копѣсѣю :	сѣ пѣмѣж кѣ копїтѣ.
	кѣрѣѣ :	кѣжѣ.
	кѣрѣнїѣ :	дѣрѣ. пѣнїѣ.
	кѣрѣнїѣ :	рѣдѣчїїна.
1530	корїица :	скѣрїѣнїѣсѣдрѣ.
	кѣрѣмїло, илї, кѣрѣмїѣ. (2)	кѣмѣ.
	кѣрѣчїї, илї кѣрѣнїѣ : (3)	кѣрѣмѣ.

(1) Berinda numai cu accentul al doilea.

(2) Berinda ко- amîndouë cuvintele.

(3) Berinda кѣрм amîndouë vorbele.

р. 130 кóрънъ :

крѣчѣй, желѣза: (1)

1535 коры́сть :

кoсвѣ́ный :

кѣснѣ́нїе : (2)

кѣснѣ́ : (3)

кѣсно́извѣ́стный : (3)

1540 кѣ́снѣ́ный : (4)

кѣснѣ́ (ко-) :

кóтъа :

кóторѣ :

кóторѣ́сѣ :

1545 кóхѣ :

р. 131 кóшница :

кóщѣ́ннѣ :

кóщѣ́нство :

кóщѣ́нствѣ́ю :

1550 кѣ́дѣсь :

кѣ́мїрь :

кѣ́плѣ́ :

кѣ́пно :

кѣ́рѣ́ :

1555 кѣ́ща :

кѣ́пѣ́сѣ́ль : (6)

кѣ́пїлицѣ́ :

крѣ́нь.

фѣ́рѣ прѣ́ фѣ́рѣ.

дѣ́жнѣ́дѣ́. дѣ́жцѣ́н (?) (лѣ́ст-

ви́ца Scara) : с ѣ́.

чѣ́ чѣ́рѣ́.

зѣ́жѣ́вїрь.

кѣ́ зѣ́жѣ́вѣ́.

чѣ́ дѣ́мѣ́стї (л. дѣ́-) лѣ́ лѣ́жѣ́

чѣ́ гѣ́жнѣ́дѣ́.

зѣ́жѣ́вѣ́сѣ́-мѣ́.

+ мѣ́цѣ́ (5) дѣ́ корѣ́жѣ́

сѣ́дѣ́рѣ́.

чѣ́рѣ́тѣ́-мѣ́ :

фѣ́рнїкѣ́рѣ́ю ѣ́ кѣ́рѣ́лѣ́ лѣ́жѣ́сѣ́

фѣ́рнїчнѣ́ :

кóшннѣ́.

мѣ́жѣ́рнїчѣ́. гѣ́жмѣ́.

гѣ́жмѣ́рѣ́, мѣ́жѣ́жнїчнѣ́.

гѣ́жмѣ́сѣ́.

фѣ́рѣ́жѣ́жнїчнѣ́ :

нѣ́дѣ́ль.

нѣ́жѣ́жнїчнѣ́. сѣ́жѣ́ :

ѣ́прѣ́жнѣ́.

нѣ́жѣ́. нѣ́жѣ́рѣ́.

кóлнѣ́нїцѣ́ (maí bine кóлнѣ́жѣ́) :

жѣ́жѣ́жѣ́.

трѣ́жѣ́.

(1) Berinda кóрчїй ж.

(2) Berinda кѣ́.

(3) Berinda кѣ́.

(4) Mardarie a scris acest articol la un loc cu cel precedent.

(5) Acest cuvânt fusese întâi scris cu andrea, ceva mai la stânga și mai jos.

(6) Mardarie îl scrie, ca cum ar fi două vorbe.

кра́ва :	ва́ка.
крагѣй :	оу́льль.
1560 край :	ма ^а р'ѣи ^е нѣ.
р. 132 кра́йнев :	(чѣ) ма ^а й сѣ. (чѣ) ма ^а й де ма ^а ѣи ^е нѣ.
кра́молѣ :	ча́рта (?).
крамолю́сѣ :	че ^а рѣтѣ-мѣ (?).
крамолю :	че ^а рѣтѣ (?):
1565 кра́йнево мѣсто :	ло ^а нѣ цѣстѣлѣ. ѿ ка ^а пѣлѣи ^е лѣи
	ѿда ^а . (1)
кра́сѣтнѣсѣ :	ѿ се ѿф ^а рѣсе ^е ца.
кра́сныѣ :	че ф ^а рѣмо ^е
красо ^а ва ^а нѣ : (2)	еѣ ^а кѣрѣи ^е (3) (?).
красо ^а ва ^а нѣсѣ :	мѣи ^а гѣѣре (?).
1570 красо ^а та :	ф ^а рѣмо ^е сѣце.
красѣюсѣ :	ѿф ^а рѣсе ^е цеѣѣ-мѣ.
кра́стѣль :	крѣстею. прѣпѣлѣнѣ.
кратѣрь ; ча́ша :	пѣхѣрь :
р. 133 кра́тѣи ^а :	че ^а скѣрѣтѣ :
1575 крѣче :	ко ^а рѣю.
крѣѣнѣ (Mikl. крѣшт-):	бо ^а тежѣнѣ : спѣла ^а ре.
кривнѣа :	стрѣмежѣта ^а те.
крѣвь :	ка ^а се ѿко ^а перѣмѣ. ^{нт}
крѣвь :	сѣи ^а це.
1580 крѣѣнѣсѣ :	(tăietură).
крои ^а тѣль :	кро ^а нтѣрю.
крѣкосѣ :	шо ^а ф ^а ра ^а нѣ :
крѣма :	ф ^а рѣмѣ.
крѣм'ство :	сѣѣѣмѣлѣ (?).
1585 крѣмѣ :	ф ^а рѣж.
крѣмѣшнѣи ^а :	че ^а дѣи ^а ѿф ^а рѣлѣ.

(1) Cele patru vorbe din urmă-s adause de Mardarie.

(2) Berinda -la.

(3) " e făcut din e.

- urmă.**

*корѣдѣрь : (1)	ѡрѣзь (?). (2)
*корѣдѣндра :	дѣ ѡрѣзь (?). ѡсх ^А ѡ ѡі.
1615 *коѣдакѣѡнь : (3)	скѣртѣрь.
*кѣстѣдѣ :	печѣте (?). стрѣже.
*космѣнь : (4)	мѣръ ^ѡ цѣръ ^ѡ (?).
р. 136 *крѣвѣ, капѣста :	вѣръзе (ѡ).
*кѣвѣнкѣлѣрѣй :	постѣлѣннѣ.
1620 *кѣкшѣнь :	борѣнѣ (?).
*кѣспѣль :	стѣгъ (?).
*кѣспѣль :	лѣкъ. скѣдѣтърѣ (6).
**кодѣмѣта (cf. lat. <i>condimenta</i>):	пѣтрѣнѣжею (?).
*кѣстѣтѣнь :	тѣрь :
1625 **кѣпрѣ :	мѣрърѣю (?).
**кѣсмѣтъ :	флѣкѣ (?).

Л.

р. 137 Лѣнѣ :	лѣтрѣрь :
лѣдѣнѣ (-лѣ) :	кѣдѣрь (?).
лѣдѣ :	лѣнѣтрѣ.
1630 лѣнѣта :	фѣдѣ (?). ѡ пѣръте дѣ ѡбѣрѣ фѣче.
лѣнѣ :	кѣпрѣѡвѣра (?).
лѣнѣ :	+ кѣпрѣѡръ' (?). (7)
лѣскѣнѣ :	шѣтѣлѣрь.

(1) Cetesce -арѣ.

(2) Berinda citéză Н с х ѡ ѡ. Лѣ. ч. ѡ. ѡ. ѡ.

(3) Berinda scrie конѣктѣнѣ и-l pune între cele două articule precedente. Miklosich traduce «brevis hymnus.»

(4) Cetesce кѣсмѣннѣ сѣ Berinda etc.

(5) Mardarie greşesce, când pune крѣвѣн^М după капѣста. El ar fi tradus mai bine prin singularul мѣръж. Se pôte ca finala н а lui крѣвѣн^М să-l fi făcut a crede că are de a face cu un plural.

(6) Mai bine scăldătóre, adecă *vas de scăldat*.

(7) Cuvintul a fost scris mai întâi cu andreaуа.

ласка́тель :	шѣтвѣнтѣ́рю.
1635 ласка́ю :	шѣтѣлѣ́ска.
ласка́еть :	шѣтѣлѣ́ше.
ласко́сѣрдѣ́е : (1)	лѣ́ко ^л мѣ́ ^м .
ласко́сѣрдыи : (1)	че́ лѣ́ко.
ласко́срѣ́ство :	лѣ́ко ^л мѣ́ ^л пѣ́течѣ́лѣ ^л . сѣ́ш. ѿдрѣ́-
	чи́ръ грѣ́мѣ́зѣ́лѣ ^л .
1640 ласко́срѣ́дый :	лѣ́ко, кѣ́рѣлѣ нѣ́ дрѣ́ сѣ́цѣ́ш ѿ
	мѣ́нѣ́кѣ́рѣ.
р. 138 лѣ́мѣ́, брѣ́хѣ́ :	лѣ́трѣ́тѣ́рю.
лѣ́ю :	лѣ́трѣ́. рѣ́кѣ́ска.
лѣ́въ (лѣ́вѣ) : (2)	лѣ́ш.
лѣ́гкѣ́й :	че́ ѿшѣ́ръ :
1645 лѣ́гкѣ́ :	ѿшѣ́ръ :
лѣ́гкѣ́тѣ́ :	сѣ́лѣ́ръ (?) кѣ́шѣ́тѣ́лѣ ^л .
лѣ́жѣ́ :	зѣ́че ѿ́токмѣ́щи сѣ́нѣ́ ^л (?)
лѣ́жѣ́ :	зѣ́че : сѣ́ш лѣ́кѣ́ше (?)
лѣ́стецѣ́ : (3) (цѣ́) :	ѿшѣ́лѣ́тѣ́рю.
1650 лѣ́сть : (3) лѣ́щенѣ́ (4)	ѿшѣ́лѣ́чѣ́не
лѣ́стныи (3) лѣ́зѣ́тѣ́ :	сѣ́рѣ́тѣ́тѣ́рю хѣ́клѣ́нѣ́.
лѣ́стѣ́къѣ́ (3)	че́ ѿшѣ́лѣ́тѣ́рю.
лѣ́щѣ́ : (3)	ѿшѣ́лѣ́.
лѣ́къ :	дѣ́нѣ́цѣ́ : плѣ́къ, чѣ́тѣ́.
1655 лѣ́ковѣ́нѣ́ :	дѣ́нѣ́цѣ́ше.
р. 139 лѣ́ко(в)ѣ́ство ^л кѣ́нѣ́ :	тѣ́же (adecă acceasi).
лѣ́кѣ́ствѣ́ю (-ко-) :	дѣ́нѣ́цѣ́ска. сѣ́ш дѣ́рѣ́птѣ́зѣ́ (?)
	дѣ́нѣ́цѣ́лѣ́.

(1) Berinda -срѣд- și numai cu un accent, cum scrie el și următoarele două vorbe.

(2) Mikl. лѣвѣ.

(3) Berinda scrie prima silabă cu e sau é, Mikl. cu ѣ, ba în prima vorbă și -тъ-.

(4) Berinda лѣрѣнѣ.

ликѹю :	джнцѣскѹ.
лихѹа :	камажтж ѡснпрѣлж.
1660 лихѹймѣнѣв :	^н стрисодрѣ дѣ ѡвѣцѣе. кѣ лжкомѣе.
лихѹймѣецъ :	кжмжтдрю :
^м лихѹиство :	кжмжтдрѣе.
лихѹслобѣе :	брѣфѣлѣ (1) :
лицѣ (лицѣ) :	фѣцѣ.
1665 лицѣмѣрѣе ; лицѣпрѣлѣтѣе :	фѣцѣрѣе.
лицѣмѣрнѣй :	^а чѣ фжцѣрннѣкѣ.
лицѣмѣрствѣю :	фжцѣрѣскѣ.
р. 140 лицѣ ѡбнновѣнѣв :	сфѣлж фѣцѣ.
лишѣсмѣѣ (-ѣ) :	липѣсѣрѣ :
1670 лишѣюсмѣ :	липѣсѣскѣ-мж. (2)
лишѣнѣв :	липѣсѣрѣ :
лишѣнѣ :	липѣсѣтѣ :
лишѣше :	^з мѣ кѣ ѡснпрж.
^ш ^т лишѣ ѣма : (3)	^з мѣ кѣ ѡснпрж ѣрѣ.
1675 лишѣшѣй :	^а ^ѣ ^а ^з чѣ ѡлѣ чѣ мѣ дѣ прнссѣй.
лишѣшѣй :	^н ^т печнѣрѣ : лѣгѣ. ѡѣ.
лѣзѣнѣе : цѣловѣнѣе :	сжрѣтдрѣ.
лѣзѣю, лѣжѣ.	сжрѣтѣ. ѡтрѣбѣ (?) дѣ сжнжтѣтѣ.
лѣжа (лжѣ) :	мннчѣна.
1680 лѣжѣснѣ :	згѣѣ.
лѣжа (лѣжѣ) :	внѣцѣ.
^т р. 141 лѣкѣ (лѣ-),	кѣтѣ.
лѣннѣ :	ѡнѣцѣрѣцѣ (?)
лѣно :	^а ^н поѡла, брѣцѣ. сннѣ ѣнѣкѣлѣ.

(1) Acest articol mai fusese odată scris după лихѹа, dar cuvintul slavon cu două accente.

(2) Acest articol e scris și de-asupra paginei cu litere mai mici și fără semnul ', dar e tăiat.

(3) Berînda лишшеѣ.

1685	лѣтъѣги:	рѣспитѣори.
	лѣдѣ:	нѣбѣ.
	лѣдѣчій:	чѣ чѣ сѣ нѣбѣнѣще (?).
	лѣжѣнїѣ:	нѣбѣнїѣре (?).
	лѣждаѣ (лѣждаѣ):	нѣбѣнѣскѣ (?).
1690	лѣкѣ: чѣснѣкѣ: (1)	ѣстѣрѣю.
	лѣ черѣлѣнїѣ: (1) цѣбѣлѣ	чѣлѣ.
	лѣкѣ: (2)	ѣрѣкѣлѣ.
	лѣкѣвно (2) ѣбѣхѣжѣ:	ѣбѣлѣ кѣ хѣлѣшѣгѣ.
	лѣкѣѣство: (2)	хѣлѣшѣгѣ.
1695	лѣкѣвїѣ: (2)	чѣ хѣлѣѣнѣ:
	лѣнѣ: мѣцѣ (=мѣсѣцѣ):	лѣнѣ.
р. 142	лѣнѣѣѣїѣсѣ:	лѣнѣтѣкѣ.
	лѣчѣшѣ, (:) лѣпѣшѣ. нѣлѣпѣшѣ	мѣ бїнѣ.
	лѣшїѣ (-ѣнїѣ), (:) лѣпѣшїѣ:	чѣ (?) мѣн бѣнѣ.
1700	лѣшѣю:	прѣ чѣ (?) мѣн бѣнѣжѣ. сѣлѣ мѣн
	лѣшѣ (Mikl. лѣ-):	дѣ чї(н)стѣ (,) фѣрѣмѣ (?).
	лѣшѣнїѣ:	фѣшѣ: ѣзѣкѣ. лѣѣ.
	лѣстѣ:	нѣлѣлѣ (?).
	лѣстѣ:	фѣлѣ фѣрѣзѣ.
1705	лѣкѣвѣтїѣ:	ѣ лѣкѣнѣ.
	лѣнїѣвѣго:	прѣ ѣ (1. прѣ) лѣнїѣвѣ.
	лѣнѣностѣ:	лѣнѣлѣ.
	лѣпо:	фѣрѣмѣ. кѣдѣ-сѣ.
	лѣпо бѣ:	сѣ кѣдѣѣ:
1710	лѣпо ѣстѣ:	кѣдѣ-сѣ.
р. 143	лѣпѣтѣ:	фѣрѣсѣѣѣѣѣ.

(1) In Berinda aceste două articule sînt cuprinse intr'unul. El scrie чѣсно.
 (2) Mikl. лѣ-.

- (1) Nu e în Mîkl.
- (2) Berinda numai cu accentul ultim.
- (3) Berinda fără accent.
- (4) Berinda scrie fără ж sau ѝ. Cf. însă мѣдрь и мѣдѣстѣите la amindoi, ba și мѣдокъ итd din acest manuscris, deși în Berinda e cu ж.
- (5) Acest articol uitat a fost scris de-asupra paginei cu litere mai mici.

[illegible]

- (1) Mikl. -чъ-.
- (2) Berinda жекъ.
- (3) Berinda лагенца. El citéză la мѣн. Cuvîntul e și în Mikl., Ac.
- (4) Mikl. лагърѣ m. ascia (*secure*).
- (5) Berinda лѣн-, Mikl. λεντήν λέντιον linteum.
- (6) Berinda -тити-; nu l'am găsit în alte dicționare.

1760 *лѣзл.

*лѣѡнникъ: (1)

*лѣонидъ: (2)

*лѣа:

лѣмнѣ мнѣдѣлѣнѣ.

бнрѣнтѣрю дѣ лѣн. (?)

лѣвѣ мнѣкѣ. (?)

ѡстенѣдѣлѣ (?):

Л.

р. 148 Маѣнѣ, манѡвѣнѣ. помаѣнѣ.

маѣнѣ.

1765 маѣнитсѣ:

маѣловѣрѣе:

маѣловѣрнѣй: (3)

маѣлодѣшествѣе: (4) маѣло-
дѣшѣе.

маѣлодѣствовѣвшѣе. (5)

1770 маѣлодѣшнѣй:

маѣломѣцѣнѣй:

маслѣнна:

маслѣнчѣе:

р. 149 маслѣнчѣ хлѣбѣ:

1775 маѣо вѣтѣвѣю:

медлѣнѣе: (6)

медлѣноѣзычнѣй: (6)

медлѣю: (6)

медлѣнѣкѣ: (6)

1780 меѣжда (меѣждѣ):

меѣждѣ меѣчаши: (7)

маѣмернѣцѣре. вѣрѣре. вѣе. пѣтѣре.
клѣтѣре.

маѣ се мнѣкѣшѣрѣ.

мѣцѣнѣкѣ крѣдѣнѣцѣкѣ.

чѣ кѣ крѣдѣнѣцѣ мѣцѣнѣкѣ.

слѣжѣнѣре кѣцѣтѣшѣнѣ, слѣжѣ тѣмѣоре.

слѣжѣспѣжѣнѣтѣрѣж. (?)

чѣ слѣ дѣ фѣнѣре.

чѣ кѣ мѣцѣнѣкѣ пѣтѣре.

лѣмнѣ маслѣнѣшѣнѣ.

маслѣнѣе.

плѣжѣнѣтѣжѣ кѣ ѡу дѣ лѣмнѣ:

маѣжѣрѣжѣ (?) кѣ стѣжѣрѣе.

зѣжѣвѣнѣре.

чѣ зѣжѣнѣ ла лѣнѣжѣ.

зѣжѣжѣскѣ-мѣжѣ.

се зѣжѣнѣ:

меѣжѣнна.

маѣтрѣе слѣжѣнѣ.

(1) Berinda -нѣ-.

(2) Berinda -нѣ-.

(3) Miklosich малѣнѣтрѣжѣ.

(4) Berinda -шѣ-.

(5) Miklosich -шѣсѣ-. Lesquien, *Gramatica*, -шѣшѣ.

(6) Miklosich n'are substantivul și scrie adjectivele маѣдѣлѣ, -лѣнѣжѣ și -лѣнѣжѣ.

(7) Berinda мѣ-мѣ- ѡбѣрѣмѣѣѡцѣмѣсѣлѣ.

мвѣзѣ (1) млѣко:	мѣше лѣпѣ. при ѣ (v. 33).
меншинѣ: (2)	мѣ тѣнѣ де ѣи:
мѣншій: (3)	че (?) мѣн мѣкѣ.
1785 мрѣзенѣ: (4)	мѣ кѣ ѡрѣчюне.
мрѣзѣсть: (5)	ѡрѣчюне.
мрѣтѣвнѣй:	че мѣрѣтѣрю.
р. 150 мрѣтѣй:	че мѣрѣтъ:
мѣскѣ: (6)	мѣшкѣю:
1790 мѣстникѣ: (6) мѣстѣтѣ: (7)	мѣжѣдитѣрю.
мѣстѣ: (6)	мѣжѣндѣ.
мѣстѣ (-тѣ): (8)	мѣстѣ:
мѣчка: медѣдѣнца.	ѡрѣсѣ (l. -сѣсѣ) ѣмо ѣ. (v. 19).
мѣчѣнѣ:	мѣлѣчѣрѣ.
1795 мѣчѣюсѣ:	мѣлѣчѣсѣсѣ-мѣ (?).
мѣчѣ: (9)	сѣсѣсѣ.
мѣжѣ:	мѣжѣ (?).
мѣжѣнѣ:	мѣжѣрѣ.
1800 мѣжѣтъ вѣ ѣчѣ:	мѣжѣсѣ кѣ ѣкѣй
р. 151 мѣздѣ: (10)	плѣтѣ.
мѣздѣвѣздѣтѣ: (10)	дѣтѣтѣрю де плѣтѣ.
мѣзды: (10)	плѣтѣ:
мѣй, мѣѣ: (11)	мѣсѣ.

- (1) Berinda мѣвѣзѣ, Miklosich мѣвѣ.
 (2) Miklosich мѣнѣ.
 (3) Miklosich мѣнѣй.
 (4) Berinda -зѣ.
 (5) Berinda мрѣ.
 (6) Mikl. мѣ-. In Mardarie мѣстникѣ e repejit după articolul următor
 мѣстѣ: мѣжѣндѣ, însă fără traducere.
 (7) Berinda мѣсѣ.
 (8) Mikl. мѣстѣ.
 (9) Mikl. мѣчѣ.
 (10) Berinda мѣз-, Miklosich мѣз-. Berinda apoi scrie мѣздѣвѣз-.
 (11) Berinda мѣнѣ.

мнзѡю: (1)	κλινέσκъ.
1805 млардїе, (мнлосрѣдїе:) ѡѣтрѡ- бѣ (?):	мїлж дѣ лѣ ѣнимж.
млатъ (=мїлостъ):	мїлж.
млатїивн (=милостїивн):	млатїки (=милостїивн).
млатъ (=мїлостъ) ѣмѣн:	ѣнбн мїлж. простѣще (?).
мїлостъ:	пїале дѣ ѡѣе. кожѡ.
1810 милотѣрю (-ѣ):	пїелѣрю. кожокѣрю.
мнмошѣ:	трекѣ
мнмошѣшъ:	пре чѣн трекѣци:
мнмохѣдѣшю:	пре чѣ трекѣтж.
р. 152 мїмо:	прїнїтре. прѣсте. (?)
1815 мїръ:	пѣче.
мїрнѣй:	чѣ кѣ пѣче.
мїровѣнїе:	ѣпжкѣре.
мнчѣнїе (1. мїродокончѣнїе):	ѣшїре дн пѣжѣре (?).
мїротворѣнїе: (2)	фѣчѣре дѣ пѣче.
1820 мїръ:	лѣмѣ.
мїротворѣнїе:	фѣчѣре дѣ лѣмѣ.
мїредрѣже:	цїнтѡрю дѣ лѣмѣ: дрѣкѣ (3)
млѣда:	тїнжрж.
младѣнѣцъ:	кокѡ (,) тїнжрж:
1825 млѣтѣїѣцъ: (4)	чѣ чѣ бѣте кѣ чѣкѣнѣ.
млачѣнїе:	ѣблжтїре:
мнѡгажды:	дѣ мѣте ѡри.
мнѣгами (-гн-):	кѣ мѣлте (?).
р. 153 мнѡгѡгѣлѣнїе (=мнѡгѡгѣлѣ- лѣнїе):	мѣлтж гржїре:

(1) Nu e în Mikl. și Ac.

(2) Nu e în Mikl. și Ac.

(3) Un cuvînt anume corespundător vorbeî дрѣкѣ nu este în Berînda.

(4) Berînda млѣтѣїѣцѣ.

1830	мнѡгоиспытѡніе: (1)	мѡлтѣ испытѣре.
	мнѡгое (1) мнѡбѣтко:	мѡлтѣ мѡцѣмѣ.
	мнѡгойце: (2)	ла мѡте лѡкѣри.
	мнѡгопечѡліе: (1)	мѡтѣ грѣже.
	мнѡгоцѣнный: (1)	че де мѡтъ прѣ.
1835	мнѡгобѣдливый: (1)	че че ѡ мѡте кѣпѣри.
	мнѡгочѡдіе: (3)	мѡцѣмѣ де кѡпѣи.
	множаѣ:	май мѡлтѣ:
	множайше(е):	май мѡ кѡ нѡмѣрѣ.
	множайшій:	че (?) май мѡлтѣ. дѣ дѡтѣ.
1840	множаѣ пѡ: (4)	депѡрте (?) ман мѡ.
	множицею:	де мѡлте ѡри.
	мнѡ: (5)	мн се пѡре.
	мнѡши: (5)	цѣ се пѡре.
p. 154	мнѡтѣм: (5)	ѣ се пѡре.
1845	мнѡбіе: (5)	пѡрѣре.
	мнѡбіа: (5)	привѣри (?).
	мнѣ (Mikl. мѡнѣ):	мѡе.
	могѣтѣство: (6)	мѡрѣ (?).
	мождаліа:	грѡ (?).
1850	мѡже бѣти:	пѡте фѣ.
	мѡзгѣ:	крѣрь.
	мѡва: (7)	глѡчѡвѣж.
	мѡвѡ: (8)	глѡчевѣскѣ.
	мѡбіе: (8)	чѣрѣре солѣре ѡпѡкаре (?).

- (1) Berinda мнѡ-. Miklosich n'are мнѡгоиспытѡніе.
 (2) Cetesce мнѡгѡбѣднѣ ca în Berinda și Miklosich.
 (3) Berinda мнѡгочѡдіе. Mardarie a făcut pe e de la sfârșit din n.
 (4) Adecă пѡче.
 (5) Miklosich мѡнѣ.
 (6) Miklosich -гѣ.
 (7) Berinda мѡлава ѡлѣ мѡлава.
 (8) Berinda мѡл- саѣ мѡл-.

1855 молѣ:	роагж. чѣре.
мѣмѣ: (1)	рѣгж.
мѣмѣтѣ: (1)	роагж-сѣ.
р. 155 мѣмѣ (мѣмѣ-):	фѣмѣверѣ.
мѣмѣ: (1)	чѣю. рѣ. солѣ испрѣвѣсѣ.
1860 монѣсто.	гѣрѣдѣмѣ:
мѣре:	небѣне. (2).
мѣмѣла: лѣмѣ:	кѣмѣла: ѣсхѣ кѣ.
мѣхрѣ: (3)	пѣхрѣ. (?)
мѣшно рѣмѣ: (4)	тѣжѣтѣрю дѣ пѣмѣ (?)
1865 мѣмѣ:	пѣтѣре:
мѣмѣ:	пѣмѣ (?)
мѣмѣ:	ѣмѣсѣ сѣмѣтѣ мѣмѣ.
мѣмѣно:	(кѣ) пѣмѣнѣ.
мѣмѣмѣ:	фѣмѣмѣ.
1870 мѣмѣ:	ѣмѣмѣ.
мѣмѣ:	ѣмѣмѣмѣ. пѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣ:	чѣ ѣмѣмѣмѣ.
р. 156 мѣмѣмѣ:	мѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣ: (5)	мѣмѣмѣ.
1875 мѣмѣмѣ:	ѣмѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣмѣмѣмѣ:	чѣ ѣмѣмѣмѣ лѣ лѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣмѣмѣ:	мѣмѣмѣмѣ (?) кѣмѣмѣмѣ.
мѣмѣмѣмѣ:	чѣ ѣмѣмѣмѣмѣ.

(1) Berinda мол- sau мѣмѣ.

(2) Мѣре cu acest înțeles nu e nici într'o limbă slavică; din contra, în toate însemnăză mare. Berinda a confundat substantivul slavice cu un închipuit vocativ al adjectivului grecesc μῆρος sau μωρός, *nebun* etc.; căci dice мѣре: сѣрѣмѣ, мѣрѣмѣ, дѣмѣмѣ, нѣмѣмѣ..., с: дѣ. Mardarie s'a luat deci după Berinda.

(3) Nu e în Miklosich.

(4) Berinda unesce cuvintele.

(5) Miklosich мѣмѣмѣ.

мѣдрѣствѣйте:	доріѣци. потіѣци. (?)
1880 мѣжескый: (1)	бѣжѣтѣще. дѣла (?) ѡнімж.
мѣжъ: (2)	бѣрѣл.
мѣжедѣлестіе: (2)	внѣжѣе бѣжѣтѣскж.
мѣчнѣтеліе: (3) спеклѣторѣ	мѣчнѣбри.
р. 157 мѣсла: (4)	кѣцѣ. ши сѣлѣтѣ.
1885 мѣшѣль: (5)	пѣрѣтѣ дѣ кѣсѣ. (?)
мѣшѣлоимѣцъ: (5)	лѣкомнѣторю. спрѣ дѣвѣцѣ (?).
мѣшѣлоимство: (6)	дѣбѣдѣ дѣ рѣшіне.
мѣшѣлю (7) (мш-):	стрѣгѣ (?).
мѣшѣніе (мш-):	нѣбѣнѣдѣре.
1890 мѣскъ: (8)	мѣшкѣю. кѣтѣж.
мѣтѣрю (-ж):	мѣтѣрнѣкѣ.
мѣтоимѣцъ:	лѣтѣторю дѣ мѣтѣж.
мѣшѣца:	сѣсѣвѣра (?).
мѣднѣца:	бѣни мѣрѣци (maî bine banî mărunţi) дѣ дѣрамж.
1895 мѣднѣлічѣ:	кѣ фѣлѣ дѣ дѣрамж.
[ѡбѣчѣдѣй ѣсте дѣ мѣте ѡри ѡ кѣмѣ прѣ кѣрѣлѣ нѣ цѣе ѡ-нѣ фѣи рѣшіне] фѣрѣж дѣ рѣшіне. (9)	
р. 158 мѣднѣный кѣзнѣ:	фѣлѣ дѣ дѣрамж. кѣлѣдѣжѣрѣю.
мѣлѣ:	бѣрѣ (?).
мѣрѣло, бѣлѣ. (10)	кѣпѣжѣ.

- (1) Cetesce -ки са în Berînda; Miklosich мѣжескы.
 (2) Miklosich мѣж-.
 (3) Nu e astă formă în Miklosich.
 (4) Berînda are trei articule asupra acestui cuvînt.
 (5) Berînda мш-.
 (6) Berînda -ѣ-.
 (7) Nu e în Mikl. şi Ac.
 (8) Miklosich мѣж-.
 (9) Parentesele şi virgula nu-s în Mardarie; eu le-am pus, ca şi Berînda, pentru claritatea sensului.
 (10) Berînda вѣлѣ.

	мѣрѣ:	къ мѣсѣрѣ. ѿ вѣрѣме сѣй.
1900	мѣры землѣ:	фѣлѣчи дѣ пѣмѣ.
	мѣра:	мѣсѣра.
	мѣ. мѣне:	прѣ мѣне.
	мѣгкѣй (-ѣй):	чѣ моѣле.
	мѣккѣй:	чѣ слѣбѣ.
1905	мѣтѣжѣ:	ва глѣчѣвѣ.
	мѣтѣвѣ:	нѣмѣ.
	мѣтенѣ:	ѿвѣлѣнѣрѣ. вѣ.
	мѣтѣннѣ:	ѿвѣлѣнѣтѣрѣ.
	мѣтѣсѣ:	ѿвѣлѣсѣсѣ-мѣ. тѣмѣ-мѣ.
1910	*мамѣна:	ѣвѣцѣв. (1)
р. 159	*мѣнѣдрагѣра: (2)	гѣгѣтѣжѣ (?).
	*мѣранѣдѣ:	пѣжѣ ва вѣнѣ дѣмѣнѣ нѣтѣрѣ. (?)
	*мѣнѣропѣлѣ:	мѣмѣ четѣцѣлѣ.
	*мѣнѣропѣлѣ:	мѣ мѣрѣ прѣспрѣ ѣпкѣпѣ (1. -опѣ)
1915	*мѣнѣсѣ:	ѣкѣлѣ (?).
	*мѣсѣнскѣй: (3)	кѣтѣжѣрѣцѣ.
	*мѣрѣ:	мѣрѣ.
	*мѣрѣтѣ: мѣрѣсѣна: (4)	ѣсѣ ѣ тѣмѣжѣнѣ ѣсѣ (?). (5)
	*мѣхрѣма. мѣхѣвѣ:	мѣхрѣма.

(H).

1920	Набѣлѣдѣ. (: сѣбѣлѣдѣ, назрѣ.	пѣзѣцѣв.
р. 161	Навѣлѣдѣннѣ:	ѿвѣрѣжѣнѣтѣрѣ (?). клѣвѣтѣнѣтѣрѣ.
	Навѣлѣдѣннѣ:	клѣвѣтѣтѣрѣ мѣзѣвѣнѣка.

- (1) Berinda scrie мамѣна și citează мѣсѣ ѣ д (1. vers. 13).
 (2) Cetesce мѣнѣ- și la românesce гѣтѣжѣ.
 (3) Cetesce мѣсѣнскѣй ca în Berinda sau мѣсѣнскѣй ca în Miklosich.
 (4) Berinda Мѣрѣтѣ, и мѣрѣсѣна.
 (5) Cetesce ѣсѣ ѣ тѣмѣжѣнѣ ѣсѣ.

	НАВАЖДАЮ:		Ж ѠВРѠЖѠСЬ (?). ВЪДѠСЬ.
	НАВАЖЕНІЕ:		ѠВРѠЖЕНІЕ (?). ВЪДІЕ.
1925	НАВѠКША:		ДВПРНІСВРЖ.
	НАВѠКО: ѠВѠКО:		ДВПРНІШЬ.
	НАВѠКШЕ:		ДВПРНІНЬ. КВНОСКЖ (?).
	НАВѠКНѠТИ:		Ѡ ДВПРНІДВ: Ѡ КВНОЩЕ (?).
	НАВѠКНѠКШІ:		(Ч)Е ЧАШ ДВПРНІСЬ.
1930	НАВѠЦАЮ:		ДВПРНІНЬ. ѠВѠЦШ-МЖ.
	НАВѠКІЙ:		ЧЕ ДВПРНІСЬ: ѠПРЕШНА (?).
	НАВѠТ:		ПІЗМА (?): ХИКАЕНІЕ. ПЖРЖЕ.
			МЪЗАВІРІЕ ѠВНТАРЕ (?).
р.162	НАВѠТЛІКШІ:		ЧЕ ХИКАЕНЬ.
	НАВѠТНИ:		ХИКАЕНЬ. ПІЗМАШЬ (?).
			ѠШВАЖТѠРЮ.
1935	НАВѠТОВА:		Ж ѠВРѠЖЕНТАШ (?). ПЖРЖТАШ.
	НАВѠТОВАНІЕ:		ХИКАЕНІЕ. ПІМА (?).
	НАГН:		ГѠЛНАШ.
	НАГЛОСТИ: (1)		ЮЦІМЕ. НЕ ѠФРЖНДРЕ (?).
	НАГЛЫЙ:		ЧЕ ЮТЕ. ЧЕ ГРАБНИКШ.
1940	НАДѠВРИМА: (2)		ПРАГЪ ДЕСѠПРА ШІЕ.
	НАДЪ:		СПРЕ:
	НАДѠВЕТСА:		НАДѠЖУЖЩЕ-СЕ (І. -ѠЩЕ-).
	НАДѠЛАТѠЛІНІ:		ФЖРЖ СОКОТИЦЖ. ФЖРЖ ГРНІЖЕ.
	НАПНСАНІЕ:		ТИЛА КАРѠ ДЕСѠПРА. ТІТШ.
1945	НАСТОЮ:		ПЪЗЕСЬ: СОКОТЕСЬ. (?).
р.163	НАДЕНО:		ДѠ ДЕРѠПТА: СПРЕ (І. СПРЕ Д-).
	НАДЫМАНІЕ:		ѠГЖФДРЕ.

(1) Mikl. și Ac. -та.

(2) Berinda -м.

надрáгн: (1)	нждрáгн: н̑сх̑б̑: к̑н̑.
наѣд́инѣ (2):	дѣ ѡсѣбн:
1950 назидáти:	ѧ зид̑н̑.
назирáнїѣ:	кѣѣтáре п̑ж̑н̑ре.
назнáменовъѣ: (3)	семиѣзѣ.
на́мно:	н̑ѣмь:
наказовáше:	ѧвѣц̑ж̑. ѧц̑елѣц̑н̑. (?)
1955 наказáнїѣ:	ѧвѣц̑ж̑т̑б̑р̑ж̑. четáре. ѧдѣмнáре.
наказáте:	ѧвѣц̑ж̑т̑б̑рю.
наказýю: (4)	ѧвѣц̑. чѣрт̑.
нако́нчѣвáете: (5)	сфр̑ш̑н̑ци н̑спр̑ж̑н̑ци.
р.164 накинóвѣнїѣ: ма́нїѣ:	ѧмблнцáре.
1960 на́йпáче (на́-):	мá вр̑т̑б̑: мá к̑ѣр̑ѣн̑д̑.
на́йб̑ш̑й:	чѣ ма́н̑ б̑н̑.
налагáти на́ложѣнїѣ (-їа):	ѧ п̑н̑ѣ ѧд̑аѡ (?)
на́лѣж̑й:	чѣ ѧд̑ж̑ѡсѣт̑б̑рю (?)
на́лѣж̑ати:	ѧ л̑ж̑н̑ (?)
1965 на́лѣж̑нїѣ:	нѣко́нцѣ.
на́лѣж̑:	ѧпл̑̑ (?) : ѧд̑аѡ (?) . нѣко́ѣк̑.
на́лѣж̑нїѣ:	ѧко́рдáре.
на́лѣж̑áте:	ѧко́рд̑ж̑т̑б̑рю.
на́лѣж̑áю:	ѧко́рд̑ѣз̑.
1970 на́лѣж̑:	ѧко́рд̑ѣзѣ.
на ма́лѣ (нама́лѣ): (6)	ѧ п̑ц̑н̑н̑.
на мн̑́ѡвѣ: (6)	ѧ мо́у̑л̑т̑.
на́мѣрѣнїѣ:	цѣх̑з̑л̑.
р.165 на́мѣстн̑н̑:	чѣ дѣ л̑б̑к̑.

(1) Miklosich -гн̑.

(2) Miklosich separá.

(3) Berinda назнáменовъѣ.

(4) Berinda -кл̑.

(5) Miklosich -ч̑.

(6) Miklosich scrie vorbele despărțit, Ac. însă unit.

1975	нѣнь, (:) нѣного:	^н спре дѣсѣль.
	нѣпасть:	нѣпѣств.
	нѣпастѣю:	нѣпѣствѣскъ:
	нѣпослѣдокъ:	^т ла сѣрѣшн.
	нѣпрѣнь:	ѣпѣньсѣ. ѣпѣрѣть.
1980	нѣпраснѣнь:	грѣбннкъ. ѣте.
	нѣпрѣсно:	дѣ прѣпж. дѣ нѣпрѣснж.
	нѣпрѣснѣнь:	^л чѣ ѣте. нѣпрѣснн.
	нѣпѣтѣ:	пропѣтѣлж (?).
	нѣчѣло: (1)	ѣчѣпжѣра.
1985	нѣпыщѣнѣ:	^м ѣгѣѣѣрѣ.
	нѣпыщѣюсѣ:	^м ѣгѣѣѣс-мж.
	нѣрѣчѣнь: (2)	^ѣ кѣмѣть. зѣ
	нѣрѣчѣнѣ:	кѣмѣрѣ зѣчѣрѣ.
p. 166	нѣрицѣнѣ:	кѣмѣрѣ.
1990	нѣрицѣю:	кѣмѣ.
	нѣрѣдь:	^л нжрѣ.
	нѣрѣдовѣдѣть:	^ѣ пѣтжѣторю дѣ нжрѣдь. дѣмнѣ:
	нѣрѣчѣтънѣ:	^л чѣ ѣлѣс' (,) нжрѣчн (?).
	нѣсѣлѣ: (3)	^н снѣлѣрѣ мѣчѣрѣ (?).
1995	нѣснѣловѣнѣ:	^ж т ѣ (=тѣжѣ, адеѣ асѣѣѣѣѣ).
	нѣсѣлѣ сѣтѣѣѣрѣшн: (4)	^ѣ сж (?) ѣѣ (5) сѣлж.

(1) Punerea acestui cuvânt aici se poate explica prin întorcerea a două foi de odată la prescris. Greșeala trebuie să fi fost observată după scrierea articolului, care se află și la locul cuvenit.

(2) Berinda -чѣ.

(3) În Mardarie acest articol e scris de-asupra paginei cu litere mai mici. El uitase la prescris traducerea lui нѣрѣчѣтънѣ și pe нѣсѣлѣ, pând în dreptul celui întâiу тѣлмѣѣѣѣѣ celui de-al doilea, адеѣ снѣлѣрѣ. мѣчѣрѣ, cari acum se vѣд șterse cu o linie și de-asupra cărora s'a scris traducerea lui нѣрѣчѣтънѣ.

(4) Berinda -рѣ.

(5) -ѣ îndreptat în loc de -ж șters.

насла ^х днса: (1)	мж ѿдѣлчю.
насла ^а жѣнїе:	ѿдѣлчїре.
насла ^а бдїе:	мошїе:
2000 насла ^а бдникъ:	мошїнь.
насла ^а бжю:	мошинѣскъ.
наствг ^а вм:	чїзмв. кжцїни.
наста ^а вни: наста ^а бтв	ѿдѣнжторю (?).
p.167 наста ^а влю:	ѿдѣмнь (?).
2005 наста ^а бтвство:	мжрїе. старе ѿнаїнте.
насто ^ж жцее: (2)	ча ^м стж дѣ жс. (3)
насто ^ж ю:	(<i>sînt aprópe saũ de fațã</i>).
насы ^ж щю:	сатѣрь.
насы ^ж щѣнїе:	сжтѣраре.
2010 натрї ^ж нѣнїа: (4)	кжнѣнж дѣ кнрїнцѣ.
наѣ ^ж щю:	ѿкнтѣзъ. ѿдѣмнь.
нах ^ж одалї:	чѣ ва сѣ фїе: чѣ дѣ мжнѣ.
нач ^ж а ^ж хъ. над ^ж ѣжс. (5)	чѣ чѣ ва сѣ фїе.
нач ^ж ало:	а трѣ нждѣжѣ.
2015 нача ^ж ловодїтѣ:	ѿчѣпжтѣра.
нач ^ж а ^ж нникъ:	ма ѿнаїте (?) пѣтжторю.
p.168 нача ^ж стѣвїмї:	ма маре ѿчѣпжторю. дѣмнь.
нача ^ж стѣовѣти:	чѣ чѣ кнрїжцѣ (l. -ѣцѣ).
нача ^ж ство:	а кнрїн.
	кнрїре. дѣмїе.

(1) Berinda -лї-.

(2) Berinda -ѣцѣе.

(3) Saũ *de fațã*.

(4) Ar pute cine-vã crede cã e plural, dar nu e decãt o greșelã inconștientã de articulare romãnescã a unui substantiv slavon de genul neutru. Berinda -їе.

(5) Berinda нѣдѣжс.

- (1) Nu e în Miklosich.
- (2) Berinda -чет-.
- (3) Berinda scrie numai cu accentul ultim.
- (4) Adecă двойственного числа, *de numărul dual*. Aceste două vorbe nu-s în Berinda.
- (5) Berinda наААА: ғ. Mardarie la prescriș, se vede, a creșut că are a face cu numărul 30.
- (6) Berinda небергъ, Mikl. -рѣ-.
- (7) Mikl. -рѣ-.
- (8) Berinda -рж-.
- (9) Berinda -ѣ. Mikl. -жаА.
- (10) Mikl. -жаАс-.

2040	невѣ ^ѣ стни: (,) чрѣ ^ѣ то (1)	челарю. кзмарл.
	лѣ ^ж ница.	
	невѣ ^ѣ гла:	прѣ ^ѣ сть.
p. 170	невѣ ^ѣ дѣ ^ѣ нїе: (2) ѣ	нѣ ^ѣ щїице. нѣ ^ѣ целѣ ^ѣ цѣ ^ѣ рѣ.
	невѣ ^ѣ здржѣ ^ѣ нїе:	нѣ ^ѣ цинѣ ^ѣ рѣ. нѣ ^ѣ ажнѣ ^ѣ рѣ (?).
	невѣ ^ѣ зможно:	нѣ ^ѣ е пѣ ^ѣ тїице.
2045	нѣ ^ѣ ган:	кзнѣ ^ѣ дѣ ^ѣ . дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ дрѣ ^ѣ чѣ ^ѣ (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ нїе:	нѣ ^ѣ . ѣ ^ѣ гжѣ ^ѣ дѣ ^ѣ рѣ (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ те:	нѣ ^ѣ . ѣ ^ѣ гжѣ ^ѣ дѣ ^ѣ тѣ ^ѣ рѣ (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ ша:	нѣ ^ѣ (3) ѣ ^ѣ гжѣ ^ѣ дѣ ^ѣ рѣ (1. -рж) (?).
	нѣ ^ѣ годѣ ^ѣ ю:	нѣ ^ѣ лѣ ^ѣ пѣ ^ѣ жѣ ^ѣ .
2050	нѣ ^ѣ (дѣ ^ѣ)вѣ ^ѣ дѣ ^ѣ мѣ ^ѣ :	нѣ ^ѣ ѣ ^ѣ гжѣ ^ѣ дѣ ^ѣ бѣ ^ѣ скѣ ^ѣ (?):
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ стѣ ^ѣ то: (4)	чѣ ^ѣ лѣ ^ѣ нѣ ^ѣ щїѣ ^ѣ те (?).
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ стѣ ^ѣ тѣ ^ѣ нѣ ^ѣ : (5) лншѣ ^ѣ -	чѣ ^ѣ лѣ ^ѣ дѣ ^ѣ скѣ ^ѣ нѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ нѣ ^ѣ):	лншѣ ^ѣ нѣ ^ѣ ажѣ ^ѣ цѣ ^ѣ рѣ.
p. 171	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ мѣ ^ѣ ѣ ^ѣ тисѣ ^ѣ :	чѣ ^ѣ лншѣ ^ѣ тѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ мѣ ^ѣ ѣ ^ѣ юсѣ ^ѣ :	ѡ ^ѣ нѣ ^ѣ сѣ ^ѣ прнчѣ ^ѣ пѣ ^ѣ .
2055	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ мѣ ^ѣ ѣ ^ѣ нѣ ^ѣ : (6)	нѣ ^ѣ мѣ ^ѣ прнчѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ мѣ ^ѣ сѣ ^ѣ лѣ ^ѣ мѣ ^ѣ (= -мѣ ^ѣ):	нѣ ^ѣ прнчѣ ^ѣ пѣ ^ѣ рѣ.
		чѣ ^ѣ нѣ ^ѣ кѣ ^ѣ цѣ ^ѣ стѣ ^ѣ . кѣ ^ѣ рѣ ^ѣ лѣ ^ѣ нѣ ^ѣ ѡ ^ѣ
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ гѣ ^ѣ : (7)	ѡ ^ѣ жѣ ^ѣ нѣ ^ѣ сѣ ^ѣ кѣ ^ѣ кѣ ^ѣ цѣ ^ѣ стѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ гѣ ^ѣ ѡ ^ѣ нѣ ^ѣ : (7)	нѣ ^ѣ пѣ ^ѣ тїицѣ ^ѣ , кѣ ^ѣ ѡ ^ѣ лѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ ѡ ^ѣ щїѣ ^ѣ (= -ѣ ^ѣ гѣ ^ѣ ю-): (7)	кѣ ^ѣ ѡ ^ѣ лѣ ^ѣ рѣ.
2060	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ гѣ ^ѣ ю: (7)	чѣ ^ѣ бѣ ^ѣ ѡ ^ѣ нѣ ^ѣ ѣ ^ѣ . чѣ ^ѣ слѣ ^ѣ .
	нѣ ^ѣ дѣ ^ѣ жнѣ ^ѣ : (7)	бѣ ^ѣ ѡ ^ѣ лѣ ^ѣ скѣ ^ѣ .
		чѣ ^ѣ бѣ ^ѣ ѡ ^ѣ нѣ ^ѣ ѣ ^ѣ .

(1) Cetesce -ѣ^ѣгѣ^ѣ: ca în Berinda.(2) Berinda -ѣ^ѣ.(3) ѡ^ѣ е făcut din ѡ^ѣ.(4) Miklosich -тѣ^ѣжѣ^ѣ.(5) Miklosich -тѣ^ѣжѣ^ѣ.(6) Miklosich și cele-lalte dicționare nu-l аѡ^ѣ.(7) Miklosich -ѣ^ѣжѣ^ѣ.

независтное:	непимлѣтѣ. бѣдѣнѣ. (?)
неже (,) нежелн:	дѣжѣ.
не замѣдѣ:	нѣ пестѣ.
2065 не злѣе:	нержѣтѣ.
+ неэлебѣлѣ: (1)	неклѣтѣтѣ
p.172 неэлебѣлѣ:	фѣрѣ рѣтѣтѣ.
неискусенѣ:	неискусѣ. нещѣ.
неискуство: (2)	недѣлѣрѣтѣ (?).
2070 неискуствоу: неискуствоу.	пре чѣ некѣтѣтѣ.
неискуствоу, ѣ неиску-	чѣ неискутѣтѣ дѣ бѣлѣ.
сомѣлѣ: (3)	фѣрѣ щѣнѣ.
неискусенѣ:	чѣ неѣ. чѣ негрѣ.
неискуствоу: (4)	чѣ неѣмѣтѣ (maī bine неѣмѣ-
неискуствоу:	рѣтѣ).
2075 неискуствоу: (5)	недѣрѣтѣтѣ.
неискуствоу: (6)	тѣрѣлѣ неѣтокѣ.
неискуствоу: (6)	неѣцѣлѣгѣтѣрѣ.
p.173 неискуствоу: (7)	неѣцѣлѣгѣтѣ. тѣрѣлѣ.
неискуствоу: (7)	тѣрѣлѣ. неѣнѣскѣ.
2080 неискуствоу:	неѣнѣщѣ.
неискуствоу: (8)	чѣ неѣмѣрѣ.
неискуствоу:	нетрѣфѣщѣ.
неискуствоу:	дѣ нетрѣлѣлѣ. дѣ неѣолѣ.

(1) Mikl. și Aș. -зм.

(2) Nu e în cele-lalte dicționare consultate.

(3) Berinda -мѣ.

(4) Berinda scrie -рѣчѣ.

(5) Berinda -ѣ.

(6) Berinda -ѣ.

(7) Berinda -ѣ.

(8) Cetesce -зо са în Berinda. Mikl. некуствоу.

неключи́маго: непотрѣ́наго.	пре че де нестрѣ́аѣ.
некрѣ́токъ:	неблѣ́ждь.
2085 нево́кроше: (1)	не-ѣблѣ́жнѣи́тъ.
некрѣ́мъ: (2)	дѣ́чѣа(нѣ), ма́ мѣ́а́тъ нѣ
(небѣ́стный):	че не-ѣшвѣ́а́тъ (1. -лѣ́торю).
немоу́(ю)щѣ́и: (3)	гжнѣ́аѣ.
немо́щъ (нѣ-):	непѣ́тѣи́цѣ.
2090 немо́щѣ: (4)	непѣ́тѣи́чѣ.
немо́щѣствѣ́ю:	слѣ́бѣ́скъ. нѣ пѣ́. (?)
p.174 ненадѣ́бный:	че фѣ́рж трѣ́аѣ.
нена́сѣ́тъ: (5)	несѣ́а́ѣ.
нена́ча́ема:	ча неа́щептѣ́а́тъ, ча прѣ́ слѣ́-
	кѣ́тъ (?).
2095 нена́ча́емый:	че неа́щептѣ́а́. че чю́а́тъ (?).
нена́ча́а́но:	прѣ́ств неа́дѣ́ждѣ.
нена́ча́емоу́:	невне́дѣ́жѣ́тъ. неа́щептѣ́а́тъ.
неу́вѣ́ннѣ́юсѣ́:	нѣ мѣ́ сѣ́ѣ́скъ.
непоу́вѣ́нѣ́:	невне́новѣ́а́ре. фѣ́рж кѣ́знѣ́. (?)
2100 непоу́вѣ́ноу́: нево́ро́бноу́: (6)	невне́новѣ́а́тъ.
непоу́вѣ́ннѣ́юсѣ́: (7)	нѣ мѣ́ плѣ́къ.
p.175 непоко́рѣ́мый:	че несѣ́пѣ́. неплѣ́кѣ́.
непоко́рѣ́нѣ́:	неплѣ́кѣ́ре. ѣ́протѣ́вѣ́ре.
неплѣ́ды:	непло́дѣ́тоа́ре.
2105 нево́ро́бный: (8)	че невне́новѣ́а́тъ.

(1) In Berinda acest cuvînt face parte din articolul precedent.

(2) Berinda -мѣ.

(3) Cele-lalte dicționare slavice consultate n'au acest cuvînt, dar tul-pina lui se află în leşesce şi malorusesce.

(4) Berinda немоущаиѣ, însă ѣ trebuie să fie pus din greşelă.

(5) Berinda не-.

(6) Berinda -речѣнное.

(7) Nu e în cele-lalte dicționare.

(8) Berinda -чѣнѣ.

непошѣствѣ:	незмитѣрѣ. нестрикарѣ. (?)
непрáвдa.	недервѣгáтѣ.
неправдѣю:	фá фжрж деретáтѣ.
	стрѣбѣзъ (?).
непрáзднѣ нѣкаа:	ѡ зѣбáвж (?) ѡáрѣ чѣ.
2110 непостижимый: недости- гнѣный.	чѣ неáжѣнсь.
непостоáнный: (1)	чѣ нестжтѣ.
непоборѣмый: (2)	чѣ небирѣй.
непрѣлѣстный: (3)	чѣ не.ѣшелá.
непрѣлѣжный: (4)	чѣ нескнеá.
2115 + непренемагáй:	нѣ фн неѣзгѣтѣрѣ ѣ сáмж (?)
p.176 непрпѣный: (5)	чѣ неáмнезѣвѣскъ. некѣвѣѡ.
неприкосновѣнный:	чѣ неáтѣсь.
непримирѣнный:	чѣ чѣ нѣ цѣне пáчѣ. (6)
непрѣстѣе:	неáпропáть.
2120 нещѣвá:	нѣ сѣ пжрѣ. сокотѣ.
нещѣвáнѣ:	пжрѣрѣ.
нещѣю:	ми сѣ пáрѣ. сокотѣск'.
нещѣвáнѣ:	кѣ пжрѣрѣ. кѣ ѣжáрѣ дѣ вѣнж.
нерадѣнѣ:	негрѣжѣрѣ.
2125 нерадѣнѣ:	негрѣжѣлѣнѣ.
неражѣ: (7)	нѣ (8) грѣжѣскъ.

(1) Berinda -оáн-.

(2) Berinda непрѣк-.

(3) Berinda -релѣс-.

(4) Berinda -рел-.

(5) Berinda -рѣподок-.

(6) Înaintea acestei vorbe Mardarie scrisese пáчѣ неáпропáть, dar în urmă le-a ras, scriind din nou пáчѣ. Cuvîntul al doilea eră partea românească din articolul următor.

(7) Mikl. -жáж.

(8) s e făcut din ѣ.

неразѣмѣ:	не.ѣцелѣцере.
p.177 нераз(н)ственнаа: (1)	чл млочѣе (?).
нераз(н)ствѣе:	негрнжѣе (?).
2130 неразнственно:	несокотѣтъ (?).
неразѣмнѣ:	чѣ не.ѣцелѣпци.
нерасмотрѣнно: (2)	(кѣ) несокотѣце.
не ревнѣй: не задрн (3)	нѣ ревнѣ:
(1. -задрн)	
несѣтъ: (4)	трѣпѣще. по.дрѣтъ.
2135 неслѣдствѣ:	ф.жр.ж дѣлѣцѣ. (5)
несвѣршѣнство:	дѣ не.свѣршѣн. (6)
несмыслѣ:	не.кнѣнѣ. не.бѣ.
нестрѣбнѣ;	не.токмѣлѣ.
несѣщѣй:	чѣ чѣ нѣ в.
2140 не.сѣкомѣй: (7)	чѣ не.тѣйтѣ.
не.тѣнѣе: (8)	не.пѣтрѣзѣе не.стрѣкѣе.
не.тѣннѣй: (8)	чѣ не.пѣтрѣ не.стрѣкѣ.
p.178 не.тѣчѣю: (9) не.тѣчѣю.	нѣ нѣман.
не.тѣлѣ:	чѣ ле.ннѣкѣ: прн: ѣѣ
2145 не.тѣжѣстнѣ:	ф.жр.ж грѣвѣтѣ.
не ѣ:	ѣ.кѣ нѣ.

(1) Cetesce -разн-. Se vede că accentul, pus întâi de Mardarie pe *ра*, din repleglune la preșcris s'a înlocuit cu *р* suprapus sub influența românescului *rar*. Ao. pune accentul pe *ра* atât în acest cuvânt cât și în cele două următoare. Berinda неразнствѣннаа.

(2) Berinda -нн.

(3) Mardarie a scris не.задрн în urma traducerii; se vede însă că mai târziu, căci literele sînt mai mici și mai subțiri. Nici Berinda nu separă pe *не* la amîndouă cuvintele.

(4) Berinda scrie mai bine не.сѣтъ: чернѣтъ, cum cere și alfabetul.

(5) Mai bine *lipsă de dulceté*.

(6) Cetesce *nesăvrășit* sau mai bine *nesăvrășire* fără *de*. Berinda -верш-.

(7) Berinda -ѣ-.

(8) Berinda -лѣн-.

(9) Berinda -тѣч-, Mikl. тѣчѣ.

Digitized by Google

2170 ннѣрѣѣъ: (1)	стрѣмѣна. цѣрѣмѣре. (?)
ннѣвѣдо: (2)	плѣкаю (?):
ннѣврѣжѣ: (3)	жѣ дрѣмѣка.
ннѣлагѣю:	жѣ дрѣмѣкъ. сѣрѣѣ.
ннѣлѣжѣ: (4)	жѣ зѣкъ.
2175 ннѣзъ:	жѣ.
ннѣложѣтъ:	сѣрѣпѣжѣторѣю.
ннѣкакоже:	ннѣче кѣ.
ннѣсплѣжно: (5)	(кѣ) тѣрѣре прѣ жѣ.
ннѣкнѣща (6) ѡ сѣѣтъ (7)	дрѣмѣ чѣла чѣ рѣдѣще сѣмѣѣ.
ннѣла:	сѣмѣрѣдрѣжѣ. лѣ (= Levitic), кѣ.
2180 ннѣмѣла:	ннѣче пѣцѣ.
р.181 ннѣмѣ. собою.	кѣ снѣне (?).
ннѣтъ: (8)	дрѣмѣ.
ннѣспадѣѣмѣ:	жѣ кѣдѣмѣ.
ннѣчѣти:	ѣ сѣ плѣка.
2185 ннѣчѣ:	плѣкѣ-мѣ.
ннѣчѣѣже:	ннѣмѣка.
ннѣцѣтъ:	сѣрѣжѣѣ.
ннѣцѣѣѣ:	чѣ сѣрѣкъ.
ннѣцѣѣн:	чѣн сѣрѣчн.
2190 ннѣцѣѣю:	нѣ мѣ дрѣмѣѣѣ (л. -ѣѣ).

(1) Cetesce -гѣ ca în Berinda și Ac. în Mikl. nu e.

(2) Berinda -ѣтѣсѣм, care e pers. a doua plural a aoristului al doilea compus reflexiv, Mardarie însă o schimbă în întâia sing. și omise pronumele.

(3) Berinda -врѣжѣнн.

(4) Cetesce ннѣ- ca în Berinda etc.

(5) Berinda -ѡ.

(6) Berinda -ла.

(7) Berinda сѣѣтъ.

(8) Berinda ннѣтъ, Mikl. ннѣтъ.

- (1) Berinda -*реш-*.
- (2) Berinda *непомѣсачис*.
- (3) Berinda -*и-*.
- (4) Berinda *нѣ-*
ѣ.
- (5) Berinda *изпр*, adică *изпрѣца întrebare*.
- (6) Adică *повелѣнис poruncă*.
- (7) Berinda *нел-*.
- (8) « final e făcut din *и*, sau pôte a vrut să serie -*и* cu un singur semn, uind două puncte pe primul picior al lui «.

- (1) Nu e în cele-lalte dicționare.
- (2) Nu e în Miklosich.
- (3) Berinda *рк.*
- (4) Berinda *мкгю.*
- (5) Berinda *непреткновеннw.*
- (6) *де-е-тăіат* cu roșu.
- (7) Berinda *мтккй.*

ча бѣхъ ро́дѣ ши тѣрѣ ѡжѣтѣ-
то́рѣ. сѣѣ, ѡде́мнѣ то́рѣ.
сѣѣ, по́ваѣѣ. (?)

†тро фѣрв. †трѣна. (?)

мѣгáрю сѣлѣтвѣхъ.

ѡте ѡ фѣѡрѡ деспре кѡпѣ кѡ
ѡмѡ. ѡрѡ деспре пѣчѡдрѡ кѡ
мѡгѡрю.

стѣркѣ (?): Ѡсѣ^а (l. левѣ^т). Ѡи.
(netradus).

(netradus).

бргань. днкис :

ПЛЖК^Т Л^З Д^МН^МСЗ^МС^М (?).

(II).

πάγ'εβλ. περίρε.

ΚΣΔΕΜΛ.

ΚΣΔ ΈΡΘ.

пáжнше.

٥٠٨

मि०

Ѣрж мж новскъ.

Ф446 ПАКОСТВ.

ΠΡΟΣΤΗΤΟΡΟ.

пáкостъ.

ПЖКОСТЁСКЪ.

[illegible]

ТНННОВ (?). сдѣ КЖДЖОУШЕ.

БЛН.

(1) Berinda -ρί-, grecesce ὁδηγήτρια.

(2) Berinda scrie cuvintele despărțit și numai ultima parte cu accent.

(3) După cei mai mulți lexicografi *onyx* e un fel de *agat*. Meylan crede că e un fel de *scoică*, care, ardând, răspândiă un miros foarte plăcut. Asemenea scoică se mai află în Marea Rosie.

(4) Dacă substantivul slav e plural, trebuia să traducă prin *pacosti*.

(5) Berînda numai cu accentul ultim.

p. 191 пѧпа :

пѧп(п)а :

2275 парѣнїе :

парѣ^т (пѧ-) :

перѣ (1. парю) :

пѧредокъ : (1)

пѧрѣскъ :

2280 пѧства :

пѧствѣнна :

пѧстѣрь : пѧстѣхъ :

пѧче :

пѧче сѧлы :

2285 пѧлѣсый : (2)

p. 192

пѧкъ :

пѧкло :

пѧкъсѧ :

пѧпѣль :

2290 пѧрїе :

пѧрѧнѧтъ :

пѧрѧ^т бѣти вѣжѣсѧ^апѧвѣорѣнна^а :

пѧвѣѣ : (4)

2295 пѧвѣство : (5)

пѧхѣтъ :

пѧхѣтъ :

пѧрїнѣте. пѧрїѣте ѧ мѣцѣ пѧ-
рїицѣ. пѧтрїѧрхѣ ѧлѣѧдрїѣи
сѧ кїѧмѧ пѧпа.

бѣкѧцѣлѣ копѧлѧрѣцѣ. (?)

зѣѣрѧре.

зѣѣрѧж. ѧтѣ^{а а}

зѣѣрь.

стѧлѧпѧре дѣ ѣѣ ѧнѣ.

сѧѣ ѧгѣрїдѣ. ѣзѣ. глѧ. нї.

вѣнѣсла (1. вѣтрїлла).

тѣрѣма.

тѣрѣмѧ. пѧшѣнѣ.

пѧстѣбѣрю.

мѧи вѣртѣ. прѣстѣ.

прѣстѣ пѣтѣре.

чѣ пѧжѣицѣ.

догѣртѣѧлѧ.

сѧѣѧла : сѧѣ фѣѣѣ нестѣѣ.

грїжѣскѣ-мѧ.

чѣнѣша. (3)

пѧнѣ.

ѧпѣнѧтъ. чѣ кѣ пѣнѣ мѣѧѣте.

ѧ пѧре кѣ сѣ ѧрѣпѧтъ^{м нт}

чѧ нѧскѣтъѧ ѧтѣю.

мѧи ѧтѣю.

нѧѣѣѣѣѣ ѧтѣю.

дѣѣѣѣѣ.

цѣрѣѧѧѧ.

(1) Miklosich -ѧѧ.

(2) Nu e în Miklosich.

(3) a din e.

(4) Berinda прѧѧ.

(5) Miklosich -ѧѧѧ.

р.193 перѣнь: (1) грѣмь:	тѣньть (mai bine <i>trăsneli</i> , <i>fulgeru</i>).
пестри́нѣ:	ѣпнстритѣра де кѣсетѣрж.
2300 пѣтѣль (пѣ-), ѣль, пѣтла:	чепрѣзл.
печаловѣнѣ:	грнжѣре кѣ скрѣжж.
печѣленѣ:	ѣгрнжѣ.
печѣль:	грнжѣ.
печѣлью (-лъ-):	пѣртѣ грнжѣ. л скрѣжж.
2305 пещрѣнѣ:	ѣпнстрѣре.
пнлюкъ:	кѣл: ѣрѣ, ѣ (с: з).
пѣра:	тѣйстра. (2)
пѣргѣ:	тѣрѣнь.
пѣрь:	ѣспжѣцѣ.
2310 пирѣтель:	ѣспжтжтѣрю.
р.194 пирѣвѣнѣ:	ѣспжтѣре. дѣцѣре (=дѣцѣре)(?).
пирѣшѣство:	ѣспжѣцѣ:
пирѣнѣ: (3)	дѣспѣцн.
писѣло:	токмѣла де скрнсоѣре.
2315 писѣрь: (4)	кондѣю. ѣѣре, ѣ.
пѣсмо:	слѣвж: кѣмѣ в. л б в ѣ прѣ. (?)
пнтѣнѣ:	хржнѣре.
питѣтѣница: (5)	хржнитѣрѣ (6).
питѣмѣцѣ:	домѣствѣкѣ (?).
2320 пѣща:	хрѣна.
пнщѣль:	флѣерь.
пѣннѣ (-нѣ-): пѣнница(пѣн-):	вѣцѣкѣ.
плѣднѣ: полѣдѣнѣ:	ѣмѣѣвѣн.

(1) Berinda нѣ-. De-asupra acestui cuvînt cine-vă a scris mai târziu
ѣпена, crezînd că перѣнь e derivat din перѣ *pană*.

(2) Tot așa, adică тѣйстра, în malorusésca de аѣл și în а lui Berinda, în care a trecut din limba нѣстрѣ. Miklosich n'are пѣра.

(3) Ac. și Mikl. la sing. пирѣннѣ.

(4) Berinda нѣ-. In cele-lalte dicționare nu e.

(5) Berinda -тѣ-.

(6) тѣ din в.

- (1) Aceste două vorbe-s adause de Mardarie.
- (2) Berinda -беринді-. Cele-lalte dicționare -ца-.
- (3) Nu e în Miklosich.
- (4) Berinda -ба, Miklosich -та.
- (5) Scris cu inițială neagră. Berinda încă are уерла, pe care pôte și Mardarie a vrut să-l reproducă, însă i-a schimbat prima vocală sub influența limbei natale.
- (6) Berinda -беринді-. Nu e în cele-lalte dicționare.
- (7) Berinda -дтн.
- (8) з e făcut din о.
- (9) Miklosich наг-.

плѣвы :	плѣве. ѡ сѣд (-на). їі.
плѣжетъ :	тѣрѣше-се.
плѣжъ :	ѡмѣрѣскѣ-мѣ (1. тѣрѣскѣ-мѣ).
2350 плѣнѣнїе :	рѣвїре прѣдѣре.
плѣнѣнь :	рѣвїтъ :
р.197 плѣнь :	рѣвїе :
плѣнїтель :	рѣвїторю.
плѣнникъ :	рѣвїтъ.
2355 плѣнїю :	рѣвїскѣ прѣдѣ.
плѣшь :	плѣша. ѡ сѣд. їі.
плюновѣнїе :	скѣнїїѣре :
плѣска : (1)	гѣѡѡѡѡ. де нѣкѣ.
	сѣс де гїнѣде :
	ѣ ѣ ѣ ѣ
плѣсѣлице, ѡгрѣлице :	ло де жѡ (1. жѡ).
2360 по :	деѡпѣ.
по глаѣтъ :	пре кѣпѣ.
поѡбрѣникъ :	ѡпрѣжторю. пѣтрїто. (2)
поѡбрѣю :	ѡпрѣ.
поѡѣда :	вїрѣнїцѣ.
2365 поѡѣдѣнїе :	кѣ вїрѣнїцѣ. кѣ вїтежїн.
р.198 поѡѣдѣнїемѣ :	ча вїрѣнїтоѣре.
поѡѣдѣнїкъ :	вїрѣнїторю. вїтѣ.
поѡѣжѣю :	вїрѣскѣ :
поваплѣнїе :	вѣрѣїре (?).
2370 повелѣнїе (3)	порѣка .ѣвѣцѣтѣра.
повелѣнїте : (4)	ѣвѣцѣторю. порѣнїторю.
повелѣ :	порѣнїнї.
поврѣха : (5)	пре дѣсѣпра. ѣшѣра.

(1) Mikl. și Ac. плюс-.

(2) Cetesce пѣнїто : cf. *прѣтѣкторѣ, pe care Berinda îl traduce, ca și pe aceasta, tot prin ѡкорѣца.

(3) Berinda -лѣн-.

(4) Berinda -вел-.

(5) Mikl. și Ac. -хѣ.

	пoвинoвѣти :	â cъпѣне : â плекѣ.
2375	пoвинoвѣнїе : (1)	плекѣрѣ. cъпѣнерѣ.
	пoвинѣюсѣ :	плѣкѣ-мж.
	â	â т
	пoвиннѣй. винѣеннѣй :	чѣ винoвѣ.
	пoвлачѣю :	ѣтжрѣскѣ. змжчѣскѣ. (?)
	пoвѣн :	фѣша. бѣтѣ.
2380	пoврѣжї :	врѣжї.
p.199	пoврѣзѣ ѣтрѣнїн : (2)	пpапopѣ чѣ чѣ cтж пpѣстѣ бѣн-
		дopѣ (3) ѣсх ѣ рѣ (v. 13 și 22).
	пoврѣдѣ : (4)	пѣкoстѣ.
	â	
	пoврѣжѣю : (5)	кѣтѣмѣ.
	â	
	пoврѣжѣнїе :	вѣтжмѣрѣ.
2385	пoвѣстѣ : ѣсторїѣ	пoвѣстѣ. cпѣнерѣ.
	пoвѣстѣ : (6)	cпѣне-вѣ.
	пoгнѣѣю : (7)	пѣю.
	пoглѣвїе :	ѣвѣлнтѣрѣ ѣ кѣпѣ. (?)
	пoглѣщѣнїе : (8)	ѣгнїцїрѣ.
		â
2390	пoгѣнѣѣ :	гoнїнѣдѣ. кѣстжнѣ.
	пoгѣнѣтн.	â гoнї. â кѣстѣ.
	пoгѣжѣ.	дѣ трѣѣбж.
		â
p.200	пoгрѣжѣнїе : (9)	ѣгѣдѣрѣ.
	пoгрѣшѣю :	гpѣшѣскѣ змнѣтѣскѣ.
		â
2395	пoгрѣшѣнїе :	гpѣшїрѣ.
	пoгѣнїтн : нѣймѣтн (10)	пїѣрдѣ.

(1) Berinda -вѣнїе.

(2) Berinda нѣ- ѣ. Nu e in Ac. și Tril. Cf. трѣнѣдѣ.

(3) Mai bine *praporul ficatului*.

(4) Nu e in cele-lalte dicționare.

(5) â e făcut din e. Berinda -ѣю. Miklosich -рѣ.

(6) Berinda нѣ-.

(7) Miklosich -гн-.

(8) Berinda -лoщ-.

(9) Miklosich -ржж-.

(10) Acest cuvânt e scris tot de Mardarie, se vede, mai în urmă după пїѣрдѣ, cu litere mai mici și cu cernelă mai deschisă.

погубляю :	пѣрзъ пжгубѣскъ.
подаваемы :	че джтжторю (?).
подаемъ (-ѣ) :	дж (,) джрѣи (?).
2400 подаль :	май депжрчоръ.
подать :	дж (,) вѣнде (?).
по	сѣпть.
покиаю :	скорнѣскъ (?).
покинь :	невоинѣ. лѣпта.
2405 подвигополонникъ :	пѣнторю. де невоинѣ. сѣс со- котиторю де лѣптж.
р. 201 подвиженіе :	невоире, ѣденаре.
подвиже : поколѣба : (1)	клжтѣ.
подвижни :	лѣтжторю невоинѣ.
подвижати : (2)	(д) се невоин.
2410 подвижаніе :	невоинѣ лѣптаре.
подвижася :	невоѣскъ-мж.
подложеніе :	винд (?).
подвижъ : (3)	скорнѣскъ сѣпжръ. (?)
подиожіе :	пѣрннж сѣ пичоаре.
2415 подѣла :	ѣпокире. ѣкжпѣре. (4)
подѣла :	кѣде-се.
подѣлаше :	кѣдѣ-се.
подѣлющій : (5)	че че се кѣде.
подѣство, побѣнство :	сѣмѣире.
2420 побѣнникъ :	ѣкипѣнторю.
	ѣтрѣнъ кѣ. рѣвинторю.

(1) * e făcut din o. Berinda -л.

(2) In Berinda după подвижаніе.

(3) Berinda îl pune între precedentele două.

(4) Ceteşce кѣдѣре вау ѣкжпѣре.

(5) Berinda scrie подо-.

позо:	превѣре. мираре (?). лѡкъ де жѡкарѣ.
позорѣте: (1)	нѣскодаж (?).
2445 по (2) нзволѣнїи:	де бѣнж рѡе.
поило. корито:	згѡбѣ.
показѣю (-ѣ-):	ѡрѣть.
покарѡюся:	плѣкъ-мж.
р.204 покрѡвъ:	ѡкоперїишѣ.
2450 полагаю:	пѣю. сѡс. сокотѣскѣ.
пѡла (плѡла):	фолѡ.
ползевѣти бѡде: (3)	ва фолосѣ.
ползевѣ (плѡз-):	фолосѣ.
ползѣется: (4)	фолосѣще-се.
2455 ползѣю: (4)	фолосѣскѣ.
ползѣюся: (4)	фолосѣскѣ-мж.
полкрѡники:	скѡс ржтѣнѣ.
плѡкъ:	плѡкъ: чѡтж. стѡ.
плѡчище:	чѡтж.
2460 пѡлма:	ѡ долаѡ.
положѣ:	поне-вѡю (л. пѣне-вою). (5)
ползчѣнїе:	нимерѣре. (6)
ползчи:	нимерїю.
р.205 ползчаю:	нимерѣскѣ.
2465 полютѣваю:	ѡмжрѣскѣ-мж.
помаваю:	ѡмерїицѣ. клжтѣскѣ.
помащаю, помазѣю:	ѡнѣть (л. ѡнѣъ) (?).
подѡщаю: (7)	ѡвнѣтѣзѣ. ѡвѣцѣ.

(1) Nu e în Ac. și Tril.

(2) Berinda нѡ.

(3) Berinda плззов- сѡ-.

(4) Berinda плзз-.

(5) Greșitul no se explică prin scrierea de a doua oră a slăvonului поло(жѣ) în locul românescului пѣне-вою: se și vede că sub ne fusese scris întâiу лѡ.

(6) Cf. ѡлѡчаю.

(7) Nu e în Miklosich.

- (1) Berinda *μρδ*.
- (2) Acest *π* nu e în Berinda. Să fie el ôre o parte din ΓΑ. = ΓΑΓΓΡΟΑ *'verb'*,
ce va fi fost pus întâiu în dreptul verbului precedent?
- (3) *η* e făcut din *ε*.
- (4) Nu e în Mikl., Ac. și Tril.
- (5) Berinda *-τόιο*.
- (6) Berinda *-ηρ*.

2495	попрѣмниѡгъ: (1)	прѣ къ (2) мѡтъ.
	попрѣнзалиха: (3)	ѡдѣте къ ѡсѣпрж.
	поплахновѣнїе:	лѣнекарѣ.
	пѣприще: (4)	мѣлж дѣ лѡкъ.
	порабоцаѣтъ:	роѣще. атъ: гл. (5)
2500	порадованїе:	ѣжжрѣ.
	порѣкло:	порѣклж.
	порицаю: (6)	грѣскъ дѣ рѣж. пжрѣскъ.
	порицанїе:	ѡсидѣре (?). грѣре дѣ рѣж.
	поречѣнїе:	пжрѣре. жвлжрѣ.
2505	порѣщи: (7)	ѡ ѣжгд вѣнж.
	порѡкъ: (6)	вѣнж (?).
	порѡда:	мѡшїе.
p. 208	порочѣ: (8)	винновѣ.
	поржгѣемн сѣ:	ѣжжжрѣици сѣнж.
2510	поржгѣсм мнѣ:	ѣжжѣ-ши жѡ дѣ мѣне.
	поржганїе:	ѣжжжжрж.
	поржгѣ:	ѣжжжжрѣнѣ.
	порѣище: (9)	ѡѡѡѡ. хѣнж слѣѣж (?).
	порѣѣаю:	ѡпѣнж повржнѣскъ.
2515	порѣклѣаю: (10)	порѣклѡскъ (?).
	посагаю:	мж мжрѣ.
	посѣствѣю: (11) молю.	рѡгъ. солѣкъ.

- (1) Berinda -ремиѡ.
 (2) къ е de prisos.
 (3) Berinda -реѡ.
 (4) Berinda пѣ.
 (5) Acest гл, адеѣ глжгѡлж 'verb', пѣ е in Berinda.
 (6) Berinda pune cuvintul după cel următor.
 (7) Berinda -н.
 (8) Berinda -рѣч-, ѡчннн.
 (9) Berinda пѣ-, Mikl. прѣт-.
 (10) Cetesce -клѣю ca in Berinda.
 (11) Berinda -ѣѣ-. Mikl. -сѣж-, Ac. -сол-. Cf. următoarele trei articule.

- (1) Berinda tóte -eé-. Mikl. -caz-, Ac. -coa-. Cf. articolul precedent.
- (2) Berinda nó-.
- (3) Berinda -caé-.
- (4) Berinda -nu-.
- (5) Berinda -eé-.
- (6) Berinda -má-.
- (7) Póte ~~nu~~; ~~eu~~ nu e în Berinda.
- (8) Ț e adaus mai târziu de altă mână.
- (9) E neutru. Miklosich -cu-.

2540	посто́инный :	чѣ ^а стѣтѣторю.
	посты́днѣй :	чѣ ^а рѣшинѣ ^т (?).
	постра́дѣвый :	чѣ ^а чѣс ^т пѣтимѣ.
	постра́жи (-и) :	кинѣжѣ (1. ѣщѣ) трѣпѣщѣ.
	постра́жѣ (-ѣ) :	пѣтимѣ-вою. кинѣ. (1)
2545	пострѣ́катѣ :	ѣпѣгѣторю. бѣдѣ.
	пострѣ́каю : (2)	ѣпѣгѣ ^а сенѣзѣ ^т (?).
	посѣплѣ :	пѣкѣ. чѣ ^а чѣ ^а кѣстѣ ^т ѣ ^а жѣсѣ
		бѣснѣ.
	посоѣстѣю :	ѣжѣтѣ.
	по (пѣ) сѣгѣлѣсѣю :	ѣснѣ гѣлѣсѣрѣ. (3)
2550	посѣ́титѣ :	чѣрѣтѣторю.
p.211	посѣ́щѣю :	чѣрѣтѣзѣ.
	посѣ́щенѣ :	чѣрѣтѣрѣ.
	посѣ́ помѣщѣницѣ : (4)	лѣат-ѣс мѣсѣрѣ. ѣжѣторю.
	потѣкѣ : (5)	ѣлѣргѣ-вою.
2555	потѣ́ръ. чѣша :	пѣхѣръ.
	потѣ́късѣ :	потѣ́късѣ-мѣ.
	потрѣ́бѣный : (6)	чѣ ^а дѣ трѣ́бѣ.
	потоплѣю :	ѣфѣнѣ. нѣкъ.
	погрѣ́жѣю : (7)	ѣфѣнѣ.
2560	потрѣ́бѣнѣ : (6)	нѣкъсѣитѣ (?). дѣ трѣ́бѣ.
	потрѣ́бѣно (6) (-ѣ) :	трѣ́бѣ.
	потрѣ́бѣстѣю : (8)	дѣ трѣ́бѣ (? сѣнѣ).

(1) Cetesce кинѣ-вою.

(2) Berinda pune numai accentul al doilea.

(3) Mai bine *după conglăsuire, după înțelegere, după armonie.*

(4) Berinda -ѣс.

(5) Întăiu a fost scris потѣкъ.

(6) Berinda -рѣкъ.

(7) Acest verb în Berinda face parte din articolul precedent, unde e pus imediat după потоплѣю.

(8) 1 e făcut din ѣ, după care pare că fusese scris ѣ, literă ce se vede ştersă.

p. 212	п ^и отрѣбствѹ: (1)	трѣбѣ(-ми).
	потрѣтѣ, ѡлѣ потрѣиенѣ пѣтъ.	бѣтѣтѣ кѣлѣ.
2565	п ^и отыкѣю:	ѡпѣиѣ.
	п ^и отыкѣю: кѣщѣ: (2)	ѡпѣлѣ колѣбѣ (бѣ: лѣ).
	п ^и отчѣнѣ сѣни: (3)	п ^и рѣзни чѣ кѣлѣмѣ. лѣ колѣбѣилѣ.
	п ^и отрѣбѣю: (5)	ѡврѣбѣкѣ. (4)
	п ^и отлѣзѣю:	скѣтѣрѣ.
2570	п ^и оѣрѣзѣнѣ:	ѡфрѣзѣтѣ.
	п ^и оѣчѣюсѣ:	мѣклѣирѣ.
	п ^и оѣщѣю:	ѡвѣцѣ-мѣ.
	п ^и оѣщѣнѣ:	ѡвѣтѣзѣ. ѡдѣмѣнѣ.
	п ^и оѣщѣнѣ:	ѡвѣтѣрѣ ѡдѣмѣнѣрѣ.
	п ^и оѣщѣлѣю:	лѣщѣлѣ.
2575	п ^и оѣщѣлѣнѣ:	пѣзѣирѣ. стрѣжѣирѣ (?).
p. 213	п ^и оѣтъ (пѣ):	пѣтѣ.
	п ^и оѣствѣю: (6)	пѣтѣсѣ.
	п ^и оѣслѣнѣ:	пѣлѣирѣ.
	п ^и оѣслѣнѣ (7) когдѣ:	пѣслѣ-вѣ (8) (лѣ -вѣ) кѣлѣдѣлѣ.
2580	пѣщѣмѣнѣтѣ: (9)	рѣшинѣнѣ. кѣ прѣ лѣнѣ. (10)
	пѣщѣлѣло: (11)	(мѣ)вѣскѣтѣрѣ.

(1) La margine, înaintea acestui verb, e scris cu roșu ^жмнѣ, prescurtat din ^жмножественнаго числа = *de numărul plural*; se vede însă bine, că în primul manuscript fusese scris la sfârșitul articolului precedent. Acest ^жмнѣ nu e în Berinda. El scrie ^жпотребствѣю.

(2) Berinda nu pune cele două puncte între aceste două vorbe și nici nu trebuiesc.

(3) Adecă *împlântarea corturilor*.

(4) чѣ кѣлѣмѣ e adaus de Mardarie. Asemenea ѡврѣбѣкѣ, care e scris cu roșu.

(5) Berinda -ѣ-, Miklosich -рас-.

(6) Berinda -ѣ-.

(7) Berinda -ѣ-.

(8) Se pare că Mardarie a scris întâiу пѣлѣ, mai pe urmă a șters ж și a pus în locu-і вѣ, iar pe и l-a scris de-asupra.

(9) Berinda -чрѣмѣ-.

(10) Cetesce рѣшинѣнѣ-вѣ. Cele trei cuvinte din urmă sint scrise cu roșu.

(11) Berinda почерп-. Cf. articolul чрѣпѣло și următoarele.

почерствова́нїе: (1)	чисті́ре.
почёсти: (2) мѣ́зды: (3)	плѣ́те
почёстїи: (2)	да́рѣри (4) де бирѣи́це.
2585 почёсть: (2)	да́рѣри (1. да́рь) де бирѣи́це.
	плѣ́тѣ.
почи́аю:	рѣ́пав. ѡ́дїне́скѣ.
по́мдаю: (5)	мѣ́нѣ́нѣкѣ.
по́мсь: (6)	брѣ́ѣ.
по́мстники: (7)	брѣ́нѣри
2590 по́мхъ:	лѣ́аю.
р. 214 пра́вда: (8)	де́рептѣ́тѣ.
пра́ведень: (8)	де́рептѣ́.
пра́ведный: (8)	че́ де́рептѣ́.
пра́вопра́вѣи́й:	че́ че́ кѣ́ де́ре́тъ ѡ́ де́рептѣ́зе.
2595 пра́вило: (9)	лѣ́а кѣ́пенѣ́й (?).
пра́вило:	ѡ́ де́рептѣ́ре. (10) канѣ́.
пра́во (-w):	де́рептѣ́.
пра́во лѣ́но:	(кѣ́) де́ре́птѣ́ не́мерѣ́ре. (11)
пра́вота (-та):	де́рептѣ́тѣ́.
2600 пра́венѣ́:	кѣ́ де́ре́птѣ́лѣ́.
пра́вленїе:	ѡ́ де́рептѣ́ре.

(1) Cetesce почес- ca în Berinda saŭ почас- ca în Miklosich. Mardarie trebuie să fi introdus pe р sub influența vorbei slavone precedente.

(2) Berinda nó-, Miklosich почас-.

(3) Berinda мѣды.

(4) Cetesce a darurilor de biruințe.

(5) Berinda помдасть.

(6) Berinda nó-.

(7) Berinda -сникѣ. În Miklosich nu e.

(8) Miklosich mai mult -съ-, în ultimele două cuvinte și -а-.

(9) Nu e în Miklosich.

(10) Mai bine îndreptar, adecă regulă, principiu.

(11) Berinda праволенъ, ce înseamnă drept, cum traduce el: прѣстѣ.

(12) Berinda scrie правѣнѣ.

- (1) Acest cuvînt slavice *сѣлѣти* e scris de Mardarie după *ѣ сѣла*.
- (2) Prefixul *нѣт* al tuturor vorbelor de pe pag. 215—224 ale manuscrisului este scris cu *ѣ* în Berinda. El apoi scrie *преселѣю*.
- (3) Berinda -*ѣ*.
- (4) Berinda -*шѣ*.
- (5) Acest cuvînt pare a fi întâiul din traducerea malorusescă, pus însă de Mardarie din greșelă la urmă.
- (6) Berinda -*ѣю*, Miklosich *сѣлаю*.
- (7) Berinda -*сѣла*-, Miklosich -*сѣла*-.

- 2625 прѣкодѣте:
прѣдвѣрѣте:
прѣлагѣю:
+ прѣвѣжащѣм
р. 217 прѣложѣнїе:
2630 прѣложѣнїе:
прѣложѣ: (3)
прѣнарѣковѣнный:
прѣпрѣдѣленный: (4)
прѣпочтѣнный: (5)
2635 прѣпрїѣтїе:
прѣсловѣе:
прѣсловѣїи свои:
р. 218 прѣставленїе:
прѣстѣте:
2640 прѣстѣтѣстѣко:
прѣстоѣщїи: (6)
прѣстѣдѣте:
прѣтеча: (7)
ѣнайте-дѣхѣтѣрю. наставѣнѣкѣ.
фоншѣ ѣнайтѣ касѣ.
ѣнайте-пѣю.
че ѣрѣ пѣ (1. ѣ пѣсѣ) ѣнайтѣ (1)
ѣнайте пѣнѣре. | бѣнѣ вѣрѣте: (2)
ѣтокѣмїре сѣрѣшѣтѣль. (?)
повѣстѣ (?).
найтѣ ѣм пѣ.
че дѣнайтѣ зїи.
че маи дѣнайтѣ хотѣрѣтѣ.
че дѣнайтѣ (?) чѣнѣстїи.
дѣ ѣкмѣ ѣнайтѣ лѣѣре.
найтѣ-кѣвѣтѣре. сѣз ѣчѣпѣ-
тѣра (?).
дѣчѣпѣтѣ лѣ. (?)
найтѣ-пѣнѣре. бѣнѣтѣте (?).
ѣпѣрѣтѣрю. нантѣ-стѣтѣтѣтѣрю.
ѣжѣтѣтѣрю.
ѣжѣтѣре ѣпѣрѣре. пѣзїире.
чѣла че стѣ ѣнайтѣ.
че че шѣдѣ найтѣ.
найтѣ-ѣлѣргѣтѣрю.

(1) Acest articol s'a scris mai în urmă de-desuptul paginei, va să ȋcă sub rindul următor.

(2) Mardarie scrisese întâi α în locul lui ρ al doilea.

(3) Berînda ^хн.

(4) Berînda -բԵՃԻՆ-.

(5) Berinda -47-.

(6) Berînda -ဝဲယု-

(7) Berînda scrie ^А ηρετέχα.

	^А прѣ ^ѡ молѣнїе:	^н найтѣ-рѣг ^ѡ аре.
2645	^А прѣ ^ѡ ста ^ѡ ви:	^н найтѣ аѡ ток ^т ми.
	прѣдѣль:	хот ^ѡ арь.
	прїемникъ: (1) кѡмь.	нашъ (?).
	прѣдѣстѣствень.	прѣстѣ фїре.
	^А прѣже нарѣкъ:	^н найтѣ аѡ зн(сѡ). сѡѡ аѡ сем- нѡтъ (?).
2650	^А р. 219 прѣжни:	^н прѣ чѣ ма ^ѡ й дн ^н найтѣ.
	^А прѣже:	ма ^ѡ й (?) ѡнайтѣ.
	^А прѣже дѡже:	ма ^ѡ ѡнайтѣ пѡн ^ѡ ж (2)
	прѣсѣл ^ѡ ное:	дѣ присосї.
	прѣсѣл ^ѡ ный:	^л чѣ дн ^н дѣстѣ. (3)
2655	^з прѣ: (4) чрѣзь: (5)	прѣстѣ.
	прѣзѡбрѣство:	небл ^ѡ г ^ѡ аре ѡ сѡм ^ѡ ж трѣф ^ѡ .
	^н прѣзорї:	небл ^ѡ г ^ѡ жторю ѡ сѡм ^ѡ ж. трѣф ^ѡ .
	прѣзьѡм ^ѡ :	порѣкле.
	прѣзрѣ:	нѡ бл ^ѡ ж ѡ сѡм ^ѡ ж. трекѣ. (5)
2660	прѣзрѣнїе:	трѣчерѣ. (6) небл ^ѡ г ^ѡ аре ѡ сѡм ^ѡ ж.
	прѣйде:	трекѣ.
	^ч прѣйзлїишѣ пѡ: (7)	ма ^ѡ мѡ кѡ дѣс ^ѡ прж.
	прѣйзлїишѣство:	прѣ дн ^н дѣстѣ (?).
р. 220	прѣйзлїишѣство:	прѣ ма ^ѡ дѣтѣчерѣ ма ^ѡ н мѡ фжрж нѡм ^ѡ ж. (?)
2665	^А прѣиспѡнїй:	^л чѣ ма ^ѡ дѣ дѣсѣ. ^{пт}
	^А прѣиспѡн ^ѡ м ^ѡ :	чѣлѣ ма ^ѡ дѣ фѡ пропѡстїѣ (?).

(1) Berinda прѣѣ.

(2) Mai bine înainte ca saū înainte de a.

(3) Mai bine preste mēsură de mare, de mult. Cf. articolul precedent.

(4) Miklosich прѣзж.

(5) Berinda чрѣ.

(6) Adecă cu vederea.

(7) Berinda нѣче.

прѣйзвѣіточевѣю (1)	(Ѥмь) дн дѣстѣ а прѣстѣ мѣ- сѣрж. + прѣ мѣлт.
прѣйзобѣіаіе :	ма (?) кѣ дѣспрж дн дѣстѣль. (?)
прѣйзліха :	ма (?) кѣ дѣспрж.
2670 прѣймѣѣя :	прѣ дѣ лѣкомн (?).
прѣймѣѣтѣство :	прѣ.ѣнжцѣрѣ.
прѣклонн :	плѣкж.
прѣкослѣвѣ :	кѣвѣіе .ѣкѣмѣзнішѣте. прѣчѣ.
р.221 прѣлагатѣй (2)	нскодѣж. .ѣшѣлжтѣрю (?)
2675 прѣлѣгчѣй :	држгѣма :
прѣлѣстни : (3)	.ѣшѣлжтѣрю.
прѣлѣстѣ : (4)	.ѣшѣлжчѣіе.
прѣложѣніе :	скнѣдрѣ. мѣтѣрѣ.
прѣложісѣ :	скнѣж-сѣ. мѣтж-сѣ.
2680 прѣлѣщѣаі : (5)	чѣ чѣ .ѣшѣлж.
прѣлѣщѣаю : (6)	.ѣшѣль.
прѣлѣщѣніе : (6)	.ѣшѣлѣрѣ.
прѣлѣбѣдѣй : (7)	прѣ кѣрѣдрю
прѣлѣбѣдѣйство : (7)	прѣ кѣвѣіе.
2685 прѣлѣбѣдѣйчѣй : (8)	копѣі + дн кѣвѣіе.
прѣмѣнѣніе :	скнѣдрѣ.
прѣнасѣіѣе : (9)	прѣ сѣтѣ.

(1) Berinda -ѣю, Miklosich cu сѣ.

(2) Berinda -гѣ.

(3) Berinda -лѣс-, Miklosich -лѣс-.

(4) Berinda прѣлѣс-, Miklosich прѣлѣс-.

(5) Berinda -лѣщѣаі, Miklosich -лѣщ-.

(6) Berinda -лѣщ-, Miklosich -лѣщ-.

(7) Berinda -лѣт-.

(8) Berinda -лѣтѣйчѣе.

(9) Berinda -щѣ. Imediat după acest cuvînt Mardarie scrisese *незгѣрѣію*, însă-l tăia cu o linie roșie.

прѣнебрегѣю: (1)	прѣ нѣ гжѣбѣскъ (1. грижѣскъ).
р. 222 прѣ(не)брѣгъ:	прѣ нѣ грижѣ.
2690 прѣнѣсе. (2)	мѣтж.
прѣносѣтвлѣнѣ.	мѣтжѣ.
прѣбѣе (=прѣподѣбѣе):	кѣвѣиѣнѣ. бѣнж ѣцвѣпѣцѣ (?).
прѣбѣиѣ (=прѣподѣбѣиѣ):	чѣ бѣнѣ ѣцвѣтѣ (?). кѣвѣиѣ.
	ѣтрѣгѣ (?). сѣнѣтѣ. кѣрѣ (1. кѣ-).
	дѣмнѣзѣбѣскъ: дѣрѣпѣтѣ.
прѣпомѣсѣютсѣ: (3)	мж ѣчѣиѣгѣ.
2695 прѣпѣна:	пѣѣдѣкж. пакѣстѣ (?).
прѣпрѣнѣе:	ѣвѣнѣцѣрѣ (?). ѣдѣрѣптѣрѣ.
прѣпрѣю:	ѣвѣнѣцѣ-вѣю. (?).
прѣпрѣстѣ:	прѣ прѣстѣ.
р. 223 прѣрѣкѣнѣе:	вѣрѣнѣрѣ кѣ чѣтж.
2700 прѣсѣлѣнѣе:	мѣтѣрѣ.
прѣсѣлѣнѣ:	мѣтѣ нѣмѣрѣнѣнѣ.
прѣслѣкѣ:	прѣ слѣжѣ.
прѣслѣвѣнѣе:	мѣ прѣ слѣжѣнѣрѣ (4).
прѣслѣшѣнѣе:	нѣдѣскѣлѣтѣрѣ.
2705 прѣсмѣшѣнѣ:	ржѣзѣтѣрѣю.
прѣспѣнѣе:	спѣрѣнѣрѣ ѣмѣцѣнѣрѣ (?).
прѣспѣкѣю:	спѣрѣбѣскъ. дѣбжѣдѣбѣскъ.
прѣспѣкѣтѣ:	ѣ спѣрѣнѣ.
прѣспѣкѣ:	спѣрѣнѣ. ѣтрѣкѣ.
2710 прѣспѣкѣшѣиѣ: (5)	прѣ (?). чѣ чѣ сѣ ѣнжѣцѣ (?).

(1) Sub acest cuvînt Mardarie a scris din greşelă *небрегѣю*, dar fără traducere românească.

(2) Berînda -сѣ.

(3) Cetesce -юсѣ ca Berînda. Acest articol în Berînda e înaintea celui precedent.

(4) Cetesce *mai cu prea slăvire* sau *mai prea slăvită*.

(5) Berînda -шѣсѣ.

- (1) Miklosich - тжп.
- (2) Berinda - терп.
- (3) Berinda - тук.
- (4) Berinda - д.
- (5) Berinda - балтонный.
- (6) Berinda - рѣм.
- (7) Berinda - дѣнѣ.
- (8) Berinda - ен.

прикѣтствію: (1)	ѡрѣзъ чєю кѡ блждѣще.
прикѣтствоваше:	се рѡгд.
пригвозди:	ѡпиро(н)ѡзе.
пригласи:	стригж.
2740 р.226 при ^к дато: (2)	ѡдѡ.
придворіе:	кѡте де кѡсе.
пріемлю:	рѡбдѣ. ѡѡ
пріемничество: (3)	кѡмжтріе.
пріемлю:	ѡѡ. ѡдѡчѣскѡ-мж.
2745 прижитіе:	пло. добѡдѡ (?).
призапрѣщѡю:	порѡчѣскѡ (?).
призѡрь:	нжлѡкж.
призѡрный:	чѡ. ѡшвлжтрѡрю.
призрѡкъ: привидѣніе. (4)	нжлѡчирѡ.
2750 призраіе: (5)	тѡ (=тѡже <i>асеасѣ</i>).
призри:	кѡѡтж. сокотѣще.
пріиживѡю:	кетѡѣскѡ (ѡкж).
пріимѡ:	лѡѡ. (6)
р.227 пріискрѣное (7) дрѡжеско:	дерѡптж (?). пріѡтѡніе.
2755 пріискрѣно: (8)	мѡ (?). ѡпрѡѡпѡ. ѡдѡвжрѡ (?).
пріискрѣній: (9)	чѡ дерѡптѡ (?).
пріискрѣнїе: (9)	пѡрѡрк. дѡла ѡнїмж. (10)

(1) Berinda -ѡю.

(2) Miklosich -тжж.

(3) Berinda пріѡ.

(4) Berinda -дѡн.

(5) Cetesce -чѡ.

(6) пріимѡ e substantiv și înseamnă *laț* sau *primire*. Berinda traduce *взѡмѡ*.

(7) Berinda -рѡсе.

(8) Berinda -жнѡ.

(9) Berinda -рн.

(10) *Maî bine cu tótă inima, cu zel.*

	прика. (:) ^ѣ вно :	зѣстрѣ.
	прикасаюсѣ :	ѣтѣѣгѣ-мж. (1)
2760	прикасаѣнїе :	ѣтѣнцѣрѣ.
	приклѣда :	ѣтокмѣрѣ (?).
	приклонѣнїе :	плѣкѣрѣ.
	приклонї :	плѣкж.
	приклячюсѣ :	ѣтѣплѣ-мж.
2765	прикрѣкѣнїе : (2)	гжчѣрѣ (?). ѣкоперѣрѣ.
	прикрѣство : (3) пристрѣство ^ѣ (?)	(4)
p. 228	прилагюсѣ :	ѣдѣѣгѣ-мж.
	прилагѣтѣн : (5) ѣ :	ѣскодѣж
	прилежѣнїе : (6)	пжчѣрѣ. сокотѣрѣ (?).
2770	прилежѣ :	невоѣскѣ. сокотѣскѣ (?).
	прилено :	кѣ дѣдѣисѣль.
	прилѣчнѣ :	кѣ тжплѣрѣ.
	прилїннѣ :	ѣсѣме(нѣ). сѣ кѣдѣ.
	прилѣгѣ :	ѣдѣѣ потыкѣдѣж (?). стрѣтѣлѣж (?).
2775	приложѣнїе :	ѣдѣѣцѣрѣ.
	приложї :	ѣдѣѣсѣ. кѣцѣтѣж (?).
	прилѣпенѣ : (7)	ча лнпїтѣж.
	примѣлаѣ : (8)	ѣрѣкѣдѣсѣ. сѣ роѣгж.
	примрѣкѣ :	внхѣ (?). чѣцѣсѣ ѣѣрж.
2780	примѣтъ :	грѣѣю дѣ пѣгѣсѣж.
p. 229	принїчю : (9)	прѣвѣскѣ. мж ѣютѣ.
	принїцаю :	тѣ (=тѣже <i>asceasi</i>).

(1) Mai bine ѣтѣѣгж.

(2) Berinda -рок-.

(3) Miklosich прикрѣжѣство *severitas (asprime)*.(4) Miklosich traduce acest cuvint prin *foeditas; terror*.

(5) Berinda -гѣтѣн.

(6) н in loc de т, care a fost стѣрѣсѣ.

(7) Berinda -лѣннѣлѣ.

(8) Berinda -лѣлѣ.

(9) Berinda il pune după articolul următor.

при нѣ: ^м	лѣнѣжъ в. ^л
прино ^і , приношеніе:	дѣдѣчере дѣвѣнѣжъ вѣсѣ лѣвѣ- сѣкрѣжъ прино ^і .
2785 при ^н ѣверѣтѣніе: (1)	добѣждѣи ^н ре. дѣфлѣд ^н ре (?).
при ^н ѣверѣтѣіа: (2)	добѣжѣдѣсѣкѣ.
при ^н ѣверѣтѣо: (2)	добѣжѣдѣіаю. мѣжъ фолосіаю.
приповѣдѣніе:	дѣдѣчере дѣмѣте (?). спѣнѣре. веровѣи ^н ре.
приповѣленіе: ^л	ѣкнѣнѣи ^н ре (?).
2790 припорѣчѣіаю:	порѣчѣсѣкѣ кѣ грѣдѣв. (?)
приподаѣтъ:	хѣжъхѣзѣще (?).
р. 230 приражѣіаюсѣ:	клокѣлѣсѣкѣ-мѣжъ (1. клоки-). вѣ- тѣжъмѣжъ-мѣжъ. скрѣлѣсѣкѣ прѣ- чнѣнѣвѣд (?).
прирѣсѣлѣ:	стѣлѣхѣпѣдѣрѣ ѣлѣтодѣ
прирѣсѣкѣ:	грѣіаю дѣслѣзѣшѣи. (?) ^т
2795 приражѣніе:	клокѣнѣи ^н ре.
прискѣсѣнѣіа:	ѣпрѣвѣдѣнѣдѣрѣ.
прискѣсѣіаю:	ѣпрѣвѣдѣнѣзѣлѣ.
прискѣлѣдѣіаю: ѣ:	вѣщѣлѣзѣсѣкѣ.
прискѣлѣдѣнѣ: (3) прискѣлѣдѣ:	вѣщѣлѣзѣшѣи.
2800 прискѣлѣдѣно:	кѣжъ блѣждѣтѣцѣ дѣвлѣ ѣнѣнѣмѣжъ: вѣлѣі ^т (= вѣлѣтѣіѣ <i>Genesā</i>): ѣнѣ. (?)
прискрѣлѣвѣ: ^н (4)	скрѣлѣнѣи ^т ѣгрѣнѣжѣдѣ.
присно:	пѣрѣрѣрѣтѣ.
р. 231 приснѣшѣи:	чѣмѣлѣ (?). дѣтѣ дѣрѣпо ^л дѣтѣ. мѣлѣи ^л (?) дѣвѣ пѣрѣрѣрѣтѣ. мѣлѣи ^л (?). дѣрѣлѣгѣлѣ.
пристѣлѣнѣнѣкѣ:	вѣхѣтѣдѣ. ^л

(1) Berinda -w- și pune acest articol după cel următor.

(2) Berinda -w-.

(3) Mikl. și Ac. n'au l.

(4) Berinda -кѣрѣ-.

2805 пристáнище:	а́джпості́ре.
пристро́єніє:	а́токмі́ре.
приспѣ́:	сосѣ́.
приста́вниѣ:	стрѣ́жжѣ́ре.
приста́жѣ: (1)	пѣ́зѣскѣ. сокотѣ́скѣ (1). (?)
2810 приста́дн̄ (:)	сѣ́жжѣ́ще (1. лѣ́жжѣ́ще) (2).
приста́гн̄:	че́ че с(?) а́ѣ а́тн̄сѣ. чѣ́ (=чѣ́сла Numere). а́д. (3)
приста́зай (В. -зайю):	че́ че сѣ́ (?) а́тн̄сѣ. сѣ́ че́ че сѣ́ а́прон̄іє.
посѣ́щеніє:	че́рчетѣ́ре.
притво́реніє:	префа́черѣ. ски́ка́ре.
2815 притво́ритель: (4)	фа́цѣ́рникѣ.
притнѣ́:	а́лѣ́ргѣ.
р.232 прито́къ:	бѣ́чѣ́ргѣ. ѣ́с а́ а́ѣ.
прито́чнѣ́:	а́ѣпѣ́ пѣ́дѣ́ а́кнѣ́пн̄дѣ́.
притрапе́знн̄:	месѣ́рю: ка́реле ѣ́стѣ́ де́ пѣ́- зѣ́ще ма́са. (?)
2820 притѣ́жнн̄: (6)	че́ гре́ѣ.
прѣ́тча:	пѣ́а́да. кѣ́пѣ́.
прѣ́тажѣ́ти се́бе: (7)	а́ сѣ́ нѣ́ пре́ сѣ́нѣ́. (?)
прѣ́тажѣ́:	кѣ́щн̄гѣ́.
прѣ́тажѣ́вѣ́ю: (8)	ма́ (?) до́бѣ́жѣ́скѣ.
2825 прѣ́тнн̄ѣ́:	ѣ́бѣ́рн̄. а́кнѣ́врн̄. (?)
прихѣ́:	(venit).
прихѣ́жда́ въ се́бѣ́: (7)	вѣ́ю-мн̄ а́ фѣ́ре.

(1) Berinda -ѣжѣ́.

(2) Greșela se explică prin с, cu care începe cuvîntul românesc precedent.

(3) Berinda pune acest număr la articolul următor, iar aici scrie числа, ѣ́.

(4) Nu e în cele-lalte dicționare forma acésta.

(5) Berinda -ѣчѣ́.

(6) Miklosich -ѣжѣ́.

(7) Berinda сѣ́кѣ́.

(8) Cetesce -жавѣ́- са în Berinda etc.

прицѣписѧ ѿси: (1)	липѣтъ-тѣ ^ѣ легѣтъ-тѣн.
р.233 прицѣплѧюсѧ:	липѣскѧ-мѧ. ѿтѣплѧ-мѧ. (1. ѿплѧнтѧ-мѧ).
2830 причѣстни: (2)	пѣтѣшь мѡщѣнь.
причѣстѣ:	ѿпрѣзнѣре.
причѣ: (3)	катастѣхъ. нѣмѧ. (4)
причѣ (3) рѡда:	нѣмѧ дѣ нѣ. (5)
причитѧюсѧ:	ѿпрѣзнѣзѧ-мѧ.
2835 пришлѣць: (6)	нимѣринкѧ.
прѣзнь: (7)	дрѣгѡсте.
приѣтѣ:	прѣимѣре.
прѣ ^х (прн-):	лѣѧю.
прѣдѣ (прѣдѣ):	вѣнѣ.
2840 прѣимѣ (прѣдѣ) ѡспытѧнѣ:	лѣѧ-вѧ ѡспѣтѧ. ѡвѣ-вѧ чѣртѧ.
прѣимѣ:	ѧ: капѧ (1. -пѧтѧ)- кѡпѧрѧ (?).
р.234 провѣдѧнѣ:	лѣнѣнѣре. (8)
провѣдѧю:	лѣнѣнѣскѧ. (9)
прокожѧнѣ:	трѣѧ (?): лѣ ^ѣ (= лѣствѣнѣ Scara). с. ѧѧ.
2845 провѣдѧшѧю:	лѣѧдѧ (?). стрѣжѧ.
провѣщ(вѣ)ѧю:	рѣспѣнѣзѧ (?).
прѡдрѣжѣнѣ:	ѿдрѣзнѣнѣ. нѡрѣшѣнѣ.
прѡдрѣжѣтѣ:	чѣ ѿдрѣзнѣнѣ.

(1) Berinda ѿси.

(2) Berinda -чѣс-.

(3) Berinda прѣ-.

(4) Mai bine *numĕrare, socotĕlă*.(5) Adecă *genealogie*.

(6) Berinda прѣ-.

(7) Berinda прѣ-, Miklosich прѣм-.

(8) De-asupra acestui cuvĕnt e scris de altă mână cu andreaua ѿмѣнѣре.

(9) De-asupra acestei vorbe se vede că aceeași persѡnă a vrut să scrie cu andreaua cuvĕntul *ĕnmulĕescĕ*, din care ĩnsă nu se deosebesc decăt ѿ.

- продрѣзѡсть: (1) семѣцѣ. ѿдрѣзнѣлж фжрж
ѡбрѣзѣ.
ѿлѣнуѡскѣ.
2850 прѡдлѣжѡю: (2) ѿ
прѡзорѣнѣе: вѣжтѡрю ѿнайтѣ. гжчнтѡрю.
прѡзѣлѣѡю: (3) кѣскѣ.
прѡзѣлѣѡю: (4) крѡскѣ.
р.235 прѡйгѣмѣ: ѿ
2855 прѡйзвѡлѣнѣе: ѿ
прѡйзвѡдѣтѣлѣнѣ: (5) ѿ
прѡйсхѡжѣ. рѡжѣѡсѣ: ѿ
прѡйзшѣ: ѿ
прѡкажѣнѣ: ѿ
2860 прѡлѣтѣе. (:) вѣснѣ: ѿ
прѡмѣслѣ: (7) ѿ
прѡмчѣсѣ: ѿ
прѡнѣрѣнѣе: ѿ
прѡнѣрѣнѣшѣ: ѿ
2865 прѡнѣрѣствѡ: ѿ
прѡпѣствѣ: (9) ѿ
прѡповѣдѣнѣе: ѿ
р.236 прѡповѣдѣнѣ: ѿ
прѡповѣдѣтѣнѣнѣ: ѿ
2870 прѡркѣ: ѿ
- ѿдрѣзнѣлж фжрж
ѡбрѣзѣ.
ѿлѣнуѡскѣ.
вѣжтѡрю ѿнайтѣ. гжчнтѡрю.
кѣскѣ.
крѡскѣ.
ѿ
ѿ чѣѣ фѡ (1. фѡ) ѿгѣмѣнѣ.
ѿнѣж вѣтѣмѣ (1. вѣтѣрѣ).
ѿв ѿнѣж ѿѡв.
нѣскѣ-мѣ.
ѿв ѿшѣ.
ѿ
мнѣшѣлѣ: гѣѣѣѣ. (6)
прѣмѣѣѣѣ.
ѿ
кѣѣѣ. сѣѣѣѣ (?). (8)
ѿ
сѣ тѣсѣ (?). сѣ ѿѣнѣ.
хнѣлѣнѣ.
ѿ
ѿв хнѣлѣнѣ. прѣ ѿскѣнѣсѣ (?).
хнѣлѣнѣѣ.
ѿ
прѡпѣствѣѣ фж фѣѣѣѣ.
прѡповѣдѣнѣѣ. сѣнѣнѣѣ.
прѡповѣдѣнѣтѡрю.
ѿ
прѣстѣѣ: ѿ ѿ ѿ (= ѿѣтѣѣ *Genesā*)
ѿѣѣ.
гжчнтѡрю.

- (1) Berinda -ѣѡ-.
(2) Berinda -ѡѡж-.
(3) Miklosich -ѣнѣ-.
(4) In cele-laite dicționare cu з.
(5) Cetesce -ѡѡѣ- ca în Berinda.
(6) Mai bine *lepros*.
(7) Berinda прѡмѣслѣ.
(8) In locul lui ѿ fusese altă literă, d. e. ѣ saŭ ѿ, care s'a şters.
(9) Berinda прѡѡѣ-.

б	пррчѣство :	гжчѣре.
а	просажіаю :	спѣргъ
	прѣстѣн :	(чен) прѣщн.
и и	прѣстѣн лѣдн :	ѡмъ прѣ (л. прѣ).
2875	прѣстѣтѣ :	прѣстѣтѣ.
	прѣстрѣнно (-w) :	дѣсѣжѣтѣ (?).
	прѣстѣтѣлнѣй :	чѣ слѣбѣн (?).
	прѣстѣтѣй :	чѣ прѣстѣтѣ.
	прѣтѣвѣоре : (1)	лѣтѣтѣорѣ ѣ прѣтѣвѣ (2)
2880	прѣтѣвѣорѣлѣнѣ :	ѣдѣжѣтѣ (?). (3)
	прѣтѣвѣорѣлѣнѣ :	пѣнѣре ѣ прѣтѣвѣ не дѣмѣрѣ (?).
p.237	прѣтѣвѣлѣнѣ :	ѣ прѣтѣвѣре.
	прѣтѣрѣ : (4)	стрѣнѣгъ фѣж чѣнѣтѣ.
	прѣтѣрѣ :	стрѣнѣсѣоре : вѣнѣтѣ. (?) сѣс
		рѣснѣре.
2885	прѣтѣжѣнѣ :	ѣтѣндѣре ѣлѣнѣре.
	прѣтѣжѣнѣ : (5) вѣзрѣнѣнѣ.	крѣщѣре. сѣс ѣтѣндѣре.
	прѣтѣжѣнѣнѣ :	лѣнѣнѣмѣ (л. чѣ лѣнѣнѣтѣ).
	прѣтѣжѣтѣ :	ѣтѣндѣ.
	прѣхѣжѣ (-ѣ) :	ѣцѣлѣгъ мѣ сѣю фѣ. (?)
2890	прѣхѣдѣ :	сѣ фѣчн (?): сѣ пѣтрѣчн.
	прѣчѣвѣ мнѣго (6)	дѣчѣл мѣй вѣтѣ шн мѣ
	нѣйпѣчѣ : (7)	мѣлѣтѣ. (8)

(1) Berinda -ѣ-.

(2) După acest cuvint Mardarie scrisese din greșelă vorba не дѣмѣрѣ, care se vede și mai jos după un alt ѣ прѣтѣвѣ; în urmă însă a tăiat-o cu o linie roșie.

(3) Cuvintele ѣтѣлѣнѣ: ѣдѣжѣтѣ sînt scrise între rînduri; căci Mardarie după прѣтѣвѣ, cu care se începea și articolul următor, pusese din greșelă положѣнѣ пѣнѣре, șterse apoi tot cu linie roșie.

(4) Mikl. -торѣж, Ac. -тѣрѣю.

(5) Berinda -нѣнѣ.

(6) Berinda мнѣ-.

(7) Berinda нѣ-.

(8) Cetesce deaciia multă mai multă.

прѣче же:	ѡрж дѣчѣм ма ^ѣ мѣ. (1)
прѣче:	дѣчѣи наинте.
p.238 прѣчѣй:	дѣчѣль.
2895 прощѣю:	ѡртѣ.
прощенїе:	ѡртѣчюне.
прѣгло, (:) сїло:	лѣцѣ Iw: нї.
прѣ: (2)	малѣмж. ѡзе ѣ ^ѣ (.) ѣ.
прѣднов (2) мѣсто:	ло ѡте гропѣно (?).
2900 прѣднѣй: (2)	че ѡте. ѣскѣцї (?).
прѣжѣюсм: (2)	трѣмѣ. сѣс тѣжѣлѣскѣ-мж. (?)
прѣжѣ: (2)	нѣлѣ (?): мѣгѣрѣ. (3)
прѣзи: (.) прѣжѣ: (2)	лѣжѣсте
прѣнїе: прѣ ^ѣ (:) рѣнїе.	пѣра.
2905 прѣюсм:	пѣрѣскѣ-мж.
прѣжѣмо: (4)	пѣжитѣрѣ. рѣ. ѣ.
прѣмо: (5)	ѣ прѣтѣвж. ѣнайтѣ.
p.239 прѣсло:	мѣтѣра (?).
птѣца:	пѣсере.
2910 птѣчищѣ: (6)	пѣсерѣе.
птѣнїтѣ:	пѣсерїме.
птѣнеца:	пѣю де пѣсере фѣрж пѣне. (7)
птѣче вѣлѣх(ѣ)овѣнїе:	вѣржїре кѣ пѣсери.
пѣгѣ: (8)	нѣстѣри (l. -ре).
2915 пѣдїло: (8)	мжмѣе. вѣрѣ. ѣ.
пѣдѣрь: (8)	дѣѡгѣрю (?).
пѣпѣ, пѣпѣкѣ: (8)	ѣѣрикѣ. сѣс гѣѡѣче (?).

(1) *Maї mult* e de prisos: Mardarie il va fi pus sub influența celui precedent.

(2) Miklosich прѣ.

(3) *Maї bine* мѣгѣри.

(4) Miklosich прѣжѣмо.

(5) Miklosich прѣ- și прѣ.

(6) Berinda -чыщѣ.

(7) *fără peane* e de prisos.

(8) Miklosich пѣ.

	пѣть (пѣ-): (1)	кале.
	пѣтникъ: (1)	кжалжтѣрю.
2920	пѣста:	пѣстѣ. дешѣртж.
р. 240	пѣчина: (1)	ѣджѣжтѣра.
	пѣхнѣ:	ѣгж(н)фж-сѣ.
	пѣщеніца:	мѣирѣ ча лжсѣтж де бжрѣѣтъ:
	пѣро:	гонитж
		грѣс (1. грѣс).
2925	пытливый:	че вжжнтѣрю (?).
	пѣгъ:	гжинѣше (?).
	пѣнѣсъ: (2)	бѣнѣ.
	пѣнѣсъми: (2)	кѣ бѣни.
	пѣнѣ. гѣмнѣ.	кжнтѣре. (3)
2930	пѣснь:	кжнтѣкъ.
	пѣснь степѣна: (4)	кжнтѣре. ман мѣре (?).
	пѣсѣкъ: (5)	нжсѣпѣ.
р. 241	пѣстѣ. (:) пѣдагѣ:	дѣскалъ. сѣс ѣвжтѣрю де кѣпѣ.
	пѣтель:	кѣкѣшѣ. кжтжтѣ.
2935	пѣтлоглашеніе.	кжтѣрѣ кѣкошѣлѣ.
	пѣтдѣсѣтница: (6)	чнчн зѣчн де зѣлѣ (?).
	пѣтѣщѣнѣ:	нѣвоѣцѣ.
	пѣчѣвъ: (7)	снцѣ(ре).
	пѣрѣдложѣнѣ ѣмѣ. (8)	ѣмѣ кѣѣ.
	ѣлѣ залѣгѣ.	
2940	пѣроѣзнѣшѣ: (9)	скѣцѣ. ѣдѣ ѣ мѣге (?).

(1) Miklosich пж.

(2) Berinda пѣ.

(3) Acest articol în Berinda e înainte de пѣнѣсъ.

(4) Berinda -ѣлѣ.

(5) Berinda -сѣкъ.

(6) Mikl. și Ac. пѣтнѣ.

(7) Berinda пѣ.

(8) Berinda пѣдѣ, ѣ.

(9) Berinda -шѣ.

*протекторъ : (1)	пжзиторю.
*пѣраклисѣ : (2)	рѣгжчюне де мжгжѣре.
p.242 *пахѡмѣ (-їѣ) : †	грѡ ла спѣте. (3)
*питіѣ : (4) сосна :	пінѣ.
2945 *пидѣ. кѣкъ :	фѣгъ (?).
*подѣръ :	хѣннж ѡрхѣрѣскж. сѣко.
*полнѣлѣѡсъ :	че мѣ млтѣвъ (=млостѣвъ).
*полнѣкарпъ :	мѣлѣ плѡдитѡрю.
*порѣфѣра :	фрѣнѣге.
2950 *препрѣда :	кѣфѣрѣ, ѡглѣвъ. кѣфѣ.
*прокімѣ : (5)	семнѣре (?).
*прокъ : †	слжвѣ (?).
*прокѡпѣ (-ї, adecă -їѣ) : †	грѣбннкъ (?).
*просѣѡра : (6)	прескѣре.
2955 *прѡтѣсѣ (-їѣ) : †	че динѣнѣте. томѣ :
p.243 **прѡлѡгъ :	патѣтъ (1. патерѣкъ). (7)
**потрѣсѣтѣ :	сѣ ва скѣтѣрд.
**поколѣлѣтѣ : (8)	сѣ ва клѣтѣ.
**плѡска :	гжѡѣче.

(1) Berinda -тѣ.

(2) Grecesce παράκλησις 'apel': in *Biblie* 'mângăiere'.

(3) De-asupra cuvintelor romănesci e însemnat cu andreaua ѡтѣ ѡче-
пѣтъ și ceva mai sus se vede scris de altă mână cu cernelă ѡтѣ пѣтѣ (?).
Cele patru semne ale scurtării de pre acestea sînt și de-asupra vorbe-
lor грѡ спѣте, pe cari ultimul scriitor a vrut să le îndrepte.

(4) Berinda пн-; grecesce πινος 'pin', *Zacharia* 19: 2.

(5) Berinda -мѣ.

(6) Berinda -рѣ.

(7) La margine e scris cu andreaua Кѣтѣ (adecă *cuvântare*).

(8) Cetesce -тѣсѣ.

P.

- (1) Mikl. -sz, masculin singular; Ac. -su, adică numai masc. pl.
(2) Acastă notiță slavică nu e în Berinda.

2985	раздражѣ:	ꙗтѣрхтѣ-вою.
	раздрѣшенїе:	спѣрѣере. сѣрѣржмїре. (? l. сѣр-)
p. 247	раздрѣшѣю:	дзлѣгѣ.
	разрѣшенїе:	дзлѣгѣре.
	раздѣлѣю:	дзспѣрѣцѣ (maĩ bine <i>imparf</i>).
2990	разливѣю:	кѣрѣсѣ.
	разливѣюсѣ:	кѣрѣсѣ-мѣ.
	разлїѣнїе:	кѣрѣсѣре.
	разликѣю:	ꙗпѣрѣкїѣци сѣ.
	разлїчно (-w):	ꙗ мѣте кїпѣри.
2995	разлїчны:	че че ѣсте ꙗ мѣте кїпѣри
	разлїчїе:	ꙗ мѣте кїпѣри: ꙗпѣрѣцѣлѣ. (?)
	разлѣй, (:) долинѣ. ѡдѣлѣ.	вѣлѣ бѣї (= бѣїтѣ <i>Genesā</i>):
		лѣ. (1)
	размышлѣнїе:	кѣмѣтѣре ꙗпѣстїтѣ.
p. 248	разногладїе:	глѣ ꙗпѣрѣкѣ.
3000	разнолїчныѣ (-ный):	че пїстрѣю лѣ фѣцѣ (?) че ꙗ
		мѣте кїпѣри.
	разный:	че ꙗпѣрѣкѣтѣ. + неꙗтѣмї лѣ
		фїре (?)
	разньство:	ꙗпѣрѣкѣре.
	разорѣнїе:	спѣрѣере.
	разорїте:	спѣрѣгжтѣрю.
3005	разорѣю:	спѣрѣгѣ. стрїкѣ.
	разрѣшїте:	дзлѣгѣжтѣрю.
	разсверѣпѣвѣю: (2)	сѣлѣжтѣчѣсѣ. зѣжпѣзѣ. (3)
		дзлѣмїѣрдѣ:
	расверѣпѣвѣюсѣ:	зѣжпѣзѣ-мѣ дзлѣмїѣрдѣ-мѣ.
	раскѣлѣ:	свѣдѣ (?).

(1) In Berinda кѣ: лѣ e dupǎ долинѣ.

(2) Miklosich рас-, Berinda amindouē vorbele разс-.

(3) z al doilea din c.

- 3010 раскóлннкъ : свѣдѣнѣю (?).
 р.249 разсматрѣю : сокотѣскъ.
 ра(з)смотрѣнїе : сокотїре.
 ра(з)смоуцрѣннѣ : (кѣ) сокотїре (,) кѣ гриже.
 разсѣждѣю : сокотѣскъ.
 3015 разсѣдѣнїемъ : ѿ
 разсыпѣнїе : че че се спѣрѣе.
 распрѣвѣюемъ : ржснпїре.
 рѣспрѣ : пѣрѣскѣ-мж (?).
 растворѣю : пѣрж.
 3020 растлѣннѣ : ѿмѣстекъ.
 расхыщѣнїе (-хн-) : ѿ
 расчннѣю : че стрїка. спѣрка (?). сѣс че
 р.250 рѣтѣю : пѣтрѣ.
 рѣтъ : жефѣїре. ржснпїре.
 3025 рѣтнѣ : десѣѣкъ (?).
 рѣзѣ : лѣптѣзѣ. бѣтѣ-мж.
 рѣзѣ : ѿѣсте. лѣптж.
 рѣзѣ : ѿѣдѣшъ.
 рѣзѣ : ѿцелѣувер. фнлософѣскъ.
 рѣзѣ : ѿцелѣ.
 рѣзѣ : ѿцелѣгжѣю : ѿцелѣгъ.
 3030 рѣзѣ : ѿцелѣшъ.
 рѣнѣ : грждїнж де флѣри.
 рѣка : рѣклж. трѣнъ.
 рѣкка : (1) тѣ (,) мжї. (?)
 рѣло, (:) ѣрѣло : плѣгъ.
 3035 рѣна : рѣнж. бѣбж.
 рѣзѣ : сѣ ѿпѣрѣцї.
 р.251 рѣзѣ : кѣѣ. сокотѣскъ.
 ра(з)сматрѣю (-мо-) : сокотѣскъ.
 рѣзѣ : ѿцелѣѣ.

(1) Nu e în Miklosich.

(2) Miklosich etc. -шл-.

3040	разширѣю :	десѣ́а (?) : лѣѣ́скъ.
	раскабѣаюсѣ :	кѣ́скъ-мѣ.
	раскрилѣаюсѣ :	ѣ́дрипѣ́скъ-мѣ (?)
	распалѣнѣ :	ѣ́чидерѣ ѣ́фѣ́рѣжтѣ́рѣ.
	расповѣ́дѣю (1. -ѣю) :	дѣѣ ѣ́и́рѣ.
3045	распрѣ́вѣнѣ :	сѣ́дрѣ ѣ́дртѣ́.
	распѣ́тѣ : (1)	рѣ́спѣ́нѣтѣ :
	растачаю :	ѣ́пѣ́рѣцъ (?) . рѣ́спѣ́скъ.
	растѣ́нѣ : (2)	крѣ́щѣ́рѣ. ѣ́мѣ́щѣ́рѣ.
	ра́сть :	мѣ́ прѣ десѣ́пра. крѣ́щѣ́рѣ. (?)
3050	растрѣ́аю (-тер-) :	спѣ́дрѣ́.
	растѣ́ю Ѡ́ тебѣ :	дѣ́патѣ сѣ́ дѣ́ тѣ́нѣ.
р.252	растлѣ́аю :	стрѣ́жъ :
	растлѣ́нѣ :	стрѣ́жѣ́рѣ.
	рассы́пѣнѣ :	рѣ́спѣ́и́рѣ спѣ́щѣ́рѣ.
3055	ра́тай : дрѣ́чъ :	плѣ́гѣ́рѣ.
	ра́тище :	фѣ́щѣ́.
	ра́чъ :	пѣ́тѣ́щѣ́.
	рачѣ́нѣ :	дрѣ́гѣ́стѣ : ѣ́мѣ́рѣ.
	рачѣ́тель :	ѣ́мѣ́нѣ́рѣ.
3060	рѣ́вѣ́нѣ :	рѣ́вѣ́нѣ́рѣ. дрѣ́гѣ́стѣ́ фѣ́рѣ́вѣ́нѣ́тѣ́.
		сѣ́ѣ́ пѣ́мѣ́.
	рѣ́вѣ́нѣ́тѣ́ :	рѣ́вѣ́нѣ́нѣ́рѣ. (3)
	рѣ́вѣ́новѣ́нѣ́ :	рѣ́вѣ́нѣ́рѣ.
	рѣ́вѣ́нѣ́вѣ́й : рѣ́вѣ́нѣ́стѣ́нѣ́. (4)	рѣ́вѣ́нѣ́нѣ́рѣ.
	рѣ́вѣ́ноѡ́вѣ́рѣ́зѣ́ :	пѣ́мѣ́ж. сѣ́ѣ́ дрѣ́гѣ́стѣ́ кѣ́лѣ́ѣ́рѣ́ѣ́сѣ́ж.
3065	рѣ́вѣ́нѣ́ю :	рѣ́вѣ́нѣ́скъ. пѣ́тѣ́скъ.
р.253	рѣ́кло :	кѣ́вѣ́нѣ́тѣ́. кѣ́ѣ́рѣ́шъ (?)
	рѣ́комѣ́ :	чѣ́ кѣ́ѣ́мѣ́.

(1) Miklosich -нѣ.

(2) Miklosich -тѣ-, Berinda și -тѣ-.

(3) р din л.

(4) Berinda vice-versa.

рѣпѣна: (1)	пѣлѣтѣнѣ.
рѣпѣнѣнѣ: (1)	дѣ пѣлѣтѣнѣ.
3070 рѣтъ:	ѣтрѣчѣрѣ. сѣѣ ѣпротѣвѣрѣ (?).
рѣта. рѣта:	^н кѣѣтѣ дѣ жѣрѣмѣж. (2)
рѣтѣнѣ:	(кѣ) ѣтрѣчѣрѣ.
^н рѣчѣнаа (-ѣ):	чѣ зѣсѣ.
^м рѣчѣ:	зѣчѣмѣ.
3075 рѣчѣнѣ:	зѣчѣрѣ.
рѣщѣ гѣѣ (= гѣлѣгѣлѣ):	ѣ зѣчѣ гѣѣ.
рѣза:	хѣнѣ.
рѣзѣщѣѣѣ:	кѣсѣтѣрѣю дѣ хѣнѣ. крѣнтѣ.
рѣстѣнѣ:	^ѣ ѣлѣгѣрѣ ѣтрѣчѣрѣ.
3080 рѣстѣтѣ:	^ѣ ѣлѣгѣтѣрѣю: кѣрѣжѣтѣрѣю.
рѣстѣю:	ѣлѣрѣгѣ.
рѣтѣрѣ:	^ѣ нѣзѣ (?) дѣ кѣѣнѣтѣ. (3)
рѣѣѣнѣнѣ (рѣ- ѣі рѣ-):	пѣѣѣ.
рѣгѣ:	пѣтѣѣрѣ.
3085 рѣгѣ хрѣтѣѣнѣскѣѣ:	тѣрѣѣ крѣѣѣнѣнѣѣскѣѣ.
рѣгѣ (?) рѣгѣ: (4)	кѣрѣнѣ.
^ѣ рѣнѣнѣ:	чѣ рѣдѣнѣтѣрѣю (maī bine năș-cătorîi).
рѣдѣсѣлѣѣѣ:	сѣпѣнѣрѣ дѣ рѣѣѣѣ.
рѣѣѣ.	^н рѣѣѣ. сѣѣ тѣрѣѣѣѣѣ.
3090 рѣѣѣнѣ:	нѣѣѣѣѣ.
рѣѣѣѣѣ:	сѣлѣѣпѣѣѣ.
рѣѣѣѣ:	сѣлѣѣпѣѣѣ.
рѣѣѣнѣѣѣ: (5)	^т нѣѣѣѣѣѣѣѣ. ѣ ѣі (= ѣѣітѣ Genesă). ѣ.

(1) Miklosich рѣ.

(2) Maī bine numai jurămîni.

(3) Cf. рѣтѣрѣѣѣѣѣ la sfîrșitul acestei litere.

(4) Forma cu ѣ e adausă de Mardarie: întâia trebuie să fie o greșeală a lui Berinda, ceea ce a observat și Mardarie.

(5) Miklosich рѣѣѣѣѣ.

р.255 рѡпѡ, (1) рѡпѡтѡнѣ (ро-):	рѡпѡнѣре.
3095 рѡпѡтѡнѣ, (1) рѡпѡлѡнѣ (ро-):	рѡпѡнтѡрѡ
рѡпѡнѣ (1) (ро-):	рѡпѡнѣскѣ: мѡмѡрѣскѣ.
рѡстѣ рѡстѡнѣ: (2)	кѡметѣ спрѣ кѡметѣ.
рѡтѡ:	жѡрѡмѡтѣ. бѡлѡстѣ (?).
рѡчѡсѡ: (3)	жѡрѡ-мѡ. бѡлѡстѡмѡ-мѡ.
3100 рѡтѡнѣ:	жѡрѡтѡрѡ.
рѡнѡнѣ, (4) рѡнѣ:	крѣпѣ спѡрѣтѣ. (5)
рѡнѡнѣнѡсѣцѣ: (4)	фѡлѡгѡ.
рѡгѡнѣ: (4)	бѡжѡкѡнѣрѣ.
рѡгѡтѣ: (4)	бѡжѡкѡнтѡрѡ.
3105 рѡгѡнѣсѡ: (4)	бѡтѡ жѡкѣ.
рѡдѡ:	ѡкнѡ (?).
рѡкѡнѣтѣ: (6)	мѡжѡнѣкѡ.
рѡкѡмѡнѣ: (7) рѡнѣ:	лѡнѣ дѣ мѡ. (8)
р.256 рѡдѡ:	рѡдѡ.
3110 рѡнѣнѡнѣ:	чѣ дѣ рѡдѡ мѡ мѡрѣ.
рѡнѣрѡ (-ѣ):	пѡскѡрѡ.
рѡдѡнѣ:	тѡгѡнѣскѣ-мѡ.
рѡдѡнѣ:	тѡгѡнѣрѣ.
рѡнѣнѣ:	рѡнѣнѣскѣ.
3115 рѡнѣнѣтѣ:	пѡдѡнѣжѣ. фѡрѡнѣцѣ.

(1) Miklosich рѡпѡ-.

(2) Miklosich ѡи рѡ-.

(3) Miklosich рѡштѡж-сѡ.

(4) Miklosich рѡ-.

(5) Trebuia sing.

(6) Miklosich рѡ-.

(7) Miklosich рѡжѡмѡнѣжѣ.

(8) *Lişnic* vine din vsl. лѡнѣнѣнѣжѣ *sudarium* 'basmă de şters faţa', derivat şi el din лѡнѣ 'faţă'. Cf. pentru sens *prosop*, iar pentru formă *paş-nic*, *veşnic*, *rişniţă*, *obişnuit*, *Rişca*.

рѣснотѣе :	дѣвѣжрѣтъ. (1)
рѣснотѣиѣ :	че дѣвѣжрѣ.
рѣчь :	кѣжѣтъ.
рѣчѣистый :	че грѣхнѣбрю.
3120 рѣшѣнѣ :	дѣвѣжрѣ.
рѣшѣнѣтъ :	дѣвѣжжѣбрю.
рѣшѣ :	дѣвѣжѣ.
р.257 рѣю :	трѣ. сѣѣ. ѣпѣнѣ.
рѣлѣнѣ, рѣнѣ :	ѣпѣнѣбрю. трѣбрю. тѣрѣ.
3125 рѣководѣе :	пѣтѣбрю дѣ мѣнѣ. пѣвѣцѣ.
рѣка (ѣжѣ рѣшѣвѣтъ нѣз- вѣна) : (2)	мѣнѣ.
рѣчка : (3)	вѣдрѣ.
рѣчка :	пѣтѣнѣнѣ.
рѣчѣ :	рѣдѣшѣ.
3130 рѣсны :	рѣнѣбрю.
*рѣсѣлѣнѣ : (4)	крѣпѣжѣбрю грѣпѣ (?).
*рѣсѣлѣнѣ : (4)	лѣнѣнѣ. сѣѣ. лѣрѣнѣ. (?)
*рѣсѣбрю : (4)	дѣвѣсѣнѣ сѣѣ. сѣѣ. дѣспѣрѣцѣ-мѣ.
р.258 *рѣвѣнѣ :	дѣсѣлѣ. (5)
3135 *рѣмѣнѣ :	спѣ дѣ мѣрѣчѣ. (6)
*рѣфѣнѣ : †	дѣхѣлѣ лѣ дѣмѣнѣсѣѣ. сѣѣ. лѣ(?)
	кѣнѣрѣ лѣ дѣмѣнѣсѣѣ.
*рѣнѣторѣка :	грѣхнѣбрю фѣрѣмѣ.

(1) De ce nu *adevericiunea* = истина ?

(2) Berinda pune vorbele din parentese lângă рѣка, fără să-l mai explice prin alt cuvânt.

(3) Miklosich рѣчка.

(4) Miklosich рѣсѣ.

(5) Mai bine *dascale al mîeș*. Cf. Pasov, Weitenauer și Meylan.

(6) Eră de ajuns numai unul din aste două substantive. *Biblia* de București, Judic. 9: 14, 15, *mărăcine*; aceeași *Biblie*, psalm 57:10, *păducel*; *Biblia* de la Iași 1871, *spinul*.

G.

p. 261 **Гакра́мөйтъ** : (1)**сáжа** : (2)3140 **сáмъ** :**сáмөвлáстѣ** :**сáмөвлáстнѣй** :**сáмодѣ́лнъ** :**сáмолю́бѣ** :3145 **сáмомнѣ́нѣ** :**сáмочѣ́ннѣ** :**сáмоу́гòднѣй** :**сáнъ** :**сáндáлѣ** :3150 **сапòгъ** :p. 262 **сапòговө́цъ** :**сапòннѣ** :**сарацѣ́ннѣ** : (6)**сатáна** :3155 **свѣ́кра** : (7)**свѣ́рцъ** : (8)**сверѣ́пъ** :**сверѣ́пѣ**. **сверѣ́пство** :**сверѣ́пѣй** :**прнчө́снѣ** (?).**смòдла** (?) : **фѣ́ннѣнѣ**.**сѣ́нгѣ**.

(putere nemărginită).

кáрөвө́ **кө́ннѣ** (l. кө́лн-) **ѣ́сѣшн****ѣ́ пѣ́тѣ́рѣ́** **лѣ́н**.**сѣ́мѣ́рáстрѣ́** (?).**ю́вѣ́рө** **дө** **сѣ́нө**.**пѣ́рѣ́рө** (3) **дө** **сѣ́нө**.**ѣ́сѣшн** **тө́кмнѣ́рө**.**чө́лө** **чө** **фá** **кѣ́мѣ́** **плá** **чө** **трѣ́фáшѣ**.**дө́рө́гѣ́тѣ́рѣ́**. **дө́тө́ннѣ́чѣ́**.**кѣ́лѣ́цѣ́ннѣ**.**чѣ́змѣ́** **кѣ́лѣ́цѣ́ннѣ**. (4)**чнзмáрю**. (5)**чө́вө́тáрю**. (5)**тѣ́рѣ́чѣ́н**.**ѣ́протнѣ́нѣ́тѣ́рө**. **пѣ́кө́стнѣ́тѣ́рө**.**сө́лкра**.**грѣ́рѣ́**.**сѣ́лбáтөкѣ́**. **зѣ́плáѣ́тѣ́**.**зѣ́плáѣ́рө**. **слáѣ́жтө́чѣ́**.**чө** **зѣ́плáѣ́тѣ́**. **сáс** **ю́тө**. **чө** **сѣ́лбáтөкѣ́**.

(1) Cuvîntul acesta fusese scris întâiú pe pagina precedentă albă, însă în urmă s'a ras. Nu e în cele-lalte dicționare.

(2) Miklosich -жа.

(3) *Părere sumeşă*.

(4) Trebuie sing.

(5) Miklosich s u t o r.

(6) Cf. срацѣ́ннѣ, în Miklosich срацѣ́ннѣ etc.

(7) Ac. şi Mikl. -ры.

(8) Ac. şi Mikl. сврѣ́цъ.

3160 сѣтѣхъ : (1)

р. 263 сѣбѣда :

сѣбѣдѣти :

сѣбѣждѣю :

сѣбѣпламенимый :

3165 сѣбѣчѣнникъ :

сѣбѣзѣни, ѡѡ, сѣбѣзѣни : (2)

сѣбѣсѣбѣ :

сѣбѣсѣбѣнна :

сѣбѣсѣ(ѣ)ннѣй :

3170 сѣбѣсѣо :

сѣбѣзѣнникъ : (4)

сѣбѣдѣнѣ : (5)

р. 264 сѣбѣдѣте : (6)

сѣбѣдѣтѣсѣо : (6)

3175 сѣбѣдѣтѣсѣю : (6)

сѣбѣдѣте : (6)

сѣбѣмъ, (:) сѣбѣдѣю : (7)

сѣбѣне, крѣмѣ :

сѣбѣннѣй :

3180 сѣбѣрѣль : (,) (8) сѣбѣль :

сѣбѣрѣю : (9)

трѣбѣ рѣдѣшь. стрѣнѣ.

сѣбѣзѣ. сѣбѣннѣ.

ѡ сѣбѣзѣ.

сѣбѣзѣсѣкѣ.

дѣ рѣдѣ лѣй.

чѣ чѣ ѡбѣлѣ прѣ вѣбѣ лѣ.

телѣвгѣрю (?).

ѡ лѣйшѣ.

ѡ лѣй.

чѣ чѣ в ѡ лѣй. дѣбѣсѣбѣ. сѣбѣ

чѣ пѣтѣрѣннѣ (?).

чѣ в ѡ лѣй. дѣбѣсѣбѣ ѡ карѣ нѣ

мѡй дрѣ дѣбѣль сѣбѣ прѣвѣнѣрѣ. (3)

портѣрю.

цѣнѣ. портѣка.

мѣртѣрѣннѣбѣрю.

мѣртѣрѣ.

мѣртѣрѣсѣкѣ.

цѣбѣбѣрю.

цѣбѣ.

фѣрѣжѣ.

чѣ дѣннѣ фѣбѣрѣжѣ.

фѣбѣрѣ.

фѣбѣрѣзѣ :

(1) Nu e în Miklosich.

(2) Miklosich сѣл-, сѣлн-.

(3) Póte ѡл-, pentru care cf. сѣлѣлѣка.

(4) Miklosich сѣлж-.

(5) Miklosich сѣл-.

(6) Miklosich сѣлѣдѣн-.

(7) Miklosich сѣл-.

(8) Berinda -трѣ-, Miklosich сѣлн-.

(9) Berinda сѣлѣ-, Miklosich сѣлн-.

сѣща: (1)	лѣмжнѣре.
сѣкта:	лѣмина.
сѣктианикъ:	фжклѣ. сѣс сѣщѣнникъ ѿнѣлѣ.
3185 сѣщѣнникъ:	сѣс фжклѣ дѣ вѣнѣ.
р.265 сѣщѣнный:	сѣщѣнникъ.
сѣшше: (2)	фѣрѣсѣлѣ дѣ мѣ. (?)
сѣзвѣнъ: (4)	дн (3) сѣсѣ.
сѣзвѣю: (4)	лѣгѣтъ.
3190 сѣктианице (сѣм-):	лѣгѣ.
сѣго:	бесѣрѣка.
сѣмъ двѣмъ сѣмѣждѣмъ: (5)	прѣчѣста.
сѣдмица:	дѣ шѣптѣ ѣри кѣтѣ, дѣ ѣ. дѣ
сѣленѣе:	ѣри фѣкъ ѣчѣ.
3195 сѣло:	сѣптѣмѣна.
сѣлѣнникъ:	сѣлѣшѣнѣре.
сѣлѣнѣнѣ:	сѣлѣ.
сѣмидѣлѣ:	сѣтъ. + хѣдѣ (?) :
р.266 сѣмѣ (-ѣ):	сѣлѣнникъ (?) лѣвѣ. ѣв.
3200 сѣстричѣицѣ:	сѣтѣнѣ.
сѣла:	фѣжѣнѣ дѣ грѣсѣ ѣлѣ.
сѣлѣный:	кѣ (?) ѣчѣста.
сѣлѣмъ:	кѣ (?) ѣчѣста.
+ сн:	кѣ ѣчѣла (?)
3205 снѣтѣ:	мѣтѣсѣ (?) ѣбѣстрѣ.
снѣтѣ:	снѣтѣнѣре. (6)
сѣрикъ:	мѣтѣсѣ.

- (1) Acest articol în Berinda e după următoarele două.
 (2) Miklosich сѣм-.
 (3) Nu e mai bine *de*?
 (4) Miklosich сѣм-.
 (5) Berinda completézá: чѣтырѣстѣ ѿ дѣвѣтѣ дѣсѣтѣ бѣтъ.
 (6) Cf. хѣдогѣлѣснѣмѣ.

- (1) Miklosich cu-.
- (2) Berinda face un articol din aceste două.
- (3) Aceste două vorbe, adică *сѣла* (mare) *пѣла* (a) 'de genul neutru', nu-s în Berinda.
- (4) Miklosich cu-.
- (5) *с* final e făcut probabil din *з*.
- (6) Acest cuvint întreg este scris cu roșu, pôte pentru că Mardarie va fi vrut să arăte că forma precedentă *нѣтъ* nu e destul de corectă.
- (7) Miklosich etc. nu duplică pe *н*.

скитѣнѣ: (1)	ѣелѣре дн лѣ ѣ лѣ.
3230 скѣтнн:	лѣтѣтѣрю. неѣтѣрю. (?)
скланѣемый: (2)	че павѣтъ.
скѣенникъ, (:) (2) распрѣтеб-	фѣкѣтѣрю де сѣдѣ (?).
реца :	
сковрѣда:	грѣтѣрю.
сковрѣдникъ :	сковрѣре.
3235 скомя:	скѣлѣлѣска: Асхѣ (=Exod). ѣі.
скоичѣю: (3)	сфрѣшн-вѣю.
скоичѣнѣ: (3)	сфрѣшенѣ.
скоичѣшасѣ: (3)	сфрѣшнѣж-се мѣрѣж.
р.269 скопѣцъ :	скопѣтъ.
3240 скѣрь:	грѣенникъ.
скрѣелю (-орѣ-):	скрѣѣсѣж-мѣж
скрѣѣ:	скрѣѣж.
скѣро (-w):	кѣрѣнѣдѣ.
скѣро прѣварѣ:	кѣрѣнѣдѣ ѣпѣжѣ ѣнаѣнѣтѣ.
3245 скорпѣ(н)ный: (4)	че крѣпѣтъ.
скѣктѣнѣ (скѣ-):	гѣднѣре.
скѣтъ, (:) кѣдло:	добнтѣкъ.
скѣтскый нрѣвѣ:	добнтѣчѣсѣж нѣрѣвѣ.
скрѣнѣ:	ѣ пѣртѣ де фѣцѣж. (5)
3250 скрѣнѣж:	(tâmples).
скрѣнѣство (:) (6) хѣхнѣнѣ:	рѣпѣнѣре де хѣлѣж.
р.270 скрѣѣж: (7)	вѣстерѣѣ. ѣскѣнѣсолѣре.
скрѣжѣлѣ:	лѣѣспѣдѣ. панаѣнѣдѣ
скѣдѣлѣ: (8)	ѣдѣ де лѣтъ.

- (1) Miklosich скѣ-.
- (2) Miklosich скѣ-.
- (3) Miklosich скѣ-.
- (4) In cele-lalte dicționare nu e.
- (5) Anume *tâmples*; cele-lalte dicționare nu-l au. Berinda pune întâiu articolul următor.
- (6) Ac. și Tril. nu-l au.
- (7) Miklosich скѣ-.
- (8) Miklosich -жѣтѣ-.

- (1) Miklosich -МЛК-.
- (2) Miklosich -СЛК-.
- (3) Miklosich -СЛК-.
- (4) Miklosich -СЛК-.
- (5) Miklosich -СЛК-.
- (6) Miklosich -СЛК-.
- (7) Miklosich -СЛК-.
- (8) a din e.

сла́нѣтокъ :	ѡмѣѡ (1. нѣѡ): нн (=нинѡнѣ). с, мѣ. (1)
3280 слѡвополо́жнѣ:	пѣнтѡрю дѣ кѣѣнѣтъ. логѡѡѣ.
сло́вопрѣнѣ:	кѣѣнѣтъ дѣ пѣрж. (?)
сло́гъ: (2)	ѡпрѣѣнѣре.
сло́жѣнѣ: (2)	ѡпрѣѣнѣре ѡтомѣре.
сло́ноначѣлѣнѣ. ѡлѣ слѡно́мъ	пѣнтѡрю (?) дѣ пѣлн.
(-ню-) нача́лѣнѣ:	
3285 слѡ́га на́рѡнѣнѣ:	мѣчнтѡрю. гѣдѣ.
слѡ́жѣнѣ:	слѡжѣре.
слѡ́чѣнѣ:	нѣмѣрѣѣлѣ. ѡтѣплѣре.
слѡ́чѣнѣ нѣжнѣнѣ:	ѡтѣплѣре рѣ (?).
слѡ́чѣнѣсѣ; (:) прѣклѡчѣнѣсѣ:	ѡтѣплѣсѣ.
3290 р. 278 слѣ́мѣ:	слѣ́мѣ. грѣнѣлѣ. вѣрѣ. ѣ.
слѡ́чѣнѣ: (3)	згрѣчѣнѣ. грѣѣлѣ.
смѡ́рѣнѣ: (4)	ѡѣртѣнѣ, сѣѡ нѣѡ. кѣрѣлѣ дн чѣрю сѣ слѡѡѡдѣ. шн трѣѣ ѡпж дн. ѡ мѣре шн дѣ ѣсте корѣѣѣ мѣрѣѣ ѡтрачѣ лѡ. шн кѣ ѡѡмѣнѣн ѡ рѣстоѡнѣ. шн дѣчѣѣ слѡѡѡдѣ шн корѣѣѣ дѣ ѡ сѡѡрѣѣлѣ.
смѡ́рѣнѣ: (4)	нѣѡ дѣ плѡѡѣ. ѡѣртѣнѣ.
сѣмѣнѣнѣ (сѣ-):	ѡпжкѣре.
3295 сѣмѣнѣнѣѣнѣнѣ:	чѣ ѡпжкѣѣѣѣѣ.

(1) Acest citat greșit e luat de la articolul de mai jos слѣ́нѣтокъ: (dos-pire), din Berinda.

(2) Miklosich сѣл-.

(3) Miklosich сѣл-.

(4) Mikl. смѡрѣнѣ- -ѣштѣ, Ас. смѡрѣнѣ; amîndoué articulele fac în fond unul și același; în Berinda смѡ́рѣнѣ e întâi.

смѠкѡ: (1)	смокина. ф́йга (2)
смѠковница. (3)	лѡмнѡ смѠкинѡлѡ.
смѠтрѡнѡ: (4)	сокѠтѡнѡцѡ.
р.274 смѠтрѡлѡнѡ: (5)	сокѠтѡрю.
3300 смѠтрѡлѡнѡ: (5)	кѡ сокѠтѡнѡцѡ.
смѠтрѡнѡ: (5)	сокѠтитѡрю. пѡзнѡтѡрю.
смѠтрѡнѡ: (5)	кѡ сокѠтѡнѡцѡ. кѡ токмѡлѡ.
смѡрѡтѡнѡ (-ѡ): (5)	ча дѡ мѡдѡртѡ.
смѡрѡтѡнѡсѡ: (5)	пѡртѡтѡдѡрѡ дѡ мѡдѡртѡ чѡма.
3305 смѡшѡлѡй: (6)	чѡ чѡ тѡрѡвѡрѡ.
смѡшѡлѡсѡ: (7)	тѡрѡвѡрѡсѡ-мѡ. тѡмѡ-мѡ.
смѡшѡлѡ: (7)	тѡрѡвѡрѡсѡ. спѡлѡ.
смѡшѡнѡнѡ: (7)	тѡрѡвѡрѡ. ѡмѡствѡдѡрѡ.
р.275 смѡшѡлѡ: (8)	кѡцѡтѡрѡ. дѡмѡрѡрѡ.
3310 смѡшѡлѡнѡ: (8)	ѡцѡлѡптѡ. прѡчѡптѡ.
смѡшѡлѡ (-шѡ): (8)	кѡцѡтѡ.
смѡшѡлѡ: (9)	ѡпѡжѡнѡсѡ. зѡ(ѡ)вѡжѡнѡсѡ
смѡрѡнѡнѡ: (9)	ѡкѡ. (?)
смѡрѡнѡмѡдѡртѡ: (10)	плѡкѡдѡрѡ.
3315 смѡрѡнѡ мѡдѡрѡствѡю: (10)	плѡкѡтѡ ѡцѡ(лѡ)пѡчѡнѡ.
смѡрѡнѡмѡрѡй: (10)	ѡцѡлѡптѡщѡ мѡ плѡкѡ.
смѡрѡнѡ бѡтѡ: (9)	чѡ кѡ ѡцѡлѡпѡчѡнѡ плѡкѡтѡ.
	кѡ мѡсѡрѡ бѡтѡ.

(1) Miklosich смѡкѡ.

(2) In Berinda ф́йга e pus imediat după смѠкѡа și deci considerat ca malorusesc. Inclin a crede că Mardarie a așezat acest cuvînt din greșelă în partea românească, cu atât mai mult că e scris cu inițială negră.

(3) Miklosich -ѡнѡ; Berinda -ѡнѡ.

(4) Miklosich смѡ-.

(5) Berinda смѡ-.

(6) Berinda смѡшѡлѡй; Miklosich -мѡ-.

(7) Miklosich смѡмѡ, Berinda смѡ-.

(8) Berinda смѡ-.

(9) Miklosich смѡ-.

(10) Miklosich смѡ-; Berinda -мѡ- sau -мѡ-.

смѣрѣюсѣ: (1)

р. 276 смѣ:

3320 смѣхотѣбръство:

смѣхотѣбръство:

смѣтѣнѣ: (2)

снабдѣн: (3)

снабдѣсѣ сѣ: (3)

3325 снѣдѣецѣ: (3)

снѣхѣ: (4)

сѣбѣж: (5)

сѣбѣство:

сѣвѣсть (со):

3330 сѣвѣсть: (6)

сѣкъ:

р. 277 сѣмнѣнн: (7)

сѣмнѣнѣ: (7)

сѣмнѣтсѣ: (7)

3335 сѣнѣ вѣнѣнн: (7)

сѣпѣ:

сѣпѣецѣ:

сѣсѣецѣ: (7)

сѣсѣ дрѣвѣ: (8)

3340 сѣсѣ скѣдѣлнн: (9)

сѣтъ: (7)

сѣтннѣ: (7)

плѣкъ-мѣ смѣрѣсѣ-мѣ.

рѣсѣ.

фѣдѣрѣ дѣ рѣ. шѣнѣ.

грѣсѣкъ кѣвѣте дѣ рѣ. сѣсѣ грѣ-
фѣсѣ.

сѣмѣнѣтѣрѣ спѣнѣмѣрѣ.

шѣрѣж. пѣзѣцѣ.

пѣзѣцѣ(-тѣ) сѣгѣрѣ.

вѣзѣтѣбръ дѣ вѣсѣ.

нѣбрѣ.

кѣ сѣнѣ.

дѣ вѣлѣшн: фѣцѣ. (?)

прѣчѣпѣрѣ. шѣлѣвѣрѣ. (?)

цѣ.

зѣмѣ.

нѣдѣвѣжѣрѣ (?)

пѣжѣрѣ:

шѣ сѣ пѣрѣ.

стрѣнѣсѣрѣ дѣ шѣжѣ.

фѣлѣвѣрѣ.

фѣлѣвѣжѣтѣбръ.

цѣнѣ.

вѣ дѣ лѣмнѣ.

вѣ дѣ лѣсѣ (l. vasul olarului).

стрѣдѣ. сѣсѣ фѣгѣ.

шѣзѣдѣше, карѣлѣсѣ ѣсте мѣнѣ мѣрѣ
прѣсте шѣ сѣтѣ.

(1) Miklosich сѣм-.

(2) Berinda сѣм-, Miklosich сѣм-.

(3) Miklosich сѣн-.

(4) Miklosich сѣн-.

(5) Berinda -ю, vorba slavică -мѣ.

(6) Berinda сѣвѣстѣ.

(7) Berinda со-.

(8) Berinda со-, Miklosich сѣсѣдѣ дрѣвѣнѣ.

(9) Berinda со- -дѣ-; Miklosich сѣдѣдѣлннѣ.

сбѣхъ :	ѣскжчюне. ѣскѣ. (?) ^т
сбѣчно :	лиѣте.
3345 сѣѣхъ : (1)	лвгжтѣрж.
р. 278 сѣстѣхъ (сѣ-) :	гржмѣдѣ (maī bine com- nere) бѣѣ. (= бѣѣтѣ Ge- nezā) ѣ, ѣ. ^т
сѣхъ (= спѣхъ) : (2)	мжѣтѣнтѣрж.
сѣхѣю (= спѣхѣю) : (2)	мжѣтѣхѣскъ.
сѣхѣнѣ (= спѣхѣнѣ) : (2)	мжѣтѣнѣрв. ѣзжѣнѣрв.
3350 спѣрѣда :	тѣнѣстра (?), сѣхъ кѣнѣнѣца. ^ш
спѣдѣ (спѣ-) :	ржѣдѣ кѣ ѣрж фѣ лѣ вѣбж. (?) ^м
спѣбѣлю : (2) ^а	ѣвѣрѣнѣнѣхѣскъ. ^а
спѣбѣна : (2)	пѣѣдѣбѣка.
сѣхъспѣхѣнѣнѣнѣ : (3)	ѣжѣтѣжѣтѣрж.
3355 спѣхъспѣхѣнѣнѣнѣнѣ : (2)	ѣжѣтѣорѣзѣхъ.
спѣрѣбѣта : (4) ^ѣ	прѣ прѣ (л. прѣ). (5) ^{ст}
спѣдѣ : (6)	мжѣхѣра.
спѣхѣхъ :	спѣржю. фѣлѣб. ^ѣ
спѣхѣю :	спѣрѣхѣскъ.
3360 спѣхѣнѣнѣ (-ѣ-) :	спѣрѣнѣрв.
р. 279 сѣхърѣжѣю : (7)	лѣпѣтѣ (?).
сѣхърѣзжѣмѣхѣхѣю : (7)	ѣцѣлѣхѣхѣ-вѣю.
(сѣхърѣзжѣмѣхѣю) : (7)	сѣкѣтѣнѣ-вѣю (?).
сѣхѣмѣхъ :	рѣхѣшѣнѣ.
3365 сѣхѣмѣсѣлѣбѣнѣнѣ :	кѣхѣнѣтѣ дѣ рѣхѣшѣнѣ. ^н
сѣхѣцѣнѣнѣнѣ :	тѣхѣрѣчѣн сѣхѣдѣн (?) тѣхѣтѣрѣнѣнѣ.
сѣхѣчѣнѣца :	кѣхѣмѣшѣнѣ.
сѣхѣбѣрѣхѣнѣнѣнѣ :	тѣхѣлѣрѣхъ.

(1) Berinda со-, Miklosich сѣхъхъ саѣ сѣхъ.

(2) Miklosich сѣ-.

(3) Berinda сѣ-.

(4) Miklosich n'are acest cuvînt.

(5) Adecă simplu.

(6) Miklosich -хѣхъ.

(7) Berinda сѣ-.

срѣеролѹѣіѣ:	ѹѣіѣре де ^{нт} аѣиѣ.
3370 срѣда: (1)	ча ^н дн (?) мнѣлѹкъ (l. numai мнѣлѹкъ).
срѣднеѣ: (1)	^а (че) мнѣлѹчѣѣ.
срѣченіѣ: (2)	зѣчерѣ. грѣіѣре. (?)
срѣиѣсѣм: (2)	аѣерѣгѣ (къ глаѹта). + мѣ ^а ѣ- ^{м н} тѣпнн (?)
срѣка:	сороаѣж. сѣмнѣ. (?)
3375 срѣтѣніѣ: (3)	^м ѣтѣпннѣре.
р.280 ^а срѣтѣтѣ: (3)	^м ѣтѣпнннѣтѹрю.
срѣца: (4)	^м ѣтѣплѣре.
срѣцаю: (4)	^м ѣтѣпннѣ.
срѣцаѣ: (3)	^м вою ѣтѣпннѣ.
3380 стѣдѣиѣ: (5)	мнѣж де лѹкъ. (?)
стѣнѣ:	тѣвѣрѣж.
стѣниѣѣ:	стѣре (?).
стѣреѣѣ: (6)	маѣ ^н маѣре бѣтрѣ.
стѣреѣѣ не тѣбѣриѣ пѣкѣсти:	бѣтрѣнѣлѣѣ нѣ-нѣ фѣѣѣ пѣкѣстѣ (l. -тн).
3385 стѣлѣніѣ:	^а грѣжѣ. бѣ ^т і (= бѣтѣіѣ <i>Genesā</i>). ^{ѣѣ}
стѣлѣіѣ:	бѣзѣѣ. ѣ сѣ ѣ. (7) ѣѣ. (v. 13).
стѣлѣѣ:	стѣлѣплѣре.
стѣлѣіѣ: (8)	пѣѣ + мѣнѣѣкѣіѣ (?)
р.281 стѣлѣѣ: (9)	кѣрѣре

(1) Miklosich срѣ.

(2) Miklosich срѣ.

(3) Miklosich срѣ.

(4) Miklosich срѣѣ.

(5) Miklosich -днѣ.

(6) Miklosich -рѣ.

(7) Berinda Нѣѣ; Miklosich стѣлѣніѣ și traduce κόρυθα urtica.

(8) Miklosich стѣѣ; *munuchie* e probabil în loc de *mănuchie*.

(9) Berinda стѣлѣѣ, Miklosich стѣлѣѣ.

- 3390 ^сстенаніе: ^лспина́ров. ^лчме́ров.
^сстепённая ^лпёнь: ^лкнѣтєвъ ^лче ^лѣна́лѣть. (1)
^сстѣпень: ^лспіце ^лпра (1. ^лпра) ^лде ^лскарж.
^сстеченіе: (2) ^лаверга́ров. (3)
^сстица́юся: (2) ^лавергѣ-мѣ. (3)
3395 ^сстикланіца: (4) ^лва́ ^лде ^лстѣкла.
^сстлаче(н)ный: (2) ^лче ^лѣа́лѣтѣть. ^лса́ ^лписа́ть.
^сста́гна: (5) ^лѡ́лицѣ.
^сста́пъ (ста́пъ): ^лста́пъ:
^ссто́нченый: (6) ^лче ^лсѡ́цѣлѣть.
3400 ^сста́па: ^лѡ́рма
^сстра́лвецъ: ^ла́вптѣ́торю. ^лкни́ѡ́торю (?).
^ср.282 ^лстра́ніе: (7) ^лми́нѣ (=мѣ-са́ ^лмѣчєніѣ).
^сстра́сть: ^лпѣтнми́ров. ^лпа́тмє (1. -мѣ).
^сстрада́емый ^лмѣ: ^лкни́ѡров. ^лнево́ров.
3405 ^сстра́жа: ^лкни́ѡров. ^лмѣчѣ.
^сстра́ждѣ: ^лѡ́лѣ ^лде ^лмі́ров.
^сстра́на: ^лстрѣ́жѣѡров.
^сстра́нень: ^лпѣтнмѣ́скѣ. ^лра́баѣ.
^сстра́ннопрі́ме: ^лла́тѣрѣ.
3410 ^сстра́ннолю́бе: ^лстра́ни. ^лстрѣ́и.
^сстра́ннолю́бєцъ: ^лпрі́имѣ́торю ^лде ^лстра́ничи.
^сстра́нностра́жєть: (8) ^лѡ́єѡров ^лде ^лстрѣ́ни.
^с ^лѡ́єнѡ́торю ^лде ^лстрѣ́ни.
^с ^лчю́да (се) ^лкни́ѡѣце.

(1) Cf. ^спѣнь ^лстепённая.

(2) Miklosich ст-.

(3) Mai bine *alergare* și *alergu* (fără *mē*) cu *glōta*.

(4) Miklosich ст-, Berinda ст-.

(5) Berinda ст-, Mikl. ст-.

(6) Miklosich сѣтѣмъ-.

(7) Berinda pune acest cuvint după cel următor.

(8) In cele-lalte dicționare nu e ca cuvint compus.

р.283 страстный :

стрѣ́ть (= страсть), при-
стра́стїе.

3415 страли́вый :

стра́шный :

стра́ццло : (1)

стра́главъ : (2)

стра́мленіе : (3)

3420 стра́м(н)і́на : (3)

стро́еніе :

стро́ите :

стра́мнителный : (4)

стро́ю :

3425 р.284 стра́птівъ, (5) или стра-
пѣ́твенъ (5)

стра́птівъый : (5)

стра́пѣ́нѣсть : (7)

стра́бно (-w) :

стра́бъ :

3430 стра́бчець :

стра́бчеми :

ста́ :

ста́дода́къ :

ста́дода́къство: ста́дода́кънїе.

че пѣ́тимнѣ́рю. са́въ ка́реле хре-
бѣ́мчаю рѣ́в.

ки (1. ки). са́въ вѣ́тжма́рък ѿни-
мѣ́й.

че фѣ́рко.

че а́фрикоша́.

бо́лѣ. жѣ́гю. а́къ (= а́вственца
Scara) (с) кѣ́.

къ ка́пѣ а́ жѣ́.

по́рнїе.

стра́мїна. рѣ́па.

то́кмїе.

то́кмнѣ́рю. ѿспра́внї.

че по́рни. че гра́бѣ́ннїкъ :

то́кмѣ́скъ.

а́тѣ́рть. (6)

че стра́бъ. а́тѣ́сь.

а́тортѣ́чїе.

дѣспѣ́рцїе (5) (1. -нїть).

стра́бъ. са́въ кѣ́цнѣ́бѣ́.

ко́ндабю дѣ́ вѣ́грави.

а́пѣ́ншн.

гра́бѣ́вїе (?). рѣ́шїе.

ло́укрѣ́жѣ́рю дѣ́ рѣ́шїе.

а́бѣ́рѣ́ дѣ́ рѣ́шїе.

(1) Berinda -ек- ѿ -ец-, Mikl. -ка-, Tril. -ек-; Ac. n'are cuvintul.

(2) Miklosich стра- ѿ стрѣмог-.

(3) Berinda стра-.

(4) Berinda стрѣмнѣтелнѣ.

(5) Berinda стро-.

(6) Repeřit, dar şters.

(7) Cetesce стрѣно-; Berinda стро-, Miklosich -н-.

3435 стѣжѣнѣ: (1)	сѣпжрѣре бжтѣнѣре.
стѣжѣю: (1)	сѣпж. додвѣскъ.
р.285 стѣжѣтѣлѣ:	сѣпжржтѣрю.
стѣжѣю сѣ:	мж мжхнѣскъ.
стѣжѣютѣ сѣ:	сж скрѣѣскъ.
3440 стѣжѣнѣ чрѣва: (2)	ѣрдннѣрѣ пжтѣчелѣнѣ.
стѣжѣнѣ:	ѣстенѣдѣлж (?), сѣпжрѣре.
стѣжѣнѣ: (3) топѣлж зѣ-	плѣ вѣрдѣ: ѣлѣ (= ѣлѣтѣ
лѣнѣлж (-лѣ).	<i>Genesā</i>). ѣ.
стѣжѣнѣ:	стржнѣсѣрѣ дѣ ѣвѣцѣ.
стѣжѣтѣ:	стржнѣгжтѣрю.
3445 стѣжѣю: ѣлѣ, стѣжѣвѣю.	стржнѣ (авѣтѣ).
стѣжѣнѣ:	ѣтрѣвѣре. прнчѣре.
стѣжѣю: (4)	ѣтрѣвѣ. прнчѣскъ.
р.286 стѣжѣюсѣ ѣ словѣсѣн:	ѣтрѣвѣ-мж дѣ кѣѣнѣтѣ:
стѣжѣюсѣ:	ѣтрѣвѣрж-сѣ.
3450 стѣжѣнѣ:	грѣѣцж. рѣшннѣре (5)
стѣжѣтѣсѣ:	ѣтрѣвѣж-сѣ. прнчѣшѣ-сѣ.
стѣжѣдѣсѣ: (6)	грѣѣцж мѣ-в. рѣшннѣ мѣ-в.
стѣнѣ:	пжрѣтѣ.
сѣлѣлѣ: (7)	ѣпрѣвнѣре.
3455 сѣгѣво:	ѣдоитѣ.
сѣдѣрь:	мжхрѣма помнѣѣлннѣ.
сѣдѣдѣ: (8)	жѣдѣкѣтѣ.
сѣдѣлѣ: (8)	токмнѣрн. сокотнѣрн. ѣдѣрѣптѣжрн.
р.287 сѣдѣ: (8)	жѣдѣжѣцн.
3460 сѣдѣшѣ, сѣднлѣшѣ: (8)	жѣдѣцѣ.
сѣдѣтѣ:	локѣ дѣ жѣдѣкѣтѣж.
	дѣшѣртѣжѣнѣ.

(1) Miklosich сѣж.

(2) Berinda îl pune după articolul următor și scrie чѣ.

(3) Miklosich traduce 'styrax'.

(4) ѣ din ѣ; Mikl. și Ac. -ѣ-.

(5) ѣ din ѣ.

(6) + мж рѣнѣ (= рѣшннѣ) la margine spre stânga cu andreaana.

(7) Nu e în celelalte dicționare.

(8) Miklosich сѣ-.

сѣтно (-w):	ѣдешѣръ.
сѣица:	сѣлице.
сѣма: ѡглавлѣнїе.	сокотірв. сѣс ѣчепжтѣрж. (?)
3465 сѣмнїсѣ: (1)	мї сѣ пѣрв. нѣ крѣзѣ. (2)
сѣмрѣкѣ: (1)	ѣтѣнскѣрв (1. ѣрвкѣ).
сѣпѣ (1) (,) сѣпѣ:	вѣлѣтѣръ.
сѣпѣрникѣ: (3)	пѣрѣшѣ (?).
сѣпостѣтѣ: (4)	вѣрѣмѣшѣ.
3470 сѣпрѣгѣ: (5)	пѣрѣкѣ.
р. 288 сѣрѣкѣ: (4)	рѣкѣ дѣ дѣж (?). грѣдѣж ѣ
	кѣрв сѣ стрѣнѣсѣ дѣл. ѣ сѣ (6)
сѣхѣ:	сѣн (= сѣрѣ): мѣнѣ.
сѣхѣлѣпѣ:	нѣл (1. дѣл) ѣскѣтѣж.
сѣхѣ:	сѣлѣжнѣ. (?) л(ѣ) вѣ. дѣ. ѣсте
3475 сѣчѣцѣ: (8)	ѣ пѣсѣрв чѣ сѣ кѣлѣмѣ дѣлѣ. (7)
сѣчѣлѣ: (9)	ѣскѣтѣ.
	сѣлѣпѣрв.
сѣшѣлѣица:	кѣпѣтѣрѣ: (10) лѣ. (= лѣстѣнѣца
	Scara) сѣл. дѣ.
сѣшѣвѣ: (9)	сѣжѣнѣица канѣ ѣскѣтѣж. сѣс
	ѣжѣтѣ дѣ пѣчѣ.
	чѣл чѣ ѣсте дѣкѣлѣ. дѣдѣлѣрѣ.

(1) Miklosich сѣ.

(2) Miklosich сѣмѣ. 'mă indoesc, mă tem'; tot așa Tril. și Ac.

(3) Miklosich -рѣ. 'adversarius', asemenea Berinda; Ac. și Tril. nu-l аѣ.

(4) Miklosich сѣ- și cel din urmă сѣтѣкѣ.

(5) Miklosich сѣпѣржѣ.

(6) Acest cuvint nu e în Berinda.

(7) Berinda nu traduce cuvintul, ci pune numai indicația bibliografică. Miklosich сѣхѣлѣпѣ, 'λάρος, larus', ceea ce franțuzesc se dice 'monette'. În locul corespunzător (Lev. 11: 15) al *Bibliei* de la Iași găsim *cucul* (!), iar în cea de București 1688 *babuța* (!), care, după Olténul Sava Ștefănescu (v. *Zoologia* și *Atlasul*), nu e decât *pelicanul*. Vorbele 'laste... așa' sînt adause de Mardarie.

(8) Miklosich сѣчѣцѣ.

(9) Miklosich сѣ.

(10) *De topit metale*.

сѣшю. (1)	при (2) чл че ѿсте пре чл дде-
3480 сѣшество:	вхрѣтл. (3)
сх ^а одитенѣше: (4)	фѣре. ддверичіоне (?).
р.289 несх ^а оді: (5)	погорѣре фѣчере пре вбв. (?)
сх ^а одникъ:	наѣ фжкѣ пре вбв.
сѣ ^а г ^а ло:	иско ^а дл.
3485 сж: прѣ ^а ло (-в). (7)	нишкнцѣл. (6)
сж ^а нрѣтениый: сж ^а жкѣпѣтв-	кѣ, сѣ ^а дѣ.
ниый: (8)	че стрѣн ^а гжторю. че ѣпревѣж-
сж ^а лѣзнь:	торю.
сж ^а лѣзнію:	змнтѣлж.
сж ^а лю ^а дію:	ѣшѣл.
3490 + соевѣдениѣ	пжзѣск.
сж ^а лю ^а дѣніе:	ѣ ва фѣ мѣе (9)
сж ^а борникъ:	пжзѣре.
сж ^а борный:	повестнтѣрю.
сж ^а боръ:	че дспревѣж. (10)
3495 сж ^а врѣстникъ:	стрѣн ^а сѣлре.
р.290 сж ^а врѣшенно (-в) растѣ:	дв ѡ врѣстл.
сж ^а врѣшеннѣ: (11)	дсж ^а врѣшнѣ. крѣск. сѣ ^а се
	кѣк. (?)
	дсж ^а врѣшнѣ.

(1) In Berinda acest articol este după cel următor.

(2) Cetesce пре.

(3) x din 4, pôte fiind-că întâiū va fi vrut să scrie *adevară*, formă ađi dispărută.

(4) Miklosich сж.

(5) Litera inițială cu cernélă năgră.

(6) După Miklosich сѣг^ало înseamnă *deosebî*; Ac. și Tril. nu-l aű.

(7) прѣ^алѣг^а înseamnă *preposiție*.

(8) In Berinda acest cuvînt, scris -ж-, explică pe cel precedent și este pus în același articol, pe când Mardarie a făcut un articol deosebit.

(9) Scris pe margine la drépta; Miklosich сж^аж.

(10) Cf. ѡсѣлѣ.

(11) Miklosich cu un н.

схвѣшáo:	схвѣшѣскъ. ѿплѣ.
схвѣшѣнїѣ:	сфрѣшїре. ѿплѣре.
3500 схвѣшѣнїѣ с пѣтѣ (?):	дѣдѣтерѣ дн кѣлѣ.
схвѣшѣлѣнїѣ: (1)	ѿпрѣшнѣре.
сх(вх)схѣшѣнїѣ: (2)	рхпїре. понїре (?).
схвѣшѣше:	дн (3) сѣсѣ:
схвѣтъ (со-):	сфѣдѣлъ.
3505 схвѣшѣшѣáo:	сфжтѣсѣскъ-мж.
схвѣшѣшѣáo:	сфжтѣсѣскъ. томѣск. порѣшѣсѣскъ (?).
схвѣшѣнїѣ:	сфжтѣшїре.
схвѣтнїкѣ (со-):	сфжтѣшїтѣрѣ.
р. 291 схвѣтѣшѣнїѣ:	сфжтѣшїре.
3510 схвѣше:	згрѣшї (?). стрѣшї.
схлѣсѣ:	ѿпрѣшнѣре. лѣбѣвѣ. токмѣлж.
схлѣдѣнїѣ:	кѣшѣтѣре. сѣмѣшїре. ѿскодѣре.
схлѣдѣтѣшї:	ѿскодѣж.
схлѣдѣáo:	кѣшѣтѣ. сокотѣсѣскъ. сѣмѣсѣскъ. ѿскодѣсѣскъ.
3515 схлѣнїѣ (= схлѣгѣлѣнїѣ):	грѣшїре дѣспрѣшнж.
схлѣгѣлѣнїкѣ:	ѿрка. (4) сѣс пжѣ. (?)
схлѣнїтѣ:	пѣстрѣжѣне (5)
схлѣшѣнїѣ:	скрѣшнѣре.
схлѣстѣшѣнїѣ: (6)	сх ѿкѣгж ѿгѣвѣе. ѿкѣгжнѣдѣсѣ (? (7)
3520 сѣдѣмнїкѣ:	вѣшїнѣ.
р. 292 сѣдрѣжѣ:	цїю.
сѣдѣтѣлъ:	лѣкрѣтѣрѣ.

(1) Berinda -го.

(2) Berinda -хн.

(3) Nu e mai bine de?

(4) Cf. ходѣтѣшї.

(5) Mai bine putregăi, fiind real.

(6) Miklosich -гж.

(7) Acest verb e scris la margine de jos în sus.

схдрѣжство:	фрѣцѣ днпревнж.
схѣдинѣнїе:	ѣпревнѣре.
3525 схжѣхъ:	стѣршъ: бѣі (= бѣітїе <i>Genesis</i>). ѣѣ.
схжитѣлннца. схпрѣбѣла- жца. (1)	лжкѣнтоѣре. (2) мѣѣрѣ.
схжитѣ (-а):	лжкѣѣре днпревнж.
схжитѣ:	лжкѣнтѣрю днпревнж (3)
сх зѣдн:	дн напѣн.
3530 схзѣднїе:	знѣѣре. фжтѣра.
схзѣдѣтель:	знднтѣрю.
схтворїтѣ: (4)	фжкжтѣрю.
схзнѣдѣю:	зндѣскѣ.
p.293 схзрѣцѣнїе:	кжѣтѣре. соко тѣре. привѣре.
3535 схзрѣцѣю:	сокотѣскѣ. кѣѣ
схзрѣнїе:	коачѣре.
схнмѣтѣлство, (5) схемлѣ- ж	ѣѣѣре днпревнж.
нїе. схемнѣнїе:	
схклатѣнїе:	тѣрѣѣре.
схклатѣ(н)ннїй:	чѣ тѣрѣѣра.
3540 схклатѣю: замклатѣю:	ѣкѣю.
схклатѣнїе: закнѣнїе:	ѣкѣѣре.
схклатѣнїе:	скѣртѣре.
сх крѣтѣѣ:	прѣ скѣртѣ.
схкрѣнїе:	внѣтерѣ.
3545 схкрѣнїею:	стрѣгѣ внѣтерѣ.
схкрѣнїею: (6)	сфжрѣ, стрѣкѣ.

(1) Berinda -схжѣхъ-.

(2) Cf. cele două articule următoare.

(3) Mardarie a scris acest articol jos, fiind-că uitasе a-l scrie după articolul схжїтїе.

(4) Berinda il pune mai jos.

(5) Ac. și Tril. nu-l аѣ.

(6) Berinda fără сѣ și nicї nu trebuie.

- (1) Miklosich nu-l are.
- (2) *Mă bucur împreună cu cine-va.*
- (3) Berinda **дэд**.
- (4) Berinda **-дэд**.
- (5) Berinda citează **lw, I. 51**.
- (6) Aici genit. pl., precum în articolul următor e ac. sg., al substantivului feminin **самёзница** 'car', pe care Berinda și Mardarie le-a confundat cu masc. **самёзница** său **-вца**. Berinda arată izvorul: **г, цо** (= **царство** 'imperium', cu înțelesul special de **книги царств** *cărțile împărățiilor*): **г. (v. 26)**.
- (7) Berinda **сбн-**: **сбнмх**, Miklosich **самёзнице** și **самёзмх**.

- (1) Cetesco -ш-.
- (2) Miklosich -пж-.
- (3) Miklosich n'are.
- (4) Miklosich нг'к-.
- (5) Berinda -чт-.
- (6) Miklosich n'are.
- (7) Cetesce *cel ce e în protivă*.
- (8) Miklosich -жж-.
- (9) Miklosich -асж-.
- (10) Miklosich сжжж-.
- (11) Cele-lalte dicționare nu-l aū.

- Digitized by Google

схста́вь во́: (1)	стрисо́аре де ѿпе. (?)
p.298 схста́влєніє:	ѿтокміре.
схста́влѧю:	ѿтокмѣскъ.
схсто́ѧніє:	ста́ре токма́лж. (2) стѣтжто́аре.
3595 схстра́дѧніє, схбо́лѣзно́кѧніє:	ми́лж, бо́лїре. кинѣїре де ми́лж
о́ушєдрѣніє:	пѣтрѣ ѧлѣ.
схстра́ждѣ:	пѣтїмѣскъ. ми́-в ми́лж.
схстро́ївъѣй: (3)	че чѧѣ токми́тъ (?).
схстро́єніє:	токміре. гѣтїре. (?)
схстро́ѧю:	токмѣскъ. гѣтѣскъ. (?)
3600 схста́зѧніє:	ѿтрева́ре кѣ прїче.
схстѣ́гнѣ, (:) (4) ѡ́бѣлжѣ:	лєгѧ-вою лѧ рѧнж. (?)
схтворѣніє: тѣѧ:	фѣптѣрж.
p.299 схтвори:	сѣ фѧчн.
схтєчѣніє:	стра́нсо́аре вѣре (?) кѣржє.
3605 схсѣ́жєніє. (5) схсѣ́жєніє:	ѿтокма (?).
схсѣ́ждѣ:	ѿпрєвнж шєзѣ.
схсѣ́цѧю. (,) схсѣ́шѧю:	сфѣрж(?) тѧю.
схѣ́мѣрєніѣ (= -нѣй): (6)	че ми́лчїю. бѧлн (?).
схѣ́строєніє: (6)	дєпрїндєрє. дѣычѧн. (?)
3610 схѣ́строѧю: (6)	токмѣскъ. дєпрєвнж.
сххо́жєніє:	погоржє.
сххрѧнѧю.	пѣзѣскъ.
сххѣ́таѧѧюсѧ:	ѿпрєвнєзѣ-мж.
сххѣ́тѧніє:	ѿпрєвнѧре. ѿто́міре (?).
3615 схчиниѧю:	ѿтокмѣскъ:
сххислѣніє: (,) сххлѣ́вїє:	нѣмжрѧре. ѿтокміре (?).
p.300 сххислѧю. (,) ѧсхитѧю:	нѣмжрѣ.

(1) In Berinda acest articol face parte din cel precedent.

(2) Nu trebuie punct.

(3) Miklosich nu-l are, Berinda îl pune după articolul următor.

(4) Miklosich схста-.

(5) Miklosich схсжж-.

(6) Cu сѣ nu se găsește cuvîntul în cele-lalte dicționare.

- (1) Berinda **счит-**, Miklosich **-чат-, -чет-**.
- (2) Miklosich **-астванице**.
- (3) Miklosich **-зак** 'colligo', cele-lalte dicționare nu-l au.
- (4) Mai bine *leg impreună*.
- (5) In Berinda aceste două articule sînt scrise într'unul.
- (6) = **сыно-, сысн-**.
- (7) Adecă *infiere*.
- (8) * din **е**.

- (1) Adecă *schifez*.
- (2) Berinda înainte de *ctřse*, e din I, -MOAY.
- (3) Berinda -Aé-, Miklosich *cas-*; mai e odată, pag. 263.
- (4) Miklosich *chuz-*.
- (5) Cetesce *pohtă de dulceți* adecă *de desfătări*.
- (6) Mai sint odată, însă cam cu alt sens; Berinda pe cel dintăi îl scrie *caso-*.
- (7) Berinda pune aceste două articule după *cahactpăctrie*.
- (8) Cuvint evreesc, genit. plur., cum și trebuia tradus.

3660	“ГѢ (= госпѣда) сѣвѣѣ. (1)	ДѢМНѢ КОННИЧНАѢ.
	*сѣвѣнѣ: (2) †	чѣ тѣрѣ.
	*сѣракинѣ: (3)	тѣрѣчѣн.
p. 304	*сѣтѣ: (4)	мѣсѣра.
	*сѣвромѣтѣ: (5)	(fără tifcuire).
3665	*сѣдѣкѣ: (6)	дѣрѣтѣцѣн.
	*сѣкѣнѣ: (7)	дѣ дѣнѣ:
	*сѣрафѣмѣ: (8)	дѣрѣтѣрѣ. сѣв ѣкѣлѣнтѣрѣ.
	*сѣкѣнѣ: (9)	сѣрѣкѣ. ѣ сѣр. ѣ.
	*сѣкѣра:	рѣкѣ. (10)
3670	*сѣлѣвѣстрѣ: (11)	сѣлѣнѣ (?).
	*сѣкѣтѣрѣ: (12)	сѣтѣнѣ (?).
	*сѣкѣдѣ: (13)	цѣра тѣтѣрѣсѣкѣ.
	*сѣкѣмѣ: (14)	лѣсѣ тѣнѣрѣ.
	*сѣкѣмѣ: (14)	пѣю (l. пѣн) дѣ лѣсѣ.
3675	*сѣкѣнопѣтѣ: (15)	ѣплѣтѣрѣ колѣнѣнѣ: + Кѣтѣ-
		рѣо (16)

(1) Adaus de Mardarie din liturghie.

(2) Originea acestui nume nu e dată în *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1876, dar pare a fi latinescul *Sabinus*.

(3) Arabic, propriu *Orientali*.

(4) Siriac; Miklosich ‘mensura aridorum’, după P. Alexandre ‘modius roman’, care valorează 8530 litri. *Biblia* Iaşi 1871, Mat. 13:33: *măsură*.

(5) Berinda c-: *мѣрѣчѣнѣ*, adică propriu *de ochi de şopîrlă*, ceea ce Mardarie n’a putut traduce. Berinda a înţeles cuvîntul ca un adjectiv sing. fem., format din *оѣрѣсѣ + ѣмѣчѣнѣ = şopîrlă + ochi*. Forma latină e *sarmatia*.

(6) Evreesc. Cf. *Melchisedec ‘regele dreptăţii’*.

(7) Latinesc.

(8) Evreesc.

(9) Latinesc, Berinda c-, l. kik-.

(10) Şi ori-ce altă *băutură îmbătătoare* afară de vin. Evreesc.

(11) Berinda *сѣлѣвѣстрѣ*; e latinesc.

(12) Berinda *сѣкѣнѣ*; e grecesc.

(13) E grecesc.

(14) Grecesc, după P. Alexandre evreesc (?).

(15) Mai bine *скѣнѣ*, grecesc.

(16) Scris cu andreaua.

р.305	*скѣнѣа: (1)	ѡмерѣрю. кѡрѣть. вѡсѣрѣка.
	^а *скнѣпы: и кнѣпы:	мѡшнѣ. цинцѣри; сѣѡ пѣдѣки де лѣнѣ. (?)
	*скѡтѣнѣ, (2) сѡпрѡтѣнѣ, сѡхранѣнѣ.	пѣжѣре.
	*сѡфѣа:	прѣ мѣ(н)дрѣ. ѡцѣлѣнѣюнѣ.
3680	*сѡфѣста:	мѣбѣстрѣ де кѡвѣнтѣ.
	*сѡзѡнѣ:	чѣла чѣ ѡзѣжѣѣще.
	*сѡзѡнтѣ:	мѣнтѣйтѡрю.
	*сѡсѣдѣнѣ:	ѡзѣжѣнтѡрю. пѣтѣрѣникѣ. (3)
	^а *сѡсѣ:	чѣ сѡнѣжѣтѣсѣ.
3685	*сѡсѣпатрѣ:	^н ^н ^ѣ пѣрѣтѣ мѣнтѣнтѣ. (4)
	*сѡфрѡнѣ: †	^а ^ѣ ^н чѣ ѡтрѣ де ѡцѣлѣнѣюнѣ. (5)
р.308	*спѡина:	спѡина.
	*спѡира:	глодѣтѣ.
	*спѡрѣдѡнѣ: †	^ѣ ^а ^ѣ пѣтѣжѣтѡрю де фѣѡѣ. (?)
2690	^а *стѣна:	вѣдрѣ.
	*стѣтѣрѣ:	^н ^н ѡ гѣлѣѣ рѡшѣ.
	*стѣвропѣгѣа: ѡ: (стѡв-)	^н ѡвѣѡѣрѣ (1. ѡфѣѡѣрѣ) крѣчѣнѣ.
	*стѡмахѣ:	рѣнѣѣ.
	*сѡнѣпѣ:	мѣцѣдрѣ.
3695	*сѡрѣтѣ:	^ж вѣрѣтѣ де ѡпѣ. (?)
	*сѡѣѡѣтѣ:	рѣпѣѡѣсѣрѣ:
	^а *сѡѣ(с)ма: рѣзѣрѣ:	сѣрѣѡѣ(рѣ): (6)

(1) Berinda скѣ, îl pune mai sus.

(2) Slavic, mai e odată tradus alt-fel.

(3) Mai bine *puteare izbăvită*, adică *neatină, întreagă*, din σως + στένος. Cf. articolul următor.(4) Pasov 'conservatio patris'; *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875, 'cel ce a scăpat pe tată'.(5) *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875, 'cast'.

(6) În înţeles muntelesc 'ce e despăcat, deosebit; vlăstar'; figurat. 'desbinare, despărţire'.

+ садинѣ: (1) (sardea).
+ Сто (2) (sută).

Т.

р.309 Тѣже: дѣпж ѡчѣста. дѣчѣл.
3700 тѣйна: тѣинж. причещѣнїе.
тѣинствѣ(виъ)никъ: спѣѣннѣ^к прѣвѣ^т.
(= свѣщѣнникъ).
тѣинникъ: цѣнтѣрю дѣ тѣинж.
тѣко (-w), сѣце: (3) ѡшл.
тѣковъ: (4) ка ѡчѣла, сѣс ѡтѣта.
3705 тѣтъ: фѣрь.
тѣтъа, ѡ тѣтѣннѣ. фѣртѣшѣгъ.
тѣче: петръ ѡчѣл (?). дѣчѣл.
тѣю: топѣскъ (1. -кѣ-мж).
тѣю: ѡскѣнжъ.
3710 тѣажѣ: ѡржшъ ѡчѣл.
тѣарѣнїе: дѣпринѣдере. ѡбѣчѣю.
тѣаръ: фѣптѣржъ.
тѣрѣ: (5) тѣрѣе, сѣс рѣтѣнѣрѣ чѣрюлѣн.
р.310 тѣрѣжа: кѣлж. сѣс тѣрнѣ.
3715 тѣрѣдѣншїй: (6) чѣ (?). мѣ^ѣ вѣрѣтѣ. мѣ^ѣ ѡдѣвѣж-
рѣтъ (?).
тѣрѣдо (-w): вѣрѣтѣ. ѡдѣвѣрїтъ (?).
тѣрѣдшїй: чѣ вѣрѣтѣ. сѣс чѣ ѡдѣвѣрїтъ.
тѣорѣнїе: фѣчѣре.

(1) Finala ж (?), se vede, ca în românește.

(2) Cu andrea. Acest articol va fi considerat ca având numărul 3698 bis.

(3) Acest cuvînt nu e în Berînda.

(4) Berînda -кѣ-.

(5) Berînda тѣрѣлѣ.

(6) Berînda -дѣ-.

тебѣрецъ :	ѣжжѣторю.
3720 теорю :	ѣжжѣ.
текъ :	дѣбѣргъ :
тебетѣ : (1)	кѣбѣпсѣ.
тѣнкѣй : (2)	чѣ сѣпѣцѣрѣ.
трѣпѣнѣ : (3)	рѣбѣдѣрѣ.
3725 трѣзѣю : (4)	рѣмѣпѣ. зѣмѣгѣ.
трѣнѣ : (4)	мѣрѣжѣчѣнѣнѣ.
р.311 трѣплѣю (терп-) :	рѣбѣдѣ : дѣцѣстѣ.
трѣпѣлѣнѣ. (:) (5) пѣдѣ-	рѣбѣдѣжѣторю. (л. -бѣрн). ѣгѣдѣнѣ-
тѣлѣнѣнѣ.	торю (л. -рн).
тѣмнѣ ѡбѣлѣкѣ. (:) (6) прѣ-	нѣѡ ѣтѣнѣскѣтѣ :
мѣрѣкѣ :	
3730 тимѣнѣ : грѣзѣ :	тѣнѣ. мѣчѣлѣжѣ.
тѣнѣ :	тѣнѣ. ѣпѣчѣнѣчѣнѣ (л. -цѣ- (?)).
тимѣкѣй : (7)	чѣ ѣтѣнѣ. тѣнѣбѣ :
тѣсѣцѣнѣнѣ : (8)	кѣжпѣтѣ кѣрѣлѣ ѣстѣ прѣстѣ ѡ
	мѣѣ дѣ ѡлѣмѣнѣнѣ. мѣлѣ.
тишѣйшѣй :	чѣ (?) мѣй лѣнѣнѣ :
3735 тишѣнѣ : (9) затѣшѣ :	лѣнѣнѣцѣ. ѣдѣжпѣбѣ (л. -бѣ).
тѣнѣ :	дѣчѣнѣ.
тѣхѣстѣ :	лѣнѣнѣ. (10) бѣлѣдѣѣцѣ.

- (1) Plur. neutru.
 (2) Miklosich тѣмѣкѣ, Ac. și Tril. тѣнкѣн.
 (3) Berinda -нѣ- ; Tril. și Ac. тер-.
 (4) Tril. și Ac. тер-.
 (5) Plural rusesc; deci și cele-lalte vorbe, cu cari se traduce acest cuvint, ar fi trebuit să se puie în plural. Berinda трѣпѣ-.
 (6) Miklosich тѣмѣнѣ- ; e dat. sing.; tot așa ar trebui romănesce.
 (7) Miklosich -нѣнѣ-.
 (8) Miklosich тѣсѣжѣ-.
 (9) Berinda -лѣ.
 (10) Accentul ar trebui să fie pe penultima.

- (1) Adv. cu 0; a' avut intenția să-l scrie unit cu verbul. Berinda *несъ-*
- (2) Nu e în Tril., Ac. și Mikl.
- (3) Berinda *-ка*.
- (4) Berinda *таб-*, Miklosich *таб-*.
- (5) Miklosich *та-*.
- (6) Berinda pune acest articol după cel următor și scrie cu *тэ* amindouă cuvintele.
- (7) Berinda *-а*.
- (8) Berinda *толк-*.
- (9) Berinda *-иш*, ca și Miklosich.
- (10) Miklosich *таб-*.
- (11) Berinda *таб-*, Miklosich *таб-*.
- (12) Cuvîntul e pus după alte trei vorbe malorusesce.
- (13) Sunetul făcut prin *călcare* apăsată.

торгаю. (1) тєрзаю:	спѣргѣ. змѣгѣ.
3760 трѣжастко: (2)	схѣбъ дѣ прѣзни.
трѣжнище: (3)	трѣгѣ.
трѣжники: (4)	трѣгѣрю.
тѣче: (5)	дѣстѣментѣ. (6) дѣтѣкѣ.
точило:	тѣскѣ дѣ кѣнѣ.
3765 тѣщѣ (тѣ-):	дѣшѣрѣтѣ.
р.314 тѣщю (тѣ-):	кѣ невѣойцѣ. кѣ сокотѣйцѣ.
тоѣгѣ, (:) пѣсо. жѣзѣлѣ:	тоѣгѣ.
трѣвѣники:	лигѣдѣ.
трѣвѣный: (7)	скопѣ: лѣ (= лѣвѣитѣнкѣ). кѣ вѣ.
3770 трѣвѣище (8): (:) трѣвѣники:	дѣлѣтѣрю. прѣскомѣдѣ.
трѣвѣники: (8)	катѣ чѣ ѡ кѣдѣмѣ мѣнтѣвѣники.
трѣвѣ: (8)	принѣ.
трѣвѣкѣнѣ: (8)	трѣвѣйцѣ.
трѣвѣю: (8)	трѣвѣскѣ (?).
3775 (Berinda трѣвѣ ѣстѣ):	трѣвѣище. кѣдѣ-сѣ. (9)
трѣвѣкѣнѣ: (10)	дѣвѣзѣрѣ.
трѣвѣю: (11)	дѣтрѣйѣтѣ.
р.315 трѣвѣкѣсѣ: (12)	трѣвѣскѣ-мѣ.
трѣвѣтѣнѣ: (12)	кѣтрѣмѣрѣрѣ.
3780 трѣвѣтѣ: (12)	кѣтрѣмѣрѣ.
трѣвѣтѣсѣ: (12)	кѣтрѣмѣрѣ-мѣ.

- (1) Miklosich трѣ-.
 (2) Berinda трѣжѣ-.
 (3) Berinda трѣ-, и din ѣ.
 (4) Berinda трѣ-.
 (5) Miklosich трѣжѣнѣ.
 (6) † din ѣ.
 (7) Miklosich трѣжѣнѣ purgare, трѣжѣнѣ.
 (8) Miklosich трѣжѣ-.
 (9) La marginea acestuî rînd spre stînga este un arc.
 (10) Berinda трѣжѣнѣ-, Miklosich трѣжѣнѣ-.
 (11) Miklosich трѣжѣ-.
 (12) Miklosich трѣжѣ- sobrium esse.

Digitized by Google

тѣснобѣніе:	т ^τ ѣнѣ. (1) + скѣтѣра. (2)
тѣга:	грѣтѣте (?). скрѣжѣ мѣре.
тѣждѣ. (3) (: тѣжѣ:	танжѣскѣ.
3805 тѣжда:	стрѣиѣнѣ.
тѣзѣмѣцѣ:	дѣтрачѣ цѣрѣж. сѣс дѣ ѣколѣ лѣжѣнтѣбрю.
тѣкѣ:	грѣсѣмѣ. стѣрѣж.
тѣлкѣ:	тѣѣлкѣ сѣхѣндѣчѣлѣ. (4)
тѣнѣ:	ѣ хѣрѣ. сѣс ѣ залѣ.

(1) Mai bine *trăsnet*

(2) Cetesce *scuturare*. Acest cuvânt e scris cu andreauna înainte de *tunet*.

(3) A nu e în cele-lalte dicționare; Miklosich тажити, -жѣ.

(4) În privirea acestui termen militar, socotim că e bine a da nisce lămuriri mai amănunțite.

Berinda scrie: тѣлкѣ: сѣхѣндѣлкѣ, копѣлкѣ (l. копѣлкѣ) дѣлѣ стрѣлкѣ. см: ѣз (v. 3), adică тѣлкѣ înseamnă *sahaïdac*, *tolbă pentru săgeți*, Genesă 27:3. În *Lexiconul trilinguic* de la Moscva 1704, de asemenea cetim: сѣндѣлкѣ, тѣлкѣ, φάρετρα, βελοθήκη, τοξοθήκη, φαρετρών, pharetra. Cf. Macarie din 1778, care traduce același cuvânt сѣндѣлкѣ prin *saïdacul*, *tulba* or *tolba săgeților*. În *Biblia* din Bucuresci 1688, în cea din Blaj 1795 și în cea de la Iași 1871 găsim, la locul citat, tot *tulba*. Cap. 27, vers 11, din Ezechiel al aceleiași *Biblii* de Bucuresci cuprinde un loc foarte instructiv și anume: '*sahaïdacele* lor au spînzurat de zăbrealele tale', pe când cea de la Blaj se exprimă: '*tulbele* sale le-au acățat de zăbrealele tale', cu care cf. propoziția corespunzătoare din *Vetus Testamentum graecum* cum latina translatione, editit I. N. Jager, Parisiis, 1839: «τὰς φάρετρας αὐτῶν ἐκρέμασαν ἐπὶ τῶν ὀρμῶν σου: *pharetras* suas suspenderunt super propugnacula tua.» După indicațiile d-lui Șeineanu din *Elementele turcesci*, vom reproduce și completă câte-vă locuri din cronicări privitoare la fapte de pe la începutul vécului al opt-spre-șeculea. *Cronicele României*, II, 148: «Aū eșit hanul Devlet Gherei cu Tătarii și încins cu *sahaïdacele*», expresie pe care d-l Gaster în *Chrestomatie* o traduce prin 'carquois'; *Ibidem*, III, 45: «Arcarii sfîrșise arcele, săgețile și *săhaïdacele* ce aū avut în dughenele lor»; *Magasin Istoric*, IV, 52: «Tătarii singuri numai cu *săhaïdacile* nu vrea puté trece (locurile strâmte) fără Turci cu (arme de) foc.» Faptul acesta se petrece la 1716. După *Dicționarul rusesco-frances-german*, Petersburg 1813, сѣндѣлкѣ este «une arbalète avec les flèches; l'étui d'une arbalète.» După a doua ediție însă a *Dicționarului slavo-rusesco* al Academiei rusesci de la 1847, сѣндѣлкѣ, сѣгѣндѣлкѣ e vorbă învechită și vrea să dică «aparat războinic al călăreților, consistând din arc, tocul lui și săgeți cu tolba». În leșesca înocă

3810 ТѢТНО: (1)	ТѢТНО. БѢТНІ. (2)
ТѢЖНИЦА:	(fără traducere) (3) і ё ρ ε: џ.
ТѢПОНОСЫЙ:	ЧѢ КѢ НѢСѢ ТѢПЪ.
ТѢЧЕНІЕ, (4) ТКАНІЕ.	ЦЕСѢТѢРА.
p.318 ТѢЛО:	ТРОПЪ.
3815 ТѢМЪ:	ПЕНІТРОѢ (ѢЧѢМЪ).
ТѢМЪ:	КѢ ѢЧѢЛА. (5)

sahajdak, *sajdak* înseamnă 'tolba cu arcul și săgețile', rusește сагайдак 'arcul cu tolba sa', numai malorusescе сагайдак, саидак 'tolbă; arc'. Din acestea se vede că în vécurile precedente *sahaidac* a însemnat mai întâi numai 'tolbă', ca și *saydak*, *sajdak*, *sadak* din turcesca orientală sau giagataica și că abia mai târziu a căpătat un sens mai larg de 'armatura întregă a arcașului' și apoi și de 'arc', nici odată numai 'săgetă'.

Cu toate acestea în *Cuvente den bătrâni*, I, 299, d-l Hasdeu, după care s'au luat d-nii Șeineanu în *Elementele turcesci* și Damé în *Dicționarul român-frances*, afirmă că *sahaidac* e 'săgetă tătarască', căci alt-fel nu s'ar pute înțelege expresia 'tulbă de sahidace' din Codicele Sturdzan. Dar cercetând lucrul mai serios, credem că se poate explica mult mai natural în alt chip. Atât Mardarie cât și autorul lexiconului din Codicele Sturdzan au crezut, că în ТѢМЪ: сагайдакъ au de a face cu un substantiv în genitiv plural, ce atiră de un alt substantiv, în loc de a ține samă de cele două puncte, cari arată că сагайдакъ e tot în nominativ singular și nu e decât tălmăcirea lui ТѢМЪ. Amîndoi prelucrătorii români ar avea un fel de scusă în faptul, că un simplu călugăr și un dascăl de slavo-nie de la biserica St. Gheorghe vechiu puteau să nu scie tocmai bine ce-s *sahaidacele* tătarești. Cuvîntul neînsemnând mai din vechiu alt ceva decât 'tolbă', mă grăbesc a declara că e greșit sensul de 'arc', ce i-am atribuit eu însumi în partea întâia a acestei lucrări, p. 93.

O rămășiță interesantă a vorbeii *sahaidac*—*saidac* e fără îndoială numele *săidăcar*, care la început a trebuit să însemne 'fabricant de tolbe pentru săgeți și de tocure de arce'. Acest meșteșug însă a decăzut, îndată ce arcele s'au înlocuit prin puscă, așa că ați aceeași numire se dă celor ce fac șele etc. și îmbracă trăsuri, lucruri cu cari trebuia să se ocupe nisce fabricanți de tolbe ale călăreților arcași. Vorba *săidăcar* nu se derivă așa dar, cum crede Cihac și apoi și d-l Șeineanu în *Dicționarul român-german*, din sl. седака 'sedelcă', literal 'șea mică', de unde ar fi eșit numai *sedelcar*.

(1) Berînda -w, însă pare că din greșelă, căci traduce cu substantiv.

(2) Mai bine *sunet*, *zgomot*.

(3) Miklosich тжжн- *quae luget* și citează pe Berînda.

(4) Berînda тч-; Miklosich ambele cuvinte тч-.

(5) E cazul instrumental.

Digitized by Google

*ТАЛАЊТЪ :	КЖНТАРЮ.
*ТАЛАЊДА КЪМИ :	ФАТЖ СКОЛАЖ.
*ТАРА ^х : † смѣщеніе :	ТЪБЪРАРЪ.
3845 *ТАРТАРЪ :	ЛО МАИ АФЪНДЪ ^н † ІАДЪ, СКРЪШІ- НЪ (1) ДИЦИЛЪ, ЧЕ СЕ КІАМЖ ^н ТАРТА, ДЕ КАРЪ ШИ †СЪШИ СЛ- ТАНА СЪ КЪТРЕМЪРЖ. ДИКАРА. Л. Т. (2). АДЖНЪ ДЕ МЕТЪ. (?) ЧИСТЕ А ЛЪ ДЪМНЕЗЪС. ДЕ ДЪМ- НЕЗЪС ЧИСТІ. СЛЪ СКЪМПЪ ЛЪ ДЪМНЕЗЪС. (4) ЧИСТЪ ѠМЕНИЛЪ. (5) ЧИСТІ. СЛЪ СКЪМПЪ. (?) БРЪДНИКЪ ДЕ ЧИСТЪ. СЛЪ ЧИСТІ. ТОБОШЕ. ТИПАРЮ. СЪМНАРЕ (mai bine semnă). (recrut). ДОМНЪ : СЛЪ МЪЧИТОРЮ. КЖПИТА.
*ТЕРЕНТІЕ : (3)	
*ТІМОДЕЙ :	
*ТІМОЛАЙ :	
р. 321 *ТІМОНЪ :	
3850 *ТІТЪ :	
*ТЪМПАНЪ, (:) БЪБЕНЪ :	
*ТЪПОСЪ :	
*ТЪРЪНЪ :	
*ТЪРАНЪ :	
3855 *ТРІВЪ, ТІСАЦІНИ :	

(1) Póte - шнѣтѣ.

(2) Berinda дикѣра, м. поно: ето: зѣ непоро: л: Т, Е. = Оиѣра, молѣтѣа полѣ-
нѣцѣмъ: еторѣнкъ: зѣ 'непорѣчѣн': лѣстѣ 10 Е. адеcă 'Thicara, molitva de la
mieșul nopții, Marți după 'Cei fără prihană', fôea 10, Е; iar la numele înce-
pute cu а зрупе: дикѣра: нѣжна, поны, пѣздрѣ [про: сѣгѣрѣца: н сѣстѣн м: = проѣмъ
сѣагѣгѣрѣца ѣже сѣстѣн молѣтѣмъ], care va să ȋică: 'Thicara: tēcă [numele
sfetagoreșului, care a compus molitvele]'. Trebuie să arăt că мѣ-а scăpat
din vedere acest autor la p. 20, unde am însemnat isvôrele lui Berinda.

(3) Berinda - ѣ.

(4) Cetesce 'cinstitoriu de dumnezeu', ca în Pasor și *Calendarul chre-
știnesc*.

(5) Cinstitor de popor.

*трѣѡдѣѡ: ^н трѣпѣснѣцѣ:	трѣн пѣснѣ, чѣ сѣ зѣ, трѣн кѣнѣтрѣ. кѣ бѣннѣше зѣчѣ. (1) трѣа трѣ. трѣн (.) ѡдн пѣснѣ: кѣнѣтѣкѣ.
*трѣстѣтъ:	дѣмнѣ (?).
*тропѣръ:	кѣбрѣшѣ. сѣѣ скнѣбрѣ.
*трофѣмѣ, † пнтѣтѣ:	хрѣннтѣбрю. (2)
3860 р.322 *тѣлѣцѣ (3):	внѣце дѣ ѣ ѣнѣ (4)

Ѣ.

р.324 Ѣ ѡже:	ѣнкѣ: ѣмѣ, ѣдѣкѣ (?).
Ѣко:	пѣтрѣ ѣчѣлѣ: пѣнтрѣ (l. <i>pentru</i> <i>aceaia</i>).
ѡѣѡ:	ѣдѣвѣръ: (5) ѣтѣ ѡѣре (?).
ѡѣѡ лѣ:	ѣдрѣ ѡдрѣ (?). (6)
3865 ѡѣѡ:	ѣѣ. (;) пѣтрѣ ѣчѣлѣ.
ѡѣѣѣѣѣ, ѡѣѣѣѣѣѣѣ: (7)	сѣрѣѣѣѣѣ мнѣѣѣѣѣ.
ѡѣѣѣѣѣ бѣѣ (l. бѣѣѣѣѣ):	ѣѣѣѣѣѣѣ. (8)

(1) Acest cuvînt nu e în Berînda, cum nu sînt nici cele-lalte corespun-
dătoare vorbelor romînescî ce preced lui кѣ. Precum se vede, traducerea
lui Mardarie e stîngace, iar expresia *ce sã zic*, în loc de *adecã*, se re-
simte de influența slavică.

(2) Cîte odatã *hrăniť*, cum e tilcuit în *Calendarul chreştinesc*, Kiev 1875.

(3) Trebuîã pus mai sus.

(4) Berînda însã тѣлѣцѣ: планѣта, ѣ (= ѣсѣѣѣѣ) р: ѣ, ѣ к л м, adecã 'Vi-
şelul: planeta, cuvîntarea asupra epistolei întâia către Romanî, în cartea
fóea 44', sens care explicã pentru ce dînsul a pus acest cuvînt între
numele proprii streine.

(5) Adverbiu.

(6) Mardarie a uitat acest articol şi l'a scris sus, arătându-î locul prin
douë cruci, întâia la sfîrşitul rîndului al treilea, a doua la începutul
acestui articol.

(7) Berînda ѡѣѣѣѣѣ.

(8) Acest articol la Berînda e dupã următorul.

3885
p.326

- Digitized by Google

(8) Ac. $\kappa\alpha\upsilon$, *unde* (românesc); Mikl. $\pi\alpha\upsilon$, $\kappa\alpha\upsilon$ *qua*. $\kappa\alpha\upsilon$ *unde*.

оѣжасѡша :	ѡспжнмѡрж.
оѣже: (1)	лѡнцѡ. фѡне.
оѣжице: (1)	фѡне.
оѣже:	пжнж ѡкмѡ. дѡрж. ѡдѡкж. (?)
3920 оѣжиць: (2)	рѡдж. прѡлѡтннѡ. (?)
оѣзѡ: (3)	лѡгжтѡрж. лѡнцѡ.
оѣзникъ: (3)	лѡгѡ. рѡвѡнѡ.
оѣзаконѡю: (4)	ѡтокмѡскѡ.
оѣзѡлнцѡ: (5)	лѡгжтѡрж (?). (6)
3925 оѣзы: (3)	лѡгжтѡрн. лѡнцѡрн.
р. 329 оѣзда: (7)	фржѡ.
оѣзлѡношѡнѡе, (8) ѡлн оѣзо-	бѡерѡ дѡ гѡ нѡ пѡ пѡтрѡ лѡ-
ношѡнѡе:	кѡ, сѡс пѡтрѡ фѡрѡмѡкѡ. (?)
оѣзрѡкъ: (9)	вѡнѡ (<i>adecă pricina</i>).
оѣказѡнѡе:	ѡржтѡре кн (?).
3930 оѣкѡрь:	ѡкѡрж.
оѣклонѡнѡшѡ: (10)	сфѡнрж (?). ѡбжтѡрж-сѡ.
оѣкорѡзна, ѡкорѡнѡе.	ѡкжрѡре.
оѣклонѡнѡе:	ѡтѡрчѡре (?).
ѡкарѡю:	ѡкжрѡскѡ.
3935 ѡкснѡвѡю: (11)	зжѡкѡскѡ-мж.
ѡкрашѡнѡе:	ѡфржсѡцѡре.
ѡкрѡтѡ:	мжнѡгѡ (?).
+ ѡкроцѡсѡн (?) :	ѡ пѡтолѡцн (?)
р. 330 ѡлѡчѡю:	нѡмѡрѡскѡ.

- (1) Miklosich жж-.
- (2) Miklosich жжнжѡ.
- (3) Miklosich жз-.
- (4) Miklosich -нѡж, -нѡжѡжѡжѡ.
- (5) Miklosich жз-.
- (6) Miklosich etc. *carcer*.
- (7) Berinda pune acest articol după cel următor.
- (8) Miklosich жз-.
- (9) Mikl. și Ac. -рѡжѡ.
- (10) Berinda -шѡсѡжѡ.
- (11) Berinda ѡкѡснѡжѡ-.

- (1) Berinda $\epsilon\sigma\sigma\mu$.
- (2) Mikl. $\sigma\mu\sigma\tau\eta$, Tril. -u.
- (3) Uitat și scris de-asupra.
- (4) Uitat și scris la margine în stânga.
- (5) Miklosich $\sigma\mu\alpha$.
- (6) Miklosich $\sigma\mu\eta$.
- (7) Miklosich etc. fără α .
- (8) Miklosich n'are masc. cu ω .
- (9) Miklosich $\sigma\mu\alpha$.

- (1) Nu 'e în Miklosich.
- (2) Miklosich numai *ap*.
- (3) Mai bine *vreare bună*.
- (4) Mikl. -rz. Tril. și Ac. numai -sa.
- (5) † făcut din altă literă, probabil dintr'un *h*; *h* scris puțin mai târziu și cu cernelă mai deschisă.
- (6) Miklosich n'are acest substantiv.
- (7) Miklosich *ayca*.

3990	ѡспѣхъ :	спѡрю ажѡторю фолѡсъ.
	ѡспѣю :	ажѡнѣъ (?).
р.334	оустѣ, ѡстнѣ :	гѡра.
	ѡставленнѣй :	^а че токмѣтъ.
	оуставляю :	ѣтокмѣсъ.
3995	оустрабленѣе :	ѣтрѣмѣре. слобознѣре (?).
	оустранѣюсъ :	ѣстренибѣз-мѣ.
	оустрѣмленѣе : (1)	порнѣре рѣпѣре.
	оустрѣмляюсъ : (1)	порнѣсъ-мѣ.
	оустроенѣе :	ѣтокмѣре.
4000	оустроѣю :	ѣтокмѣсъ. гѣтѣсъ.
	оусырѣннѣй :	^а че ^т ѣкѣга.
	оусыраю :	ѣкѣга.
	оутѣра, оукрашенѣе :	^м ѣфрѣсѣцѣре.
	^а ѡтѣрѣжѣю : (2)	ѣтѣрѣсъ.
4005	^а ѡтѣрѣженѣе : (2)	ѣтѣрѣре.
р.335	ѡтрѣпѣю :	мѣ кѡтрѣмѣре (?).
	ѡтолѣю :	потолѣсъ.
	ѡтрѣнѣю : (3)	мѣнѣсъ.
	ѡтрѣнѣн, (4) заѡтрѣнѣн :	^а че дѣ деминѣцѣ.
4010	ѡтрѣе, ѡтро :	деминѣцѣ.
	ѡтро (-w), ѡтрѣ :	деминѣца.
	ѡфѣ, (:) ^х ѣ :	ѡхѣ : ѣмѣре.
	ѡхѣплѣю :	мѣшкъ.
	ѡхѣплѣюсъ :	мѣшкъ-мѣ.
4015	ѡхищренѣе : (5)	мѣѡстрѣе.
	ѡхищраю : (5)	мѣрѣешѣѡѣсъ.
	ѡхѣблѣю :	дѣѡ дѣ хрѣнѣре.
	ѡцѣломѣдренѣе : (6)	ѣцѣлѣчѣне ѣтрѣгѣ.

(1) Berinda -ре-.

(2) Berinda -ѡрѣ-.

(3) x din e; Berinda -ре-.

(4) Miklosich ѡтрѣнѣ, Berinda -рн-.

(5) Miklosich ѡхѣ-.

(6) Berinda -мѣ-.

р.336 ѿчѣстїе: (1)	пѣрте.
4020 ѿчѣнїе:	ѿвѣцѣтѣрѣ.
ѿчинѣю:	ѿтокмѣскѣ..
ѿѿчитѣль:	ѿвѣцѣтѣрю. дѣска.
ѿчитѣл(с)тво:	ѿвѣцѣтѣрѣ. дѣскѣлїе.
ѿчрежѣнїе: (2)	ѿспѣцѣ. чїнїе.
4025 ѿщѣдрѣю:	мнѣсѣскѣ. (3)
ѿѿзвѣлѣю: (-лѣ-)	рѣнѣскѣ.

ИМЕНІ:

*ѿѣръ:	рѣпѣѣсѣ: латинѣше зїче мѣргѣ.
*ѿѣрїѣ: (4)	сѣѣ пѣстрїцѣ. ѿ ѣї. (?)
р.337 *ѿѣрїѣлѣ:	лѣѣдѣрѣ. сѣѣ кѣноѣшѣре:
	ѣѣѣ лѣѣ дѣмнѣзѣѣ. сѣѣ лѣмїна
	лѣѣ дѣмнѣзѣѣ.
4030 *ѿѣрыстѣнїе (5) кѣнѣсков:	лѣѣгѣрѣ дѣ кѣѣ.

Θ.

р.338 *ѿлѣѣръ:	кѣрѣцїе. дѣѣнѣре (?).
*ѿлѣѣсїѣ:	дѣ мѣрїѣѣ.
*ѿлѣѣлѣѣ (-ѣѣ):	маслїнѣ ѿѣлѣрїѣѣ.
*ѿлѣлѣ:	нѣѣ дѣ фнїнїѣ. (6)
4035 *ѿѣклѣ:	чѣ прѣ сѣжѣнїѣ. сѣѣ дѣ дѣмнѣзѣѣ кїѣмѣтѣѣ.
*ѿѣмѣлїѣнѣ (-мѣ-):	тѣмѣлїе.

(1) Miklosich -чѣ-.

(2) Miklosich -рѣж-.

(3) Adecă mī-e mīlă, cf. *Lexicon Budanum* s. v., 1.

(4) E scris la mijlocul rîndului penultim început cu ѿ ѣї, dar cu litera inițială ѿ roșie.

(5) Miklosich ѿрн-. Imediat după acest articol Mardarie a scris pe cel de la începutul paginei și literei următoare ѣ, dar l-a șters cu linie roșie.

(6) Miklosich ѿлѣлѣ ѿαλλοί 'rami'; *Calendarul chreștinesc*, Kiev 1875, ѿлѣлѣ 'ramură de maslin', roman (?).

*дѡгнѡсть:	дѡ дѡмнѡзѡсъ кѡноскѡтъ. дѡ ^м дѡмнѡзѡсъ ^н ѿцѡлѡцѡй.
*дѡдѡ:	рѡдѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ.
*дѡдѡра: (1)	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡрѡйтѡ. (1)
4040 *дѡдѡрѡтъ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡрѡй.
*дѡдѡръ (дѡо-):	дѡрѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ.
*дѡдѡсѡ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡтъ
*дѡдѡсѡ (-ѡ=ѡй):	дѡрѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ.
р. 339 *дѡдѡтъй:	дѡ дѡмнѡзѡсъ дѡ.
4045 *дѡдѡтъ:	бѡ мнрѡсъ. (?)
*дѡдѡтъй:	дѡ дѡмнѡзѡсъ знѡй.
*дѡдѡкъ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ кѡмѡ.
*дѡдѡлѡ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ цнѡ. (2)
*дѡдѡлѡ:	кѡзѡнтѡ лѡ дѡмнѡзѡсъ. (?)
4050 *дѡдѡлѡ: (-ѡмѡтъ)	чѡ дѡ дѡмнѡзѡсъ знѡ. сѡ, ^н
*дѡдѡсъ: (3)	дѡ дѡмнѡзѡсъ трѡмѡ. гѡ. ѡ.
*дѡдѡстѡрѡкъ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ ѡтѡрѡй. (4) нѡбѡ. ѡ.
*дѡдѡфѡнѡ:	дѡ дѡмнѡзѡсъ ѡнѡтъ. сѡ ѡ. ѡ ѡ.
*дѡдѡфѡлѡкъ: (5)	дѡ дѡмнѡзѡсъ пѡзнѡ мѡ. ѡ.
4055 *дѡдѡфѡнѡ: (5)	дѡ дѡмнѡзѡсъ прѡнѡй (?). сѡ дѡ
р. 340	лѡ дѡмнѡзѡсъ прѡлѡтѡ. сѡ, дѡ
*дѡдѡфѡнѡтъ:	дѡмнѡзѡсъ ѡбѡнѡтѡрѡю. дѡ. ѡ.
	рѡ ѡгѡдѡнѡтѡрѡю. мѡ кѡ.

(1) Același *Calendar creștinesc*, 'dăruire dumnezească'.(2) C. Alexandre de d. *inspirat*.

(3) Inițiala cu cernelă neagră.

(4) Mai des *sprizinit*.

(5) Berinda -la-.

ДЪМИТРИЙ (?).
 ЦАМАНЬ.
 ТХМІБ.
 ТОМІГЪ, СТАВЛАРОЕ (?). Д. Б. Л. І.

X.

[illegible]

- (1) Berinda -ім, cum trebuie.
- (2) Mikl. -а-а- саерес, Ac. același sens.
- (3) Miklosich хѡт-.
- (4) Miklosich хѡш-.
- (5) Acest мнѣж(естественнаго числа), adică *de numărul înmulțit*, e un adaus al lui Mardarie.
- (6) Mai bine *neînsurat*; nu e în Ac.
- (7) E scris cu andreaaua; cf. хѡхѡтѣше, No. 4098 de mai jos, care de asemenea nu-i tradus de Berinda.
- (8) Berinda пекѣрна. нѣ (= нѣкопѣ) : с : ѣ. adică *brutărie, pitărie*. Miklosich 'pistrix. panarium, locus ubi panis servatur' și citează pe Berinda.

- (1) Berinda χαλμ-, cele-lalte dicționare χαλμικά.
- (2) Miklosich -αα-.
- (3) Cf. σφραγίσματα.
- (4) Berinda χαλμς.
- (5) Berinda -τέ-.
- (6) Berinda -ά-.
- (7) Berinda -έ-.
- (8) În Berinda acest articol e după χαλμς καί τι; ^ή αργός e scris mai târziu de altă mână și cu cernéla spălăcită.

хѣ (= христѣх) съ нѣмн:	хѣ къ нѣм. ѡшѡ скрѣс дѣсѣпра ѡшѣн. петрѡ чѣмѡ. ѡцѣлѣнтѣ.
хѣдѡгъ: (1)	мѣщерь.
4105 хѣдѡнникъ: ремѣсни.	чѣ ситнѣй (3) (?) лѡ глѡ.
хѣдѡгласный: (2)	мѣщешѣгъ мицѣн ѡвѣцѣтѣра кѣрѣцнѡ.
хѣдѡжство (4) ѡмнов:	чѣ прѡ (1. прѡ). чѣ чѣ нѣ-н дѣ ѡжѣсѣ.
хѣдый (-ѣ-):	хѣлѡ.
хѣла (-ѡ):	хѣлѣре.
4110 хѣлѣнѣ:	чѣ хѣлѣтѡрю.
хѣлѣный:	хѣлѣтѡрю вѣтѡмѡтѡрю. кѡрѣлѣ
хѣлѣникъ:	спѣкѡ слѡ (= слѡва) дѣтѡ.
р.345 хѣлѡ:	хѣлѣсѣ.
хѣхнѣнѣ: (5) рѣптѣнѣ	рѣптѣнѣ дѣ хѣлѡ.
хѣлѣнѣ.	
4115 *хѣлѣкопѣтѣ:	ѡлѣцѡ дѣ ѡрѡмѣ. (6)
хѣлѣкосѣ, ѣ (= ѣлѣнѣѣѣѣ).	ѡрѡмѡ.
прѣтѣтѡ:	лѣкрѣзѣ.
пнпрѣско (пн-).	вѣнѣ.
*хѣмѡ:	кѡлѣдѣ. ѡрѣѣрѣ, сѡѣ нѣгрѣ.
*хѣралѣпѣ: †	къ вѣкрѣе стрѣлѣчѣ.

(1) Miklosich хѣ.

(2) Berinda хѣ.

(3) Cf. снпотѡ.

(4) Berinda хѣдѡ.

(5) Miklosich хѣ.

(6) Mai bine 'ulița cǎldǎrarilor'. Cam în dreptul acestui articol, ceva mai sus, se vede scris cu andreaua un cuvânt, ce pare a fi *пома*, cu sílaba finală aruncată de-așupra. *прѣтѣ* trebuie să fie o formă greșită în loc de *пѣтѣ*, cf. gr. *πλῆτεις*. E greu de crezut că proigumenul Ilarion, care a adaus vorba *poiana*, să fi cunoscut lat. *pratun* și it. *prateria*.

^н *χρῑτῶ (-ρῑ):	^н плі́ де вкѣрѣ (?).
^н *χερσείκο (-ό):	^н кѣнѣ χερσεῖмескѣ.
4120 *χερσεῖμα :	^н плі́ де ѣцелечюне. (1)
*χεροгрύλλη (χн):	^н вѣзѣре.
*χῑónη :	^н звпжодѣ.
*χῑτόνη :	^н кѣмашѣ. (2)
*χῑ (=χριστός), ^н ε (=ἐλν- нѣще): мѣсѣа. помазѣнецъ.	^н ѣсѣлѣ.
4125 *χρίστιν :	^н о҃ншн. ѣпжрацін. прѣсцін.
p.346	^н пррчѣн. сѣ кѣамж аша. (3)
*χρῑσμα : помазѣнѣ.	^н о҃соаре.
*χρῑσανα :	^н флѣаре де аѣрѣ.
*χρῑσογονη (-го-):	^н де аѣрѣ нжскѣ.
^н *χρῑσостῶ : (4)	^н златѣо҃стѣ. гѣрж де аѣрѣ.
4130 *χρίστοφῶ : (4)	^н пѣртжторю де χῑ (=χριστός).
*χρῑςῑн : (5)	^н а́рапѣ. сѣѣ нѣгрѣ.
*χρῑςῑн :	^н кѣѣ тжкѣ.
^н + *χρωω. зна́мѣн. (6)	^н стѣ. ѣсенѣ (?)
+ χεράστис :	^н нѣлѣ (maí bine hreascuῑ)

Г. (7)

4135 Γερκόшасα :	^н лѣпждѣрѣ-сѣ.
p.348 Γερκῑ́сα : (8)	^н лѣпждѣ-мж-вѣю.
Γερκῑ́женѣ :	^н лѣпждѣрѣ.

(1) Cetesce *înțelepciune deplină*. Mardarie trebuie să fi scris pe *η* de-
asupra lui *α* din *γρεῖλῆ*, noi însă l-am pus pe *η*.

(2) Miklosich etc. 'tunica'.

(3) Corespunzătorul cuvintului *αῖα* nu e în Berinda.

(4) Berinda scrie prima silabă fără accent.

(5) Berinda pune acest articol după următorul.

(6) Acastă formă trebuie să fie greșită, căci la Miklosich etc. găsim
зна́ма signum.

(7) Miklosich scrie cele mai multe din cuvintele de sub această literă
cu *οτλ*.

(8) Berinda are numai accentul al doilea.

- (1) Miklosich -кх-; să se cetască separat.
- (2) Berinda -ро-.
- (3) Miklosich -лх-.
- (4) Berinda -мш-, Miklosich -мш- ulcisci, retribuire.
- (5) Să se cetască separat.
- (6) Miklosich отхлхх.
- (7) Berinda есá-.
- (8) Nu e în Miklosich.

4165	Ѡрекаю, (1) ѠлѠ, Ѡрицаю:	лѠпж.
	ѠрыганѠе:	ржгжѠре.
	Ѡрыгáю:	ржгжѠскъ. скоцъ.
	ѠрыновѠнѠе: (2)	лжпждѠре. ѠпнѠре.
	ѠрынѠ: (2)	лепждѠ. ѠпнѠе.
4170	ѠрыновѠнѠ (2): (3) прѠклонисл	ѠпнѠ фѠю (?) пѠцѠ нѠ кжзѠю.
	пѠсти:	
	ѠрыцаюсѠ: (4)	лѠпждѠ-мж.
	ѠрѠкаю, ѠмѠтáю: (5)	лѠпж. гонѠскъ.
	ѠрѠю:	гонѠскъ.
	ѠсѠщѠ: (6)	дн чѠн чѠ сѠнтѠ.
4175	ѠскѠнѠюсѠ:	сфѠѠскѠ-мж.
р.351	ѠсѠцаю:	тáю. пжржѠскъ (?).
	ѠстѠпáѠ: (7)	дѠлѠнѠгж-тѠ. фѠрѠще-тѠ.
	ѠчаѠáюсѠ:	мжнѠскѠ-мж. (8)
	ѠчáдннѠѠ: (9)	чѠ мжнѠтѠ. (10)
4180	ѠчáднѠе: (9)	мжнѠре. (11)
	ѠчáднѠа моѠгò:	дн ѠцѠптáрѠ мѠ.
	ѠчѠствѠ (:) (12) ѠчѠзна:	мѠшѠе.
	ѠтѠждáю: (13)	ѠстрѠннѠе.
	ѠтѠжѠнѠе: (13)	ѠстрѠннáре.

- (1) Miklosich отреж.
- (2) Miklosich etc. отрин-; cuvîntul se găsește în psalmul 117: 13. Inițială negră.
- (3) Acest semn de punctuație nu e în Berînda, dar nici nu trebuie.
- (4) Nu e cu Ѡ în nici un dicționar.
- (5) Berînda -ѠтѠю, Miklosich -та-.
- (6) Să se cetească separat; Berînda pune acest articol după cel următor.
- (7) Miklosich отѠстѠж-.
- (8) Mai bine *deznădăjduescu-mě*.
- (9) Berînda -дн-.
- (10) Mai bine *cel deznădăjduit*.
- (11) Mai bine *deznădăjduire*.
- (12) Miklosich отѠчѠс-.
- (13) Cetește ѠчѠ- ca în Berînda, Miklosich etc.: greșelă de prescriere din pricina asemănării lui ч cu т.

4185 Ѡшѣствїѣ: (1)

Ѡх^Аожѣнїѣ: (3)

Ѡщѣтѣвлюсѧ:

Ѡщѣчлю: (5)

Ѡ Ѡбоудѣ: (6)

мѣрѣе. (2)

дѣчере (4) Ѡмеларе (?).

пжѣвѣскѧ.

фѧкѧ пѧгѣвѧ.

дѣ дмждоу пжцнлѣ.

Ѓ.

4190

р.353

Ѡба(в)нїѣ, Ѡбавлѣнїѣ:

Ѡбала^Анннннѧ:ѠѠбала^Анн ѣствїѣ:

Ѡблѣче:

Ѡбенинлю. (:) (7) Ѡкарѣю:

фѣрмекаре.

фѣрмекѣторю.

фѣрмекѣ ѣствїѣ.

Ѡнсе.

вннѣскѧ. Ѡкѣрѣскѧ.

4195 Ѡбесѣцствованнаго: (8)

Ѡбѣтшлѧ:

Ѡбѣщннннѧ:

Ѡбѣда:

Ѡбѣлїѣ:

4200 Ѡбенинѣнїѣ:

Ѡбенинлюсѧ:

Ѡбѣстїѧ. Ѡтрѣбы

р.354 Ѡбѣтлю:

Ѡбѣтлнн:

прѣ чѣ Ѡкѣрѣ:

дѣ Ѡвекї. (9)

пжѣтлшѧ.

Ѡбѣдѧ.

дн дѣстѣлѧ. (10)

сѣїѣре. (11)

сѣїѣскѧ-мѧ.

мжнѣтлѣ (?). (12)

лжѣвѣскѧ.

лжѣнтѣрю.

(1) Miklosich -шлѣ-.

(2) Mai bine *esire, despărțire, depărtare, plecare.*

(3) Berinda -лѣ-.

(4) л din г.

(5) Miklosich -вштлѧѧ.

(6) Miklosich -ждоу.

(7) Miklosich numai formele -нннн, -ннѣ și -новати, -ноуѣ.

(8) Berinda -чѣ-, Miklosich -всѣлѣ-.

(9) Verb neutru ?.

(10) Cetesce *indestulare.*

(11) н din ѣ.

(12) Miklosich 'renes', adică *rărunchii*. Nu e în Ac. și Tril. Cuvîntul e luat din psalmul 72 : 81.

- (1) Berinda -se, însă e al doilea este de prisos.
- (2) Berinda @-
- (3) Miklosich -лг-
- (4) Miklosich ~~оелноштѣм~~ pernocto.
- (5) Berinda ѡког-
- (6) Miklosich -острнн, -нѣ.
- (7) Miklosich -оѣ-
- (8) Berinda are numai accentul al doilea.
- (9) Miklosich ~~оелнн~~, -ннѣ tondere, Ac. 'rad'.
- (10) Miklosich -рѣ-

(1) Acest cuvânt slavice *устроїженіа*, ce pare a avé formă articulată românească (cf. *успитіа*, produs de noi la p. 16), nu se află în exemplarul întreg al *Lexiconului* lui Berinda de la Academia Română, dar se găsece într'altul cu lipsă al aceleiaşi instituţii. Din colona următoare 290 al celui dintâiu de-asecenea vedem dat afară un articol întreg, anume:

numărul foil ^A ~~124~~, iar pe de altă parte mai jos a așezat la locul cuvenit, adică la începutul șirului, vorba ~~înșesărie~~, tipărită, în cel-lalt exemplar, greșit în același rind cu articolul precedent ~~într-un~~: ~~într-un~~, formând din vorbele de la sfârșitul articolului un rind deosebit și îndreptând

(2) Berinda -px-, Miklosich -po- tingo, -ca rubefieri.

(4) Miklosich -px-.

(b) f. în căsătorie.

(6) Miklosich -pX-

(7) Miklosich o.s.z.-

4240	ѡбѣсрѣвѣніе :	висколѣре. ѡвѣлѣіре.
	ѡбѣстрѣ :	мѣнекл. (1)
	ѡбѣченіе :	депріи ^и дере. (2)
	ѡбѣца : (3)	ѡкѣлѣемѣте.
	ѡбѣхѣждѣ : (4)	ѡбѣлѣ ѡпрежѣрь.
4245	ѡбѣще : (5)	деи ^и прежѣнѣ.
p.357	ѡбѣщеникѣ :	пѣрѣдѣшѣ.
	ѡбѣщениа, (5) кинѣиѣ. мона-	вѣдѣц деи ^и прежѣнѣ.
	стирь.	
	ѡбѣщій : (5)	че деи ^и прежѣнѣ.
	ѡбѣщѣтель (-ѣш-) :	кѣсприи ^и зѣторѣ.
4250	ѡбѣщѣніа, ѡмѣсто :	ѡбѣщѣю нѣрѣ.
	ѡбѣщѣннѣ :	че деи ^и нѣнѣ.
	ѡбѣщѣніе; ѡбѣщѣніа :	ѡкѣлѣдѣи ^и нѣ.
	ѡбѣщѣю :	ѡкѣлѣдѣсѣнѣ.
	ѡбѣщѣло :	лѣкѣтѣрѣ.
4255	ѡбѣщѣ, (6)	пре чѣстѣ пѣрте: ѡсѣхѣ (=Exod).
		ѡсѣ.
	ѡбѣщѣ : (6)	пре чѣстѣ пѣрте.
	ѡбѣщѣніе :	ѡчѣпѣтѣрѣ.
p.358	ѡбѣщѣніа, ѡмѣсто :	кѣлѣветіре.
	ѡбѣщѣннѣ :	грѣнѣторѣ де рѣшѣ. кѣлѣветни
		мѣдѣвѣрь.
4260	ѡбѣщѣніа, ѡмѣсто :	ѡкѣлѣдѣ-мѣ ѡчѣпѣтѣрѣ. (7)
	ѡбѣщѣннѣ : (8)	кѣрѣлѣ ѡ ѡчѣпѣтѣрѣ дѣкѣцѣ-
		тѣрѣ. сѣшѣ ѡкѣлѣ нѣ ѡмѣсто бо-
		тѣвѣтѣ.

(1) Cetesce -кѣ, pentru că traduce un aorist compus I, pers. 3 sing.

(2) Mai bine *invătătură* după Mikl. și Ac.

(3) Sing.; Berinda ѡ.

(4) Berinda -дѣ, Miklosich оѣш-.

(5) Miklosich оѣш-.

(6) Miklosich -ѣдѣ.

(7) i. *credinței*. Cf. articolul următor.

(8) Berinda pune acest articol după cel următor.

ѡглашѣніе :	ѡглашѣніе, сѣс ѡчѣперѣ ла ѡчѣшче ѡїицѣ.
ѡглашѣніи :	чеи че нѣ сѣти ѡкж неботѣзѣци. (1. бо-) сѣс сѣнь сѣть канѡ грѣс де пѣкѣте. дѣрѣти ѡчѣла кѣндѣ зѣче попа. ѡлѣи ѡ- глашѣніи ѡзѣдѣте, (1) ѡїи ка ѡчѣла трѣбѣе сѣ ѡсѣ ѡфѣрѣ дѣ бѣсѣрѣкѣ. кѣ рѣс сѣти кѣзѣици де ѡчѣри: зѣрѣ кѣ т ѡ к (= тѣкѣвѣни). с (= сѣлѣи) лѣрѣи.
ѡгнѣсѣи : (2)	скрѣсѣсѣ-мѣ.
4265 ѡгѣстѣи :	сѣ ѡгѣшѣе сѣ ѡгѣи. (3)
ѡгѣда :	ѡгѣдѣ. гѣдѣи.
ѡдолѣѣю :	ѡдѣи.
ѡдолѣи :	ѡдѣи.
ѡдрѣ :	пѣти. хѣи (?)
4270 ѡдѣи ; (4) ѡдѣи : (5)	ѡдѣи.
ѡдѣдѣ, ѡдѣи. (6)	хѣи чѣ дѣсѣра. хѣи.
p.360 ѡдѣѣю, ѡдѣи : (7)	ѡдѣи.
ѡдѣѣю, ѡдѣи : (8)	ѡдѣи.
ѡдѣѣю	(мѣ) ѡдѣи. (мѣ) ѡдѣи.
4275 ѡдѣи :	лѣи ка ѡ рѣи. (9)
ѡдѣи :	лѣи-мѣ.

(1) Adecă câți (sintetici) chemați, eșii.

(2) Berinda fără с, Miklosich și cu с ca în Mardarie.

(3) Cetesce ѡ.

(4) Miklosich -ѣ.

(5) Miklosich ѡдѣи.

(6) Acastă vorbă grecescă nu se află în toate exemplarele primei ediții a Lexiconului lui Berinda: explicarea am dat-o în nota 1 de la p. 280.

(7) Mikl. -ѣ, dar Tril. și Ac. ca Berinda și Mardarie.

(8) După Miklosich etc. verbul acesta e neutru, ca și cel următor.

(9) Ca o rază de prisos.

^н ѠКАЛѠТВО, (:) ѠКАЛѠНІЕ:	ТИКЛА́ОШІЕ: БАЖСТѠМѠЧІОНЕ. НЕАЖѠНІУЕРЕ.
ѠКАЛѠННЫЙ (-АН-):	ЧЕ ТИКЛА́О. БАЖСТѠМА́ТѠ. ѠСѠНІ- ДІТѠ (?).
ѠКАМЕНА́Ю:	ѠЕРЕСТОШЕЗѠ КА ПІА́ТРА.
4280 ѠКЛЕВЕ́ТНІЕ:	КЛЕВЕ́ТІРЕ. ГРЕ́НІРЕ ФѠРѠ ДЕ- РЕПТА́ТЕ.
ѠКРЕМЛѠНІЕ:	ѠДЕРЕПТА́РЕ.
ѠКРЕ́СТЬ, (1) ДКО́ЛО:	ѠПРЕЖѠРѠ.
ѠКРЕЖЕ́НІЕ:	ѠКОЛІРЕ. ѠПРЕЖѠРА́РЕ.
ѠЛЕ, (2) А́ГѠ, А́ХѠ:	О́УФѠ: ГЛА́ ДЕ ЖА́ЛЕ: (3)
4285 ѠЛЕ	ХА́Н ХА́Н: КѠВЕ́НТѠ ДЕ МИРА́РЕ.
ѠЛЕДЕНІ́ЕА́Ю: (4)	ѠЦЕЛННѠЗѠ.
ѠЛЕДЕНІ́ЕШАА: (4)	ЧА ѠЦЕЛЕННІ́ТѠ.
ѠЛЕДА́ЕА́Ю: (5)	ѠГІ́ЕЦѠ.
ѠМАКА́Ю, ѠМОЧѠ́Ю: (6)	ѠТНІ́ГѠ.
4290 ѠМЕ́ТЫ:	ТѠРѠЦЕ. ГѠНО́АЕ. (?)
ѠПАСА́ЮСА:	ПѠЗѠСКѠ-МѠ.
p.362 ѠПАСѠНІЕ:	КѠ ДѠДА́НѠ ПѠЗІ́РЕ. СА́С СОКО- ТІ́РЕ КѠ ДѠДА́НѠСѠ.
ѠПА́СНО (-w), ПІА́НО (-w):	(КѠ) СОКОТІ́ЦѠ КѠ ДѠДА́НѠСѠ:
ѠПА́СНЫЙ:	ЧЕ СОКОТІ́. ЧЕ А́ДВЕВЕРІ́ (?).
4295 ѠПА́СТВО:	А́ДВЕВѠРА́РЕ (?). СОКОТІ́ЦѠ МА́Н КѠ ДѠДА́НѠСѠ. СА́С ПѠЗІ́РЕ.
ѠПА́ШѠ, (:) ДГО́НА: (7)	КО́АДА.

(1) Berinda Ѡ.

(2) Cu inițială negră. Mardarie întâiŭ a vrut să facă un singur articol din aceste două; pe urmă, revenind, a scris pe Ѡле a doua óră înainte și cam de-asupra lui хан celui dintâiŭ.

(3) *Glas de jale* nu e în Berinda.

(4) Miklosich -ААНН-.

(5) Miklosich -тѠ.

(6) Berinda -мѠ-.

(7) Berinda Ѡ: Ѡ-.

ѡпечаляюсѧ : (1)	ѡгрижѣскѧ-мж.
ѡпечаляю : (2)	ѡгрижѣскѧ спжймѣзѧ (?).
ѡплазѣнь :	хнклѧнь (?).
4300 ѡплазѣство :	мещершѧ кѧ хнклѣнѣ (?):
ѡплазѣнѣ (?):	хрѧцѣнѣ.
р.363 ѡправдѧнѣ : (3)	лѣѣѣ. жѧдѣѣ (?).
ѡплѧтъ :	гѧрдѧ.
ѡплазѣю (-лѣ-):	скѧпѣю, лѧпж
4305 ѡправлѣнѣ :	деревѣтѧрѣ. томѧлж.
ѡпредѣлѧю :	хотжѣскѧ. ѡтокмѣскѧ (?).
ѡпроврѣзѧю : (4) ѧ	ржѣторнѧ :
ѡпрѣснокъ (ѡ- пырѧ) : (5)	дѧнѧж.
ѡрѧло :	рѧлицѣ. плѣгѧ.
4310 ѡрѣдѣ : (6)	днѧнѧ.
ѡрѧженѧсѣѣ : (7)	пѣтжѣторѣ дѣ ѧмѣ.
ѡрѣжѣ, (8)	ѧрмж.
ѡсѣѣнѧ, (:) крѧмѣ :	фжрж.
ѡсѣѣнѧюсѧ : (9)	сфѣѣскѧ-мж.
4315 ѡскѣрѣнѧю : (10)	спѣрѣкѧ.
р.364 ѡскрѣдо : (11)	чокѧнѣлѧ.
ѡскѣдѣ : (12)	скжѣѣ. (13)
ѡскоминѣѣю : (14)	стрѣпѣѣскѧ
ѡскрѣѣлѧю : (15)	скрѣѣскѧ.

(1) Cf. articolul următor.

(2) Miklosich 'affligere'. Cf. печаль și cele-lalte trei derivate.

(3) Acest articol în Berinda e după cele două următoare.

(4) Berinda -перз-.

(5) Miklosich -нжж-.

(6) Miklosich ѧрж-.

(7) Berinda pune numai accentul al doilea.

(8) Miklosich ѧрж-.

(9) Cf. ѡс-.

(10) Berinda -нѧю.

(11) Cetesce -дѧ ; Berinda -кѧрдѧ.

(12) Miklosich -скж-.

(13) Scđzù cu înțelesul de a da înapoi, a sărăci.

(14) Miklosich -нѣ-.

(15) Berinda -корж-.

- (1) Miklosich -ска-.
- (2) Mai bine *întemeieșorîu*.
- (3) Mai bine *întemeiaîu*; *întemeiezu*.
- (4) Miklosich -нск-.
- (5) Miklosich -анк-.
- (6) Cele-lalte dicționare pun întâiu sensul *a încinge cu mur*.

ѡтѣчество (1); ѡчѣство:	мѡшѣ.
ѡтрѣбы: (2)	гѣнодѣ. тѣрѣце.
4350 ѡтрѡка:	коко ^н млѣтѣрь: ѳі. аѳ. фечѡ ^р .
ѡтрѡча: (3)	копи мнтютѣ че нѣ грѣаше.
ѡтрѡчіще: (4)	кѣтѣрігѣ. ѡ. аѳ.
ѡтѣгощѣю:	ѣгрѣѣѣѣ.
р.367 ѡхѣлѣюсѣ: (5)	пѣзѣскѣ-мѣ.
4355 ѡхѣжѣю:	дѣфѣнѣ.
ѡхѣдѣнїе: (6)	мнѣшѣрѣ.
ѡхѣженїе:	дѣфѣнѣ.
ѡ чѣсѡмѣ;	дѣ чѣ: (;) ѣтрѣѣѣ. (7)
ѡ чѣсѡмѣ: мнѣ ^ж : (8)	дѣ чѣ (?).
4360 ѡчнѣтѣнѣ:	кѣрѣѣѣ. ѡтѣрѣ.
ѡцѣѣѣнїе:	кѣрѣѣѣ.
ѡцѣѣ: (9)	дѡч ѣкн.
ѡцѣѣѣнїе:	стрѣкѣрѣ.
ѡшѣѣѣюсѣ: ѳлн,	сѣїѣсѣ-мѣ.
ѡшѣѣюсѣ: (10)	
4365 ѡшѣнїе:	сѣїѣѣ. дѣлѣѣѣ.
ѡшнѣ; (11) (: ѡпѣшѣ. (:)	коѣѣѣ.
хѣѣѣѣ.	
ѡшѣѣѣю:	ѣѣѣѣѣ (?). сѣѣѣѣ.
ѡшѣѣѣ:	снѣѣѣ. ѣѣѣѣѣѣ.

(1) Miklosich -отѣчѣс-, Berinda ѡчѣство.

(2) Miklosich -ѣнѣ.

(3) Miklosich -ѣѣ.

(4) Berinda ѡтрѡчіще și -ѣѣ, Miklosich ѣѣ.

(5) Miklosich -ѣѣ-

(6) Nu e în cele-lalte dicționare.

(7) Berinda a pus cuvîntul corespunzător acestuia la mijloc.

(8) Scurtat din множественнаго числа adecă de numărul *înmulțit*.

(9) Mardarie a scris jos acest articol uitat.

(10) Forma fără ѣ nu e în Miklosich.

(11) Berinda ѡѣ-

Ц.

p.371 Цѣрь :	т ·п̑р̑а.
4380 цѣръство : (9)	·п̑р̑цїе.
цѣръствю : (9)	·п̑р̑цѣськы.
	н м н
ца́та : (10)	магъръ кь ѡсте дкъ ла но
	н
	костада :

- (1) Berinda $\omega\epsilon\kappa\mu\alpha\iota\omega$, $\omega\epsilon\kappa\mu\alpha\iota\omega$ A-.
- (2) Punctul nu trebuia.
- (3) Aceste două cuvinte sînt scrise cu andreaua, primul la începutul rîndului al doilea, cel-alt la sfîrșit, va să ȋică înainte și după traducerea lui Mardarie.
- (4) Miklosich $\omega\kappa\omega\mu\epsilon\tau\omega\alpha\lambda\eta\kappa$ ulterior.
- (5) Miklosich $\omega\kappa\omega\mu\epsilon\alpha\lambda\eta\kappa$ qui utrimque est, etc.
- (6) Miklosich $\omega\kappa\omega\mu\epsilon\alpha\omega\gamma$; mai e odată și în Berinda, dar acesta deosebesce puțin sensurile.
- (7) Passor 'servavit'.
- (8) Meylan *înălțare* sau *-ime*.
- (9) Miklosich $\omega\mu\epsilon\kappa$.
- (10) Miklosich $\omega\mu\epsilon$.

цѣ́коуь :	бесѣ́рєка. сѣбѣ́ ѣ́клн сѣ́д. (1) нѣ́мєлє бесѣ́рєчїєн.
скї́нїа :	ѣ́мєрѣ́рю.
дѣ́мь мѣ́тєѡ (=молї́тєѡ):	кѣ́сє дє рѣ́гжчѣ́нє.
сѣ́ѡє (=сєлѣ́ѡє) (2) лї́ѡскѡє:	сѣ́бєцї́рѣ́ (?) ѡ́дмєннїа́ѡ.
сѣ́дѣ́ (=сєлѣ́дѣ́):	чѣ́л сѣ́лѣ́тѣ́.
сѣ́лѡ.	сѣ́тѣ́. лѣ́жкѣ́.
сє́лѣ́тїаѡ (сє́лѣ́-):	лѣ́мннѣ́рє.
	ѣ́рж дѣ́лѣ́рю :
сѣ́дѣ́ сѣ́ѣ́ї́ (= сєлѣ́дѣ́ сєлѣ́тїа́ѣ́):	сѣ́лѣ́тѣ́ сѣ́бєцїаѡ (3)
p. 372 цє́рєлѣ́нѣ́, (:) чрє́лѣ́нѣ́: (4)	рѡ́шїѣ́.
4385 цѣ́лѣ́дѣ́, бѣ́лїа́ѣ́, (:) лѣ́кѣ́дѣ́- сѣ́ѡє. (5)	лєкѣ́нїє.
цѣ́лѣ́нїє, (:) лѣ́чѣ́нїє, (:)	нѣ́дєкѣ́рє.
нѣ́сцѣ́лѣ́нїє. (6)	нѣ́дєкѣ́жтѡ́рю. дѡ́фѣ́тѡ́рь.
цѣ́лї́тєлѣ́: (7) лѣ́жкѣ́.	нѣ́дє.
цѣ́лї́ѡ: лѣ́чѣ́: (.) нѣ́сцѣ́лѣ́ѡ	сѣ́рѣ́тѣ́рє. ѣ́трє́лѣ́рє дє сѣ́нѣ́- тѣ́тє. (8)
(: ѣ́здѡ́рєлѣ́ѡ):	
цѣ́лѡє́лїє́:	сѣ́рѣ́. ѣ́трѣ́ѣ́ дє сѣ́нѣ́тѣ́тє. (9)
4390 цѣ́лѣ́ѡ:	

(1) Berinda dând terminul еккансїа ca elinesc, Mardarie trebuie să-l fi reproduş tot ca vorbă streină, însă a uitat să însemne acésta.

(2) De ce nu сєлѣ́тїє sanctuarium, ca în Miklosich ?

(3) Cetesce *sfintelor. Sfântaа* e imitaţie a articulării slavice precedente, totuşi cf. Indicele s. v. *al, а, No. 81; 94, 255, 1421; 223.*

(4) În Berinda înaintea acestui cuvînt e зрѣ́, adecă *vedî*. Miklosich etc. cu u.

(5) Urmézá vorba цѣ́лѣ́нїє ştérsă.

(6) În Berinda acest cuvînt e în acelaşi şir cu cele două precedente şi numai următorul ѣ́лѣ́тє, adecă traducerea lui, e în al doilea.

(7) De-asupra şi de-desuptul acestui cuvînt sînt alte două scrise cu andreaуа: primul póte să fie цѣ́лѣ́, *floare*, al doilea цї́пїа (?).

(8) Mai bine *urare de s.*

(9) Mai bine *urez de s.*

цѣломѣдріе :	^н мнѣ ^н ѣтрѣгж (?).
^а цѣломѣрыи :	^а че ^а ѣтрѣ ^а де ^н мнѣ (?).
цѣль :	ѣтрѣгъ.
р.373 цѣлость :	ѣтрѣуіре.*

Ч.

4395 Чѣдо : (1)	фѣтѣле.
р.374 чѣстость : (2)	десѣме.
чѣю, (:) ѡжидѣю :	ѣщѣпѣ.
чѣю възпріѣти :	ѣщѣпѣ ѣ лѣд.
чѣдніе : (3)	ѣщѣпѣре.
4400 чѣродѣи : чѣровни : (4)	фѣрѣмѣжѣторю.
чѣродѣѣніе : (5)	фѣрѣмѣкаре.
^к чѣроѡтрѣвни :	ѡтрѣвѣторю кѣ фѣрѣмѣчеле.
чѣвѣнець :	клѡндѣрю.
чѣвѣніца :	рѣшѣца бѣдѣла.
4405 чѣвѣлѣнѣ ; (6) чѣвѣнѣ :	рѣшѣ.
чѣвѣлѣнѣи лѣкѣ, (:) цѣвѣлѣ.	чѣпа.
чѣвѣнѣ недѣспѣвѣмѣи :	^ѣ вѣмѣеле ^а че ^т неѣдѣрѣмѣи.
р.375 чѣмѣнѣи :	^а че ^т мохѣорѣ.
чѣнѣи чѣе :	^н ѣ ^а лѣмѣнѣ ^а че ^а кѣѣмѣ фѣрѣгѣарю.
4410 чѣпѣдѣло, почѣпѣдѣло :	дѣдѣ. (7)
чѣпѣчѣи, (:) почѣшѣи : (,)	мѣскѣторѣ. почѣпѣдѣлѣ. вѣрѣ.
чѣшѣнѣи	мѣскѣторю : пѣхѣрѣнѣи.
^ж чѣтѣогѣ, лѣнѣица : (8)	чѣларѣ кѣмѣарѣ.

(1) Miklosich чѣ-; in Berinda чѣдо e considerat ca nominativ, cum dovedesc și vorbele сѣмѣ etc., prin cari il traduce.

(2) Miklosich чѣ-.

(3) Berinda чѣѣ.

(4) Berinda -ѣи : -ни-.

(5) Berinda -ѣѣ.

(6) Miklosich -лѣмѣнѣ ; e substantiv ca și următorul чѣвѣнѣ.

(7) Miklosich etc. traduce cu: pl.

(8) Berinda -ни-.

+ черепина. (1)	^н схххх
+ чено (2)	^н ѣстѡрѡ
4415 честехю: (3)	ѣрѣзъ (?).
чѣстность: (4)	^н чистѣ (1. -тѣ).
чѣстный: (3)	^{л н} че чистѣтъ.
чесо:	де чѣ (și al cārui).
чесо (-ѡ) радѣ:	пенѣтрѣ чѣ.
4420 чѣтѣ:	чѣтѣ. плѣкъ.
р.376 четврѣтовлѣстникъ:	карѣлѣ цѣне пѣтрѣ цѣ сѣ
чешѣл (: лѣска: (5)	^м пѣтрѣ дѣнѣ. (?)
чѣнѣ:	сѣлѣн. (6)
^н чѣнѣл:	рѣнѣл. токмѣлѣ. (7)
4425 чѣсмѣ, чѣсло. (: лѣска:	пре рѣнѣл.
^л чѣстѣтѣство:	^ѣ нѣмѣ
чѣстѣнѣ:	кѣрѣцѣ, прѣцѣ.
чѣстѣтѣ:	^л че кѣрѣтъ.
чѣстѣтѣ:	кѣрѣцѣ ѣтрѣдѣлѣ. че нѣ е кѣ-
чѣстѣнѣ:	зѣтѣ ѣ пѣкѣтѣ.
^л 4430 чѣтѣтѣ:	кѣрѣцѣре дѣпѣлѣ покѣнѣцѣ.
чѣтѣнѣнѣнѣ: (8)	чѣтѣтѣрѣ: чѣтѣцѣ.
чѣтѣнѣнѣ: (9)	(дѣ) мѣсѣлѣ.
^л р.377 чѣлѣ: (10)	мѣдѣлѣре. ѣкѣтѣрѣлѣ ѡдѣсѣлѣрѣ.
	тѣлѣкѣ. пѣзнѣлѣрѣ.

(1) Cu andreaua jos; Miklosich чѣпина.

(2) Cu andreaua jos pe pagina precedentă; Miklosich чѣсхххх.

(3) Miklosich чѣс.

(4) Miklosich n'are.

(5) Berinda лѣска рѣлѣлѣ.

(6) Berinda, Miklosich etc. sing.

(7) Se vede că în înțeles de întocmire.

(8) Berinda чѣс.; Berinda și Miklosich аѣ și чѣс.

(9) Berinda fără ѣ, care nici nu trebuie.

(10) Miklosich чѣп.

Digitized by Google

чѣжъ:	стрѣишь.
частица (чл-):	двѣишь.
чащъ (чл-):	пѣдѣре дѣсж.

III.

p.380 Шатаніе: (1)	зворѣре. ржкнире. мжрмѣре.
4450 шатѣшася: (1)	зворѣрж-се (пи зворж-?)
шепѣтница:	шопѣтнѣрю. мѣзавѣр.
шебѣтѣе: (2)	ѣблѣре.
шебѣтѣю: (2)	ѣблѣ мѣрѣгъ.
шебѣтѣдѣ: (3)	дѣ шѣсе ѡри.
4455 шѣлкѣ. (4) (: ѣбѣлѣ: (5)	мжтѣсѣ.
шнрѣтѣ: (6)	лжцѣмѣ.
шнѣпѣкѣ: (7)	традѣфѣ.
шнѣпѣкѣ:	поѣмж коѣптж. (8)
шлѣмѣ: (9)	кѣнѣж: мнѣсѣрка.
4460 штанѣа (-нѣа): (10)	пѣчѣтѣ. тнпѣрю.
шѣла: (11) лѣбѣла: (12)	сѣжѣгѣ.
шѣмѣнѣ:	мѣмѣрѣ вѣсѣмѣ вѣ.
p.381 шѣтъ:	ѣшѣлжтѣрю. (?) (13)
шѣбѣрѣе: (14)	спѣрѣтъ. (?)

- (1) Miklosich шл-.
- (2) Miklosich шлс-.
- (3) Berinda -тѣ.
- (4) Miklosich шѣ.
- (5) Berinda -ѣ.
- (6) Berinda -л.
- (7) Mardarie a scris jos acest articol uitat.
- (8) In Berinda шнѣпѣкѣ e numai *odată*. Sensul de *poama coaptă* nu se vede în cele-lalte dicționare. Cf. *Lexiconul lui Michail din 1872, care dăce: «iaste un fellu de meare pline de sămburi. zicū unîl frandă»*.
- (9) Miklosich шлѣ.
- (10) Cuvîntul *acasta* nu e în Miklosich etc.
- (11) Berinda шѣ, Miklosich шѣтѣ.
- (12) Berinda лѣбѣла.
- (13) Miklosich etc. 'glumeț'.
- (14) Berinda pune acest cuvînt în *acasta* rînd cu шѣтъ, spre a-l explica.

4465 шѣтѣнаа (-а):
+ шѣмѣцѣ,

фжкжтоаре де бѣкѣре: (1)
сѣнет (l. *răsunătorii*, *vui-*
torii),

III.

р.382 Цѣпство: (2)

цѣпства:

цѣдѣмѣй: (3)

4470 цѣдѣи (3) нѣ:

цѣдѣнѣ: (3)

цѣждѣ (3) (-ѣ):

цѣдрѣта, (4) млрдѣ (=мн-
лосѣрдѣ саѣ -ѣрдѣ):

цѣдрѣ, ѡцѣдрѣю:

4475 цѣдрѣ.

цѣнѣ: (6)

цѣнѣцѣ: (7)

р.383 цѣкъ, шѣмѣ:

цѣръ:

ѣдѣже зѣфѣръ дѣше

тѣмо ѣ цѣровѣ пою:

лѣне. ѣржчѣне. трѣфж. не-
бѣнѣ. (?)

лѣкрѣ къ трѣфж. стрѣкѣ. (?)

чѣ крѣцѣ чѣ пѣжѣ.

крѣцѣе пре нѣн. грѣжѣе-се
де нѣн.

крѣцѣре.

крѣцѣ.

млѣж дѣла ѣнимѣ.

млѣбѣскѣ. (5)

ѣфѣнѣ. ѣдрѣжѣторѣю.

пѣвѣцѣ. скѣтѣ.

клѣще.

сѣнѣтѣ. (8)

грѣарѣ: стѣрѣзѣ (?),

ѡнѣдѣ ѣѣстрѣ сѣфѣж ѣколѣ ши

грѣерѣн кѣжѣ. (9)

Ю.

4480 Ю (sl. ѣж)
р.384

ѣгѣ:

пре дѣнѣса:

вѣнѣтѣ дѣспре ѣмѣѣзѣзѣ. сѣс
пѣртѣ дѣспре ѣмѣѣзѣзѣ.

(1) Miklosich 'nugax'; in Tril. și Ac. nu e.

(2) Berinda și цѣвѣ.

(3) Miklosich шѣдѣ.

(4) Berinda -ѣ.

(5) Cu sens de *mî-e mîlă*, cf. *Lexiconum Budanum* s. v., 1.

(6) Berinda îl pune după articolul următor.

(7) Miklosich шѣнѣцѣ m. pl. (?) forceps trigl. цѣнѣцѣ ber.

(8) Miklosich 'strepitus' (sgomot).

(9) Acéștiă frasă nu e în Berinda.

III.

- (1) Berinda ѿ-, Miklosich жд-.
- (2) Cuvîntul slavice fiind masculin, ar trebui şi cel românesc să fie tot aşă.
- (3) Berinda ѿ-.
- (4) Berinda -жн, Miklosich -шкы juvenilitate.
- (5) Miklosich жр-.
- (6) Berinda pune vorba aceasta în acelaşi rînd cu ѿ de la început,
- (7) Acusativul pl. masc. vslavice е ж.
- (8) Berinda мѣстенив.

ієлюсѣ:	ієскѣ-м.ж.
4505 іѣдѣ: (1)	вєнінѣ пѣртжѣторю дѣ моѣтѣ.
іѣдѣ:	мжнѣкарѣ.
іѣдріло корабѣланов (-ѣѣ-):	вѣтріла корабѣей.
іѣже:	карѣ: ж: (2) карѣн (?): єрѣ. (3)
іѣждѣніѣ:	ѣкѣлѣкарѣ. (4)
4510 іѣзѣдѣ:	рѣн.ж.
іѣзѣніна:	вѣзѣніна.
іѣзѣлю:	ржнѣскѣ.
р.387 іѣзѣікѣ: (5)	нжрѣ пжгжнѣскѣ.
іѣзѣічннѣ: (5)	пжгжнѣ.
4515 іѣзѣ:	боѣлж.
іѣко (-ѣ):	кж, ѣтрѣ чѣ, пѣтрѣ ѣчѣлѣ (?)
іѣко (-ѣ):	пѣтрѣ кж. дѣрѣвѣ ѣчѣлѣ (?)
іѣкѣлѣ, (6) ѣліка:	кжѣтѣ (?).
іѣкѣлѣ: (7)	сѣ ѣржѣтж.
4520 іѣріна:	лжнѣ. мнѣцѣлѣ.
іѣріга:	зѣбѣлж. (8)
іѣрь:	ютѣ. ѣчннѣ.
іѣровнѣдннѣ:	чѣ кѣ кн мжннѣ.
іѣрѣстннѣ:	чѣ ннннѣ (л. мжннѣ).
4525 іѣрѣстнѣ:	ѣчннѣ кѣ мжннѣ.
іѣрѣсѣ:	ѣчннѣ-мж кѣ мжннѣ. ѣгжннѣ-мж (?).
р.388 іѣрѣстѣ:	юцннѣ. ѣрннѣ: мжннѣ.
іѣрѣстѣ (9) ѣ дѣрѣннѣ (10)	ѣчндѣрѣ мжннѣ шѣ шѣмѣ ѣ-

- (1) Miklosich etc. маж. Berinda a scris jos acest articol uitat.
 (2) Scurtat din жѣнскаго рода, *de genul feminin*.
 (3) Scurtat din сѣдѣннѣго рода, *de genul neutru*.
 (4) Cetesce cālărire.
 (5) Miklosich маж.
 (6) Miklosich мжк ѣи мжкѣ qualia.
 (7) Berinda ѣлѣсѣ.
 (8) Cf. ѣчннѣ.
 (9) Berinda nu pune accent pe ѣ.
 (10) Berinda рж..

ѣмалѡ дѣи, ѡ прѣже врѣ-	микшврѣзе силеле. ши найте
мѣне (1) пвча старѡ (=ста-	де врѣме гриже ши бжтрѣ-
ст ро) ѡ (2) наводѣ: (3)	нѣце адыче.
ѡсность: (4)	кїарѣ. сѣнї.
ѡтн: (5)	апрїндѣ.
4530 ѡхъ: (ѣ)	прїншѣ. лѣаю.
ѡша: (5)	прїнсврѣ. лѣарѣ.
ѡтра: (6)	ржнїкн.
ѡчѡнѣ.	клондїрю (?).
ѡцврѣ:	сѣбїе аскѣцїтѣ де ѡмѡдоѡ
	пжцїле. цѣпа. (?)
4535 + ѡйца (7)	ѡзѣ (l. oaoŕe)
p.389 + ѡсно (8)	(curat, lămurit, pe faŕă).
+ ѡтнѣ:	сѣ не апѣкѣ

Л.

p.390 лѣзыкъ: (9)	лїба. дн.ѣ гѣрѣ.
лѣцврѣ: (10)	шопрѣлѣ: лѣуї: аї.

Ф.

4540 *Фѣнѣтъ, (11) прѣзбрѣтво:	нѣбжгѣре .ѣ сѣмж. (?)
p.391 *Фѣлѣкїдїн, зѣко:	лѣуѣ. (?)

(1) Berinda прѣ- врѣ-.

(2) Mardarie a vrut să adaugă ѡ înainte de старѡсть, însă l-a pus în urmă.

(3) Berinda -ѡ-.

(4) Cuvîntul este substantîv.

(5) Miklosich ѡ-.

(6) E plural.

(7) E pluralul lui ѡнѣ сѣу -ѡ.

(8) Miklosich ѡсно clare.

(9) Miklosich ѡзыкѣ.

(10) Miklosich ѡштерѣ.

(11) Berinda ѣи фѣлѣ-.

*фарѣсь :	ѡ ^ѣ пжцѣѡѡ.
*фарїскї :	че ѡ ^ѣ пжцїть
*фармакеї :	ѡ ^ѣ мжжжторю. дѣскжжторю.
4545 *фармаколїтрїе :	дѣ(з)лѣгжжторж дѣзлѣгжжторѣ.
*февронїа : (1) ѡ ^ѣ	кѡ хїлешѡгъ кѡпжратж. (?)
*фелѡ :	сфїта.
*филархїсь :	ѡ ^ѣ бї дѣ дѡмнѡ. (?) (2)
*фїскъ :	вїстїерїѡ ѡѡмнїѡ.
4550 *фїсть :	дѣ чїствѣ (,) вѣсѡѡ (,) ѡѡмнїѡ.
р. 392 *фїѡѡ : ѡ ^ѣ	кѡцїѡ. (3)
*фїлїмѡ : (4)	ѡ ^ѣ бїть.
*фїлїппъ :	дѣ кѡн ѡ ^ѣ бїторю.
*фїлогѡ : (5)	дѣ пжрїцї (?) ѡ ^ѣ бїторю.
4555 *фїломѣѡ : (4)	прївѣгїторѣ.
*фїлѡдѣї : (4)	прїѡтї лѡ дѡмнѣзѡѡ. ѡ ^ѣ бїторю
	дѣ дѡмнѣзѡѡ. дѣ дѡмнѣзѡѡ
	ѡ ^ѣ бїть. сѣ. ѣї. ѡї. (6) кѡ.
*фїлѡсѡфїѡ : (4)	ѡ ^ѣ бїрѣ дѣ целѣчїѡѡ.
*фїлѡсѡфъ : (4)	ѡ ^ѣ бїторю дѣ целѣчїѡѡ.
*фїлѡрѡмѡ : (4)	дѣ рїмѡѡнѡ ѡ ^ѣ бїторю.
4560 *фїлѡѡѣ : (4)	дѣ стрѣїнї ѡ ^ѣ бїторю.
*фїлѡмѣ : (7) †	ѡ ^ѣ бїть.
р. 393 *фїлѡѡїѡнѡ, ѡ : (8)	че кѡ пѣрїѡ гѡѣѡнї

(1) † din с.

(2) Cetesce iubitorii de domni saŭ de pulere.

(3) Miklosich фїлїѡн ѡї -ѡѡ, гр. φιλῶν, poculum.

(4) Berinda фї-.

(5) Berinda фїлогѡ-; *Calendarul chreștinesc*, Kiev 1875, 'iubitorii de naștere', mai bine 'i. de progenitură' ca C. Alexandre.(6) Cetesce : ca în Berinda, adecă *Ianuarie*.

(7) Berinda фїѡѡ-.

(8) Adecă *latinesc*.

*ϕλῆβυ:	βλῖνβλῶ.
*ϕλῶρῃ (-ω):	ῥϕλῶρῃτῃ.
4565 *ϕάροσῃ: (1)	πῶρεчῃ. сάσ цннцάρю. сάс ^λ ^ρ плодс молїнав. (?)
*ϕῶκα:	сλжῖ (^т ?).
*ϕῶтїй:	лѣмннѧ. сάс де ϕῶлѣс лѣмннѧ. ^т ^ρ ^т сάс лѣмннѧре. (?)

Ψ.

p. 394 *Ψῶμῃ (= ψαλόμῃ):	кѣнтѣкῃ.
*Ψαλті́ρῃ (-ή):	меткῃ. ῥцвλεпчюне ѧдвєлрѧткῃ. ῥдρжєнѣлж. кѣнтѧре. (?)

V.

4570 p. 395 *ῲκίῃδῃ: (2)	пї́дтрж де мῲ ^{ατ} прѣцῃ.
*ῲдрόχοος:	^ρ тѣнжторю де ѧпж.
*ῲπακόν. (3) послѣшѧнїе:	ѧскѣлѧтѧре.
*ῲπάτїй:	дѣстоїннї: маї мѧре жѣдєкж- торю. ѣлїнїн ῲпѧтῃ кїєма. прє ῥпжрѧцїн чѣ ^τ мѧрн. (?)
*ῲссόπῃ: (4)	ѡ ѡреж кѧрѣ жїдѡєїн ѡ мѣл ^н ῥ сѧїє де сѧ стрѡпїл шн сє кѣржцїл:

(1) * din o.

(2) Cetesce -мѧ- ca în Berinda.

(3) Berinda -н.

(4) Berinda -ѡ-. Numѣrul de ordine 4574 al acestui ultim articol, ca și al tuturor celor 876 dinaintea lui, e mai mic cu o unitate decăt cel adevѣrat, fiind-că am repeїit din greșѣlă No. 3698. Așѧ dar lexiconul cuprinde 4575 de articule, cum am mai spus-o la p. 13.

р.397 ^нСѣ^н лѣ^ннкѣ^н ѿ^нспѣ^нса^н мнѣ^нгогрѣ^нш^ннѣ^н | мѣ^нна^н ма^нд^нарѣ^н пис^на. сѣ^н по-
 велѣ^ннѣ^н | ѿ^н сѣ^н бл^нг^нен^нѣ^н (= бл^нгослов^нен^нѣ^н), ѿ^нца^н (= ѿ^нтца^н) н^нд^н-
 шего к^н стѣ^нфа^н | ѿ^нг^нм^нѣ^н ѿ^н сѣ^на^н (= сѣ^на^на^н) мо^нна^нсти кѣ^нз^нѣ^н н^нд^нѣ^н
 (= н^ндѣ^нжѣ^н) | ѿ^н (= ѿ^нсѣ^нть) х^нр^на^н сѣ^на^н (сѣ^на^на^н) тр^нцѣ^н (= трѣ^ннцѣ^н).
 вѣ^н д^ннѣ^н бл^нгоч^нт^нѣ^н | вѣ^нго (= бл^нгочест^нѣ^нвѣ^нго) ѿ^н х^нр^нто^на^н ѿ^нб^нвѣ^нго
 (= х^нр^нтѣ^но-) ѿ^н ма^ндѣ^нн | вѣ^нсѣ^нр^на^нб^нж^н вѣ^нл^нка^нго вѣ^нсѣ^нд^на. ѿ^н при | д^ннѣ^н
 а^нр^нх^ні^неп^нк^нѣ^н (= -в^нп^ні^нскѣ^нп^нѣ^н) ѿ^н м^ннтрѣ^нл^нѣ^н к^н | стѣ^нфа. вѣ^нсѣ^н зѣ^нм^нл^нн
 ѿ^нг^нрѣ^нв^нл^нх^ні^нн|скѣ^нн. кѣ^н лѣ^нтѣ^но, ѿ^нѣ^нр^ннѣ^н. ѿ^н сѣ^нв^нр^нж^нш^ни (= -н^нсѣ^на)| вѣ^н м^нцѣ^н
 (= мѣ^нсѣ^на^нцѣ^н) ма^н ѿ^н д^ннѣ^н: (1)

(1) Acastă notă finală a lui Mardarie e scrisă în 11 rînduri, pe cari le-am despărțit prin câte o liniuță verticală. Se află tradusă la p. 3, adecă în introducere. Veđi facsimilele ei la urmă.

PARTEA III.

INDICELE
CUVINTELOR ROMÂNESCI.

Scurtările și modul de transcriere sînt la începutul cărții.

INSEMNARE.

Cuvintele din parentese cu semnul + sau, pentru enclitice, cu - urmază celui dinainte; dacă ele n'au nici un semn, preced. Steluța, pusă în urma unui număr, înseamnă că vorba e adausă mai târziu. Cuvintele ori numerele lor s'au închis între [], când vorbele respective sînt adause de noi. Litera *n* înseamnă notă. Numerele arată articulele, nu paginile. Întăiul cuvînt al fie-căril familii — afară de unele forme secundare, urmate de *v.* — s'a tipărit cu litere rărîte. Asemenea s'au rărît și compusele. S'a pus steluța înaintea câtor-vă vorbe simple, presupuse că au existat odinioară.

A.

a, literă 2316.

a, particulă enclitică, ce se anină la demonstrative, la casurile oblice ale interogativ-relativelor, ale unor indefinite și numerale: acela, acelaș, cărúla etc.

Etimologia: adv. lat. *hūc*.

a, prep. (+m ente sau mînte) 617, 618, 1209, 2208, 2270, 2471, 2788, 2940; (de) (+ dereapta) 1946; (+ tot, doao. mulți), urmate de substantive și exprimând idea de posesie a numelui precedent nearticulat 419, 1425, 2273; (+ inf. scurtat) 223, 238 bis, 418, 549 bis, 609, 658, 710, (de) 794 bis, 1157 bis, 1185, 1235, 1525, 1566, 1705, 1732 bis, 1734, 1765, 1895 bis, 1918, 1928 bis, 1950, 1962, 1964, 2018, 2053, 2184, 2241, 2324, 2342 bis, 2374 bis, 2391 bis, [2409], 2505, 2603, [2652 n], 2708, 2724, 2822,

3076, 3126, 3626, 3878, 3880 bis, 3889, 3890, 3895 bis, 3971, 4102, [4317 n] bis, [4339 n], 4344, 4398; (+ inf. întreg articulat: 'înblarea') 223.

Compară abătură (-se), abîa, acoperire, ad-aog, ad-âncū, ad-ăpost sau a-dăpost, aduc, ad-unare, adurmi, afară, aflu, afundū, ajungū, ajut, aiave, alergū, ameastecū, amelînțare, amîazăzi, apărare, apestire, apoi, aprinde, aproape, apus, arătū, ar-măsariū, aseame-nea, astupare, asupră, așternutū, atingere, a-tocma, atunce: *tôte compuse cu a sau ad, chiar și cele slave* (aiave și a-tocma).

Etimologia: lat. *ad.* — Cf. și înc-ă.

a, prep. din lat. *ab*, numai în compusul înainte, nainte = lat. **in-ab-ante*. Cf. ascunzū = lat. *abscondo*.

Adaug 'asfințesc', care trebuie să vie din lat. absentiare cu conjugarea schimbată, cu b cădută și cu un f introdus prin înriurirea slaviculturii sfinte.

[abatere] 652 n; abaterea 3500.

abătura (-se) 3931.

abiă (de) 978, 979; abiiă (de) 962.

acel 576, 3292; acela 3204*, 3704, 3816,

3862, 4437 bis;—acei 3736; aceia

4263, 4438 bis;—acia 3806; aceia

3707, 3710, [3862], 3865, 4263, 4439,

4502; (derept) [3815], 3817, 4517;

—aceia, dativ 973. Cf. acelaș.

Observ că forma exactă a genitiv-dativului sing. feminin, este 'aceiia' de mai sus, nu aceia, cum din greșelă s'a tipărit în Studiul, p. 83.

acelaș 4516.

acestă 3214; acesta 3199, 3212, 3213,

3624, 3699; (pre) 3191;—acestea,

pl. masc. 3203; —aciastă 3747;

aciasta 4434;—aceștii, genitiv

sing. fem., 446, 1053, 1195;—acea-

stea 3215*. Cf. ciastă și astăzi.

Forma arhaică a genitiv-dativului sing. fem. 'aceștii', n'am semnalat-o în partea întâia, p. 83. Ați în locu-î se dice acesteia.

acia, adv. de timp, (de) 1597, 2086,

3292;—acii (de) 2393; acia (de)

2891, 2892, 3699, 3707. Cf. aciași,

deci.

aciași, adv. 4.

acmă 45, 2182, 2635, 3478, 3919; —

acum 2006, 4375, 4382. Cf. cum.

acolo 3806, 4479.

acoperemânt 1578.

acoperire 2765.

acoperiș 145, 1166; acoperișu 1603,

2449.

acoperit 2825.

acru 1458.

acum, v. acmu.

Adam 793, 1565.

adamantă 32.

adaog 1966; adaogu (-mă) 2767; —

adaose, perf. ind. 2776;—adaoge (a) 2724.

adaogere 1436, 2775.

adaos, subst. 1962, 2740, 2774. Derivat adaosetoriu.

adâncătura 707, 2921.

adâncă 708; adâncă 3846.

adaosetoriu 1963.

adâpost 3735.

adâpostire 842, 2805.

adecă 3861, 3919.

Etimologia: vide-eccu(m), cu v cădută ca în iară, ori, cu e inițial din I întâiu neintonat prefăcut în a, ca la acest. In monumentele mai vechi adecă înseamnă ecă.

adevărare 1257, [1258], 1268, 4295.

adevără, adv. 3863.

Etimologia: lat. id-est-verum, cu e din I inițial neaccentuat prefăcut în a.

adeverez 3881; adeverezu 1259; adeve-

reză 1377, 3875; adeverezu (-mă)

1260, 1269;—adeverează 1344; —

adevărât (-am) 1261;—adevară (a)

(l. a adevară) 3880; —adevărât

972; adevărât 69, 564, 572, 972,

1021, 1258, 1262, 1263, 1264, 1358,

1375, 1440, 2191, 2755, 3117, 3213,

3478, 4499; adevărăt 667; ade-

vărăt 658, 1385, 1386, 3116, 3715;

—adevărâtă 3479; adevărâtă 1268,

4569; —adevărâte 1759. Cf. ade-

verit, neadevărât.

adevericiune [3116 n]. 3480; adevericiunea 1374

adeverit 1376, 4294; adeverit, adj.

3717; adv. 3716. Cf. adevărât.

adinsă (de) 468, 580; (cu de) 1401;

adinsul (de) 1003; (cu de) 4293,

4295; adinsul (cu de) 426, 2771,

4293.

aduc (+ a minte) 618, 2270, 2940; —

aduce 3868, 4527.

aducere 2208, 2784; —aduce[re] (+ a

minte) 2471; aducere (+ a minte)

617, 1219, 2788.

adunare

am

adunare 4031.

adormi (vor) 2632. *Cf.* dormi, neadormire etc.

aeră 530.

afară 443, 444, 445, 446, 447, 469, 558, 3179, 4263; (din) 1586.

aflare 2785, 4235, 4237. *Cf.* influ, fluieru, suflu etc.

aflător 4236.

aflu 4233; aflu (-mă) 4234.

afundare 2393.

afundă, *adj.* 3845.

afundă, *verb* 2558, 2559; afundu (-mă) 3887; — afundaui [-mă] 3888.

[agat] 2257 n.

agru 318; agrul 2179.

aguride, *sing.* 2278.

alurea 903, 2247.

Etimologia: lat. aliubi, cu un r introdus după b, ca în săhastru, și cu b schimbat în u ca în faur.
ajunare 528.

ajunătoriu 529. *Cf.* neajunare.

ajungă 875, 2538, 3991; — ajunge 850; (mă) 2190; (-ți) 851; — ajunsă, *perf. ind.* 592; — ajunsă 2056; (de) 4108.

Cf. neajungere etc.

ajut 3568, 3906; ajutor 1183, 2548.

ajutare 2640.

ajutătoriu 39, 63, 2639, 3354, 3569; — ajutătoare (tare) 2252.

ajutoreză 3355.

ajutoriu 63, 2473, 2553, 3567, 3990; ajutoriul 1001; ajutoriul 35.

ai, *subst.*, v. ană.

aiave 1302, 4445, 4499, 4503. *Cf.* ivesc etc.

aici 1164, 1165; aiciă 4147.

ai, *preces de subst. articulat și urmat de genitiv* 81; — *nepreces de subst. etc. articulate și urmat de genitiv* 117, 493, 685 (*de patru ori*), 957, 958, [959], 2567, 3167, [3789 n], 4032; — *înaintea unui posesiv*, 378, [3134 n]; — *înaintea unui numeral ord.* 902, 3666, 3785, 3791; — *ală, urmat de genitiv* 446,

[3634]; — *ai, înaintea unui posesiv* 2028;

a, *preces de subst. articulat și urmat de genitiv* 94, 255, 1421; — *preces de un adv. articulat, întrebuințat ca prep.* 223; — *preces de subst. masc.* 1565; — *nepreces de alt cuvânt* 1053; — *nepreces de subst. articulat și urmat de genitiv* 223, 786 bis, [1219], [2584 n], 3168, 3169, 3170, 3256, 3847, 4055; — *înaintea numeral. ord.* 403, 498, 4434 (*de 6 ori*). *Cf.* el.

Etimologia: illum—elu—el, cu e prefăcut în a ca în toate silabele inițiale neaccentuate; căci ca articol nu are ton.

alăute 781, 782.

albastră 3205.

albescă, *sing.* 3874.

albie 817.

aleagere (mai) 1294, 1305, 2667.

aleg 1237; — ales 106, 1675, 1993, 3198; alesă 1240, 1292, 1295, 1292, 1295, 1296, 1304. *Cf.* culeagere, înțelegere etc.

alergare 1082, 3079, 3393, 4030.

alergătoriu 3080. *Cf.* nainte-alergătoriu.

alergă 2816, 3081, 3373, 3721, 4239; alergu (-mă) 3394; — aleaargă 1434; — alergă (-voiu) 2554.

Alexandriei 2273.

alifie 2328.

alt 66; altă 903, 1324, 1332, 1333, 1334; altul 613, 902, 2276, 2499, 3588, 3595; altulă 901, 2024, 2894, 3170; — altuia 96, 900, 4112; — alți 2580; alții 1095; alții 754; — altă 65 bis, 1334.

altoae 2793.

aluat 144.

[alusie] 652 n.

am 508, 848, 2304, 2664, 2667, [2667];

amu (-ți) 211; amă 1310, 1320, 2939, 3989;

are 1288, 1311, 1321, 1640. 1674, 3170, 3413, 3625;

au, *pl.* 1918; (-mă greu) 1323;
avea (-va) 2840;
aibi, *imperat.* 1808;
avutū 1316; —
am, *auxiliar + participiū perf.*
2013, 2631;
-ai 2828 bis;
au, *sing.* 366, 1143, 1929, 2032, 2223,
2433 bis, 2542, 4645, 2649 bis, 2670,
2811, 2854, 2858, 3482, 3597, 3625,
4196;
-au, *sing.* 1935 bis, 2553;
-am, *pl.* 1261.
Din aceeași rădăcină: aveare,
avuție.
Formele auxiliare ară, are, cari
intră în compunerea optativului, nu
s'au înșirat aici, fiind-că ele au altă
*origine, anume *volat, pers. a treia*
a conjunctivului pres. popular de la
verbul latinesc volo. Cf. Al. Philip-
pide, Istoria limbii române,
pp. 69, 70, combinată întru cât-vă
cu studiul despre formarea celui
mod în Anuarul al treilea al
seminarului pentru limba ro-
mână din Lipsca de Weigand.
amaru, *subst.* 736, 739, 740; *subst.,*
luat ca interjecție, 4012. *Derivate:*
amărăciune, amărăscu (-mă).
amândoa 4189, 4221, 4222, 4372, 4373,
4534.
amărăciune 378; — amărăciunei 685.
amărăscu (-mă) 2465; — amără 2349.
amestecū 3019; — amestecat 1058.
Mai jos amestecare.
amelințare 1959; amerințare 1764.
amelințū 542; amerințū 2466.
amestecare 3308, 3654. *Cf. neame-*
stecat.
amiazăzi 31; amiazezi 2323; amia-
zezū 4481 bis. *Cf. miazănoapte,*
mijlocū.
amu, *conjunție* 12, 13, 310, 3861.
Anghelū 885.
Anthina 44.
anțerțū 1683.

Etimologia: lat. annus tertius
sau anno tertio.

anū 2278, 3860; anul 784; anulū 1716;
— ani 4485, 4490; ai, *subst.* 1783;
ai, *subst.* 932, 4350, 4352. *Cf. an-*
țerțū, mulțemescū etc.

Aostru 1220, 4479.

apă [3277], 3292; apă 186, 411, 453,
3335, 3471, 4571, 3657, 3695; apa
108; — ape 340; ape 460; — ape
3591, 4072; — apelor 4072.

apărare 511, 1184; apărare 2640.

apărătoriu 512, 1155; apărătoriu 2362,
2639, 3567.

apără 513, 1183, 2363; — apără 1775; —
apără, *imperativ* 3328; — apărat 86.
Cf. neapărat.

[apăsata] 3758 n. *Cf. apestire pen-*
tru formă.

*Etimologia: lat. *appressare.*

[apel] 2942 n.

apestire 1875.

apestit 1539, 1876; — apestită 2998.

Cf. pesti (nu).

*Etimologia: lat. *appressare —*
**apprestire, cu conjugarea adecă*
schimbată și cu un t epentetic, ca
în stingher = lat. singularius.

apoi (de) 2527. *Cf. după, napoi.*

aprinde 4529.

aproape 274, 1338, [2007], 2755, 2803;
— aproapele, *subst.* 1347.

apropie 2812. *Cf. neapropiatū.*

apuc 2621; — apucăm (să ne) 4537.
— apucă, *ind. perf. sau impera-*
tiv pres. 3244.

apunerī 2196.

apus 1220; apusul 1170; apusulū 31.

aramă 1494, 1894, 1895, 1896, 4115;
arame, *sing.* 4115.

arapū 1002, 4181.

arate, *participiū* 551.

ară și are, *v. sănt.*

Acestea-s formele persoanei a treia
a auxiliarului ași, cu cari se face op-
tativul; cf. însemnarea de la am.

arătare 3929.

arătū 2447; arăt 270, 4501; (să mă) 4088; — arătă (-se) 4519. *Cf.* ne-arătată, dreptū *etc.*

[arbitru] 3789 n.

arca (*l. arcă* 'solitoriū, împăcătoriū, pîrăş') 3516, 4079.

După Şeineanu, Elementele turcesci, însemnăză 'protector'.

arculū 1692.

argint 3369; argintū 4434.

arhîerească 2946. *Cf.* patriarhul.

aripezū, aripescu (-mă), arepatū, numai în compusele înaripezū, înaripescu (-mă), înarepatū.

armă 4312; — arme 4311. *Cf.* înarmare *etc.*

armăsarlū 2249.

[armonie (după)] 2549 n.

aruncare 400.

aruncū 2173; — aruncă, *pres. pl.* 575; — aruncat 2172.

arzetori, 3667.

arzurū 4116.

ascultare 58, 2524, 4572. *Cf.* ne-ascultare.

ascultām 468.

[ascundătoare] 1140.

ascunsoare 3252.

ascunzū 3584, 3709; — ascuns 20, 78, 933, 2864; (pre) 4345; — ascunse (pre) 2050.

ascuţire 4337; ascuţirea 4338.

ascuţū 4220; — ascuţit 2900, 4372; (+ la minte) 796; — ascuţită 4534.

aseame[nea] 2773; aseamenea 3763.

asin 2430.

[asprime] 2766 n.

astădzi 833. *Cf.* acestū, ciastă, zi.

astupare 1105.

astupū 1106, 1154, 1187; — astupā(a) 1185.

asuprā (mai cu) 1673, 1674, 2668, 2669; (fôrte cu) 2496; (mult cu) 2662.

asupreală 1659. *Cf.* desupra şi pre desupra.

aşă 69, 186, 972, 1061, 2326, 3211, 3473, 3703, 4103, 4125; aşia 984, 1260.

aşljderea 2422.

aşteptare 4399; aşteptarea 4181.

Cf. neaşteptare *etc.*

aşteptū 374, 3727, 4397, 4398; — aştep-

tā (mă) 863; — aşteptā (voiū) 2624.

aşternutū 453, 2537.

atâta 3704, 3751; — [atâtea] 3750.

[atelier] 924.

[Athina] 44.

atingere 1454, 2760.

atingu (-mă) 1455; atîngu (-mă) 2759; — atinge 2812; — atînsū (s'au *sing.*) 2811. *Cf.* neatînsū, întreg (= *lat. in-tegrum*) *etc.*

atlazū 2950.

a-tocma 3763.

atuncea 3744.

aţîte, *imperativ* 2241; — aţîţā (a) 2241.

au, *conj.* 358, 649, 961, 2045; *conj. adv.* 3865. *Cf.* sau.

auo, 768, [3472], 4369; *cf.* 1918.

aur 769, 1343; aurū 1202, 4127, 4128, 4129.

auzi 2649; (se) 2862.

auzire 1085.

aveare 1318, 3537.

avuţie 1047, 1319, 1660, 1728, 1886, 1970, 3443, 3445; — avuţiei 1535.

azimā 144, 4308; azîma 37.

*ăritare = *eritare = *lat.* iritare, numai în compusul întăritare.

B.

κ (=b, literă 2316).

baerū 3927.

Etimologia: lat. bajulus. Pentru ū — e cf. lat. tribulo — trier.

baîla 127.

bajocurire 2429; *cf.* batjocurire.

balamutū, *adj.* 286.

Imprumutat de la Slavii de nord.

balega 1862. *Cf.* cal, încălecare.

Etimologia: adj. caballica aferat. Compară lat.-gr. καβαλικά şi armănescul 'balica', produs de Weigand în Olymowlachen, 47.

bandorū 2381, 3786.

bană

bană 2927; — bani 1894, 2251, 2923.
 barba 330.
 basnu 128; — basne 129, 130.
 bașe, *numai în compusul* iuzbașe.
 batu (-mă) 3023; (-m[i]) 3105; — bate
 1825, 3317; — bātu (-și) 2510; —
 bătură (se) 187; — bătută 2564. *Cf.*
 abaterca, abătură (-se).
 batjocură 2511.
 batjocurire 2531, 3103.
 batjocuritoriu 3104.
 batjocuritu 2512; batjocuriți 2509.
 băgă 2734; băgă (+ în samă) 2659; —
 băgă (a) (+ vină) 2505; — băgare
 (+ de vină) 1266, 2123. *Cf.* nebă-
 gare (+ în samă) *etc.*
 băntuire 3435.
 bărbat 84, 2229, 3573; bărbat 1881,
 2071; bărbatu 2923; — bărbaților
 62; *cf.* brăbăție 834.
 bărbătească 1882.
 bărbătește 1880.
 bătog 3477.
 bătrân 3383; bătrânului 3384. *Cf.*
 înbătrânitu (aū).
 bătrânețe 3868, 4527.
 [băutură] 3669 n.
 beat 4462. *Derivat* bețiv.
 beate, *subst.* 2379.
 belciugă 2817.
 berbeace 2238.
 besearcă 589, 2784, 4263; besearca
 1452, 3190, 3676, 4095, 4383; — be-
 seareciei 1473, 4374, 4383.
 bețivă 2322.
 biclurile 187.
 bine 56, 104, 190, 193, 196, 201, 202,
 203, 204, 208 bis, 209, 217, 218, 221,
 229, 232, 233, 236, 238, 242, 251, 253,
 255, 256, 257, 258, 262, 360, 794, 839,
 841, 1698, 3259, 3869, 3954.
 bine-cuvăntez 248.
 bine-facă 253.
 bine-înțeleptă 2693.
 bine-volu 194.
 bine-vrândă 192.
 bine-zilescă 214.

brăfală

biră 803, 3979.
 biruesc 434, 2368, 2610, 4209; — bi-
 ruiște 2017; — birui (a) 2018; —
 biruită 4206. *Cf.* nebiruit.
 biruința 2364; biruințe *sing.* 438, 2232,
 2310 (?), 2584, 2585, 4210; biruința
 2234; — biruinți (=биринцы), *pl. cu*
finala slavizată în loc de bi-
ruințe, ceea-ce n'am observat
în Studiū 2365.
 biruire 435, 2019.
 birutoriu 85, 433, 1761, 2229, 2231,
 2367; — biruitoare 2366.
 blastămu (-mă) 3099.
 blăstăm, *subst.* 3098.
 blăstămatul 4278.
 blăstămăciune 4277.
 blând 247, 3608; blândă 1588. *Cf.*
 neblândă, inblânzesc.
 blândețe, *sing.* 1589, 2736, 2800,
 3737; — blândețele 254.
 blid 2272; blidă 278.
 boală 298, 4515; boala 1437, 2057,
 4404; — boale 488. *Derivate:* bo-
 lescă, bolire, bolnavă.
 bobou 2513.
 bogăție 367, 695, 1287.
 boiar 436; boiari 398.
 boiloră 462.
 holdeț 4335.
 boldă 2545, 3417, 4335; boldul 368.
 bolescă 299, 1591, 2060.
 bolire 699, 2058, 3595, 3826. *Cf.* ne-
 bolire.
 bolnavă 2059, 2061; — bolnavi 302.
 bolovan 1398.
 borcană 717, 1620.
 bosnat 2547.
 botejune 1576.
 botezat 2193; botezată 4261. *Cf.* ne-
 botezați.
 bozi 3386.
 bradă 1167.
 brațe 1684. *Derivat* brățeri.
 brazdă 317.
 brăbăție 834, *cf.* bărbat.
 brăfală 284; — brăfeale 1663.

brăfescu

brăfescu 288, 3321; — brăfești 289.
brăfire 285.

*Etimologia: lat. fabulari = fa-
bulare—făbrire—băfire—băr-
fire, adecă cu conjugarea schim-
bată și cu două metatese.*

brăftoriu 286; — brăfitoare 287.

brânari 2589. *Derivat din brâu.*

brână 179

brăteri 1177.

brân 2588, 3873.

briciulă 329.

broască 1027, 1168.

*Etimologia: gr. βάρπαχος — gr. po-
pular βρῖπαχος, de unde, după G.
Meyer, Dicționarul etimologic
al l. albanese, s. v. bretak, o formă
cu sîn dialectul calabres (vrosacu)
și de unde decă a putut eși un ro-
mânesc *brósac — fem. bróscă, cu
ă din silaba neaccentuată dispărut.
Cf. dubletul ardelenesc brótec =
brótăc = lat. pop. *brótacus.*

bruma 3272.

bubă 3035.

bubuit 3810.

bucate 322.

bucățele 2274.

bucină, pres. sing. 3793.

[bucur (mă)] 3555 n.

bucurie 2500, 2969, 2970, 2971, 3271,
4117, 4118, 4465; bucurii 1568.

bucuroase, sing. 2252.

*Etimologia: lat. *avuculare afe-
resat, cu v inițial schimbat apoi în
b și l intervocalic în r, ca în basî-
lica—băserecă, ađi biserică.*

bujenite, sing. 3477.

bumbac 315.

bun 22, 54, 200, 216, 270, 844, 1012,
1013, 4045; bun 188, 189, 190, 215,
222, 234, 359, 682, 1699, 1961, 3959; —
bună 23, 191, 195, 197, 198, 219, 222,
223, 225, 226, 227, 228, 230 bis, 231,
235, 237, 239, 243, 245, 247, 250, 259,
260, 261, 266, 842, 1011, 1700, 2445,
2629; (+ vreau) 2692, 2784, 2855,

capătă

2856; [bună] 220, 3981 n; — bune
212, 213, 214. Cf. nebun etc.

bunătate 88, 211, 217, 249, 252, 1438,
2638; bunătatea 211, 238, 840, 843,
1439; — bunătăției 685.

bură 316, 2779.

burăeni 1071.

bureate 777.

burleu 2917.

busioc 678*.

[bușmachiu] 649 n.

C.

č (=20) 4490.

ca 7, 802, 932, 2255 bis, [2652 n], 3212,
3704, 4228, 4265, 4275, 4279, 4485,
4490. *Mai jos: care, că, cât, ce, cine.*

cade (se) 2418, 2773; (-se) 195, 572,
881, 1708, 1710, 2416, 2423, 2526,
3775; — cădem 2183, 2261; — cădea
(se) 1709; (-se) 2417; — căzu 4170;
— căzu 592; — căzută 4428. *Mai
jos cădeare.*

caftan 123; căftan 2950.

caia 1419, 2306.

cal 1480, 2430; — cai 4030, 4553; caii
1434. *Derivat călăraș. Cf. încă-
lecare.*

calcă 2714; — călcă 2493. *Din aceeași
rădăcină: călcare, călțuni, clă-
călul, încălțeminte.*

cald 4116. *Derivate: căldărări, căldărușe, călduroasă, clădare.
Cf. încălzitori.*

cale 2564, 2918, 3500, 3621. *Derivat
călătoriu.*

camătă 1659; — camete 3097 bis. *De-
rivat cămătariu.*

[canal] 652 n.

canon 2596, 4203.

cap [699], 3826; cap 2255, 2361, 2388;
capul 3418; — capului 793, 1565.
Derivate: căpătăiu, căpitan.

capătă, imperativ 2841. Cf. încă-
peare, preceapere, magopeș etc.
Etimologia: lat. capere — cap-

capră

*tare. Pöte fi și formație românească din *cap (cf. încap) + -etare.*

capră 32, 38. *Derivat căprior.*

carat (?) 2693; *cf. curat.*

care 45, 108; (pre) 959, 971, 1034; *carele* 98, 313, 1009, 1233, 1429, 1462, 1545, 1599, 1640, 1895, 2056, 2819, 3142, 3292, 3342, 3413, 3471, 3733, 4112, 4261; — [cărui (al)] 4418; *cărui*a 714; *cărui*a 992; (al) [959]; — *care*, *pl.* 1222, 1464, 1498, 3170, 3471, 3657, 3845, 4497; *carei pl. masc.*, 1463, 4508; *carii* 1233; *carii* (pre) 1428*; — *care*a 366, 1427*, 1461, 1524, 1944, 4498, 4508, 4574. *Mai jos* *ce*. *Cf. fieș-care, oare-carele.*

*E interesant accentul dativului cărui*a, *căci* numai lipsa lui de pre silaba întâia explică prefacerea vocalei a în ä: accentuarea antepenultimei trebuie să fie relativ nouă.

Forma masc. pl. carei de la No. 4508 trebuie să fie o greșelă, în loc de fem. pl. carile sau carele, căci traduce pe neutrul pl. ѿжс. Nu trebuie dar considerat ca de numărul singular, cum am făcut-o la p. 86.

carne 3477.

cască 1198, 2852.

case, *sing.* 302, 427, 484, 590, 687, 756, 866, 867, 1049, 1578, 1885, 2236, 2718, 2741, 3824, 4093, 4094, 4383; — *casei* 2626. *Derivat cășcioară.*

[cast] 3686 n.

cat (?) *subst.* 699; *v. cap.*

catapetezmă 1101.

catastihă 2832. *Cf. stih.*

catâr 1890.

caut 562, 3535; — *caută* 3514; *caută* 2547; — *imperativ* 1211, 2751; — *caute* 799; — *căută* 1213; — *căută* 2025; — *căută* (-voiă) 563; — (a) 2391; — *căutându* 2390; — *căutat* 561. *Mai jos căutare. Cf. socotesc etc.*

caznă 2099. *Derivate: căznitoriu, căznii. Cf. năcăjescă.*

căpitan

că 20, 66, 310, 1147, 2030, 2148, 2292, [2479], 3856, 4263; (+ și) 1225; *că* [982], 983, 984, 2148, 4516, 4517. *Cf. deacă, dacă.*

[căci] 1225.

cădenre 2262, [2415 n]. *Cf. scădeare etc.*

cădire 1628.

căescu (-mă) 3041, 3946.

căftan, *cf. caftană.*

călăraș 456; *călărașu* 602; — *călărași* 3561; *călăraș[i]* 3560.

[călărire] 4509 n.

călătorie 2919, 3621.

călcare 2494; *călcare* 2606, 3758, 4325.

căldărariu 1896; [căldărariilor] 4115.

căldăruse, *sing.* 2271.

călduroasă 3064. *Cf. scăldătură.*

călțuni 649, 696; *călțuni* 2602, 2335, 3149.

călugăr 1133, 1327; *călugăr* 1326.

călugărie 1329.

călugărița 1328.

cămara 1448; *cămara* 1479; *cămară* 2040, 4097, 4412.

cămașe, *sing.* 3367, 4123.

cămătariu 1661.

cămătărie 1662.

cămila 386.

cămpă 710; *cămpă* 1747.

cândai 1411; *cândai* 375, 2045. *Insemnăză 'pöte'. Cf. cânduva.*

căndă 576, 956, 982, 4160, 4263; (până) 856, 869, 870.

căndăvă 2579. *Cf. cändai.*

cântare 1424, 2929, 2931, 4568; [cântare] 652 n; *cântarea* 2935; — *cântări* 3856. *Mai jos: cântă și alte trei din aceeași familie.*

cântariu 3842.

cântă, *ind. pres. sing.* 2438; *cântă tot ind. pres.* 4479; — *cântați, imperativ* 66 bis. *Cf. descântare etc.*

cântărețu 1916.

cântător 2934; *cântătoriu* 61.

cântec 4119; *cântecă* 2930, 3856, 4568; *cântecul* 3391.

căpătălu 698.

căpitan 3733, 3855.

căprior

căprior 1632* — căprioră 3840; căprioara 1631.

cărare 3389. *Din aceeași rădăcină căruța.*

cărămida 2338.

cărma 1531. *Derivat crămaci.*

cărtulariū 1487; cărtulariū 1488.

cărților 4107.

cărunteațe 3630

căruța 1506; — căruțele 1434.

[căsătorie (în)] 4230 n.

cășcloară 4076.

căștigătoriu 2728.

căștig, v. 2823; — căștignuri 2727.

cătărig 4430; cătărigū 4352.

cătră 200 bis.

cățîia 4551.

căt 980, 982; cătu (*urmat de e sau i-i*)
1510 bis; cătū 1508, 1511, 1514,
1515, 4518; — căți 981; — căte 977,
1512, 3192, 3750. *Cf. decât, niș-
chițelū.*

cātușe, *sing.* 92.

căutare 415, 560, 706, 1951, 3512, 3534.

căznitoriu 1443.

căzniți (sântū) 4263.

ce, *relativ m. sing.* 148, 193, 241, 341,
357, 367, 576, 640, 776, 924 bis, 971,
+ *vocală* 1143, 1212 bis, [1222],
1262, 1274, [1288], 1321, 1331, 1687,
1742, 1825, 1835, + *vocală* 1929,
2012 bis, 2017, 2118, 2139, 2179,
2223, 2381, 2418, 2519, + *vocală*
2542, 2547, 2594, 2628*, 2641, 2642,
2642, 2680, 2710, 2811, 2812 bis,
+ *vocală* 2854, 2995, 3015, 3147,
3165, 3169, 3305, 3577, + *vocală*
3597, 3624, + *vocală* 3625 bis, 3681,
[3697 n], 4018, 4351; — *ac.* 2567; —
pl. 575 bis, 2486, 2518, 4174, 4263;
— *f. sing.* 2326, 3261, 3473, 3478,
3479, 3771, 4428; — *pl.* 3856; —
neutru sing. 3170, 3209, 3945, 4087;
(întru) 4516; (pentru) 3817; — *ac.*
4409. *Cf. fieșce, oare-ce, care.*

interrogativ neutru sing. 4443; (de)
4358 și 9, 4418 și 19; (pentru) 615,

cel

1110; (în), *adjectival* 1444, 1456;

— *pl. f., adjectival* 1499.

ce, *conjunție* 1021; — *ci* 2191.

Etimologia: pron. lat. quid.

cearere 1854, 3948.

ceiū 1859, 2736, 4375; ceare 1855.

cel, *aferesat din 'acel'* 21, 25, 27, 49,
52, 67, 68 bis, 72, 73, 75, 77, 86,
89, 96, 101, 106, 134, 138, 140 bis,
141, 143, 145, 151, 152, 155, 170,
189, 193, 200, 204 bis, 209, 212,
214, 224 bis, 226, 228, 234 bis, 235,
241, 242, 244, 246, 247, 252, 256,
262, 265, 267, 271 bis, 286, 293, 297,
300 bis, 327, 341, 357, 363, 367, 390,
392, 397, 407, 411, 420, 422, 440, 446,
478, 607, 559, 561, 608, 648, 651, 677,
690, 720, 728, 739, 776, 788, 826, 827
bis, 829, 836 bis, 841, 844, 847, 858,
862, 880, 891, 893, 912, 919 bis, 920,
986, 1024, 1038, 1075, 1078, 1088,
1100, 1116, 1142, 1153, 1165, 1206,
1212 bis, 1264, 1275, 1295, 1313 bis,
1321, 1331, 1332, 1348 bis, 1375, 1386,
1388, 1389, 1478, 1483, 1536, 1539,
1540, [1561 bis], 1567, 1574, 1586,
1595, 1638, 1644, 1652, 1666, 1675 bis,
1687, 1695, 1712, 1713, 1723, 1745,
1767, 1770, 1771, 1777, 1784, 1787,
1788, 1816, 1825, 1834, 1835, 1839,
1872, 1876, 1878, 1903, 1904, 1931,
1933, 1939 bis, 1961, 1963, 1982, 1993,
2017, 2033, 2052, 2056, 2059 bis, 2061,
2073 bis, 2074, 2080, 2083, 2087, 2092,
2095 bis, 2102, 2105, 2110, 2111, 2112,
2113, 2114, 2116, 2118, 2139, 2140,
2144, 2152, [2155], 2156 bis, 2162,
2188, 2214 ter, 2223, 2233, 2285,
2291, 2377, 2381, 2382, 2398, 2418,
2519, 2527, 2540, 2541, 2542, 2547,
2557, 2593, 2594, 2632, 2633, 2634,
2642, 2652, 2654, 2680, 2693, 2710,
2728, 2731, 2748, 2756, 2803, 2811,
2812 bis, 2820, 2848, 2854, 2864, 2877,
2878, [2887], 2900, 2925, 2947, 2955,
2978, 2995, 3000 bis, 3001, 3015, 3030
bis, 3028, 3067, 3087, 3110, 3117, 3119,

3159 bis, 3165, 3169 bis, 3179, 3202, 3225, 3231, 3245, 3257, 3295, 3305, 3316, [3371], 3391, 3396, 3399, 3418, 3415, 3416, 3423 bis, 3426, 3486 bis, 3493, 3539, 3577, 3587 bis, 3597, 3608, 3624, 3625 bis, 3633, 3661, 3684, 3686, 3688, 3715, 3717 bis, 3723, 3732, 3734, 3782, 3784, 3791, 3797, 3801, 3812, 3825, 3897, 3949 bis, 3961 bis, 3963, 3988, 3993, 4001, 4009, 4050, 4091, 4106, 4108 bis, 4111, 4179, 4195, 4206, 4248, 4251, 4278, 4294 bis, 4322, 4331, 4342, 4392, 4407, 4417, 4427, 4469 bis, 4489, 4491, 4494, 4523, 4524, 4543, 4562;

[c]el 1929; ce[l] 2155; cela 920, 1274, 2179, 2641, 3147, 3625, 3681; (+ ce) 148; [+ ce] 1288; — cei 575 bis, 1812, 1974, 2131, 2189, 2518, 2486, 2650, [2873], 4174, 4263, 4573; cea 1143; — cîa 23, 24, 28, 1700, 1813, 2021, 2070, 2071, 2094 bis, 2128, 2252, 2293, 2366, 2604, 2777, 2923, 3073, 3303, 3370, 4035, 4271, 4287, 4383; cîa (+ ce) 3479; ceaia 3478, [3479 n], 4256; (+ parte) 4371; — ceale 587, 794, 1759 bis, 2050 bis, 2666; [cele] bis, 1222 n.

Aferesa lui acel am uitat s'o semnalăm în Studiū, p. 81. Atragem totodată atenția cetitorului asupra formei mai scurte și nedeterminate cîa-ce, corăspundătoare masculinului cel-ce, în locul căriia adî nu se întrebuințează de cît ceea-ce, făcut din cea(î)a-ce, masculin cela-ce, și despre care de asemenea n'am vorbit în partea întâia.

celariū 1479, 2040; celariū 4412.

[centime (15)] 2351 n.

cenușa 2289.

cepraza 2300.

cerbicea 654.

cercelū 3982. *Cf. înșelare etc.*

cercetare 2552, 2813.

cercetătoriū 112, 2550; cercetătorilor 112.

cerceteză 2551.

[cerești] 1222 n bis.

ceriū 3292; ceriul 2031; — ceriului 3713.

cerșagū 2331, 2488.

certare 1955.

certū 1564, 1957; certu(-mā) 1544, 1563.

Derivat clarță.

cetate 444, 760; — cetăților 1918.

[cetățean (de)] 762; cetățian 761.

cetețū 4430.

cetire 1066.

cetitoriū 1067, 4430.

ceurū 1536. *Cf. cîațe.*

Etimologia: caeculus. Pentru sincopearea lui c, cf. graculus—graur.

chedru 1239.

cheltuescū, 1232, 1286, 1395, 2752.

Cf. necheltuită.

cheltulalā 1231, 1285.

chîarā, *adv.* 4508.

chîiarū, *adj. luat ca subst.* 4528; *cf. sânin.*

Substantivizarea acestui adjectiv nu s'a însemnat în Studiū, p. 82, unde, afară de acésta, s'a omis și ū final.

chîemā 1990; — chîamā (să) 45, 2273, 3473; *pl.* 4125; (se), *sing.* 3845; — chîamā, *pl. cu subiect nehotărît* 2326, 2567, 3771, 4409; — chîemā, *sing.* 1061, *pl.* 4573; — chemā (a) 1895; — chîemat 3067, 4047; chîematū 1987; — chîematā 4035. *Maî jos chîemare.*

Se observă că în limba veche persóna a treia pl. a imperf. se termină în ā, ca și cea de la sing., nici-decum în au.

chicot 772.

chîemare 1314, 1988, 1989.

[chîn], 3414; chinu, 2544.

chinulaște 2543; [se] 3412; — [chinui (-voiū)] 2544.

chinuire 3402, 3403, 3595.

chinuitoriū 3401.

chip 66, 234, 966, 1210, 1324, 1333, 1424, 1444, 2237, 2420, 2421, 3414,

chipuire

3590, 3929, 4223, 4523; chyp, 1306; chipū 2821; — chipuri 1835, 2994, 2995, 2996, 3000. *Cf.* închipuescū *etc.*

chipuire 578, 2424. *Cf.* nechibzuit *etc.*

chizeşuescu (-mă) 1362.

chizlaş 1361; chizilaş 985.

ci, *v.* ce, *conjuncție.*

ciapa 1691, 4406.

ciartă 2437, 2699, 2840, 3045; ciarta 1562.

cias 576; — ciasului, 2204.

ciastă 2006, 4255.

Este aferesat din aciastă, ceea-ce n'am însemnat în Studiū, p. 81.

ciată 1654, 2458, 2459, 4377, 4420.

ciate, *sing.* 2779, 3653. *Cf.* ceurū.

*Etimologia: *caecitia aferesat.*

[cicluri] 1222 n.

cimpol, *sing.* 2622.

cimpolariū 2623.

cincea (a) 403, 4434. *Cf.* cinci-zeci.

[cinci-spre-dece] 2251 n.

cinci-zeci 2936.

cine 1698. *Cf.* cinevā.

cinevā 1111, 1381, 2792, [3555 n]; — cuivā 3869.

cinste 175, 176, 754, 1738, 2883, 3824, 3847, 3850, 4024, 4550; ci[n]ste 1700; cinstea 3848, [4416]. *Cf.* necinste.

cinstesc 2220; — cinsteaşte 2433; cinsti, *perf.* 4416; — (a se) 1732; (a mă) 1734; — cinstit 234, 720, 841, 2634, 3847, 3849, 3850; cinstitū 4417; cin(s)titū 788.

cinstire 721, 2582.

[cinstitoriū] 3847 n, 3848 n.

clobotariū 3152.

clocanul 1825; clocanulū 4316.

ciocânel 335; ciocânelul 358.

Lecciónnea ciocânel a cuvintului

▲

чиокане din original fiind mult mai probabilă de cât cea admisă întâiū, urmază că e greşit ceea-ce am spus despre presupusul plural ciocănele la pp. 73 şi 75 din Studiū, anume

cojos

că e accentuat, urmat de alt e, nu s'a schimbat în ea: într'adevăr e din forma *sing.* ciocânel nici n'avea pentru ce să se schimbe.

ciudat 3412; ciudatū 2095.

ciuma 779, 3304, 4103.

cizmaria 3151.

cizmă 3150; — cizme 2002.

clăcăiul 2493.

clădare 1521.

clătesc 810, 2466; clătescu (-mă) 1192,

clătescu (-mă), 1216; — clăti 2407,

2958. *Cf.* neclătită adaus mai târziu.

clătire 1764.

cleaşte 4477.

clevetesc 1468.

clevetire 1466, 4258, 4280.

clevetitoriū 1467, 1921; clevetiitoare, 1922.

clevetnic 4259.

elipesc 1804, 2469.

clocnescu (-mă) 2792.

clocnire 2795.

clocotire 4090.

clondiriū 60; clondirū 4403, 4533;

clondirū 1749.

clopot 1607.

clopoţel 1158, 1509.

cloţ 2980.

clupse, *sing.* 3638; — *pl.* 3722.

coace 1524; — cocū (se), *pl.* 3496; —

coptū 1214; — coaptă 4458.

coacere 3536. *Derivat* cuptoriū.

coada 4078, 4296, 4366.

coaje 1500.

coapsa 132.

coarde 335. *Cf.* încordare *etc.*

cobuz 782.

cocon 1824, 4350; — cocoană 4486.

cocoş 2934; cocoşului 2935.

codru 761.

Etimologia: lat. quadrum.

coif 4459.

cojoc 1809.

cojocariū 1810.

cojos 1527.

colacii

colacii 4217.
 coliba 2566; [colibă] 1555; coliba 1507;
 — colibelor 2567; colibilor 3675.
 colibite, *sing.* 1555.
 colivă 1513.
 comăna 1609.
 comis 115.
 [compunere] 3346.
 [compus] 20.
 condei 795, 2315, 3430, 3792.
 [conglăsuire (după)] 2549 n.
 [conjunctie] 1223 n.
 copie 897*.
 copil 931, 932, 1727, 2685, 4351; co-
 pilu 2961; — copii 1836, 2933.
 copilărești 2274.
 copita 1526.
 corabie 92, 1542*, 3292, 3824; corabia
 3292; — corabiei 4507; corăbiei
 2226; — curabie 1497; — curabiei
 671; curăbiei 387.
 corbă 475, 476, 2205 bis.
 corn 1337, 3086; [corn (cu un)] 967.
Cf. scornesc.
 cort 3676; — corturi 3228, 3636; —
 corturilor 3675*, [2565 n].
 coru 1575.
 cositoriu 1602.
 costanda 4382.
 coșnița 1546, 3350.
 cot 1682.
 crachină 662.
 crămac, *sing.* 1532; crămaciul 2226.
 crănu 1533.
 crăpe 3101.
 crăpitu 3245.
 crăstea 1572.
 crătiță 1587.
 creaștere 2886, 3048, 3049.
 credincios 79. *Mai jos* crez *etc.*
 credință 197, 263, 877, 878, 1116, 1268,
 1766, 1767, 2149; credința 666,
 735; — credinței 954, [4260 n.]
Cf. incredințezu(-mă) *etc.*
 crepătură 3131.
 crescu, *sing.* 556, 2853; — *pl.* 3496; —
 crescându 42; — crescut 555, 1315.

cugetare

creștinească 3085.
 crez, 3465; — creade 1599.
 crieră 1851.
 croitor 3078; croitoriu 1581.
 crucel 3692.
 cruțare [2168 n] 4471.
 cruțu 4472; — cruțaze, *ind. sing.* 4470;
 — cruțat 4469. *Cf.* necruțat.
 ră (= 29) 4556.
 cu 51, 77, 149, 187, 212, 214, 225, 228,
 234, 241, 247, 252, 359, 426, 453, 461,
 468, 580, 648, 722, 725, 754 bis, 805,
 [945], 952, [967], 1003, 1004, 1034,
 1038, 1078, 1134, 1346, 1401, 1478,
 1504, 1514, 1515, 1526, 1538, 1593,
 1660, 1673, 1674, 1693, 1732, 1735,
 1767, 1771, 1774, 1775, 1785, 1799,
 1816, 1825, 1828, 1838, [1868], 1889,
 1895, 2056, 2123 bis, [2132], 2178,
 2181, 2195, 2212, 2213 bis, 2291,
 2301, 2336, 2365 bis, 2431, 2493,
 2495, 2496, 2594, 2598, 2600 bis,
 [2659 n], 2662, 2668, 2669, [2703 n],
 2736, [2757 n] bis, 2771, 2772, 2790,
 2800, 2913, 2928, [2970], 2971, 3013
 bis, [3072], 3199, 3203, 3204*, 3292,
 3300, 3302 bis, 3316, 3317, 3327,
 [3373], 3393 n, [3394 n], 3418, 3485,
 [3553 n], 3579, 3588, 3600, 3622, 3766
 4292 bis, 4293, [4293], 4117, 4162,
 bis, 3812, 3816, 4102, 4103, 4295,
 4300, [4339 n], 4402, 4437, 4438,
 4468, 4523, 4525, 4526, 4546, 4562;
 [cu (+ aceeaia)] 4439 n.
 cufturi 690, 2950.
 cufundu (-mă) 2487; — cufundă (să),
pres. pl. 2486.
 cuget, *subst.* 216, 392, 905, 966, 1331.
 1584, 2861, 2939, 4132; cugetu 215;
 cugetul 2056; — cugetului 1646;
 cugetului 1768.
 cuget, *verb* 1504, 2476, 3037; cugetu
 3311, 2952; — cugetă, *pres.* 2024; —
 cugetă, *perf.* 2776; — cugetă (voi)u
 2477; cugetat 3949. *Cf.* necugetat.
 cugetare 965, 1080, 1877, 2475, 2998,
 3309, 3951.

culă 3714.
 culeagere 1309, 4370. *Cf.* înțeleagere.
 culeg, *sing.* 4369.
 cum 7, [572 n], 587, 1060, 1456*, 2177,
 3351, 4382; cumu (+ e) 186, 945,
 2316; cumu (-i) 3147; cumă 1445.
Cf. acmu, acum.
 cumătrîe 2743.
 cumpăna 1898, 2613; cumpenei 2595,
 cumpără, *imperativ pres.* 2841; —
 cumpărat 3639; — cumpărată 4546.
Cf. răscumpărare, răscumpărat,
 scumpărat.
 cunoaștere 2439, 4028.
 cunoscu, *perf.* 2441; — cunoaște (a)
 1928; — cunoscând 1927; — cunos-
 cută 4037.
 cunteni (se) 2712.
 cunun 675.
 cununare 665, 3876.
 cununa, *subst.* 940, 2010; — cununa 664.
 cuprinzătoriu 4249.
 cuptoriu 3476.
 cuptușit 2431.
 curabie, *v.* corabie.
 [curat] 2693, 4536; curatū 4427; — cu-
 rată 917. *Derivate:* curăție, cură-
 ții (se), curățire.
 cură (= curge), *pres. sing., conjug.*
a treia 341, 714. *Maî jos* curăre.
Cf. însă străcurare.
 cură (= aleargă), *pres. pl., conjug. a*
treia 1434. *Maî jos* curătoriu. *Cf.*
Cipariu, Principii de limbă
și de scriptură, pp. 148, 176 și
 395, *cum și Gaster, în Glosarul*
Chrestomatiei s. v.
 curându 3243, 3244; curund 1960, 2193.
 curăre 3604.
 curătoriu 3080.
 curăție 199, 4031, 4426, 4428. *Cf.* ne-
 curăție.
 curății (se) 4574.
 curățire 4360, 4361; curățire 4429.
 curcubeni 882.
 curea 3987; cureaoa 516.
 [curmală (de)] 680.

curte 935, 2741, 3824; curtea 3771.
 curtenescu, *verb* 601.
 curțisare 448.
 curund, *v.* curându.
 curvariū 282. *Cf.* preacurvariū.
 curvā 283.
 curvie 281, 890, 1725, 1727, 2685*; cur-
 vîia 280, 4434. *Cf.* preacurvie.
 curvirā 1726.
 cusetoriū 3078.
 cuseturā 2299.
 cutarele 2246. *Cf., pentru elemen-*
tul inițial cu, începutul vorbelor
ac-el, ac-estui, ac-îi, ac-mu, a-ici,
a-să, cum și sfîrșitul adverbului
ad-ecă.
 cutedzătoriu 84; cutezătoriu 827
 cutremurare 3779.
 cutremură, *subst.* 3780, 3800.
 cutremură (mā) 4006; cutremuru (-mā)
 3781; — cutremură (să) *pres.* 3845.
 cuțitoae 3429. *Cf.* ascuțire, ascuțū.
 cuvânt 1758; cuvântū 158, 3066, 3118,
 3278, 3280, 3281, 3448; (de mirare)
 4285; cuvântul 98, 4049; — cu-
 vente 3321, 3680; cuvinte 155,
 287, 313, 670, 1253, 1755, 2673, 3071,
 3082, 3365, 3576, 4236.
 cuvântare 312, [2956* n]; *cf.* bine-cu-
 vânteș, înainte-cuvântare.
 cuvîințe, *sing.* 2692.
 cuvîos 2693. *Cf.* necuvîos.

D.

ǎ (= a patra) 4434.
 dacă, *v.* deacă.
 dajde 803*, 1605.
 danț 1654; danțulu 1657. *Maî jos:*
 dănțuescu, dănțuire.
 dară 3864, 3919. *Cf.* iar, iară, ade-
 vărū etc.
Etimologia: lat. de + vero.
 darda 897; — darde 805.
 dare 202, 496, 524, 954, 2616; darea
 947, 4043. *Maî jos:* dau, dată, dă-
 tătoriu.

darnic

de

darnic 1288.

darul 81, 804, 949, 1528, 4041;—daruri
2584, 2586;—[darurilor (a)] 2584
n. *Maî jos*: dăruim, dăruitorii.

dascal 1442; dascalii 2933, 3134; das-
câl 4022. *Maî jos*: dâscălie.

datorie 859.

datoriă 865.

dau 510, 517, 575, 601, 852, 1289, 2620,
2974*, 4017; (+ ştire) 3044; (+ din
destul) 3906;—dă 2401;—dăm 801,
2399;—deaderă 2619;—da (a)
[4317 n]; (din destul) 1732;—dat
4044;—dată 96, 363, 499, 4042.

dată (o) 970; (de o) 969.

dănsul (pre) 958; dânsul (pântru) 1149;
(pri) 1224, (spre) 1975;—dânşi
(pre) 3; dânsii (pre) 4498;—dânsa
(pre) 4480;—dinsul 960;—dinşi
4157;—dinsa 4158. *Cf.* adinsă.

dânţuesc 1657; dântuesc 1658.

dânţuire 1655, 2311.

dăogariă 2916.

dăruim 2399;—dăruit 946; dăruit
4040;—dăruiă 4039.

[dăruiere] 4039 n.

dăruitorii 367.

dâscălie 4023.

dătătorii 1801; dătătorii 203, 204, 208,
209, 2398, 2618.

de, *prep.* 2, 3, 5, 32, 43, 49, 50, 60
bis, 75, 76, 87 bis, 96, 98, 104, 107,
129, 130, 134, 137 (*cf.* 133), 142, 152,
[156 n], 170, 182, 200, 202, 203, 204,
208 bis, 209, 217, 218, 226, 229, 232,
235, 239 bis, 263, 264, 265 bis, 281,
291, 302, 309 bis, 310, 363, 364, 365,
367, [389 n], 392, 403, 410, 425, 426,
427, 444, 451, 468, 476, 481, 484, 577
bis, 580, 603, 606, 607, 641, 647,
[652 n], 670, 680 bis, [680], 686, 699,
[749], [749 n] 754, 756, [762], [762 n]
bis, 768, [768 n] bis, 769, 777, 783, 787,
789, 790, 791, 792, 794 bis, 806, 839,
841, 849, 866, 867, 877, 878, 890, 892,
893 bis, 894, 895, 896, 901, 904, 925,
932, 946, 969, [971 n], 977, 972, 975

bis, [994, 996, 997 n], 1003, 1037,
1066, 1067, 1069, 1076, 1077, [1083],
[1089 n] bis, 1095, 1142, 1150, 1153,
1165, 1169, 1219, 1228, 1239, 1252,
1263, [1261 n], 1266, 1268 1275, 1277,
1279, 1289, 1303, 1308, 1309, 1312,
1319, 1381, 1401, 1412, 1418, 1435,
1438, 1476, 1481, 1483, 1494, 1495,
1512, 1542*, 1561, 1600, 1614, [1622 n],
1630, 1660, 1675, 1678, 1700, 1728,
1729, 1730, 1733, 1736, 1737, 1738,
1744, 1755, 1758, 1759 bis, 1761, 1770,
1783, 1801, 1809, 1819, 1821, 1822,
1827, 1834, 1836, 1841, 1864, 1885,
1887, 1892, 1894, 1895 ter, 1896, 1900,
1946, 1949, 1974, 1981 bis, 1992, 2006,
[2007], 2010, 2012, [2029 n], 2071, ~
2082 bis, 2083, 2086, 2123, [2135 n],
2136, 2149, 2193, 2204 bis, 2205, 2208,
2214, 2225, 2228, 2232, 2236, 2278,
2299, 2314, 2358 bis, 2359, 2392, 2406
bis, 2443, 2445, 2489, 2498, 2502, 2503,
2510, 2527, 2557, 2560, 2562, 2584,
2585, [2652 n], 2653, [2654 n] bis,
2665, 2666, 2713, 2715, 2718, 2741,
2771, 2780, 2784, 2803, 2833, 2856,
2891, 2892, 2893, 2912, 2923, 2933,
2936, 2942, 2961, [2962], 2970, 2971,
3031, 3069, 3071, 3078, 3082, 3088,
3108, 3110, 3125, 3135, 3144, 3145,
3164, 3184, 3186, 3192 ter, 3198, 3200,
3228 bis, 3232, 3249, 3251, 3254, 3259,
3265, 3271, 3275, 3276, 3277, 3280,
3281, 3284, 3292, 3293, 3303, 3304,
3320, 3321, 3325, 3328, 3335, 3339,
3340, 3365, 3369, 3380, 3392, 3395,
3404, 3409, 3410, 3411, 3430, 3433,
3434, 3443, 3448, 3460, 3471, [3476 n],
3477, 3495, [3503 n], 3576, 3591, 3595,
3625, 3626, 3636 bis, 3650, 3674, 3677,
3680, 3686, 3689, 3695, 3699, 3702,
3707, 3733, 3747, 3750, 3760, 3764,
3790, 3795, 3796, 3800, 3806, 3824,
3826, 3841, 3845, 3846, 3847, [3848 n],
3850, 3860, 3868, 3883, 3927, 3987,
4009, 4017, 4030, 4034, [4034 n], 4035,
4037 bis, 4039, 4040, 4042, 4044, 4046,

de

deslușit

4047, 4048, 4050 bis, 4052, 4053, 4054, 4055 bis, 4072, 4108, 4114, 4115, 4118, 4127, 4128, 4129, 4130, 4147, 4149, 4159, 4160, 4189, 4221, 4224, 4236, 4259, 4261, 4263 bis, 4284, 4285, 4292 bis, 4293, 4295, 4311, 4346, 4358, 4359, 4370, 4371, 4372, 4373, 4378, 4383, 4389, 4390, 4392, 4418, [4431], 4434, 4454, [4457 n] bis, 4465, 4470, 4485, 4490 bis, 4505, 4527, 4534, 4548, 4550, 4553, 4554, 4556 bis, 4557, 4558, 4559, 4560, 4567, 4570, 4571, 4574;
 (+ *posesivul* «ai noștri») 2028; (*de* parte..) 3051; (+ *verb*) 2819; (+ *adv.*) 468, 962, 978, 979, 1597, 2635 *etc.*;
 dea (= *de*) 2803. *Cf.* deacă, dacă, den, diin, din, diintr', dintr', dinainte, dincepută, dindărăptă, dinprejur, dinpreună, dinsul (?), dintăi, unt-de-lemn, jos.
de, *conjunctie* 11, 12 (*de câte două ori*), 3292 bis.
ⁿ
de-acum-înainte-luare, *v.* luare.
deacă 982, 984; — *dacă* 13.
Etimologia: de + c.ă.
deagătă 2296.
decăt 2063; (+ *trebuie*) [1274].
Dech[emvrie] 4060.
deci (+ *dacă*) 13; [dec] 983 n.
Etimologia: de + a.c.ii.
defaimă 3550, 4355; *defaîum* 1115.
defăimare 3956; *defăimare* 4357.
dela 254, 613, [1107], 1431, 1805, 1880, 2757, 2800, 4157 bis, 4158, 4473.
delungare 4365.
delungă (-te), *imperativ* 4177; — *delungă* (a se) 3895.
demineață 4009; *demineață* 4010; *demeneața* 1151; *demineața* 1153, 4011.
den 4120; *cf.* din, diin.
denpreună 1606, 3493, 3515, 3568, 4245, 4247; — *depreună* 1330, 1754, 3493, 3610, 3621, 4242. *Cf.* dinpreună, înpreună *etc.*
[deosebi] 3484 n; *deosebi* 1949, 3133,

3169, 3170, 4330; — [*deosebit*] 3697 n. *Cf.* osebit.
departe 1450*, 1840, 3051; — *depăr-cioru*, *adv.* 2400.
[depărtare] 4185 n.
[deplină] 4120 n.
depreună, *v.* denpreună.
deprindere 762, 1251, 3609, 3711, 4242.
deprinză 1920; — *deprinșu* 1926; — *deprinseră* 1925; — *deprinde* (a) 1928; — *deprinzindă* 1927; — *deprinsă* 1180, 1931, 4251; — (au, *sing.*) 1929.
derease 1610.
deregătorie 3148.
deregătoriu 436.
dereptă 54, 829, 879, 1433, 2592, 2593, 2597, 2693, 2756; — *dereaptă* 28, 263, 2598, 2754; *dereapta* 828; (de a) 1946 bis; — [*derepte*] 686; — [*drept*] 2598 n, — [*drepte* (mâinii)] 685.
Cf. nederept *etc.*
derept, *prep.* (+ *aceaia*) 3817; *dereptă* (+ *aceaia*) 4263, 4517.
dereptul (cu) 2594; *dereptulă* (cu) 2600.
dereptare 1131, 4306. *Cf.* nedereptată, îndereptare *etc.*
dereptate 2108, 4280; *dereptatea* 255, 2591, 2599; — *dereptăției* 685, 3665; *nedereptate*.
dereptează 1657. *Cf.* arătare, arătă.
desăvârșit 106, 607, 3496, 3497.
descântare 336.
descântătoriu 4544; *descântătoriu* 124.
descoperire 100; *descoperire* 4150.
descoperiu 4151.
desfac 3040; *desfacă* 3022.
desfacerea 4434.
desfătată 2876.
[desfătări] 3650 n.
Etimologia: lat. **satisfactare* *afersat și cu t schimbat în d, ca în de-a-dur(n)a, îndur(n)are, inde.*
desime (-u-) 4396.
desișă 4447. *Derivat din* desă.
deslușit 2794. *Cf.* deșchiză.
Etimologia: lat. **de-ex-clusire*.

desparțu 2989; desparțu (mă) 3133;
— despărții 3975; — despărțit
4152; [despărțit] 3428. *Cf.* în-
parț *etc.*

despărțire 3428, [3697 n], [4185 n];
despărțire 2983, 3643, 4153.

despic 1383; — despică, *perf.* 1407;
— [despicat] 3697 n.

*Etimologia: lat. *dissēco cu p*
epentetic; cf. aromănescul disic.

despre 1220, 2255 bis, 3628, 4481 bis.

destoinic 97, 879, 880, 4573; des-
toinic 878.

destoinicie 3148.

destul 846, 877, 878, 1732, 1839, 2654,
2663, 2667; (din) 718, 852, 1287,
1288, 3906; destulă (din) 290, 847,
848, 849, 2668, 3905, 4199.

desu 2020; — deasă 4448.

desupra 407, 653, 1272, 1275, 1277,
1940, 1944, 2611, 3049, 3281, 3791,
4378, 4103, 4271; (pre) 2372, 2612,
3644. *Cf.* asupră, asupreală.

desupt 2665.

deșchiză 4143. *Cf.* deslușit.

deșertăciune 3461.

deșerteză 1366, 1387, 1393; — deșertălu
3975; — deșertă (să) 1392; *cf.* înde-
șerteză. *Cf.* îndeșertare *etc.*

deșertă 3765; — deșertă 2604, 2920, 3835,
4434; — deșertă, *adv.* 2605; (în)
632, 642, 1150, 2605, 3462, 3834,
3836.

deși 14.

deșteptă (a se) 549.

Etimologia: de-ex-citare cu un
p epentetic ca în îndărăpt.

[dezbinare] 3697 n.

dezgrăit, *numai în comp.* nedezgrăit.

dezlegare 2988, 3120.

dezlegătoră 3006, 3121; — dezlegătoare
4545.

dezlegătură 4545.

dezlegu 2987, 3122.

dezmierdă 3007; dezmierdu (-mă)
3008.

[deznădăjdure] 4180 n.

[deznădăjdure (-mă)] 4178 n; — [dez-
nădăduit] 4179 n.

dezvinezu (-mă) 1250.

dezvoalbere 1253.

xi (=14) 4060.

dăconilor 111.

dichis 2258, 4310.

din 20, 186, 290, 377, 446, 446, 447,
587, 588, 714, 718, 773, 847, 848, 852,
1287, 1288, 1298, 1299, 1301, 1499,
1586, 1612, 1732, 1794, 1818, 2027,
2228, 2233, 2520, 2654, 2663, 2667,
2668, 2685, 3179, 3187, 3229, 3292,
3370, 3485, 3500, 3503, 3529, 3905,
3906, 4148, 4174, 4181, 4199, 4263;
(+ destul) 1839; — diin 1727, 3292,
3960, 4538. *Cf.* den.

dintr ['], *v.* dintr ['].

dinainte 2632, 2633, 2734, 2650, 2955,
3573.

dincepută 1339; dinceputul 2637.

dindărăpt 1107.

dinprejur 20, 78; dinprejură 20.

dinpreună 754, 3528, 3527, 3528,
3537, 3566, 3588. *Cf.* denpreună,
depreună, înpreună *etc.*

dinsul, *v.* dănsul.

dintăiu 1354, 2021; dintăiu 794.

dintr ['] 1332, 1334, 3806, 4158; — diin-
tr ['] 1334.

dinților 3845.

divan 925; — divanuri 3787.

doao, *v.* doi.

doară (a) (= a doaa oară) 498.

dobândă 845, 1887, 2726, 2745, 3224,
3559, 4237; dobânda 1535. *Cf.* iz-
bândă *etc.*

dobândescă, *sing.* 2707, 2786, 2824,
3553; — dobândii 2787; — dobândi
3558.

dobândire 2785, 3554.

dobitoc 159, 1045, 3247; dobitocă 723.

dobitocăste 160.

dobitocescă 3248.

dodeescă 3436.

doftorie 485.

doftoră 482, 4987.

dogoreală

dogoreală 2286.
doi 3, 3560, 4157, 4362; — doao 20, 806, 812, 945, 1425 bis, 2460; — doile (al) 3666; doilea (al) 902. *Cf.* amândoa și doară (a).
doica 855.
[doué-spre-dece] 1222 n bis.
dojenire 694.
domeastecă 2319; — dumeastecă 1046.
domneaște, *adv.* 437.
domnescă, *verb* 753.
domnă 752, 2019; domni 4421.
domnă 33, 117, 751, 754, 948, 1415, 1489, 1992, 2016, 3854, 3857, 4548; domnul 1912, 3660; — domnului 35, 80; domnului 81, 1439, 4095; — domni 750. *Cf.* dumnedzâu *etc.*
doresc 1015; doresc 509, 1026; — doriți, *imperativ* 1879; — dorit 1024. *Derivat* din dor.
dorm 295; — [durmi (vor)] 2532. *Cf.* adormi (vor).
doră 506, 1025.
dosada 871.
dosădesc 874; — dosădite 872.
[dosădire] 872.
dosăditoriu 873.
[dospire] 3279 n.
drac 890; dracul 355, 891, 950, 1822; dracul 16. *Derivat* drăcesc. *Cf.* îndrăcire *etc.*
dragoste 1720, 1732, 1735, 2836, 3058, 3060, 3064.
drag 2803, 3269.
drăcesc 951.
drăgoman 2675.
[drept], *cf.* drept.
[dual] (numărul) 379 n, 2029 n.
ducătoriu 2625.
ducere 4139, 4186. *Cf.* aduc, aducere.
dud 4409.
duhovnicesc 586.
duhul 66, 884, 891, 3136. *Cf.* produhurile, văzduh, zăduh.
dulce 3269. *Cf.* îndulcescu (-mă) *etc.*
[dulceață] 2135 n; dulceață 157, 2135,

ecclisia

3270, 3274, 3275, 3276, 3650; — dulceți 2715, 3267.
dumăire 184.
dumeastecă, *v.* domeastecă.
dumerire 868, 3309. *Cf.* nedumerire.
Acest cuvânt, dinpreună cu lămurire (cf. lămurit), formeză un triplet al verbului luminezu, lumina. Din acesta s'a făcut lămuresc prin schimbarea conjugării, prin rotificarea și schimbarea lui l în d, pentru care cf. corcodușă = *pru(ni)culușă și Dómne miduesce în loc de Dómne miluesce, cum pronunță mulți cântăreți și ceteți de biserică. In corcodușă sau curcodușă s'a mai întâmplat asimilarea consonei inițiale, metatesa lichidei și căderea silabei neintonate ni.
dumnedzâu 66 (de patru ori) 75; — dumnezeu 98, 200 bis, 223, 263 bis, 264 bis, 265, 291, 361, 363, 364, 365, 366, 461, 783, 786 ter, 936, 947, 949, [983 n], 1001, 1004, 1219, 1421, 1431, 1435, 2259, 3136 bis, 3625, 3847 ter, 4029 bis, 4035, 4037 bis, 4038, 4039, 4040, 4041, 4042, 4043, 4044, 4046, 4047, 4048, 4049, 4050 bis, 4051, 4052, 4053, 4054, 4055 ter, 4057, 4556 bis; d[u]mnezeu 4556; — dumnezeului 1422.
dumnezeescă 2693; — [dumnezească] 4039 n. *Cf.* nedumnezeescă *etc.*
dumnezeire 186, 362.
[după] 2549 n ter; după 1358, 2360, 2525, 2536, 2549, 2818, 3699. *Cf.* apoi, napoi.
*durătoriu, numă în compusul îndurătoriu. Simplu nu l'am aflat nicăuri.
dzice, *v.* zică.
dzilele, *v.* zi.

E.

e, *v.* sănt.
ecclisia 4383, vezi însă nota de la acest număr.

ești 3782, 4475;—ești (4a-) 2062.

ei (= 15) 4556.

el 2783;

lui 3142; lui 2637, 3164, 3165; (a) 3168, 3169, 3170;— i, *dativ scurt*, (-i) 1510; (+ se) 1844, 2120, 3334; -i 714, 1985, 3147, 3384;

-l 2567, 4409; il, *cu rază la început* 32;

lor 1317*;— le 2048;

ei, *dativ f.* 973;

o 1034, 3292 bis, 3657, 3771, 3938*, 4574. *Cf.* al, lui și *compusele* eluși, acel, cel.

In original numai primul din cele patru exemple de forma i a dativului scurt masc., are semnul scurăturii; celelalte trei nu. Ele sînt precese de vocale întregi, al treilea fiind tot o dată aruncat de-asupra lui s final din vsm.

elineaște 3856; el[ineaște] 4116, 4124.

eluși (de) 3828; luiși (al) 3167.

epângea 4077; epângiă 3261.

episcopă 432;— episcopi 1914.

eram, v. sânt.

*eritare = *lat. irritare*, v. *ăritare la *sfirșitul literei a*.

ertare 4332.

ertăciune 2470, 2896.

ertă 2895, 4333.

estă etc., *numai în compusul acestă etc.*

eși (= eși), *perf.* 710;— eșit (au), *sing.* 1299, 2858;— iasă (să, *pl.*) 4263.

eșire 1298, 1404, 1405, 1818, [4185 n].

Cf. perire etc., sulă (mă) și *lat-gr.* comis.

Tote aceste patru vorbe sînt compuse cu lat. eo, ire, care la Românii s'au păstrat ca simplu în imperativul i, hi, întrebuințat pe la Câmpul-Lung și la mănarea sa alungarea boilor, porcilor, nu numai a cailor.

ești, v. sânt.

eu 1, 1282;

mi, *dativ, formă scurtată* 1842, 2122, 2190, [2565], 3465; -mi 575, 2827; *după subst.* 3884; -m(i) 3105, 3927; mi (+ iaste) 10; [m(i) (-e)] 4025 n, 4474 n; m(i) (+ e + *subst.*) 1015, 1017, 3596; *substantivul însă precede* 3452 bis;— în [I], *cu rază la început* 2292, 3490*;— mie 1803, 1847; mie 3490*;

mă, *acus.* 3373*; [mă] 308, 1372 (?), 3452 n, 3465 n bis, 3355 n; m â 201, 307, 320, 501, 548, 616, 710, 722, 835, [1297], 1367, 1460 bis, 1734, 1997, 2054, 2098, 2101, 2158, 2265, 2516, 2520, 2694, 2733, 2781, 2787, 2889, [2976], 3315, 3394, 3438, 4006, 4008, 4088, 4146, [4274] bis; -mâ 263, 439, 442, 492, 543, 556, 597, 605, 624 bis, 710, 711 bis, 715, 719, 742, 863, 908, 989, 1182, 1192, 1216, 1250 bis, 1260, 1269 bis, 1280 bis, 1283 bis, 1323, 1362, 1403 bis, 1455, 1471, 1484, 1518, 1541, 1544, 1563, 1571, 1594, 1670, 1778, 1795, 1909 bis, 1930, 1986, 2185, 2288, 2336, 2349, 2376, 2411, 2448, 2456, 2465, 2484, 2487, 2556, 2571, 2744, 2759, 2764, 2767, 2792 bis, 2829 bis, 2834, 2857, 2901, 2905, 2991, 3008 bis, 3017, 3023, 3041, 3042, 3099 bis, 3112, 3133, 3241, 3306 bis, 3318 bis, 3448, 3505, 3547, 3555 bis, 3582, 3588, 3613, 3641, 3778, 3781, 3798 bis, 3829 bis, 3830, 3838, 3887, [3888], 3898, 3914, 3935, 3946 bis, 3960 bis, 3973, 3996, 3998, 4014, 4136, 4154, 4171, 4175, 4178, 4201, 4234, 4260, 4264, 4276, 4291, 4297, 4314, 4354, 4364, 4504, 4526 bis;— m e n e, *formă amplificată*, (de) 2510, 3883; (pre) 1902; mine (mănie-se pre) 1323; noi 801, 802; (cu) 1004; (pre) 2029, 2215; ne, *ac.* 4537*; -ne 4081. *Derivat nostru.*

F.

fac 169, 170, 2108, 2889; **facu** 1302, 3720, 3799, 3869, 4188, 4228; (*prea*) 2717;—**faci** (*să*) 1996, 2890, 3603;—**face** 2266, 3147, 3384, 3657; (*-și*) 1267;—**facu**, *pl.* 3192;—**făcut** (*au*), *sing.* 3482;—**făcutu** 1727, [3758]; [**făcut** (*de*)] 1037.

facere 1077, 1819, 1821, 3320, 3481, 3718; **facerea** 1195; [*cu*] 2970, 2971. *Derivate*: **făcătoriu**, **făptură**. *Cf.* **bine-făcu**, **desfac** *etc.*, **prefacere**, **desfătat**.

fagă 2945.

fagur 3341, 3404.

[**faimă**], *subst.*, *nu este, ci numai verbul compus defaimă*.

falce 1630.

Vezi sensul la p. 91.

falci 1900.

Vezi sensul la p. 91.

famen 1441.

farmecă 3927; **farmecele** 4402. *Derivate*: **fărmăcătoriu**, **fărmecare**, **frămecat**.

fașa 2379.

fată 914, 917, 3843. *Maî jos*: **fătule**, **fecior**.

față 1210, 1289, [2007], 3000, 3249, 3328; [**față** (*pe*)] 4536; **fața** 1630, 1664, 1895, 3590;—**feței** 1668. *Derivate*: **fățarnic**, **fățeresc**, **fățerie**. *Cf.* **infățișare** *etc.*

faur 1494, 1495, 1896; **faurul** 1534.

făcătoriu 841; **făcătoriu** 104, 208, 1076; **făcătoriu** 1476, 3228, 3232, 3532, 3636, 3719;—**făcătoare** 3271, 4465.

făclie 1751, 3184 bis.

făgăduesc, *sing.* 4253.

făgăduințe, *sing.* 4252.

făgăduire 1178; **făgăduire** 4230.

făina 322, 3198.

fălinariu 1420.

fântână 1465.

făptură 550, 3602, 3712; **făptura** 3530.

[**fără**] 2168 n bis; **fără** 826, 1744,

2883, 2912, 3178; **fără** 136, 137; **fără** 3 bis, 34, 43, 49, 53, 63 bis, 75, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 148, 150, 151, 153, 155, 156, 167, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 170, 171, 172, 173 bis, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183 ter, 194, 824, 1116, 1585, 2067, 2072, 2092, 2099, 2108, 2135, 2145, 2225, 2424, 2664, 2849, 2866, 2979, 4280, 4318; (+ *de*) 134, 137, 142, 182, 1895. *Cf.* **afară**.

fără-de-leage, *subst.* 133. *Cf.* 134, unde aceeași expresie nu e substantiv, ci locuție adjectivală precesă de cel. Altă locuție care traduce un substantiv slavice e **fără-de-fund**:

propastie (сваста), 142, 182, *cf.* **не-правдѣно**: **fac fără-dereptate**; *dar* **fără de rușine** 1895 e locuție adjectivală și **fără de osteneală** 137 este adverbială.

fărăma, *subst.* 1583. *Cf.* **sfărăm** *etc.* **fărmăcătoriu** 4400; **fărmăcătoriu** 4514; **fărmecătoriu** 124; **fărmecătoriu** 4191, 4544; **frămecătoriu** 1550;—**fărmecătoare** 125.

fărmecare 4190, 4401; *cf.* **frămecat**.

fătule 4395. *Derivat* **fecior**.

fățarnic 1666, 2815.

fățeresc 1667.

fățerie 1665.

fealiu 414, 1456; [**feliiu**] 4457 n.

fecior 1727, 4350;—**feciori** 3626 bis; **feciorii** 1408.

felegos 3102.

Vezi sensul la p. 91.

fereaște(-te) 4177.

fericesc, *sing.* 269, 3869;—**ferici** (*voi*) 3870;—**fericit** 267.

fericire 268.

fi, **fiu**, **fie**, **fiind**, *v. sănt*. *Maî jos* **fire**.

fiară 1046, 2255;—**fieri** 1069.

[**ficatului**] 2381 n. *Cf.* **figa**.

fier 51, 1495, 1534.

fierbente 3060. *Cf.* **infierbântare** *etc.*

fierță 1513.

flertură 372.

fleşcare 3261; fleşcarele (= *φλεσκάρια*) 639; fleşcărele 1501.

fleşce (+ adj.) 315; (+ subst. fem.) 1046, 4262.

figa 3296.

In nota de la acest număr înclinăm a crede că acest cuvânt s'a reprodus din originalul slav şi că deci din greşelă s'a scris între cele românesce. Acum însă renunţ la această părere, de ore-ce în Anonymus Caransebesiensis găsim: fig, 'ficus arbor' şi figa, 'ficus fructus'. Terminul a trebuit să existe odată în limbă, într-o cât avem derivatul ficat.

*figă, verb, numai în compusul înfigă.

fiia 682; fiul 66, 681, 685 bis; — fiii 688.

fiiliară 120, 1756.

Pentru sens cf. p. 91. Bariţ în Dicţionarul său unguresc-românesc îl traduce prin 'lăscă, bănuţ; obol; pară'.

filosofească 3026.

filosofă 670, 1729.

finică 4034.

finică 680.

*fir, numai în compusul trandafir = *gr. τριαντάφυλλον*.

fire 1770, 2253, 2648, 2827, 3001*, 3840, 3960; firea 998; fiire 342; fiirea 640.

flămânzire 8. Mai jos: foame, foamete.

floare 90, 4127, 4387 n; — flori 3031.

Cf. influrită.

flocos 1626.

fluerătoră 3337.

flueră, subst. 2321, 3180, 3336.

Cuvîntul flueră sau fluer înseamnă astăzi dincoace de Dunăre atât instrumentul de cântat cât şi 'fluerul piciorului'.

Pluralul 'fluere bărbatului' din Cazania întâia circa 1570 (apud

Gaster, Chrestomatia) arată că e vorba de înţelesul al doilea. În Anonymus Caransebesiensis (ce l-am publicat întreg în «Revista Tinerimea Română», noua serie, vol. I, anul 1898), cetim: 'fluiăr crus, fluiăr. —, fluiăr. —', amândouă aceste din urmă fără traducere; dar se vede că unul e verb, cel-alalt instrumentul. Lexiconul Budan de asemenea traduce fluer, pl. flueri, 1) prin 'fistula vel tibia longa: fujjora (?), hoszu sip: eine lange bäuerische Flöte'; 2) prin 'crus, tibia'; iar flueră numai prin 'tibia, fistula'.

Simeon Măngiucă (în Studii limbistice, Luminătorul, IV, 91) spune că în Banat se dice mai mult flueră în amândouă sensurile.

Flueră mai găsim în Dicţionarul latin-român al lui I. M. Moldovanu, Sibiu, 1864 s. v. 'tibia', apoi în Dicţionarul român-german al lui Iser şi în al lui S. P. Bărcianu, cum şi în Proiectul de dicţionar al lui Laurian şi Maxim; iar în Poeziile populare publicate de Bărsean-Jarnik numai fluieră (odată).

În celelalte dicţionare de dincolo şi de dincoace de Munţi începînd cu al lui Bob 1822, vorba nu se găseşte decât sub forma fluer, pl. fluere, ca în acest Lexicon şi ca în Biblia de Bucuresci 1688.

Precum se vede astăzi în Muntenia şi în Moldova cu părţile-i desmembrate se dice în de-obşte fluer; cu toate acestea ici colea se aude şi flueră, de pildă la Samăresci — Mehedinţi, Bota — Gorj, Măciuca şi Oteţiliş — Vilcea, Filipesci-Broscăria — Ilfov (aici însă dic aşa numai Sîrbii). Aceste informaţii mi le-au dat mai mulţi şcolari din 'Şcoala normală a Societăţii pentru învăţătura poporului român'.

După spusele acelor aşişcolari, pun accentul pe silaba finală er Româniî din câte-vă localităţi, ca cei de la Leordeni — Muscel, Căndesci — Dimbovişa, Filipesci — Broscăria şi parte din Măgurele — Ilfov, apoi de la Găşcescui-Rădulescu — Vlaşca şi parte din Tândărei — Ialomişa; de asemenea Țiganiî de la Butiman — Ilfov.

A. Clemens în Dicţionarul său nemşesc-romănesc, Buda 1823, încă scrie în partea I, fluér; dar în a doua, unde se vede că îndreptă, flüer.

Armăniî Țic instrumentului flu-éră (celesce flulără), iar fluér e rezervat numai pentru 'tibia piciorului'. Verbul fluér sau flüer nu-l au, ci numai şüer. Româniî din Istria au alte numiri: 'supelă, pisc, şurli şi ciler'.

Cuvîntul e unul dintre cele mai răspândite, întru cât se găsesc la mai toate popoarele de la Marea Egee până la hotarul vestic al Boheimiei, este cam totaşa de răspândit ca şi Crăciun (v. mai jos) şi brânză (v. Cihac, Dictionnaire d'etymologie Daco-romane, Miklosich, Ueber die Wanderungen der Rumunen şi Măngiucă, Studii limbistice—Luminătorul, IV (1883), 50—, de unde se constată că vorba brânză a trecut la Sîrbi, Maloruşi, Poloni, Cehi, Slovaci, Unguri, în dialectul Nemţilor din Ungaria, cum şi în mai multe dialecte nordice şi centrale ale Italiei: bergames, ferares, genoves, roman, în cari cuvîntul se rostesc sbrinza, sbrinz, sbrins şi sbrinzo cu un s protetic. Cf. Hasdeu, Cuvente den bătrâni I, Suplement, p. LXXIII, deşi asupra originii cuvîntului părerea noastră e deosebită). Grecii îi Țic φλο(γ)έρα, Arnăuţii flo(j)ère (feminin), Sîrbii şi Croaţii frula, Unguriî furo-

ly aşi furuly a, Huşaniî şi Maloruşiî flojara, Poloniî, Moraviî, Româniî slavisaşi din Moravia şi Cehiî fujara, ultimii şi furla. Afară de această Muntenegreniî au modelat sl. цурпала în svişara, probabil după forma romănescă fluéră.

Rotificarea lui l intervocalic la Albaneji arată că vorba n'am înprumut-o noi de la aceştia, ci tocmai din contra. Cuvîntul trebuie să se fi format din tulpina verbului latinesc flare, după calapodul sinonimelor fistula, fistella, rămase în toate limbile romanice (v. Körting s. v.), de unde şi romănescile flişcă, a flişcăi, fiştigóea sau tirta de salce a copiilor din sud-ostul Ardealului, probabil şi aferesatul telincă — tilincă (dăruit de Cihac, Alexici şi Şeineanu Ungurilor, nu şi de Măndrescu, care a lucrat sub conducerea d-lui Hasdeu) şi telişcă de prin părţile vestice (cf. Bariş, Dicţionar unguresc-romănesc s.v. sip şi tilinka), Țisă titilişcă la Casincea—Tulcea, cum şi trişcă din cele nord-vestice ale aceleiaşi regiuni ardelenice şi din Moldova, unde copiii, ca şi cei din Muntenia, îşi fac primăvara mai ales din cójă de salcie favorita tilincă, numită prin Mehedinţi totîlcă, iar prin Vilcea totîlcă şi tutelcă.

Aşa dar putem presupune formele *flibula şi *flibulum — *flibella şi *flibellum, din cari ar fi eşit romănescile fl(e)uér(l)ă şi fl(e)uér(l)u. Dar fl(ă)uér(l)ă s'a putut nasce chiar din lat. flabrum—flabellum, al căruî plural singularisat este flabella şi al căror sens nu se opune, întru cât primul însemnează 'suflare' şi al doilea la Isidorus 'fóle, sufloîu', cum numesc el plămânul, iar flu-erul şi cimpoiul sînt instrumente de suflat, ba ultimul intrunesc în sine

și fluerul și sólele. Pe la Rășinariu din Ardeal suflóul este o flueră fără găuri, în care suflă spre a aprinde focul. Pentru dispărerea lui i saü a din *flibella și flabella etc., după schimbarea lui b în v și a acestuia în u ca și în sibilare — șuerare, compară lăvare — luare; iar pentru ll — rl — r cf. *caballanus — cârlan, cancelus — căcerlu — cârcel, rivuscelus — riussel — sel de prin Ialomița pe de o parte și augmentativele șirlău, șirloiu, șiroiu de alta, cum și ardel. sorliciü, sorlic fașă cu șoricü, șoric de dincóce de Munți, toate patru din lat. *suilliceus. Cf. grierü și crierü, p. 327. Forma frula (probabil în loc de furla), furollya și furla a Sirbo-Croașilor, Ungurilor și Cehilor provine din cea românească cu accentul strămutat pe prima silabă, dar cu grupul rl încă conservat.

Precum apoi din *flabitare saü, după Ascoli (apud. Körtling s. v. *flatus), din *flavitare s'a făcut it. fiutare 'a mirosi', de unde substantivul verbal fiuto 'miros', la poetul Chiabrera de pe la 1600 cu înțelesul de 'flaut', cu cari cf. românescile flit 'rit' și surlă instrument și 'rit': tot așa din *flabilare — *flavilare s'aü putut nasce 'fiulă, fiula, fiulel, pe cari Mangiucă (cf. Luminătoriu, IV, 91) le-a găsit în nisce dialecte române, cu înțelesul de 'a flueră, fluer', dacă nu cum-vă acele forme vor fi fiind greșeli de tipar cu l în loc de t.

La noi Românii din stânga Dunării încă trebuie să fi existat în evul mediu formele fluéră, fluèrlu; căci numaî aşă se explică flojara și fujara Slavilor de la Nord-Vestul Daciei. Nu e de crezut că Românii de la sudul Dunării să fi colonizat acele

regiuni, intru cât celc-lalte elemente de limbă românească rămase la acei Slavi sînt tot daco-românesce. Dintre acestea voiu cită vorba brânză, care nu e de cât participiul prensa substantivizat (cf. belire, frâu — frâne = lat. frenum — frena și prăsele tot din prensus, mînz și pînză, cum și participiul substantivizat faptă) și care nu e cunoscut prin Macedonia decât în locuția 'laptele s'adără brânză', adecă s'a strical, s'a prins ore-cum. La noi însă trebuie să fi influențat și sinonimul șuer = lat. sibilus, sibilo, care saü a schimbat mai târziu accentul lui fluéră, fluèr pe silaba întâia (cf. măsur = lat. mensuro, crier = lat. crebellum și grier = lat. grycellus) saü a contribuit chiar la nascerea formelor actuale de dincóce de Dunăre fluéră, fluèr, substantiv și verb, pe când Românii de la sud nu cunosc verbul (fluer). Importante în această privință sînt numirile șueră și șuericiü, ce dau copiii din cătunul Bota — Gorj fluerulu de salcie și celui de plumb. Datoresc această prețioasă informație, ca și mai multe altele, harnicului normalist I. Dobricanu, originar din numitul cătun.

Românitatea cuvintului fluer o dovedesce apoi iubirea Românului, în special a păstorului nostru, pentru acest instrument, cum și bogăția familiei acestei vorbe. În adevăr, pe când Albanezii pare că n'aü decât instrumentul exprimat prin substantivul fl'o(j)ëre, noi întrebuițăm cuvîntul și pentru o parte a trupului și dicem: fluèr, fluéră, flueraș, fluèrîță, fluericü și fluerice (aceste două în vestul și centrul Ardealului), fluèr, fluéră (aceste două aromânesce), a fluerà, fluèrătura, apoi flueraș, care însemnă: 1) cel ce face saü vînde fluere, 2) cel ce cîntă cu fluerul, și

în Ardeal și în Biblia de București, 1688 (Matei 9, 23 și Apocalips 18, 22) flueraș, 3) un fel de pasere și în sfârșit fluerătoare, o plantă. Cf. verbul a flueră cu compusele-i batjocoritoare flueră-vînt și flueră 'n biserică.

Voii termină acest excurs cu etimologia mult chinuită a vorbei Crăciun, despre care am dis că este și ea una din cele mai răspândite la popoarele vecine; căci, după Miklosich, vsl., bulg. și ceh. se dice *кращица*, malorus. kerecun, ung. karácson, iar vrus. корочуха, acesta cu însemnarea de 'ieiuniun natiuitatis domini'. Cuvîntul se află și la Aromâni, pe când Istrienii întrebuintă *sl. bojič* și *bojite*le. Vorba se pronunță și Creciun. Ea nu e alt-ceva decît *Chrestinatio*ne(m) saii, ca nume de sărbătoare, mai curând pl. *Chrestinatio*nes—Creși-năciuni—Creciuni—Creciun și Crăciun.

Va să dică avem un cas de sincopă dublă, ca și în Nicolae—Nae, cu care cf. **ne-scio-quantellus*—neșchișel—nișel cu sincopă triplă. Schimbarea numărului și a genului se datoresce în parte vorbei ajun. Cf. Moș Crăciun și Moș Ajun, cum și Sfîntul Crăciun de prin Ardeal; de asemenea formele dialectale muntenești *spate* și *Pasce*, sing. masc., făcute din pl. fem. *spate* și *Pasci* ale limbei comune. Cele-lalte limbi romanice și-au făcut cuvîntul din lat. *natalis*, noi însă l-am format prin compunere ca și Grecii, cari dic *Χριστούγεννα*. Filologii n'au dat până acum de capăt acestui important termin, fiind-că lat. *natio*—*natione*m e cunoscut mai numai cu înfelesul de 'popor', trecut pe calea culturii în toate limbile romanice; în timp ce sensul original de 'nascere' epușin întrebuintat. Ast-fel, dacă

am izbutit a găsi originea adevărată a Crăciunului nu se va mai putea dice, cum afirmă d. ex. Hunfalvy și după dinsul d-l Șeineanu, în *Istoria filologiei române*, p. 269, că noi n'am dat Ungurilor nici un cuvînt din sfera religioasă.

flueră, verb 832;—fluereză, 3181. Cf. aflu, flueră, suflu, gâmfare etc.

foae 1704.

foame 10.

foamete 9.

foarte, adv. 1072, 2496.

foc 2240; focul 2241, 2287, 4029.

foisor 746, 2626.

folos 239, 2451, 3358, 3989, 3990. Cf. nefolos.

folosescă, sing. 2455, 3989; folosescu (-mă) 2456;—folosește (-se) 2454;—folosi (va) 2452;—folosii (mă) 2787;—folosi 2453;—folosi (a) 4102.

folositorii 1165.

forfeceale 3186.

fost (au), v. sânt.

fota 1006. Pentru sens cf. p. 91.

frate 87. Derivat frăție.

frăgarii 4409.

Vezi sensul la p. 91.

frămecat 4192, cf. frămecare.

frămecătorii, v. frămăcătorii.

frămseate, sing. 34, 227, 228, 388;

frămseatea 1711; frămseate 3115;

frămseatea 843; frumoseate, sing.

1570;—frumosețile 156 n. Derivat

din frumos. Cf. înfrămsețare etc.

frăție 3523.

frău 3926. Cf. neînfrănare.

freanghie 2949.

Pentru sens cf. p. 91.

frică 163, 722.

fricos 3415. Cf. înfricoșare etc.

frigă 1197.

frumos, adj. 1567, 1700, 1708, 1713;—adv. 3137.

frumoseate, v. frămseate.

*frunteză, numai în compusul înfrunteză.

frunze

frunze, *sing.* 1704.
fuld, fu, furâ, *v. sănt.*
fuga 344.
fugaciă 345.
fugariă 354.
fulgeră 186, 1858, 2298, 3619, 4567.
fund 142, 182, 2666; fundă 2866. *Cf.*
afundă, afundare, cufundu(-mă).
fune 3917, 3918; funea 387.
funingine 3139.
furnica 1869; — furnicile 1545.
furnicariul 1545.
furtună 3292, 3293.
furtuşagă 3706.
fură, *subst.* 3705.
fuşte 1701, 3056.

Vezi sensul la p. 91.

G.

g' (a=a treia) 4434.
galben 3691; galbenă 1201; — galbeni
4562. *Derivat* gălbina. *a.*
gardă 759, 2343, 4303. *Maĭjos:* grajdă,
grădină. *Cf.* îngrădire, ogradă.
gaură 3220. *Derivat* ghiunoae. *Cf.*
zgău.
Etimologia: lat. caverna — *ga-
uērnă — *gaornă — găură. *Pentru că-*
derea lui n cf. de-a-dura, a se în-
*dură (spre) = de-a*turna, a se*
inturnă (spre).
găcesc 693.
găcire 692, 2765, 2871.
găcitoriă 2851, 2870. *Derivate din*
găoace cu silaba a doua neînto-
nată cădută.
gădea 3285.
gădilire 3246.
găinuşe 2926.
gălbina 1437.
găleată 1490.
gămfare 1532. *Cf.* îngâmfare, în-
gâmfesc (mă), aflu, influ, suflu,
fluieră *etc.*
gândesc 2688.
gângavă 1540, 2088.

glumă

găonce 1524, 2358, 2917, 2959.
gât 3927.
gătesc, *sing.* 4000; gătesc, *sing.* 3599.
gătire 3598.
găvănate 2982.
geamere 3390.
geanele 660.
[genealogie] 2833 n.
[genul] 971 n.
genunche, *sing.* 1517; — genunchele,
pl. 1684.
In Studiū n'am relevat această cu-
riösă formă de la singular, care se
aude şi aqđ. Cf. Lexiconul Bu-
dan şi Vocabularium nemţesc
şi românesc, Sibiu 1822. D-l Gaster,
în glosarul Chrestomatiei, scrie
genuche la începutul articolului, dar
tote exemplele, în autorii respectivi
înşişi, sînt de numărul plural. D-l
Şeineanu, în Dicţionarul ger-
mano-român, spune că genunche
se dice şi în Moldova, ceea-ce eū,
care-s de acolo, n'am auqđ.
gerulă 1870.
Ghermană 66.
ghiăta 724. *Cf.* înghieţu *etc.*
ghiēmă 1475.
ghierdan 769, 3882; ghierdană 1860.
Vezi sensul la p. 91.
ghinde, *sing.* 1028, 2358.
ghiunoae 929. *Cf.* gaură, zgău.
giamăn 942; giamănă 275, 4058.
ginere 1031.
gingaş 3658.
glas 2, 5, 359, 703, 2999, 4106. (+ de
jale) 4282. *Derivat* glăsuire.
glăcevesc 1853.
glăcevre 146.
glăciară 148, 150, 1474, 1852, 1905, 2340.
Cf. neglăcevituri.
glăsuire 2549.
glezna 705; — gleznele 2337.
gloată 3688; [gloată] 3373; [(cu)
3393 n], [(cu) 3394 n].
glod 3277. *Vezi sensul la p. 91.*
glumă 709, 2971.

glumescă

glumescă, *sing.* 1549.
 glumeț 1547, [4463 n].
 glumire 1548.
 golilor 1937.
 gonesc, *sing.* 730, 4172, 4173; —goni
 (-se) 4145; —goni (voi) 1230; —(a)
 2391; — gonind 2390; — gonită
 2923.
 gonire 729, 1270. *Cf.* dojenire.
 gonitor 734.
 gorgan 4035. *Ved.* sensul la p. 91.
 grabnic 1939, 1980, 2953, 3240, 3423.
 *grafu, numai în compusul zugrafu
 = *gr.* ζωγράφος.
 grai 266, 701, 2780, 2794, 3076; gra-
 iul 419. *Derivate:* grăesc, gră-
 ire, grăitor.
 grajd 3385. *Cf.* gard, grădină *etc.*
 gras 1849. *Derivat* grăsime. *Cf.* în-
 grășare.
 grăbav 3291. *Ved.* sensul la p. 91.
 grădinar 406, 758.
 grădină 405; grădină 3031, 4266.
 grăesc, *sing.* 702, 2502, 3321; grăesc
 1731; — grăiaște 4351; grăiaște
 313; — grăiră 56; — grăi (a) 794.
Cf. negrăit, nedezgrăit.
 grăire 391, 1083; (+ de rău) 2503, 4280;
 [grăirea] (+ de bine) 56; grăire
 700, 1829, 3372, 3515.
 grăitor 390, 3119; (+ de rău) 4259;
 — grăitoare 3137.
 grămadă 3752; grămadă 3346; —gră-
 mezi 1146.
 grămatic 3833. *Ved.* sensul la p. 91.
 grăsime 3754, 3807; grăsimea 3753.
 grătari 3233; grătariul 2242.
 grâu 1058, 1513, [2924], 3198.
 grăunț 1524.
 greață 3450, 3452. *Derivat* dingreu,
 de unde și greutate.
 greșesc, *sing.* 2394.
 greșire 2393.
 greu 1037, 1323, 1741, 2820, 2924, 3825,
 3828, 4263. *Cf.* îngreuez *etc.*
 greutate 2145, 3803, 3824, 3827.
 grier 3156, 4479; grierii 4479.

gramasul

Acest cuvânt e scris de două ori
 cu accentul pe e și odată (în exem-
 plul al doilea) fără nici un accent.
Cf. crier (κρίερα).

Etimologia: gr̥yllus + sufixul
 icellus = *gricellus — grierlu —
 grieru — grier. Pentrusincopa lui c,
 pentru ll — rl, căderea sa și asimilarea
 lui l din urmă și strămutarea poste-
 rioră a accentului, *cf.* aest = acest =
 eccu(m)-istum, aice = acice = lat.
 eccu(m)-hicce. graur = lat. gracul-
 us și măestru = lat. magistrum,
 cârlan = lat. *caballanus, cârcel
 = căcerlu = lat. cancellus, șiroi
 din șirloi = lat. rivuscellus afe-
 resat + oneus, șoricu, șoric de
 dincolo de Munți față cu soriciu
 și soric de dincă și măduvă din
 măduă. — Tot asemenea crier tre-
 buie să vie din lat. cerebellum —
 creuerlu — creerlu — crierlu, ađ
 crier sau creer.

grije, *sing.* 68, 153, 1833, 1943, 2303,
 2304, 3013, 4527; grijea, *subst.*
 3868, 4434.

grijesc, *sing.* 323, 2034, 2126, [2688];
 grijescu-mă 2288; — grijeaște 2967;
 grijaște(-se) 4470; — grijiamu
 (-mă) 711; — grijă, *perf.* (?) 2639.
Cf. îngrijat, îngrijesc *etc.*

grijire 324, 2301, 2490, 2968. *Cf.* ne-
 grijire *etc.*

grijuliv 1274. *Cf.* negrijuliv.

grindă 179, 3290.

grindire 724.

groapă 770, 3131, 3471; groapa 1065.

Derivate: gropănos, gropilă.

groaza 2790. *Derivat* grozevie.

grohot 772. *Ved.* sensul la p. 91.

gropănos 2899.

gropilă 2217.

gros, 815, 2943. *Cf.* îngroașe (să).

grosime 813.

grozevie 3432. *Cf.* îngrozesc *etc.*

grumazul 108, 745; grumazul 654;

— grumazului 747, 1639.

grumbavă 814. *Veđi sensul la p. 91.*
gubavă 2859.

gubăvie 273.

gunoi, *sing.* 713, 774; gunoiu 1612;

— gunoae, *pl.* 3942, 4290, 4349.

gură 4129, 4538; gura [1154], 3992.

Cf. inghiț etc.

gurnie 3745.

*Acastă vorbă rară nu s'a trecut în 'O samă de vorbe' din partea întâia, p. 91. Mardarie îi dă ca sinonim cuvîntul urloae și traduce prin ea slavicul тока, care după Berînda înseamnă 'țevie; jghiab de pîatră, canal'. In privința originii cf. alb. gurne 'izvor', din ngr. γούρνα, 'urne, gouthière, bassin d'une fontaine' și acesta din venez. gorna (cu o închis) 'jghiab, canal de scînduri pentru scurgerea apei pe corabie, șant de irigație' (după G. Meyer, *Dicționarul etimologic al limbii albanese*).*

gustare 565.

gustă 430, 566.

gutai, *sing.* 1911.

H.

hal, *interjecție de mirare* 4285 bis.

haină, 2513, 2946, 3261, 4269, 4271;

haina 3077, 4271; — haine 1279, 3078; — hainelor 614.

hară 211; (în) 3809; harul 211. *Derivat* hărăzește. *V. sensul, p. 91.*

hatman 113. *Veđi sensul la p. 91.*

hăleșteu 1556.

hărăescă, *sing.* 4101.

hărăzește 2791.

hărțuescu(-mă) 597; *cf.* hrățuire.

heruvimesc 4119.

hiclean 891, 1934, 2618; hicleanu 1651, 1695, 1933, 2863, 2864; hiclianu 4299.

hiclenie 1932, 1936, 2865, 4300.

hiclenșug 1503, 2617; hiclenșugă 1491, 1504, 1693, 1694; hitleşugă 4546.

holdă 3193'.

hotară 2646.

hotărăscă, *sing.* 4306; — hotărătă 2633.

Cf. nehotărătă etc.

hrană 1058; hrana 2320. *Derivate:*

hrănire, hrănitorii.

hrăjeate 3841. *Veđi sensul la p. 91.*

hrănire 611, 2317, 4017.

[hrănit] 3859 n.

hrănitorii 3859; hrănitorea 2318.

hrătie 315, 4062.

hrățuire 4301.

[hreascuri] 4134.

Hristos 95, 114, 186, 4103, 4130.

hulă 687, 694, [2579 n], 3251, 4109, 4114.

hulescă, *sing.* 4113; — huli (-vă) (*l. huli-vă*) 2579.

hullre 2578, 4110.

hulitorii 4111, 4112.

Tote aceste vorbe începute cu h, sînt de origine streină, afară de onomatopoeiticul hărăescă și de interjecția de mirare ha!, care probabil este o altă formă a lui vai și cu care deci formează un dublet al latinescului vae. Dacă le reducem la rădăcină, se constată că unul este evreesc (heruvimesc), trei sînt grecești (haru, hrătie, Hristos), cinci unguresci (compusul hăleșteu, hărțuescu(-mă), hiclean, holdă, hotară), în strîșit vr'o șase slave (haină, compusul hatman [cf. germ. hauptmann], hrană, [hreascuri adaus de noi], hulă, probabil și hrăjeate).

In privirea acestuia cf. polonomalorusescul (h)гравка 'joc, jucărie', căruia Români, dacă nu singur Mardarie, îi vor fi schimbat terminația diminutivală ka în eate și așa vor fi și mai întâi hrăseate, apoi hrăjeate, cu ă din a neaccentuat și cu r pronunțat ca h, cum obicînuiesc și unele popore slave.

Spre a se vedé că acest sufix e destul de întrebuițat în limba noastră,

une-orî cu înfeles diminutival, voiû înşiră: 1) un număr de nume comune şi 2) de cele proprii, cu deosebire de la ţară, terminate în ete.

1. Vorbele comune:

a) bondrete, un gândac de mătăasă, Cernaiaşi Samarinesci—Mehedinţi;

erete şi arete de pe aici (cf. ngr. *ερακι* sau *γερაკι* şi *γερაკήνα*, de unde alb. *g'érak'ina* 'Habicht', cum şi aromân. *ierăchinăşi* bulg. *gerekin* 'Sperber', după G. Meyer; iar hăreţul 'mergus' din Biblia de Bucureşti 1688—Levit. 11, 17 şi Deut. 14, 17—, propus de d-l Tiklin s. v. arete, n'are a face, acesta fiind pasere de apă);

juvete, un peşte, Şegarcea-din-vale—Teleorman;

orbete, în Ardeal (pe aici orbeţ, prin Muscel însă orbete înseamnă un 'coş de prins peşte');

sticlete (mold. *stigleţ*);

verdete, un peşte, Leicesci—Muscel;

vrăbiete şi brăbete (în Moldova numai vrăbioiû);

purolete;

serpete.

Aceste două din urmă le întrebuinţeză Ţiganii şi toate nouă sînt nume de animale de genul masculin;

b) bundărete 'burtă porcului umplută şi pusă la uscat', Cernaia — Mehedinţi; cf. bandor;

bumbulete 'bumb mic şi rotund', tot acolo;

castravete şi cucumete;

căminete 'cămin', Cernaia—Mehedinţi;

căpete 'măsură de lemn pentru făină şi grăunţe', Samarinesci—acelaş judeţ;

chişonete, v. poponete;

ciuciulete, o ciupercă (are şi alte înfelesuri figurate), Petresci — Dimboviţa, Leicesci—Muscel etc.

cocârlete 'lemn încovrigat' (se face şi din pâine), Lupşa—Mehedinţi;

coclete: 1) 'o păreche de fire de la iţe', Tămăşesci — Vlaşca, 2) 'fire cari au apucat greşit prin iţe', Petresci — Dimboviţa, 3) 'impletătură la ciorap', Lupşa — Mehedinţi;

coconete, o ciupercuţă, Butiman — Ilfov;

cuculete 'cucuîu', Lupşa — Mehedinţi; curmete 'curmeîu', pl. *curmeţi*, Cernaia — acelaş judeţ; 'o bucăţică de sfîră', Ploştina—Mehedinţi;

doroblete 'băţel bucalat şi prost', prob. din doblete, Mălurenii—Argeş;

dovlete, adecă *dovleac*, pl. *dovleci* şi *dovleţi* (prin comitatul Solnoc-Dobica — Ardeal, în special în satul Poptelecul-de-Craîne, duflete, pronunţat dufleche, pl. *dufleţi*); cf. dulete 'pepene galben', Tămăşesci — Vlaşca;

făcălete 'făcăleţ de mestecat mămăligă', Lupşa—Mehedinţi;

jivete şi papalete 'om îmbrăcat nemţesc', Mălurenii—Argeş;

moromete 'om trîndav', Jaroştea — Vâlcea;

muşchete 'muşchiu de porc', Cernaia şi Samarinesci—Mehedinţi;

nicorete şi nicoreţ;

ochete 'ochiû de apă sau de ciorap', Samarinesci—Mehedinţi;

papalete, v. jivete;

poponete şi chişonete, acesta din urmă la Pietrôsa-de-sus—Buzău;

pufulete, o ciupercă cu praf negru, Tămăşesci — Vlaşca, Şegarcea-din-vale — Teleorman şi Petresci — Dimboviţa;

pulete 'pom mic', Butiman—Ilfov (pe aţurea puleţ);

puşlete 'rachîu rêu', Crevenicu-Rădulescu — Vlaşca şi poslete, posleţ la Ruginesci—Putna;

săculete 'săculeţ', Şegarcea-din-vale—Teleorman;

scăete (în Moldova scalû);

sângerete şi sângeretec, care în-

semnéză preste Munți și sub torma dintăișila Cloșani—Mehedinți 'cârnași de sânge'; pe aici o iarbă, *disă* și *sângerică*, pe care o bagă copiii în nas, ca să se sângereze; cf. *sengserecz* 'sanguinaceum' din *Anonymus Caransebesiensis*.

șișlete 'adausul de blane dinaintea saū dindărăptul căruței', *Samarinesci*—*Mehedinți*;

ștulete (mold. *știulete*);

șuvete 'o bucată scurtă de lemn', *Samarinesci*—*Mehedinți* și șuveiū, *Prisăceaua*—*acelaș județ*;

unghete 'unghie, colț mic', *Cernaia* *acelaș județ*;

găurete;

pulete.

Amândouă aceste din urmă sînt din limba Țiganilor.

Infeles dîminutival sigur aū următorele opt: pufulete, purcelete, bumbulete, curmete, puilete, săculete, sângerețe (*iarba*) și unghete, la cari s'ar putea adauge mai tôte acelea cari aū și o formă în eș. Declar că cele mai multe din numele de mai sus le datoresc normaliştilor amintiți la vorba fluer, căroră le mulțămesc.

Tot aici vom număra și locuția 's'a dus pe ulete', ce se dice în *bătae-de-joc* prin *Moldova*, în loc de 's'a dus pe ulișă', cum și *pe-ndelete*, unde însă terminația are altă explicare. Din *rsl.* *неаѣтам* otiosus, *Românul* și-a putut croi locuția pre nedeliäte, analogică expresiilor pe nelucrate, pe apucate, în care e din silaba neaccentuată ne a putut căde ușor, iar a intonat precedat de i și urmat de e s'a prefăcut în e, ca de exemplu în băiat cuculiatū — băiete cucuiete. Va să dică în expresia *pe-ndelete* avem cu totul altă terminație. Tot aici vom spune că e final din expresii ca pre apucate, în loc de pe apucat, trebuie să-și aibă explicarea în ase-

mănarea cu re din pre, cu alte vorbe este un fel de ritm, pentru care cf. *Istoria limbii române* de A. Philippide, 97, 135 ssq.

2. *Êtä* acum și lista numelor proprii familiare de țărani, cele mai multe deprinsatele județului *Muscel*, la cari n'am mai specificat și comunele:

Boghete;

Cășulete;

Chivulete;

Ciuculete;

Ciumete din *Moinesci*—*Bacău*;

Ciungulete;

Cocorete din *Poiana-Cărnului* — *Vaslui*;

Cornete;

Dinculete;

Fălculete;

Fulorete din *Muerăsca-de-sus* —

Vâlcea;

Ghenete;

Ghiculete;

Ghiureculete;

Gurete, în loc de *Grigorie*, la *Cornișani* — *Gorj*;

Ionete și Onete, primul de peste *Olt*, ultimul din *Muscel* și de la *București*;

Iugulete;

Mărculete;

Negulete;

Păsculete;

Păunete;

Popilete din *Calopăr* — *Dolj* (cf. numele mucenicului *Papila* de la 13 Octombrie, care trebuie să fie din lat. *papilla* 'gurguiul fiței, fița'; cum și al prea curiosului părinte *Poplie* de la 25 Ianuarie, după *Calendarul creștinesc de la Kiev*, tot roman; apoi *rsl.* *пѣнѣаѣ*, 'cenușă', care în boh. se rostesc *popel*, *ma-lorus*, *nonia*, iar leș. *popiól*, familia *Cenușă* fiind la noi, de exemplu la *Ceptura*—*Prahova*; în sfârșit *rsl.* *попѣнѣаѣ*, 'popă');

Scheleti.

1.

Digitized by Google

ia, *diftong* 945.
 iadû 3845; iadulû 15, 30.
 Ța[nuarie] 4556 n.
 iapâ 1480.
 iar 12; iarâ 12, 30, 32, 1021, 2212, 2255, 2264, 2265, 2892, 3710, 4383.
Etimologia: lat. vero.
 iarbâ 337, 4574.
 iarna 1197.
 iasâ (să), *v. eși*.
 iaste, *v. sănt*.
 iatâ 3863. *Cf. adecâ*.
 iau 2437, 2742, 2744; (+în samă) 3574;
 ia 4261;
 luom 2753, *cf. luotoriû*;
 luaîu 2590, 2838, 4530;
 luarâ 4531;
 luat (au, *sing.*) 2433, 2553;
 luâ (-va) 2840;
 Ia, *imperativ* 1878, 2841;
 luați 619;
 luâ (a) 2342, 4398. *Maî jos luare.*
Cf. aluat, ușorû.
 ibricû 1273.
 icl, *numai în compusul aici*.
 icoana 1306; — icoane 1308, 1418.
 iconariû 1307.
 idolû 1551; — idolilor 1417.
 igumenû 2854.
 [iminei] 649.
 imurluc 4077. *Veđi sensul la p. 91.*
 inimâ 247, 254, 648, 1805, 1880, 2757, 2800, 2827, 2829, 4473; inima 587, 1038; (cu toată) [2757 n]; — inimiei 934, 3414, 3944.
 inimos 4524.
 [insprât] 4048 n.
 inte, *numai în compusul înainte*,
 nainte.
 Iona 681.
 i-proc[i], *corupt de Români din sl.*
 и про́чие 'și cele-lalte', 945, 2316.
 *ire = *lat. eo, ire, numai în compu-*
 sele: eșire, perire, cu cari cf. suîu
 (mâ) și lat.-gr. comis.
 Isaacû 710.
 iscalitura 2427.

iscoada 2444, 2674, 2768, 3483, 3513.
 iscodire 3512.
 iscodescû, *sing.* 3514.
 iscusit 221, 224, 1346, 1348; iscusitû 2560. *Cf. neiscusit*.
 ispita 1342, 2840.
 ispitescû 1350; ispîtescû (-nu-) 1369; —
 ispiteaște, *imperativ* 1344. *Cf. ne-*
 ispitită.
 ispitire 1351, 1368; ispitirea 1830.
 ispititoriu 1345.
 ispovedescû 1356.
 ispovedire 1352. *Cf. propoveduire etc.*
 ispravnic 3422; ispravnicû 937, 1423.
Veđi sensul la p. 91.
 isprăvescû, *sing.* 1365, 1859; — isprăviți
 ind. 1958; — isprăvit 919.
 isprăvire 1363. *Cf. povată, povățescû.*
 isor, *v. ușorû*.
 Iu, *diftong* 945.
 iubire 904, 1728, 1730, 1733, 1736,
 1737, 2715, 3058, 3144, 3265, 3276,
 3369, 3410, 3796, 4557; iubirea 4434.
 iubiti, *ind.* 1721; — *imperativ* 1722; —
 iubit 4518; [iu]bitû 19; iubitû
 1723, 4552, 4556, 4561; — iubitâ 24.
 iubitoriu 229, 365, 1319, 1435, 1729,
 1738, 3059, 3275, 3411, 3795, 4055,
 4553, 4554, 4556, 4558, 4559, 4560,
 [4556 n, 4584 n]. *Cf. Iubovû.*
 iute, *adj.* 1037, 1742, 1745, 1939, 1980,
 1982, 2899, 2900, 3159, 4522; —
 adv. 577, 1743.
 iuțescû 1041. *Cf. iniuțescû [mâ].*
 iuțime 328, 1039, 1040, 1744, 1938, 4527;
 iuțimea 4434.
 Iuzbașe 3342. *Veđi sensul la p. 91.*
Etimologia. — Este cuvînt turcesc
compus din iuz 'o sută' și baș 'cap'.
 ivescû 1303, 4151, 4501; ivescu(-mâ)
 4504; — ivi (-se) 66; — ivitû 4053.
Cf. aiave.
 ivire 100, 4500.
 izbândâ 1791, 4156. *Cf. dobândâ etc.*
 izbândescû, *sing.* 4155.
 izbândire 1889.
 izbânditoriu 1790.

izbăvescū 1236; — izbăveaște 3681;
— izbăvi (a se) 1235; — [izbăvită]
3683 n. Cf. zăbăvescū etc.

izbăvire 1234, 3349.

izbăvitoriū 3683.

izma 1906.

izmeane 696.

izvodū 1217.

izvodire 1254.

izvor 3082; izvorū 1391.

il, v. el.

[imbătătoare] 3669 n.

imblare (îm-) 3891, 4186; inblare
3229; inblarea 223 Cf. umblare.

imblu (î-) 4244; inblu 225, 1693, 3884,
4084, 4453; — inblă 2326, 3165. Cf.
umblu, primblu(-mă).

[immul[ă]t] 1089 n bis, 1261 n; v. în-
mulțescū.

[implântarea] 2565 n, v. înplântarea.

[impreună] 3622 n, v. înpreună.

[improtivă] 3577 n, v. înprotivă.

in 44, 66, 96, 108, 165, 187, 450, 496,
499, 554, 576, 585, 589 bis, 590 bis,
601, 616, 632, 642 bis, 644, 647,
737, 976, 1060, 1061, [1061 n], 1117,
1118, 1119, 1150, 1222, 1249, 1444,
1456, 1524, 1545, 1599, 1640, 1835,
1899, 1971, 1972, 2036, 2115*, 2334,
2388, 2460, 2547, 2605, 2656, 2657,
2659, 2660, 2827, 2994, 2995, 2996,
3000, 3142, 3170, 3220, 3229, 3418,
3462, 3471, 3574, 3657, 3738, 3809
bis, 3834, 3836, 3845, [4230 n], 4428,
4434, [4440] 4540, 4574. *Derivate*
încă din epoca romană: între,
între=lat. *inter*, *intro*. Cf. den,
diin, priin, prin.

*Compusele cu în din limba ro-
mână fiind foarte numeroase, voi în-
șiră mai jos după ordinea alfabe-
tică cele 118 tulpini, ce se găsesc*
în Lexiconul lui Mardarie. Observ că
cele mai multe sînt verbe și derivate
immediate din acestea, adică substan-
tive ori adjective verbale.

*ainte, *adv*;

*alt, *adj*, *altu, *verb*; *ălțime, *subst*.
și *ălțare, *subst. verbal*; cf. lat.
altus;

apoi, *adv*;

aripescu(-mă) și aripezū, arepatū;
armare;

*bătrănitū (au);

*blătire, *în loc de* *inlătire;

*blănzescū;

*bracū, *verb* și *brăcămence, *subst*;

*caile;

*carcū;

*călecare;

*călțemintei;

*călzitori;

*căpeare;

*ceape și *cepătură, *din lat. coepi*
— *incipere*;

*chîegū;

*chîeturile;

*chinați(-vă);

*chipuescū;

*cindere și *cinzu(-mă) *din lat.*
candere—incindere;

*cingū (mă);

*coace, *adv*;

*cordare;

*credințezu(-mă);

*cuiare, *cuiū, *verb*;

*cunjurare;

*curmezișate;

*dărăpnicū și *dărăptū;

*deletnicescu(-mă) și *deletnicie.

*dereptare;

deșertare;

*drăcire;

*drăzneală, *drăznescū, *drăznețū;

*dulcescu(-mă);

*durătorii;

*fâțigare;

*fierbăntare;

*fig;

*flu;

*frămșetare;

*fricoșare;

*fruntezū;

*găduescû și *găduială (*veđi însemnarea de la urmă*);
 *gâmfare;
 *ghîlețû;
 *ghîț;
 *grădire;
 *grășare și *grășû [mâ];
 *greuezû;
 *grija și grijescû;
 *groașe;
 *grozescû;
 *lușescû [mâ];
 *lântru și lâuntru, *adv.*;
 *lungescû;
 *micșureaze;
 *mlătire, *v.* *blătire;
 *muiat;
 *mulțescu(-mâ);
 *noirea;
 *noptezû;
 *omenire;
 *pacû, *verb*;
 *parțû și *părțalâ;
 *pâinjenescû;
 *pângû, pengû și pinse *din lat. pango — impingo*.
 *păratû, *verb*;
 *părechiare;
 *penezû;
 *pîedecare;
 *pîetrîtă;
 *piroiaze;
 *pistrescû și *pîstritura;
 *plântarea;
 *pletescû și *pletitura;
 *plu;
 *podobire;
 *prejur, *adv.* și *prejurare;
 *preunare și *preună, *adv.*;
 *protivă și protivire;
 *prumut, *subst.*, și prumutare;
 *pungere;
 *putare;
 *pușciune
 *sătoșez;
 *semnat;
 *soru(-mâ) (*v. nota de la urmă*);

*spăimezû;
 *streinare;
 *șelare;
 *tîmpin;
 *tâmplare;
 *tărescû și *târie (*veđi însemnarea de la urmă*);
 *teșesc;
 *tinare;
 *tindere;
 *tingû;
 *tocma, *adv.* și *locmescû.
 *torcû, *tortû, *adj.* și *tortăciune.
 *trâmăre;
 *treacere;
 *treg, *adj.* *tregire (*veđi însemnarea de la urmă*);
 *treitû;
 *tristare;
 *trupare;
 *tunearecû, *subst.* și *tunecare.
 *țelinezû;
 *vălitura;
 *văluescu(-mâ);
 *vângû, vîngû, vengerea.
 *vâț = *lat. vitio*;
 *vechit (au);
 *vîiare: *simplu are alt sens*;
 *vitare;
 *vrăjbire;
 *vrătire;
 *vrătoșezû;
 *vrednicescû;
 Dintre acestea două-spre-zece se găesc și în forma simplă, adecă și fără prepoziția în, chiar în cartea lui Mardarie, anume: deșertare, gâmfare, grijescû, lușescû, lungescû, micșurează, muiat, mulțescu(-mâ), noirea, plântarea, tâmplare, tocma, târie; acesta însă are alt sens decât cel compus. Alle trei tot fără prefix se află în Apostolul de la Voroneț (ainte, a se drăci și tiinde); iar cel pușin șapte sigure tot de acestea am putut numără în Glosarul Chrestomatiei d-lui Gaster și anume:

armez, podobesc, prejur, semnez, tim-pin, vechesc, vrăjdesc.

Trei verbe au o explicare deosebită. Aşa silaba inițială a verbului îngăduescă nu e prepoziția română din chestie, ci reprezintă începutul ungurescului *engedelni*; în din însoru-mă corăspunde silabei u din **uxorare* — *upsorare* — *um(p)sorare* — *unsorare*; iar vorba întreg cuprinde particula latină negativă *in*, cas rar de tot în limba noastră, care a înlocuit acea particulă prin *ne*.

La urmă voi adauge că pe unele din vorbele precedente le găsim și în celelalte limbi romanice, ba chiar și în cea latină, compuse cu aceeași prepoziție. Câte-vă dîncele latinescile-am însemnat în lista de mai sus. Iată și exemple romanice: *it. inclavare, infiare, inghiottire, ingrassare* și corăspundătorile lor din celelalte limbi surori sînt numai compuse, pe cînd *cagliare, pungere* sau *pugnere, vincere* etc. numai simple. Firesce că și în aceste limbi se află unele verbe simple și în același timp compuse, ca *cingo* și *incingo*.

ⁿ**înainte** 2005, 2015, 2621, 2624, 2625, 2626, 2628*, 2629; (+ punere) 2635, 2641, 2651, 2652, 2851, 2907, 3244; (+ ca sau de a) [2652 n] bis; —

ⁿînaintea 223. Cf. *nainte*, *dinainte*, *îndemănă*, *înde* (+ *sară*).

ⁿ**înainte-pulă** 2627, cf. *nainte-pui*.

ⁿ**înalt** 651, 4378; ⁿînaltă 3184, 3391; — ⁿînălți 649. Cf. *nălțime*.

ⁿ**înaltu** 514, 526; — ⁿînălță (se) 2710; — ⁿînălță(-voi) 527.

ⁿ**înălțare** 547 n. Cf. *preaînălțare*.

Mardarie scrie începutul tuturor vorbelor din aceste cinci articule de mai sus, ca și pe al cuvintelor înoi-

rea și înopteză de mai jos, cu ⁿîn, ceea ce noi am transcris cu ⁿîn

[înăpoi] 4317 n, cf. *napoi*.

înaripescu(-mă) 3042; — **înaripeză** 593 bis; — **înarepată** 2292.

înarmare 3623.

înarmeză 643.

[**înălțare**] 4377 n, cf. *înălțare*.

[**înălțime**] 4377 n.

în bătrănită (au) 1134.

înblare, v. *îmblare*.

înblătire 1826.

înblătită 3396.

înblănzescă, *sing.* 3950; — **înblănză** (voi) 1590. Cf. *neinblănzit*.

înbrață 4272.

înbrăcăminte 4270.

încaile 2478.

încarcă 505, 1108; — **încărcă** 504; — **încărcară** 1109.

încă 2146, 2147, 2148; **încă** 999, 2612, [2752], 3861, 4261, 4263.

Etimologia: hanc ad (horam).

încălecăre 4509.

încălțeminte 516; — **încălțeminte** 4243.

încălțitori 3667.

încăpeare 2415.

înceape 2024; — **începă** *perf.* 2025.

înceapere 2026, 4262.

începător, *sing.* 2943* n; **începători** 111, 112, 114, 2021; (**mare**) 2016.

începătură 698, 3464, 4257, 4261; **începătura** 1984, 2014, 2636, 4260, 4326; — **începătură** 59, 765.

început 3625. Cf. *dincepută*.

închîegă 4002; — **închîiagă** (să) 4265; — **închîegă** (să) 3519; — **închîegăndu(-se)** 3519; — **închîegat** 4001.

închîeturile 4432.

închînați(-vă) 1364.

închipuescă, *sing.* 2428, 3966; — **închipuaste** 3589; — **închipuindă** 2818.

închipuire 1291, [2415 n], 2789, 3967.

închipuitoare 2420.

încindere 523, 1593, 2972, 3043;
încinderea 4527. *Maî jos încinzu*
(-mâ).

Veđi sensul la p. 91.

încingă (mâ) 2694; — [încinge (a)]
4339 n.

încinzu (-mâ) 4526; — încinsă 4522,
4525; cf. încindere.

încălțemente, v. încălțemintei.

încoace 3631.

încordare 1967.

încordătoriu 1968.

încordedză 1969; — încordeaze, *impe-*
rativ 1970.

încredințeu (-mâ) 1269; — incre-
dîntat 667; — încredințat 499.

înculare 3541; [încuare] 1127.

înculă 1098, 1128, 3510; — încue 1125,
1130; — încuiat 1129.

încunjurare 805, 4238.

încunjurat 77.

încurmezisate 155, 2673.

îndărăpnic 457.

îndărăptă [546], 621, 622, 623, 624;
îndărăpt 2880. Cf. dindărăpt.

inde (+ sară) 710. Cf. îndemănă,
înainte, nainte, întâiu.

*Acéstă particulă, despre care n'am vorbit în nici o parte a Studiului, este o prețioasă rămășiță a preposiției latinești ante, de unde mai avem inte din mai inte, 'adiniórea' și din înainte = in + a b + ante, cum și inde din îndemănă = ante manum și din îndemnă = ante mîno, adecă 'mîn înainte'. Expresia mai îndești anî, care însemnă 'mai anî trecuți' și pe care am audît-o de la un Român din Schitul Golești (Muscel), cuprinde aceeași particulă contopită cu pronumele demonstrativ ești. Pentru prefacerea lui t în d cf. de a dura și îndurare, ambele din lat. tornare, și flămînd = lat. *famulentus.*

indeletnicescu(-mâ) 8973.

indeletnicie 3974.

îndemănă 497.

îndemnare 1955, 2406, 2573, 3623,
3872.

îndemnător 1416; îndemnătoriu 2003;
— îndemnătoare 2252.

îndemnă 353, 2004, 2011, 2572, 3871;
îndemnămu 348.

îndereptare 1363, 2596, 2601, 2696,
4281; — îndereptări 3458.

îndereptează 1365; — îndereptezu(-mâ)
1250; — îndereptează 920; — în-
derepteaze, *ind.* 2594.

[îndestulare] 3905 n, 4199 n.

îndeșertare 3974.

îndeșertează 3972, cf. deșerteză.

[îndoesce (mâ)] 3465 n; — îndoite 945;
— îndoitu 811, 3455.

îndrăcire 356; îndrăcirea 747,
1639, 4434.

îndrăzneală 824, 2157, 2849; în-
drăzneală 141, 181, 4569.

îndrăznesc 820, 822; — îndrăznind 825.

îndrăzneț [822], 2847, 2848.

îndrăznire 821, 823.

îndrăznitoriu 826, 827.

[îndreptariu] 2596 n.

îndulcescu(-mâ) 2744, 3555; — în-
dulcîu (mâ) 1997.

îndulcire 1998, 3984.

îndurătoriu 4475.

înfățișare 1290, 4214.

înfățișeză 4213.

înfierbântare 523; înfierbântare
3043.

înfig 502; înfigă *sing.* 3957; — în-
fipse 3958; — înfipseră 466; — în-
fipt 503.

[înfigerea] 3692.

[înfilere] 3626 n.

înflu 832. Cf. afllu, flueru, suflu, gâm-
fare etc.

înfluritu 89, 4033, 4564.

înfrămsețare 3936, 4003.

înfrămsețeu(-mâ) 1571; — înfrămse-
țaze 3589, 4207; — înfrămseț (a

infricoşare

se) 1566; — înfrămseţat 1712. *Cf.* frămseşte.
 infricoşare 3652.
 infricoşat 1743, 3416.
 infrunteză 2569.
 îngăduescă 257, 2049; — îngăduiaşte 4163; — [îngăduiră] 2048; — îngăduindă 258.
 îngăduială [cu] 4162; îngă[du]ială 3891.
 îngăduire 2048, 4161. *Cf.* neîngăduire.
 îngăduitoră 3728; îngăduitoră 4056. *Cf.* ueîngăduitoră.
 îngâmfare 1459, 1986; îngâmfare 1947. *Cf.* gâmfare.
 îngâmfescă (mă) 1460; îngâmfu(-mă) 1594, 1986; îngâmfu(-mă) 4526; — îngâ[n]fă(-se) 2922.
 ingeri 4263; — ingerilor 109.
 înghietă, *verb* 4288; — înghietă, *perf.* 3519.
 inghiţ 1518. *Cf.* gură.
 inghiţire 2389.
 [ingraş (mă)] 308; ingraşu [mă] 2976. *Maî jos* ingrăşare.
 ingradire 2615.
 ingrăşare 2975.
 ingreueză 4353; ingreuezu(-mă) 3829.
 îngrijat 2302, 2801.
 îngrijescă, *sing.* 4298; îngrijescu(-mă) 4297.
 ingroaşe (să) 4265.
 ingrozescă 1175, 2723.
 ingrozire 1176, 2722.
 înlăţescă [mă] 4274. ...
 înlăntu, înlăntu, *v.* lăntu.
 înlungescă 2850.
 înlungire 2725, 2885.
 înmăşureaaze, *ind. sing.* 4527.
 înmulat 3279.
 [înmulţescă] 2843 *n*; înmulţescu(-mă) 556, 719; — înmulţeaşte 558; — înmulţi 557. *Cf.* mulţi (să) 2885.
 înmulţire 1436, 2706, 2725, [2842 *n*], 3048.
ⁿinoirea 94, *cf.* noescă (mă). *Derivate din nou.*

înpirelaze

ⁿinopteză 2203, 4212, 4216.
Veţi ce am dîs la art. ⁿînălţare.
 inomenire 645.
 inpacă 1406, 4080. *Maî jos* inpăcare, inpăcătoră.
 inpart 2974*; inpartă [2989], 3047; — inpărţim (să) 3036; — inpărşit 4543. *Derivat* inpărşală. *Cf.* despartă *etc.*
 inpăcare 1817, 1854, 3294.
 inpăcătoră 4079; inpăcătoră 3295.
 inpăinjenescă 3312. ...
 inpăngă 2514, 2565; inpengă 3123; — inpinse, *perf.* 4169; — inpinsă (+fui) 4170. *Maî jos* inpengere. ...
 inpărată, *participiū* 1979. ...
Cf. emperedz din *A non. Carans.*
 inpărat, *subst.* 683, 4379; — inpăraţi 4125; inpăraţi 4573.
 inpăraţescă, *verb, sing.* 4381.
 inpăraţie 4380.
 inpărechlare 3002.
 inpărechiat 2999, 3001; — inpărechiaţi 2993. ...
 inpărşală 105; inpărşală 2996; inpărşaală 4542.
 inpeneză 594; — inpenat 2291*, [2298 *n*]. ...
 inpengere 3124; inpingere 4168.
 inpengă, *v.* inpăngă.
 inpiedecare 2720.
 inpiedecătoră 1171. *Maî jos* inpiiadecă.
 inpietrăta 1038.
 inpiiadecă 1172; inpiiadecu(-mă) 624.
 inplnse, *v.* inpăngă.
 inpirolaze 2738. ...

Forma acésta fără n la mijloc nu e greşită; căci Ottenă dîc piroiū, piroe, bate piroie şi inpiroeză, pe lângă inpironéză, nu piron, pironé ca în alte părţi nici inpironesce ca peste Munţi, particularitate dialectală şi morfologică ce ne-a scăpat în Studiū, p. 79 sub n şi 96. La p. 84 şi 213 (No. 2738), am scris inpiro(n)iaze, ceea-ce acum declarăm că nu trebuia.

împistresc, *sing.* 3964.
 împistrire 2305.
 împistritura 2299. ...
 împlântarea 3675.
 împlântă 502; împlânt 2566; [împlântu-
 mă] 2829.
 împlcare 1359, 3499. *Maî jos* împlu.
 împletesc, *sing.* 3572.
 împletire 3571.
 împletitura 2333.
 împlu, *sing.* 1966, 3498.
 împodobire 2415.
 împrejur 3656; împrejură 4239, 4244,
 4282. *Cf.* dinprejur.
 împrejurare 4283.
 împreună 1553; (+ cu) [3555 n]. *Cf.*
 - depreună *etc.*
 împreunare 965, 1424, 2796, 2831, 3282,
 3283, 3454, 3501, 3511, 3524, 3614,
 3620, 3651, 3980; [im]preunare
 3170.
 împreuneză 2797, 3556, 3574, 3619; in-
 preunezu(-mă) 2834, 3613; — in-
 preună (să), *ind. pres. pl.* 1425;
 — împreunat 186, 1931; — împreu-
 nate 945.
 împreunătoriu 3486.
 împreună-şeză 3606.
 împrotivă 554, 616, 2879, 2881, 2907,
 3576, 3578. *Cf.* protivă (în).
 împrotivire 553, 2103, 3070, 3575; in-
 protivire 2882.
 împrotivitoriu 95, 3154.
 împrumut (dau) 510.
 împrumutare 1111.
 împrumătătoriu 1114, 1120.
 împrumuteză 1113; — împrumutează
ind. 1112. ...
 înpungătoriu 293, 2545.
 înpungere 1505.
 înpungă 1148, 2546; — înpunseră 466;
 — înpunsă 465, 1979; — înpunşi
 3431.
 input 1115; inpută 2481; — inputat
 1116, 1117.
 inputare 1119, 2480, 2482.
 înpuşicune 3731. *Cf.* putred *etc.*

însătoşez 1015.
 [i]nsă, *conjuncţie (de două ori)* 12;
 înse (îns-) 4133. *Din aceeaşi ră-
 dăcină cu* ânsul *de mai jos.*
 însemnat 4133*.
 însoru(-mă) 320. *Maî jos* însurare
 = *lat. *inuzorare, nu cum dise-
 răm p. 335. Cf. neap. nzorare.*
 înpăimeză 3913; — înpăimară
 3916; — înpăimat 3915.
 instreinare 4184.
 instreineză 4183; instreinezu(-mă)
 3996.
 ânsul 470 n; — însului (îns-) 255; —
 ânsa 4158. *Cf.* însuşi, nînşi, dânsul,
 dînsul, adînsă, *conj.* [i]nsă, înse.
 însurare 1030.
 însuşi, *pron.* 3142, 3146, 3845.
 înşelare 1702, 2682.
 înşelăciune 272, 1650, 2677.
 înşelătoriu 313, 939, 1934, 1649, 1652,
 2674, 2676, 2748, 4463.
 înşelă 1653, 2681, 3488; — înşală 2680; —
 înşelat 271. *Cf.* neînşelat *etc.* ...
*Etimologia: lat. circūlari (circ-
 lari), de unde şi it. ciarlatano.*
*Vezi Diez, Etymologisches Wör-
 terbuch der Romanischen Spra-
 chen s. v. ciarlare. Pentru ş din*
cf. şitōre = lat. cinctorium —
*cinctoria şi auşel = lat. avicel-
 lus, iar pentru căderea lui c v.*
desluşit de mai sus. Numele de ocară
ce se dă câinilor, adică şarlă, a
păstrat grupul rl întreg ca şirloiu,
care însă se dice şi şiroiu. Compară
şi numele de familie Şarlea al proto-
popului din comuna Țap—Albainf.—
Ardeal. Pentru dispariţia sau asimi-
larea lui r, cf. codilă = codirlă =
*lat. caudilla, mujdeiu = *mōrjā-*
de-aîu = lat. muria + dē + allium,
muşcare = mursecare = lat. mor-
sicare şi mold. motan = mārtaŋ
*= lat. *maritanus. Alte etimologii*
sînt: ung. csal, sl. мѡшєлє и lat. fi-
*gurat *insellare, care e cea mai*

probabilă din *tôte*. Cf. sinonimul *potcovire*.

întăi 2295; întăi 4434, *numerale ord. fem.*; — *adv.* 2293, 2294; întăi în *compunere* 2943*. Cf. *dintăi*,ⁿ înainte, nainte, înde.

întâmpin (-тв-) (mă) 3373*; întâmpin 3378; — întâmpină (voi) 3379.

întâmpinătoriu 3376. ...

Etimol.: *in + trop(are) + -inare = *întrâmpinare*, cu r cădută ca în îndărăpt = *lat. in-de-retro*, pe = *pre* = *per*, apăsare și apăsire = **ap-pressare*, **apprestire*; apoi cu o — ă din *causa lui r*, pentru care cf. *rătund* = *lat. rotundus* și cu m introdus înaintea labialei ca în strămb. Cuvîntul înseamnă și 'a gâsi'. În *Apostolul descoperit la Voroneț* se află odată sub forma tămpirul, în *Psaltirea Scheiană* 18, 7 tămpirarea, 58, 6 tămpiratul și 151 tămpinare, în *Biblia de București* 1688 întâmpinarea, în *cea de Blaj* în-tâmpinarea. Observă că rotificarea lui n *intervocalic* în cele două monumente mai vechi dovedește românitatea vorbei.

întâmplare 237, 1079, 3287, 3288, 3375, 3377. Cf. *tâmplare*.

întâmplu(-mă) 2764, 2829; întâmplu(-mă) 1484; — întâmplă(-se), *pres.* 1482; *perf.* 3289.

Etimologia: *lat. in + temp(are)* — *intemprare* — *intâmplare*, pentru cari schimbări cf. *tâmplă* = *lat. temp(ula)*, *copleșire* = **compre(he)n-sire*. Trebuie știut că nu s'a întâmplat de ex. înseamnă și 'nu s'a potrivit'. întărat 546; întărat 552; întărat 2984; — întărată, *perf.* 554; — întărată(-voi) 2985.

întăratăre 553.

Etimologia: *lat. inter + irritare* *sincopat*. Cf. *lat. intererrare* și *interrogare* — *intervare* (cf. *prov.*

entervar, *vfr. enterver*) — *interbare* — *întrebare*, cum și *înteritu [eu]* din *psalmii* 153, 21 și 106, 12 ai *Psaltirii Scheiane*, monument probabil din *întăia jumătate a veacului al șei-spre-zecelea*.

întăresc 4004; întăresc 2378, 2534; — [mă] 4274; întărescu(-mă) 543; — întărit 503; întărit 4052.

întărie 1188. Cf. *pentru terminație* nelesnă, slobodzie.

întărire 4005.

[întemelețoriu] 4327 n.

[întemelezu] 4328 n; — [întemeiaiu] 4328 n.

întețesc 2483.

întinare 1446. Mai jos întin.

întinde 2888.

întindere 2885, 2886. Cf. *adv.* *tutin-dinile*.

înting 4289.

întin 1414; — întinat 327, 3732.

Pentru *sens* cf. p. 91, cum și 94 s. v. tina.

întoarcere 515, 626, 2977, 3933, 4142, 4225. Mai jos: întorc, întort, întortăciune.

întocma 2964, 3605; cf. *tocma*.

întocmescu 3585, 3593, 3615, 8923, 8994, 4000, 4021, 4306; — întocmi 1647. Cf. *neîntocmit*.

întocmlre 105, 954, 1104, 2629, 2761, 2806, 3268, 3283, 3586, 3592, 3614, 3616, 3620, 3626, 3748, 3976, [4423 n].

întocmltoriu 920.

întorc 623, 627, 2514, *sing.* 4141; întorcu(-mă) 624; — întorcare (să) 622; — întors 3426, 3587. Cf. *următoarele două articule și storcu etc.*

întort 3425. Cf. întorc.

Vezi *sensul* la p. 91.

întortăciune 3427.

într(ă) 66, 470, 576, 903, 905, 966 bis, 1321, 1330, 1331, 1333, 2253 bis, 2420, 2421, 3292, 3577; cf. *întru*.

întră, *ind. pres.* 108; — *imperativ* 584. întrămăre 3995. ...

între, *prep.* 1781. *Cf.* *pentre, cum și* întru.
 întreabă, *numai în compusul* neîntreabă.
 întreacere 3070, 3079; (cu) 3072. *Maî jos* întrecu.
 întreb 1369; întrebă 631, 1401, 1402, 1678, 3447, 4390; întrebă(-mă) 1403, 3448; — întreabă(-se) 3451; — întrebară(-se) 3449. *Cf.* *rog etc.*
 întrebare 1368, 1399, 1721, 3446, 3600, 4358; (de sănătate) 4389.
 întrebătoriu 1400.
 [întrebuințare] 3969.
 [întrebuințez] 3970; — [întrebuință (a)] 3971.
 întrecă 608; — întrecu 2709. *Cf.* *trecu, preaîntrecu.*
 întreg 3686, 4392; întregu [608], 2693, 4393; — întreagă [3683 n], 4018, 4391, 4428. *Cf.* *atingu(-mă) etc.*
 întregire 4394.
 întreită 3777. *Cf.* *trei.*
 întristare 910, 3640.
 întristezu(-mă) 908, 3641, 3829; — [întristeză(-se)] 908.
 intru, *prep.* 216, 223, 4516. *Cf.* *într' și verbul* întră, apoi în lăntru, în lăuntru, dintr['], pentru, *cum și între.*
 intrupare 598.
 întunearecă 1752, 1871, [3466], 3743.
 întunecare 3466, 4377.
 întunecat 1872; — întunecatū 3729.
 înțeleagere 223, 230, 243, 661, 692, 1081, 1759, 3026, 3329, 3647, 4444; [înțelegere (după)] 2549 n. *Cf.* *neînțeleagere.*
 înțeleg 583; înțelegu 2889, 3029, 4367 *sing.*; — înțelegem 3039; — înțelesu, *perf. ind., pers. întâia sing.* 3030; — înțeleasă, *pers. a treia* 4368; — înțelege(-voiū) 3362; — înțeles 3927.
 înțelegătoriu 659, 3028. *Derivate:* înțelepciune, înțelept, înțelepțească, înțelepțezū, înțelepție. *Cf.* *neînțe-*

legătoriu, aleagere, culeagere *etc.*
 înțelînezū 4286; — înțelenită 4287.
 înțelepciune 3679, 3686, 3947, 4018, 4120, 4569; [i]nțelepciune 4557, 4558; înțe[le]pciune 3314; (cel cu) 3316; — înțelepciunei 4338.
 înțelept 246; înțeleptū 221, 244, 262, 1878, 3310, 4104. *Cf.* *bine-înțeleptū, neînțelepti.*
 înțelepțească 245, 1731, 3315.
 înțelepțezū 600; — înțelepți, *perf.* 1954; — înțelepțit 4037.
 înțelepție 225, 1349, 2692; [i]nț[el]epție 1729, 1730. *Cf.* *neînțelepție.*
 învâlîitura 2388....
Cuvîntul acesta se găsește cu ă și în Viața lui Nifon de Gavriil Protul, apud Gaster, Chrestomatiă, ba și ađi în mai toate satele de peste Olt și în multe de dincóce de acest rîu, ca la Fața-Câmpuluî — Argeș, Petresci — Dîmbovița și Mal — Vlașca, cum și dincolo de Milcov și dincolo de Munți, ba și preste Dunăre. Așă dar forma muntenească cu e este mai nouă.
 învâluescu(-mă) 439, 1909. *Cf.* *val.*
 învâluire 440, 1907, 4240.
 învâluitoriu 1908....
 învângu, *sing.* 3908, 3909; învingū 4267; — învinge(-voiū) 2697; — învinge, *inf.* 3878. *Maî jos* învengerea....
 învăt 600; învătū 1957, 2468; învăt (mă) 710; învātu(-mă) 1930, 2571, 4268; — învăță 1954, 2734.
 învățătoriu 1956, 2371, 2933, 4022.
 [învățatură] 4242 n, învățatură 64, 389, 794, 831, 1955, 2208, 2616, 4020, 4023, 4262; [i]nvățatură 4261; învățatura 794, 2378, 4107.
 învechit (au) 4196.
 invengerea 3692; învingere 2696, 4268.
 învîiare 83, 612, 613; — învîierei 94.
 învîlatū 82.
 învingū, *v.* învângū.
 invitare 1932, 2573.

inviteză

inviteză 2011, 2468, 2572, 4220. ...
 învrăjbăscu 474, 1923; — învrăjbit
 (-au), *sing.* 1935. *Cf.* vrăjmașu.
 învrăjbire 1924.
 învrăjbitoriu 1921.
 învrătire 3656, 4225. *Cf.* vrăteju.
 învrătoșeză 4273, 4279.
 invrednicescu 3352.

J.

jale 2, 5, 725, 1029, 4284. *Maî jos:*
 jelescu(-mâ), jeluire.
 jefuire 3021, 4067.
 jefultoriu 4068.
 jelescu(-mâ) 3946.
 jeluire 2504.
 jeratecu 1032.
 jidovească 4232.
 jidovii 4574. ...
 jiră 1028.
 jitnița 1056. ...
 joc, *subst.* [2359], 3841; (bătù-și) 2510;
 jocu 1228; (batu-m) 3105. *Maî*
jos: jucare. *Cf.* ba(t)joçurire etc.
 jos 2172, 2173, 2174, 2175, 2178, 2183,
 2196, 2359, 3557; — jos (în) 3418;
 josu (în) 2547. *Cf.* de, vârsu; sus.
 jrâtvei 1407.
 jucare 2443.
 judecată 2713, 2718, 3460; judecata
 3457; — judecăți 3458.
 judecu(-mâ) 1403. *Cf.* vindec, zic.
 județ 91; județu 3459, 4302; — județul
 936. *V. sensul la p. 92. Cf. Cuv.*
den bătrâni, I, 286 și 433. ...
 jugă 1226; jugul 462. *Cf.* ajungu.
 juncu 4484.
 junghetoriu 1060, 1123.
 junghiare 1085, [1061], 1063, 1124.
 junghiu, *subst.* 3417; jiungiu 370.
 junghiu, *verb* 1062, 1121; — junghè
 1122. ...
 *jungu, *numai în compusul* ajungu.
 jupân 761. *Veđi sensul la p. 92. ...*
 jur, *subst., în comp.* înprejur etc.
 [j]ur, *verb* 1126; — juru(-mâ) 1471,
 3099; — jură(-te) 1470.

lapăd

jurământ 3071; jurământu 3098.
 jurătoriu 3100. *Cf.* judecată etc.

L.

-l, le, lor, lui, *pron. v. el.*
 la 3, 92, [195], 710, 796, 993, [1107],
 1111, 1539, 1777, 1832, 1876, 1978,
 2784, 2943, 3000, 3001*, 3351, 3601,
 3787, 3827, 3829, 4106, 4262, 4382.
Cf. lu și lui. *Prep.* la nu intră în
adv. comp. în lăntu, în lăuntru.
 lacate 1189. ...

Forma acésta cu doi a n'am gă-
sit-o nicăiuri astăđi, ci dincóce de
Milcov și de Munți numai lăcăt, ardel.
 lăcăt, *mold.* lăcătă.

lacom 1638, 1640. *Maî jos:* lâcomie,
 lâcomit (au).

lacu 1622.

lanțu 3921; lanțu 769, 3917; — lanțuri
 402; lanțuri 3925.

lapăd 4165, 4172, 4304; — lapădu(-mâ)
 4171; lapădu(-mâ) 4154; — lâpă-
 daiu 3975; — lepădă 4169; — lâpă-
 dă(-se) 4138; — lâpădară(-se) 4135;
 — lâpădă (mă voiu) 4136; — lâpă-
 dat 1247. *Maî jos* lâpădare. ...

Etimologia: Lexiconul Budan
a propus două: lat. lapido 'arunc
cu pietri' sau gr. ληπάζω 'evacuó',
din cari prima a fost adoptată de
Schuchardt, Rösler (v. Cihac), Laurian
și Maxim, cum și de d-l Șeineanu.
Cihac crede că vine din ung. la-
padal. Prima presentă o greutate,
pentru că în monumentele române
vechi dintóte provinciile vorba sună
lepédare, nu lă-; ne-am așteptă apoi
să găsim un s după le ca în les-
pede. Lapadal este isolat în un-
guresce și deci e mai probabil că a
fost luat de la noi: monografiile
d-lor Alexici și Măndrescu nu numără
cuvintul între elementele unguresci.

De aceea pentru un moment ne-am
oprit la lat. vilipendere 'a deprețui',
care se află în Truculentus al lui

Plaut. Cuvîntul ar fi suferit aferesa, căderea lui n înaintea dentalei (cf. cât=lat. quantus) și schimbarea conjug. (cf. a adăugă, a contină).

Însă tot prima ipotesă e cea mai admisibilă, pentru că e mai ușor de explicat trecerea lui a de după l în é (=ea)—e (cf. lăspede, ați le-și mold. pleaftură) de cât vice-versa și din 'a bate' sau 'a aruncă cu pietre' s'a putut desvoltă sensul 'a lepădă' sau 'aruncă' în genere.

lapte 1782.

lare, numai în compusul spălare.

las 2492; lasă 4333;—lăsă perf. 2491;

—lăsată 2923. *Maî jos* lăsare.

[latinesc] 4562 n.

latinlaște 4027; l[a]t[ineaște] 4562.

latru 1642. *Maî jos*: lătrare, lătrătoriu.

laturea 377, 2027, 3407;—laturi 1499.

laț 2333, [2753 n]; lațul 2897.

laud 269, 270; laudă 633, 2845, 4063;

—laudă 222;—lăudați 66 bis;—

lăudă 2574;—lăudă (voiă) 3870;

—lăudă (a se) 3890;—lăudat 223,

lauda, subst. 66, 3263;—laude 2334.

Maî jos lăudare.

lăcaș 1049, 4205, 4383. *Maî jos*: lăcu-

escă, lăcuință, lăcuire, lăcuiitoriu.

lăcomie 1637, 1639, 1660.

lăcomit (au) 2676.

lăcomitoriu 1886.

lăcuesc 150, 428, 1055, 1545, 2608, 2733,

4203;—lăcuiaște 148, 1648, 3738,

2810;—lăcu (a) 1964.

lăcuința 1047;—lăcuințe, sing. 1048, 1054.

lăcuire 3527, 3566; lăcuirea 3136.

lăcuiitor 761; lăcuiitoriu 3528, 3806;

(de acolo) 4204;—lăcuiitoare 3526.

lăcuste 57, 2903.

lămurit 1343, [4536].

Etimologia. — Cuvîntul acesta e lat. lumînare rotificat și cu conjugarea schimbată, pôte și cu primele două vocale metatesate reciproc.

Așa dar lămurire și luminare, împreună cu dumerire, formăză un triplet. lâna 4520.

lângă 2783. *Cf.* lungă etc. ...

Etimologia probab.: lat. longum.

lângoarea 1022, 2243. ...

lăntru (în) 585, 589, 590, (din) 587,

lăuntru (în) 108.

*Etim.: lat. intro+intro—*înlo-întru—înlontru, înlintru sau înlăuntru prin sincopă, disimilație etc. Cf. Mi(t)rea și tulbure. ...*

lăpădare 4137; lăpădare 1248; lăpădare 4168.

lărgescă 3040.

lărgime 3132.

lăsare 4332.

lătrare 1627.

lătrătoriu 1641.

lățime 4456.

lăudare 610; lăudare 3266, 4028, 4064.

lăutară 780. ...

leacul 3927. *Derivate*: lecuessc, lecuire, lecuitoriu.

leage 134, 1060, 1061, 1132, 1134, 1231, 4304, 4541;—[legea] 1061 n. *Derivat* legăuitoriu.

**leagere numai în compusele culeagere, înțeleagere etc.*

leane 4467;—leană 1707. *Derivat* lenivos.

leaspede 3253. *Derivat* lespesue.

lecuesc 486 bis;—lecu (a) 1705.

lecuire 126, 483, 485, 1719, 4385; lecuire (sic) 336.

lecuitoriu 124.

legă 674, 3189, [3622 n];—legatu (-te-ai) 2828;—legă(-voiă) 3601;—legat 3922; legat 3188.

legătura 3345, 3921, 3924, 4254, 4483;

legătura 3622;—legături 3925.

Cf. dezlegare etc.

legăuitoriu 1133.

lemnă 680, 876, 975, 1485, 3339, 3677, 4409; lemnul 1486, 1760, 1772, 3297;

—leamne 894, 895, 1407. *Cf.* unt-de-lemn.

lenivos 1706, 2144, 3963. ...
 [lepros] 2859 n.
 lesne 137, 1717, 3900, 3901, 3902, 3904.
 lesnîe, *numai în compusul nelesnîe*.
 lesnire 3903.
 lespezue 1451. ...
 leu 1643, 3673, 3674; levû 1762; — lei
 1761.
*Veđi ce am đis despre levû la p.
 80, în capitulul despre labiale.*
 limbă 266, 1539, 1777, 1876; limba
 2595, 4538.
 limpede 339.
 limpezirea 340.
 linîe 260, 3737, *derivat din linû, ca
 și următorul. De aceea accentul
 trebuia pus pe penultima.*
 linște 146, 3735, 3738.
 linte 1748, 3344.
 linû 3734.
 lipitu(-te-ai) 2828; — lipitâ (-nî-) 2777.
 lipse, *sing.* 2051, 3258; [lipsă]
 2135 n. ...
 lipsescu(-mă) 1670, 2829; — lipsitû 1672,
 2052, 3257, [3259].
 lipsire 1669, 1671, 3259, 4320.
 lișnic, *subst.* 3108. ...
*Etimologia: v. p. 228. Pentru sens
 cf. și p. 92.*
 lubovû 19, 3511. *Cf. iubire etc. ...*
Veđi sensul la p. 92.
 livade 3768. ...
*Forma acesta se aude și astăzi
 prin mai multe sate din districtul
 Vilcea, în cele-lalte județe însă ale
 Olteniei se pronunță mai tot-deauna
 cu un i epentetic înainte de e final,
 adevă livadie.*
 *lo=adv. lat. *illōc*, *numai în com-
 pusul acolo. Cf. lu și lui.*
 loc 20, 281, 785, 903, 1425, 1434, 2359,
 2899, 3292, 3845; [din..... în.....]
 3229 bis; locû 1228, 1974, 2443,
 2498, 3380, 3460; locul 96, 793,
 1000, 1565; — locului 91; — locuri
 551, 1832, 2982 *Cf. lăcuste, scol.*
 logodescû, *sing.* 4231.

logodire 4230.
 logofet 1611, 3280. ...
 lua (a) *etc., v. lau. Cf. aluat.*
 luare 2435; (de acmu înainte) 2635.
 lucire 276. *Cf. strălucire etc.*
 lucrare 217, 218, 531, 839, 894.
 lucrătorî 895; lucrătorî 792, 923,
 1169, 3433, 3522, 3822.
 lucrezû 532, 4115; — lucreaze 920; —
 lucrâ (a) 3971; — lucrat 919.
 lucru, *subst.* 270, 413, 877, 916, 925,
 1180, 2424, 2963, 3434, 3821, 3824,
 4468; lucrul 922, 927; lucrulû 921,
 930, — lucrure 3839; lucruri 915.
 lu, *articol antepus, pentru genitiv-
 dativ sing.* 947, 949; — lui 66, 114,
 681, 793; (a) 1421, 1565; lui 96, 98,
 461, 936, 1001, 2259, 3136 bis, 4029
 bis, 4038, 4041, 4043, 4049; (al)
 957, 958; (a) 223, 786 bis, [1219],
 3847 bis, 4055. *Cf. luiși (al), el,
 al, acel, cel. ...*
*Etimonul cuvîntului îmi pare a
 fi, nu un lat. *illui — lui, ci mai
 curând adv. latinesc illōc = lo, de
 unde și aco-lo, cu cari cf. illac —
 la, ce ține une-orî locul articulu-
 lui lui, lu. Fōrte importantă și de-
 cisivă în această privință este forma
 istriandă a acestei prepoziții-articul,
 întrebuințată invariabil înaintea
 ambelor numere și genuri ale nu-
 melor proprii și comune. Exemple:
 «Manca vota să se face lu căce și lu
 maje»; «mușata pliașe lu totzi». *Cf.*
*Miklosich, Rumunische Untersu-
 chungen, I, 13 etc.*
Cele-lalte articule sînt postpuse.
*Veđi pp. 82 și 83, unde vorbim căte-
 ceva despre cele ce presentă ore-cari
 particularități.*
 lui, *v. lu.*
 luiși (al), *v. eluși.*
 lumanare 3182. ...
 lume 1821, 1822; lumea 604, 1820; —
 lumi, *gen. sing. nearticulat* 446,
 1053, 1195; lumii 156 n.*

lumești 156.
 lumina, *subst.* 452, 3183, 4029.
 luminare 4383, 4567. *Cf.* dumerire și
 lămurit, cu cari formeză un tri-
 plet interesant.
 lumineză 4275;—luminezu(-mă) 4275;
 — luminat 21, 4550, 4567 bis.
 lunatecă 1697.
 lună 2194; luna 1096.
 lunecare 2497.
 lungescă 2843;—lungitū (celū) 2887.
 lungime 2887, 3132; lungimea 860, 2204.
 lungire 2842.
 lungū 858; lufngū (лѣгнѣ) 79;—lungă
 861; — lungū, *adv.* 862, 864. *Cf.*
 lângă, inlungescū, delungare etc.
 luntre 1629. ...
Etimologia: πλοντήρ—*plunter—
 lunter—linter și lintris, după
 Vanček și Bréal. *Cf.* Dicționarul
 albanes al lui G. Meyer s.v. l'undr.
 Se pare dar că limba română și
 cea albanesă au păstrat forma latină
 cea mai veche, adică cea cu u, care
 e mai apropiată de cea din limba
 grecă, de unde s'a împrumutat. *Cf.*
 însă Revista crit. liter., IV, 259.
 luom, v. iañ.
 luotoriū 1892.
 luptare 304, 2410.
 luptă, *subst.* 303, 2405, 3024, 3787.
 3789; lupta 2404;—[luptei (al)]
 3789 n.
 luptătoriū 305, 2408, 2879, 3230, 3401,
 3788.
 luptū 306, 3361; lupt (mă) 616; luptu
 (-mă) 307; luptezū 3023.
 *lușit = *clușit, numai în compusul
 deslușit.
 lut 1447, 3340; lutū 3254. ...
 lyturghia 1061; — lyturghii, ge-
 nitiv sing. 66.

M.

macarū 2478; măcară 14; măcarū
 1413.

magopețū 4075. V. sensul la p. 92.
 magupîla 4074. ...

*Etimologia primei din aceste două
 vorbe după Miklosich:* магюльца, ма-
 юль, *pistor*; *cf.* mlat. *manceps*.
 mahmurū 4462.

*Cf. Cuv. den bătr., I, 439 (110),
 unde se arată și originea turcăscă.*
 mai 110, 113, 118, 206, 300, 676 bis,
 677, 1305, 1699, 1700 bis, 1784,
 1840, 2283, 2611, 2633, 2664, 2931;
 — mai (маи) 112, 113, 114, 300,
 301 bis, 1274, 1296, 1304, 1561
 bis, 1597, 1837, 1838, 1839, 1961,
 2294, 2400, 2650, 2651, 2803 bis,
 2891, 3170, 3261, 3342, 3383, 2635,
 3734, 3845, 3900, 4295, 4378;—mai
 (ма̃) 91, 106, 109, 111, 116, 246,
 407, 1142, 1205, 1268, 1272 bis,
 1275, 1277, 1305, 1515, 1673, 1674,
 1675, 1698, 1783, 1785, 1914, 1960,
 bis, 2015, 2016, 2086, 2612, 2652,
 2662, 2664, 2665, 2666, 2668, 2669,
 2703, [2703 n] bis, 2755, 2803, 2824,
 2891, 2892, 3049, 3110, 3644, 3715
 bis, 3954, 3959, 3963, 4162 bis,
 4378, 4573. Mai jos: măestrie,
 măestru, cum și adjectivul mare
 cu derivatele lui: mărescū, mă-
 rețū, mărie, mărire. *Cf.* numai.

Va să ȳică, sint 19 casuri în cari
 mai se scrie cu m, 33 cu h și 54 cu
 = aruncat de-asupra, ca și consó-
 nele de la sfîrșitul silabelor. Din
 acesta încă se pôte trage încheierea
 că aici, ca și aiurîa, i final formă
 un diftong cu vocala precedentă și
 eră acum de mult scurt, deși une-orî
 scurtarea nu se înseamnă, iar alte-
 orî fenomenul se arată prin scrierea
 semi-vocală de-asupra silabei res-
 pective. *Cf.* notele de la el și sânt,
 cum și vocala s, care de asemenea
 se vede scrisă fără semnul scurtării
 în diftongii finali ai cuvintelor bo-
 ziu, dau, eu, iau, nou, stau, șîu, viu.
 De aceea socotim că trebuie schimbată

malamă

părerea ce am exprimat în Studiul, p. 76, despre întregirea lui i din vorba șoimu.

malamă 2898. ...

Vezi sensul la p. 92.

Etimologia: ngr. μάλαμα (= μά-λαμα) 'aur', de unde aromân. și alb. málamă 'aur' și bulg. МАЛАМЕН 'de aur'. Actualul alamă pare a fi un compromis între malamă și aramă, pentru care cf. aramă galbenă, numele alamei peste Munți. mangărú 120; mangărú 938, 4382. ...

Pentru sens cf. p. 92.

mare, subst. 777, [1861 n]; — mări 1425 bis; — măriei 2472; (al) 4032, mare, adj. 77, 109, 110, 111, 112, 113 bis, 114, 116, 118, 300, 301, 388 bis, 391, 397, 648, 676, 708, 727, 728, 1360, 1914, 2016, [2654 n], 2931, 3110, 3292, 3342, 3383, 3803, 4346, 4573; marele 91; — mari 4573. *Derivate: mărescu, mărețu, mărie, mărire.*

margine 1561; marginea 59, 765, 1560.

Cf. nemărginită.

marmore 1873; marmure 60. ...

masa 2819. *Derivat mesariu. Cf. pomisealnicu.*

masline 686, 975, 1773.

maslinu 4032; maslin [4034 n]; — maslinului 1772. ...

Aceste două vorbe mai în totă Oltenia se rostesc cu a, ca și în Moldova și preste Munți, numai în Muntenia cu ă.

[materie] 412.

mă, v. eu.

măceș 369. *Maî jos: mărăcin(e). ...*

Etimologia probabilă: mărăciniaș, cu ră sincopat ca în întunecare = întunerecare și cu n muțat și apoi dispărut din cauza lui i. Totuși o greutate se prezintă: lipsa lui n în aromânescul măcésă de pre la Meșovo sau Aminciu.

mădulariú 933, 3894; — mădulare 4432.

mânăstiri

măestrie 1251, 1252, 1253; măestrie 1492, 4015.

măestru 670; măestru 1493, 3680, 4065.

măgariú 2254; măgariul 2255; — măgariulul 685; — măgarii 1034.

măhnescú (mă) 3438; măhnescu(-mă) 3960, 4178; — mahniiu(-mă) 1283;

— mahnit 3961; mahnitú 4179.

măhnire 3962, 4180; măhnirea 4434.

măhrama 1919, 3456. ...

măi 3033.

Etimologia: lat. amores—amore aferesat—măre—mări—măi. Cf. aromânescul moi, morlai.

mămue 2915. ...

Talentatul normalist Elena Victor din Cloșani—Mehedinți asigură că mămuea pe la dinșii e o 'cămașă care se pune pe un lemn cu mânicile întinse, așa că pare a fi om și se așeză pe un loc de curând semnat, ca să sperie paserile'. La Crevedia—Ifov, după spusa altui normalist (Popescu N. I.) mămăea e o 'prăjină în care se pune o pălărie saú căciulă și care se înfige în grădina, ca să nu mănânce ciorile legumile'. Ađi se ăice mai mult mămăe. Póte să provie din (h)om(în)+-onea (larva saú imago) cu un m protetic atras de primele două sunete, amândouă labiale.

mână, subst. 3108; mână 499, 601;

mână 496, 3125; mâna 3126; —

[mâni] 685; — mânil 2336; — mânilor 4066; — mâini (мъни) 2489.

Derivate: mănunchiú, munuchie.

Cf. îndemână, mănâncă, măn-

care, magopețu etc. ...

Pentru forma mânille=mâinile, cf. mâne de mai jos.

mână, verb 1034. *Cf. amelintare, amelintú și amerintare, amerintú, indemnare etc.*

mănâncă 2587; mănecat 1069. *Maî jos mănecare. ...*

mânăstiri 114.

mâncare 1640, 3565, 4434, 4506.
mândrie 1877; mă[n]drie 3679.
mâne, *adv.* 2012. *Cf.* demineată *etc.*,
săptămăna. ...

Formele mâne și mânilor = mâine,
mânilor *se aud dincolo de Milcov și de*
Munți și preste Olt în multe sate din
Gorj și Mehedinți. Cf. mână și pâine.
mâneacă, *verb, perf.* 4241.

mâneacătoriu 1152.

mângălare 1569, 2942; mângălare
3984 [mângăiere] 2942 n. *Cf.* ne-
mângăiat.

mângălu(-mă) 3588; — mângăie *impe-*
rativ 3937.

mânle 717, 4525, 4526, 4527; mănă
4434 bis; — mănăie 4527.

mânle (-se) 1323.

mânlos 4523, [4524].

mântuesc 3348; — mântuit 4376.

mântuire 1234, 3349, 4375, 4376.

mântuitor 3685; mântuitoriu 1432,
3347, 3682.

mânunchiu 3107; munuchie 3388* ...

In Studiū, la p. 78, am ȳis cā
atāt cuptușit cāt și māt tārȳiū a-
dausul munuchie sīnt saū greșeli
saū asimilări. Acum, după ce am
constatat existența amânduror ace-
stor forme în câte-vā sate (prima la
Cloșani, Ploștina și Cernaia din Me-
hedinți, a doua la Mal — Vlașca,
Chiōra și Grind—Ialomia), putem
afirmā cā nu-s greșeli. Ast-fel se în-
drēptā și ceea-ce am ȳis la p. 92.

mânuntăile 587; mânuntăile 4202. ...

Derivat din singularul nerotifi-
cat al vorbeii de māt jos mārunți.

mārariū 1625.

mārăcin(e) 3135; — mārăcini 3726. *De-*
riuat probabil măceș. ...

La Bota—Gorj și Cernaia—Mehe-
dinți se ȳice mārăcin și mārăcine.
Cf. [merecsin 'spina'] *din An. Car.*
măresc 394.

măreț 3836.

mărgăritariū 186; mărgăritariū 186.

mârgea 943.

mărie 395, 1848, 2005, 3263, 3265, 3835.

mărire 393, 396.

mărit (mă) 2516.

mărmuresc 3096. *V. sensul, p. 92. ...*

mărmuire 4449. *V. sensul la p. 92. ...*

mărturie 2523, 3124.

mărturisesc 3175; mărturisescu(-mă)
1182.

mărturisitoriu 3173.

mărunți 1894, 2251. *Cf.* mânuntăile.

*măsarit, *numai în compusul ar-*
măsariū. Cf. *meatere, *mes.

măscăriciu 1547.

măscăriciune 1548.

măsiā [de] 4431.

[măsurā] 2654 n; măsura 791, 1510,
1901; — măsurā 151, 2667, 3317; (cu)
1889; măsura 1190, 1490, 3357,
3663.

mășcoiū 1789, 1890, 2430. *V. p. 92. ...*

Etimol. — După G. Meyer (Indo-
germ. Forschungen, I, 322) mus-
ko e un diminutiv iliric, în special
vvenetic, împrumutat Slavilor și Ro-
manicilor. La Români mușcoiul ar
aparțineaelementului preroman. Pa-
tria primitivă a lui ar fi Mysia.
Miklosich însă derivă românescul
«mușcoiū, mușcoiū» din vsl. маѣѣ.

Lambrior (cf. Cartea de cetire,
Iași 1882, p. LVIII) credeā cā acest
cuvint vine din lat. masc(u)lum—
mașchiu, pentru cā, ȳiceā el, «gā-
sim în limba cărȳilor bisericesci aug-
mentativul mășchioiū (veȳi cartea
noastră).» Dar el a afirmat faptul nu-
mā încreȳându-se în memorie și s'a
înșelat; cāci chīar în cartea lui la
p. 66, unde reproduce ps. 31 după
Psaltirea de la Bălgrad 1651 și
după Molitāvnicul lui popa Ioan
din Vinȳi de la 1689, nu e mășchioiū,
ci mășcoiul, cā și la Coresi din
1577, fără primul i. În același loc din
Psaltirea Scheia nā cetim 'muj-
deiu', ceea-ce este o greșelā de copist.

Mușcoi u cu u în prima silabă apare întâiu în Biblia de Bucuresci 1688 de vr'o 15 orî și aici trebuie să fie un fenomen de acomodare cu o din silaba următoare. Mășcul se află numai în Psaltirea lui Ioan din Vaslui 1710, apud Gaster, și mă tem să nu fie iarăși o greșelă, cum am mai întîmpinat altele la aceștia Ioan. Nu mă pot însă pronunța definitiv, fiind-că în Anon. Carans. găsim mēskē 'dromedarius'. Schimbarea lui s înainte de c se vede și în alte vorbe românești ca mușc = mursec.

*măștițe numai în compusul rămăștițe. mătase 1522, 3205, 3207, 4455.

mătura 2908 ...

mătă 1542*. Veđi sensul la p. 92. ...

Se dice mătă în loc de 'piscă' preste Munți și dincolo de Milcov, cum și prin Țera-Românească, ca la Petresci — Dimbovița, dar mai ales în județele de preste Ol.

măzgă 431.

[meare] 4457 n.

meargere 2528, 2529, 4185. Mai jos: mergătorlū, mergū.

meastecū, etc. numai în compusul ameastecū etc. Cf. mestecare.

*meatere, *mes, numai în compusul tremeatere, tremes. Cf. ar-măsarlū. meldeanū 303. ...

În Țera-Românească dic ađi măldan ca și în Banat. Cf. Anonymus Caransebesiensis.

meldenaș 3788.

mejdina 1780. ...

Veđi sensul la p. 92.

După spusa normalistului G. Iliescu, mejdina înseamnă pe la Jaroștea—Vilcea 'nisce mălușe sau mă-răcină, cari despart două moși sau locuri'. Alt normalist, Cioflec C., din Arpătac—Ardeal ne spuse că mejdina e 'loc acoperit cu iarbă pe lângă drum'. Cf. vsl. междина.

melci 1070. ...

*melințare, *merințare, numai în compusele amelințare, amerințare etc.

mene, mine, v. eu.

mente 107, 165, 166, 259, 3846; (a) 2208, 2788 bis, 2940, 3947, 4569; minte 617, 618, 789, 796, 1219, 1298, 1299, 1301, 2270, 4391, 4392; (a) minte 2471. — minției 4107.

mergătorlū (de preună), 3621.

mergū 775, 4453; — mearge 66, 2526, 3292, [2529].

merșteșugescū, v. mai jos meșter etc.

mesarlū 2819. Derivat din masa. ...

mescătorlū 425, 4411.

Veđi sensul la p. 92.

mescătoare, 4410; [m]escătoare 2581.

Cf. beat, beivū, unde nu s'a arătat înrudirea cu aceste două cuvinte. — Veđi sensul la p. 92. ...

meșter 814, 4065; meșterū 1087, 4105. meșterșug 1503, 4300; meșterșugul 4066, 4107; — merșteșug 1492, 2026; merșteșugū, 927; merșteșugul 1007; — merșteșugurī 749.

merșteșugescū 4016; — merșteșugit 262. Cf. nemerșteșugit. ...

mestecare, numai în compusul ameștecare; cf. meastecū.

[metale] 3476 n.

mī, mīe, v. eu.

mīazănoapte 3628; mīazenoapte 3628; mīiazenoapte 31. Cf. amiază, mijlocū.

mica, subst., numai în compusul nimica.

miclūire 2570. ...

Veđi sensul la p. 92.

micșurā (a se) 1766.

micșurare 3943, 4356.

micū 931, 1762, 1784. Cf. diminutivul mitiutel de mai jos și inimicșureaaze.

mīe, subst. 3733. Derivat mīiaș.

mīelulū 6.

*mierdū, numai în compusul dez-

mierdă, *dacă acest cuvânt este într'adevăr compus.*
 mieu 1422; [mieu (al)] 3134 n;—mea 786, 4181. *Cf. eu, unde n'am arătat înrudirea.*
 migdalului 1486, 1760.
 mîlare 3404.
 mîlaş 3733.
 mîjaşte 1799;—miji 1797.
 mijire 1798.
 mijloci 3371; mijloci 3608;—mijlocie 2128.
 mijloc 2615; mijloc 3370; mijlocul, *acest din urmă fără accent şi cu j aruncat de-asupra* 4441. *Cf. amiazăzi, miazănoapte.*
 milă 254, 403, 1720, 1806, 1806, 1808, 2204, 2498, 3595 bis, 3596, 4473; [milă] 2168 n; (mi-e) [4025 n, 4474 n]; mila 254. *Derivate:* milostivă, miluesc, miluire.
 milă (+ de loc) 3380.
 milostivă 256, 1439, 2947;—milostivi 1807.
 miluesc, *sing.* 4025, 4474.
 miluire 2470.
 mincluna 1679.
 minclunoase, *pl.* 1759.
 minunat 955, 3897.
 minune 830.

Etimologia: lat. *mirabilia*, care a rămas în toate limbile romanice: it. *meraviglia* şi *maraviglia* etc. *Etimologiile de până acum, anume:* *mirabilis*=minunat (*Lexicon Budanum*), **mirione* (*Laurian-Maxim*), **mirfabillionem* (*Cihac şi Körting*), *mir+une* (*Şeîneanu*) sînt uşoare, în special nu explică formarea interesantului sufix. Iată explicarea noastră: *mirabilia*—*mirăuēnie*—*miroone*—*mirone*—*minune*. Pentru asimilarea lui r cu n şi schimbarea lui o accentuat urmat de n în u, pentru bi--uē--o, asimilarea a doua şi contragerea celor doi o, cum şi pentru lia -- ne, cf.

corona—*cunundă*, *nubilum*—*nūoru*—*noor*—*nor* şi *supercilia*—*sprâncene*.

mirare 2443, 4285. *Maî jos* miru(-mă).
 mirean 1617; mirean 1739.
 miros 4045. *La sfîrşitul literei:*
 myros, myroseală, myră.
 miru(-mă) 3898;—miră(-să) 1213.

Contextul de la numărul din urmă ar putea ispiţi pe cetitor, să credă că verbul nostru are şi înţelesul de 'a privi' din celelalte limbi române; faptul însă că să miră e reflexiv, ne face să renunţăm la o asemenea părere.

**misealnică*, numai în compusul pomisealnică.

misurca 4459. *V. sensul la p. 92. ...*
 mişelie 3866.
 mişell 2859.

mită 1892. *Derivat* mîtarnic.
 mitătel 4351. *Cf. mitătel din Cuv. den bătr., I, 437 (98) şi mikutel, mitutel din Anon. Carans. ...*

Acest cuvînt se consideră, ce e drept, ca diminutiv al lui mic; dar trebuie să aibă altă origine, de ore-ce în Maramurăş se dice pititel.

mitra 3882.
 mişele 4520.

mîtarnic (mw-) 1891. *Cf. nemîtarnic.*
 mleateră 4350. *V. sensul la p. 92. ...*
 moae 32;—muia 4574.

moale 315, 1903. *Cf. inmuat.*
 moara 1033;—moriei 1033, 1034.

moarte, *subst.* 43, 180, 2711, 3303, 3304, 4505. *Maî jos:* mortă, murîră, muritoră.

moaşte 1867. *Maî jos:* moşie, moştean, moştinesc.

moelră 774, 3730.
 mohilă 4085. ...
 mohorât 4403; mohorăt 122.
 molilor 4565.
 mollăvnică 3771.
 mormântă 453; mormânt 1065; mormânt 770, 993.

moriă

nainte-alergătorii

Etimologia: lat. monumentum rotificat.

mortă 1788.

moște 876, 1999, 2507, 4182, 4348.

Noi credem că această vorbă n'are nimic a face cu moșu.

moșteană 2830; moștană 2000. Mai jos moștinesc.

*moștesc, numai în verbul compus nemoștesc.

moștinesc, verb, sing. 2001, 3966.

moșu 918.

Etimologia vezi-o la articolul omșorul.

mreașe, sing. 1874.

*mu, *m=adv. lat. modo, numai în compusele acmă, acum, pôte și în amu.

muc 3186.

m[u]c[e]nieă sau m[ă]cenic 3401...

mugur 57; mugur 2902.

muiare 1141, 2553; muiarea 2923, 3526, 3579.

mulge 1782.

mult 390, 676, 677, 1272, 1515, 1838, 1840, [2654 n], 2662, 2664, 2667*, 2892, 2947, 4570; multă 206, 300, 301, 892; (de de) 893, 1089, 1274, 1597, 1834, 1837, 1839, 1972, 2086, 2495, 2891, [.... 2891 n], 2948; — mulți 2273, 3868; — multă 1829, 1830, 1831, 1832; — multe 114, 1827, 1828, 1832, 1835, 1841, 1895, 2291, 2994, 2995, 2996, 3000; multe 735.

Derivate: mulți (să), mulțime.

Cf. următorul mulțemescu etc.

mulțemescu 207, 1356, 1357; — mulțemi (va) 3879; — mulțemindă 205, 206.

mulțemire 202, 2735.

mulțemitorii 203, 204, 210. ...

Forma mulțemescu e amplificată cu esc din mulțam, care se întrebuințează în Ardeal și Ungaria și care provine din formula de felicitare mulți ani, prin diferențierea

părții de la urmă. Cf. multzany 'Deo gratias', multzeny idem, multzenesc 'ago gratias' din *Anonymus Caransebesiensis In Muntenia*, dar numai aici, se dice de vr'o sută de ani mulțemescu, adică s'a produs o asimilație progresivă. mulți (să) 3885. Cf. înmulțescu(-mă) etc.

mulțime 1831, 1836.

mumă 71, 1913. ...

muncire 1994, 3403.

muncitorii 3285, 3854; — muncitori 1883.

munte 45; [muntele] 735.

[mur (cu)] 4339 n.

murgă 4027.

muriră 3238.

muritorii 1787. Cf. nemuritorii.

mustă 1792.

mușcu 4013; mușcu(-mă) 4014; — mușcă (a) 3889. ...

mușite, pl. 3677.

muștară 748, 3694; muștar[r]ii (de) 749.

mut (mă) 2733; — mută, perf. 2690; mută(-se) 2679; — mutat 1370, 2701; — mutând 2691.

mutare 2678, 2700, 2711.

muzavir 1467; muzavir 4259, 4451; — muzavirca 1922.

Vezi sensul la p. 92.

muzavirescu 1468.

muzavir 1932; muzavir 1466. ...

myros 4219.

myroseală 471; myrosală 261; — myroseale 119.

myră 2228, 4102; mirul 1917.

N.

n['] 2223, 3482, 3625.

nainte 2631, 2642, 2645, 2649; înainte 2893; (+ de) 3868, 4527. Cf. înainte etc.

nainte-alergătorii 2643.

nainte-cuvântare 2636.
 înainte-punere 2638; cf. 2627, 2631, 2645, 2649.
 înainte-rugare 2644.
 înainte-stătătoriu 2639.
 napoi 3529, cf. [înapoi].
 nardos 2228. *Pentru sens cf. p. 92...*
 narea 2195. *Maî jos* nasul.
 nascu(-mă) 2857. — [născut] 2943 n.
Maî jos: naștere, născătoare, născut.
 nastavnică 2625. ...
Vezi sensul la p. 92.
 nasturi 2914.
 nasul 3812.
 naștere 1408, 2295, 3090, [4554 n].
 nașă 2647. ...
*Etimologia probabilă: *patrinus + -aș — *pătrinaș aferesat, ca și nașă din *matrin(a) + -așă — mătrinașă, deasemenea aferesat. Mold. nânaș ar fi rinaș — rinaș cu r asimilat.*
 năcăjescă, sing. 3755. Cf. caznă etc.
 năcăjire 3757.
 năcăjitoriu 3756.
 nădeajde 2013, 2096.
 nădejduiaște(-se) 1942. Cf. nenedăită.
 nădejduințe, sing. 3965.
 nădragi 1948.
 năemă 1953. *Maî jos*: năimit [au]. ...
Vezi sensul la p. 92.
 năhut 3273. Cf. [năut]. ...
 nălmît [au], sing. 2032 bis. Cf. pri-
 iatin, priimescă etc.
 nălțime 650; nălțime 396. Cf. înalt etc.
 nălucă 2747.
 nălucescu(-mă) 1795.
 nălucre 1794, 2732, 2749.
 năpaste 1976. Cf. propastie.
 năpăstuescă 1977.
 năprasnă 577, 1981.
 năprasnic 1983.
 năprăca 1014. ...
*Etimologia probabilă: *viperūna + -ica—vēprānecă—năprāntecă*

—năpăr(n)tecă—năpărtecă—năpărcă, prin un fel de disimilare regresivă a primei labiale, cam ca în lat. malva—nalbă, cu i al silabei inițiale tractat ca i din pricina lipsei permanente de ton, cu t epentetic după n din silaba penultimă ca în pușintel, cu metatesa lichidei, căderea lui n dintre r și t din cauza dificultății de pronunțat, cum și a lui e neînlocuit din penultima și a lui t din forma alb. nepërkte și din cea românească năpărtecă existentă ađi în cătunul Vinătorii — Mehedinți, cum ne asigură normalistul C. M. Georgescu, originar de acolo. Cf. G. Meyer, Dicționarul etimologic al limbei albanese s. v. nepërkte și alb. neprēmte din Calabria, pe lângă cele citate dejă, cum și aromănescile năpărtecă și șărăpitic 'șopărlă cenușie' (mică).
 nărav 1078, 4250; năravu 3248, 3269; nărav 2206.
 năravind 233.
 nărociț 232, 1993. ...
 nărod 1991, 4513; nărodū 1992.
 [născătoriu] 3087; — născătoare 3093.
 născut (întăi) 2943* n; născut 20, 44, 366, 968, 4128; (unul) 1336; — născută (+ întăiu) 2293.
 năsișos 72, 73.
 năsișu 74, 2932. ...
 [năut] 3279.
 ne, pron., v. eu.
 neadevărat 3332; neadevăratū 2069.
 neadurmire 131.
 neadurmît 4407. ...
 neajunare 2043.
 neajungere 2051, 4277.
 neajunsū 2110.
 neam 1332, 1408, 2833; neamū 232, 1334.
 neamestecat 2228.
 neapărat 2225.
 neapropiatū 2119.

nearătate

nearătate 692.
 neascultare 2704, 4325.
 neașteptare 2163.
 neașteptat 2095; -- neașteptată 2094, 2097.
 neatinsă 2117; [neatinsă] 3683 n.
 nebăgare (+ în samă) 1117, 1119, 2656, 2660, 4540.
 nebăgat (+ în samă) 1118.
 nebăgător[ă] 2115* și nebăgătoriu (+ în samă) 2036, 2657.
 nebiruit 2112.
 neblândă 2084.
 nebolire 135.
 nebotezați 4263.
 nebun 166, 314, 1686, 2137; nebună 3978, 4493, 4494; -- nebune, *voc. sing.* 1861.
 nebunească 312.
 nebunește, *adv.* 169.
 nebunescă, *verb* 689, 2078, 4496; -- nebunești 313; -- nebunește (se) 1687, 2079.
 nebuni 167, 168, 4467, 4495.
 nebuni 1688.
 necheltuită 2070.
 nechilbuzit 2137.
 nechilpuzire 2425...
 necinste 2164.
 neclătită 2066*.
 necruțat 2168. *Cf.* necurăție.
Etimologia: ne + cruțat, care trebuie să vie din lat. *curatiare — curfare — cruțare, cu alte vorbe acest cuvânt dinpreună cu curăfare, curăfire formeză un dublet. Din al nostru curfare trebuie să se fi făcut alb. kurtseñ, înainte de a se fi produs metatesa.
 necă 2558; (mă) 4008.
 necugetat 2056.
 necurăție 2166.
 necuvios 2116.
 nedăită în loc de nădăită, numai în compusul nenedăită.
 nederept 2165; nedereptă 134.
 nedereptate 2107.

nemoștesc

nedereptată 2075.
 nedezeștă 2156.
Pentru sens cf. p. 32.
 nedumerire 2881; -- nedumerire [2879 n].
 nedumnezească 2116; -- nedumnezești 2164.
 nedzis 2073.
 nefolos 2082.
 neghina 2332.
 neglăcevită 147.
 negrăit 2073.
 negrijire 2035, 2124, 2129.
 negrijitoră 2036.
 negrijivă 2125...
 negru 98, 4116, 4131.
 negușetorie 1552.
 nehotărâtă 2153; -- nehotărâtă 2161.
 neiscusit 2088.
 neispătită 2071.
 neinblânzită 2085.
 neinfrânare 1938, 2160.
 neingăduire 2046.
 neingăduitoră 2047.
 [neinsurat] 4070 n.
 neînșelat 2113; neînșelată 2033, 2087.
 [neînșelătoră] 2087.
 neintocmit 2076, 2153, 3001*.
 neintrebă (!) (de) 1277. *Cf.* netreabă.
 neînțeleagere 2042, 2127, 2167.
 neînțelegătoră 2076.
 neînțeleptă 2131.
 neînțeleptă 2077.
 nelesne 2151.
Accentul de pe antepenultima trebuie să fie greșit, ceea-ce s'ar putea explica prin obiceiul lui Mardarie de a nu pune accent pe un i (cu două puncte).
 nemângălat 2156.
 [nemărginită] 3141.
 nemerescă, *sing.* 236, 3939.
 nemerire [cu] 2598. *Maî jos:* nimerală, nimerescă, nimerire...
 nemerșteșugit 2154.
 nemitarnic(-mă-) 2152, *cf.* mitarnic
 nemoștesc, *verb* 1372.

*Este un fabricat puțin inteligent
din sl. немоща, subst. sau немощный, adj.*

Cf. și ce am ținut la p. 92.

nemuritoriu 70.

nenedăită 2097. *Cf. nădejduiaște(-se).*

nenumărat 2080.

nepipăit 2162.

nepizmătările 2062.

neplecare 2103.

neplescat 2102.

nepoditoare 2104.

nepot 87, 3200.

nepotnicire 2225.

e priceapere 1300, 2055.

nepuținios 2090.

nepuțințe, *sing.* 2057, 2089.

neputred 2142.

neputrezire 2141.

nerătăcit 2033.

nerăutate 2065.

nerușinos 2647.

nesățiu 2093.

[nesăvrășire] 2136 n.

nesăvrășit 2136.

neschimbare 2114.

nesfătătoriu 2150.

nesfială 2157.

nesfîindu(-se) 2159.

nesimțire 2167.

nesmintire 154. *Maș jos nezmintire.*

nesocotințe, *sing.* [cu] 2132.

nesocotire 2425.

nesocotită 2130.

nestătut 2111.

nestins 2287.

nestricare 2106, 2141.

nestricat 2142.

nesupus 2102.

neședare 48.

neștiințe, *sing.* 2039, 2043.

neștiut 140, 2068; neștiut 691; — neștiute 2050.

neștiutoriu 2038.

netăiată 2140.

netocmeală 2138.

netreabă 170, 1150, [1277]; netreabă 152, 2082, 2083. *Cf. neîntreabă.*

netrufeaste, *adv.* 2081.

nețineare 2043.

neurmată 2074.

[neurmarită] 2074.

[neutru] 971 n.

nevătămare 2037.

nevăzut 3949.

nevinovare 2099.

nevinovat 2233; nevinovată 2105; — nevinovată 2100.

nevoie 53, 136, 346, 736, 2210, 2212, 2213, 2214.

nevoiesc 1966; nevoiesc 353, 1735, 2483, 2770; nevoiescu(-mă) 2411, 2484, 3838; — nevoiaște 2207; — nevoim 348; — nevoi ([a] se) 2409; — nevoind 351; nevoind 349; — nevoit 2155.

nevoias 347, 2214.

nevoine, *sing.* 352, 1965, 2404, 2405, 2410, 2937, 3882, 3981; (cu) 3766.

nevoire 156 n, 350, 2406, 2485, 2490, 3402.

nevoitoriu 2209, 2211, 2214, 2408, 3230, 3831.

nezmintire 2106.

nlce 2177, 2180, 3625.

nimearnic 2701, 2835. ...

Vezi sensul la p. 92.

Etimologia vezi-o la p. 75.

nimereală 3287.

nimerescă 2464; — nimeri 2463; *cf.* nimerescă.

nimerire 2462, *cf.* nimerire.

nimica 2186.

nișchitelă 3484. ...

Vezi sensul la p. 92.

*Etimologia: lat. *ne+scio+quantellus.*

*nitru, numai în compusul șaletru.

ninși, *v. ânsul la litera î.*

Vezi sensul la p. 92.

noapte 476, 2204 bis, 2205. *Cf. înopteză.*

*noaștere = *lat. noscere, numai în compusul cunoaștere.*

noescu (mă) 2265; — noi (a se) 2822,

noi

4082, 4103, 4382, 4470 bis. *Maî jos:*nou, nuiă. *Cf.* înoinrea.

noi, noao, v. eu.

nora 3826.

norle 1006. ...

Veđi ce am đis la p. 81.

In original cuvîntul e scris cu accentul pe o, pôte din cauză că Mardarie aveă obiceiū să nu pue accent pe un i (cu două puncte). Ađi se pronunță cu accentul pe i, ca și gr. ιωπία, de exemplu la Bota din județul Gorj. Cf. vsl. иморни, морни și sîrbocroat. н'урија, н'уријаш. Formele de pe urmă ne îndreptălesc a crede că ațersa, de care am amintit la locul citat din Studiū, s'a făcut înainte de introducerea acestei vorbe în limba noastră.

nostru 1912;—noștri 2028;—noastră 2027.

nou 2192;—noao 2194.

nu 98, 160, 295, 754, 1147, 1640, 1895, 2030, 2034, 2044, 2048 bis, 2049, 2053, 2054, 2056, 2064, 2086, [2086], 2091, 2098, 2101, 2115*, 2118, 2126, 2133, 2139, 2143, 2146, 2147, 2148, 2149, 2158, 2190, 2222, 2659, 2688, 2689, 3170, 3384, 3465, 3927, 4108, 4170, 4261, 4263, 4351, 4428.

nuiă 3476, 4034;—nuiăle 2902; nuele 4134*.

nucă 2358.

numai 963, 2143; numai 3746.

număr, *subst.* 3, [1089 n]; [numărul] 373 n, 1089 n, 1261 n, 2029 n, 2563 n; număr 2664, 2832, 2833, 4425, numărul 1838.

număr, *verb* 1409; numărū 3617. *Cf.* nenumărat.

numărare 3616; [numărare] 2832 n.

nume 1322; numele 4383.

numeire 1314

numelt 1313. ...

nuntă 319.

nuor, *fără accent, probabil din cauză că de-asupra lui o eră aruncat r*

3292, 3293, 3653, 3729; nuorū 4211; nuorul, *cu spirit pe o* 80. ...

O.

o, *numeral hotărît și nehotărît, v. un.* 7 (= 70) 3192.

oae 773, 1809.

oară, *subst., numai în compusul doară* (a);—ori, *pl. după de+numeral hotărît* 806, 3192 bis, 3790, 4454; (de câte) 977, 1512, 3750; (de multe) 1827, 1841, 1895. *Cf.* pururea.

*oara = *ara = *lat. a la, pôte în compusul susuoara.*

oare, *adv.* 1413, 3363, 3864. *Cf.* voiū.

*Etimologia: lat. *volet—*voare* —oare.

oare-carele 1009, 2221.

oare-ce 2045, 2109, 2224.

oase 1867, 1918;—oaselorū 4432.

oaspêți 427, 2236, 2313.

Accentul e vederat greșit, pentru că diftongul inițial nu se pôte explica fără ton.

oaste 459, 1752, 2326, 3024, 3659;—oștilor 113, 116. *Derivat oștașū* (sic).

obeade 402, 2520. ...

obidă 4198. ...

Veđi sensul la p. 92.

obiclal (-aw-), *sing.* 1315, 1895, 2206, 3609; obiclaîū 3269, 3413, 3711, 4250. ...

obosit 1388.

obraz 1630, 4223, 4224; obrazū 173, 2237, 2849.

ocaoa 1915.

ocară 3930.

ocărare 3932, 3956.

ocărăscū, *sing.* 3934, 4194; ocărăscū 3955;—ocărât 4195. ...

ocăritoriă 873.

ochiă 46; ochiul 1381, 3312;—ochi 714, 4362; ochii 1799.

ocna 3106.

ocelire 4283.
 odihnescă 2586.
 ogradă 4266. *Cf.* gardă.
 ohă, *interjecție* 4012.
 oi, *interjecție* 360.
 olariu 3255;—olariful 3356, [3340].
 olovina 2241. ...
Vezi sensul la p. 93. Cf. olojină
'cervisia' din Anon. Carans.
 oltaru 1036, 3770, 4383; oltarul 2245,
 4360.
 om 586, 1441, 4070; omă 31, 382, 714,
 786, 1360, 1740, 1741, 2874; omul
 2255;—oameni 200, 3733; oamenii
 3292;—oamenilor 85; oamenilor
 110, 223, 2233, 2234, 3848, 4383,
 4549. *Diminutiv* omșorul. *Cf.*
 înomenire.
 omenește 160.
 omenie 177, 186, 1744.
 *omne, *numai în compusul* pûrurea,
în care însă nu s'a mai păstrat
din el decât prima vocală și aceea
schimbată în ú, cum și accentul.
 omorare 3941; omorare 2213.
 omșorul 1091.
La p. 75, pentru prefacerea lui v
în m am dat ca exemplu și vorba
'omușor' și corespunzătorile acestuia
din italianesce și franțusesce, scă-
pându-ne din vedere analogia al-
banesului nîeridh, produsă de d-l
Hasdeu în Cuvente den bătrâni,
I Suplement LXXVI. Ne grăbim
dar a înlocui acest exemplu indo-
*elnic, cu am din lat. habeo—*avû*
(cf. aveni) și moș din lat. av(us)+uș
apocopat. Compară aromânescul și
chiar dacoromânescul auș, în care
v latinesc intervocalic s'a prefăcut
întăi în u, apoi a dispărut prin
contopire cu cel următor.
 opacina 766. *Vezi sensul la p. 93.*
 opăcinași 767. ...
 ôprescă 637, 1175, 3583. *Cf. zepritul.*
 oprire 511, 638, 1176, 2722.
 opritoriu 1418.

orașu 408.
 orbă 2206.
 orez 1613, 1614.
 organă 2258.
 [orientali] 3662 n.
 osânditul 4278. *Maî jos:* osindă,
 osindescă, osindire.
 osebi, v. deosebi.
 osebită 4331.
 osindă 4341. ...
 osindesc, *sing.* 4208; osindescă 1115,
 4340. *Cf. osânditul.*
 osindire 1119, 2503.
 osteneală 137, 3794, 3795, 3796, 3799;
 osteneală, 922, 1736, 1763, 3441,
 3983.
 ostenescu(-mă) 3798;—ostenit 1388,
 3797.
 ostrov 4346.
 oștașu (sic) 3025. ...
 otravă 4347.
 otrăvitoriu 4402.
 oul 4535*.
 otreescă 2567.
 ovrește 66. ...

P.

pace 1815, 1816, 1819, 2118. *Cf. in-*
pacă etc.
 pacoste 2266, 2268, 2382, 2695, 3384.
Derivate: pâcostescă, pâcosti-
 toriu.
 pagubă 2260, 2780, 4188. *Derivat*
 păgubescă.
 *paimă, *paiu, *numai în compusele:*
 spaimă, spaîu.
 paial 748;—pae 3388.
 pajîște 1718, 2263.
 palme 2334.
 paltin 3068, 3069.
 panachide, *sing.* 913, 3253. ...
Vezi sensul la p. 93. Cf. pentru
sens și formă ngr. πινaxίδιον 'tăbliță
; cărticică' și ngr. πινaxίδα, πινaxίδι 'a-
becedar'; de asemenea, dar numai
pentru formă, aguride (ađi agu-

ridă din *ngr.* αγορίδα, *de unde și alb. agurițe, bulg. agurida.*

paos, numai în compusul răpaos etc. papa 2273.

Vezi sensul la p. 93.

pară 888.

pardosită 785.

pare 2292; (*mi-se*) 1842, 2122, 3465; (*-mi-se*) 375; (*ți-se*) 1843; (*i-se*) 1844, 3334;—*părū* (*i-să*) 2120. *Maî jos păcare.*

pari, subst. 898. *Cf. împăratū, participiū.*

parte 403, 764, 1630, 3249, 4019, 4371, 4255, 4256; *partea* 644, 3628, 4481; — *pârțile* (*de amândoa*) 4189, 4221, 4372, 4373, 4534; (*pre amândoa*) 4222. *Cf. departe, depărciorū, înparț etc. Derivat pârtaș.*

pasere 1514, 2909, 2912, 3473; — *paseri* 1312; *paseri* 2913. *Derivate: păsérime, păsérue.*

patericū 2956. *Cf. patriarhul.*

patimă 162, 1086, 4434; *patima* 2421; — *patime* 3402. *Derivate: pătîmescū etc.*

Asupra pluralului patime, în locul căruia ați se dice mai mult patimi, n'am atras atenția la p. 82. Forma cu e se mai aude de exemplu la Petresci — Dîmbovița. Cf. mari pătîme din Indreptarea legii, p. 78 (glava 104).

patriarhul 66, 2273.

patru 4421 bis.

patū 4269.

pavcernița 99.

paveița 4476. ...

Vezi ce am dîs la p. 81.

**pă=lat. post, numai în compusul după. Cf. poi.*

păcate 4263, 4428.

păclă 1871.

păcostescū 2269.

păcostitoriū 939, 2267, 3154. ...

[*păducel*] 3135 n.

păduchi 3677.

pădure 4448;—*păduri* 1715.

păgân 691; *păgân* 2165, 4514.

păgănescū 4513;—*păgânească* 1452.

păgubescū, sing. 2397, 3837, 4187.

păharu 1457; *păharū* 1573, 2555.

păharnicū 4441.

păine 4073. ...

păinjinescū, numai în compusul în-păinjinescū.

pămănt 792, [983 n], 1169, 1191, 1900;

pămăntū 791, 3800; *pămănt* 1526;

pămăntū 790; *pămăntū* 2965; —

pămăntului 1190.

pămentescū 31.

până, 800, 856, 857, 869, 870, 2652;

(+ *în*) 187; *până* 3919; + *verb*

1912. *Cf. înc-ă.*

*Etimologia: lat. *pro-ad—porad—pona—păndă, avem adecă o metatesă și prefacerea lui r în n, nu o rotifcare a lui n în subdialectul moldovenesc pără, cum cred mulți. Cf. sard. po, vfr., vsp. și vport. por, vsp. și vport. pora. Pentru prefacerea lui r în n cf. asemenea din lat. similem—*semere, lunecare = lat. lubrificare, suspîn=lat. suspirium și pănațu din Psaltirea Scheiană, ps. 136, 6 = lat. palatium—părațu (An. Carans.)—pănațu. Cf. actualul împărătuș. *păngū, v. pengū.*

păntecelul 13440; *păntecelul* 4434 bis; — *păntecelor* 1639.

pănză 690; *pânze, sing.* 2327.

**părare = lat. parare, numai în compusele: apărare, cumpără.*

pără 1733, 3281; *pără* 3018; *păra* 2904.

părăre 371, 1932, 2504; *părăre* 2435.

părăscū 2502; *părăscu* (-mă) 2905, 3017, 3850;—*părăt* (+ *au sing.*) 1935.

Derivat părăș.

părăsescū, sing. 4176

părăș 3516, 4218; *părășū* 2436, 3468.

păreache 3470. *Cf. împărechiare etc.*

păreare 419; *păreare* 230, 1119, 1845, 2121, 2123, 3145, 3333.

păreate

păreate 1096, 1885, 3453.
 părinte 18; părinte 1357, 2273 bis, 3685; părintele 69;—părinți 2273, 4554. *Cf.* viperea.
 părtaș 899; părtașu 2830, 4197, 4246.
 *păsată = *lat. pressare, pressata, numai în compusul apăsată.*
 păscariu 3111. *Derivat din tulpina vechei forme a primitivului pește, adecă din pesc(em) = lat. piscem, sau și mai bine de-a dreptul din lat. piscarius.*
 păserime 2911.
 păserue 2910. ...
 păstoriu 2282. *Maî jos* pășune.
 păstritor 2362. ...
 pășune 1199, 2281.
 pătimescă, *sing.* 3406, 3596; — pătim (au), *sing.* 2542; — pătimi (-voiū) 2544;—pătimi (a) 238.
 pătimire 3402.
 pătimitoriū 3413.
 pătrenjelū 1623. *Cf. pētrunshēj 'petroselinum' din An. Carans. ...*
 păzescū 1945; păzescū 279, 2809, 3489, 3612, 4099; — păzescu(-mā) 3582, 4291, 4354; — păzește 1212, 1920, 2819, 3323;—păzește [-te] 3324; — păzit 4054, 4469.
 păzire 277, 1951, 2575, 2640, 2769, 3491, 3654, 3678, 4096, 4292, 4295.
 [păzitor] 2362 n; păzitoriū 2941, 3284, 3301, 3567, 4100, 4376.
 [pe], *v. pre.*
 peane 2291, 2912; piane 2290. *Cf. în-penezū etc.*
 peasne 3856.
 peasțe 3477.
 peceate 1616, 4460.
 [pe]cetlult 1205.
 pecingire 1676. ...
 [*pe] și [*piede] *nu sint, ci numai verbul compus aripezū etc., derivat din ārepā sau āripā = lat. alipes, alipēdem; cf. aromâne-scul ārpitā, pe la Mețovo arpā.*
 *pengū, *în comp. înpāngū, înpengū.*

pipăi (a)

pentre, *v. printre.*
 pentru 56, 93, 574, 1092, 1110, 3224, 3595, 3707, 3815, 3862 bis, 3865, 3927 bis, 4082, 4103, 4419, 4439, 4516, 4517; [(+ ca)] 802; [+ că] 2479; [+ că] 982; [+ ce] 3817;—pāntru 615, 926, 960; (m-) 1149, 1186, 2966; (+ că) 1147; (+că) 983.
 pereciune 697. *Maî jos:* perire, peritū, pīeū. ...
 perīl, *subst. m. pl.* 4562.
 perinā 2414; perina 519. ...
 perire 2260. *Cf. eşire, sulū (mā), cum și lat.-gr. comis.*
 peritū 1389.
 pesti (nu), *imperat.* 2064. *Cf. apestire. Veăi sensul la p. 89 s. v. apestire. Cf. pestea din Cuvente den bătrāni, I, 438 (101). ...*
 pestrițū 4027. *Maî jos:* pistruiū.
 peșchirū 1753, 2489. ...
 peșterā 404.
 petrecl (sā) 2890.
 pīale 1809; pīale 1500. *Derivate:* pīelariū, pīelcelușe.
 pīatrā 32; pīatrā 1064, 1608, 2227, 4570; pīatra 1033, 1034, 1449, 4279.
Derivat pīetriciā. Cf. înpīetriciā.
 pīcătura 1453.
 pīcioare 2255; pīcioare 2414.
 pīeū 1410, 2387.
 pīelariū 1810.
 pīelcelușe, *sing.* 1502.
 pīeptul 773, 2219.
 pīerzeclune 779.
 pīerzatoriū 101, 778.
 pīerzū 2397;—pīiarde 2396.
 pīetriciā 1451.
 pīiadecā 2225, 2695; pīiadea 3353.
Cf. înpīedecare, aripezū etc.
 pīlā 2818; pīlā 2821;—pīlde 1253.
 pīll, *subst. m. pl.* 3284. *Cf. pil 'elephas' din An. Carans. și p. 93. ...*
 *pīnse, *pīnsū, *v. pengū.*
 pīnul 2944. ...
 pipăi (a) 4344;—pipăit 4342. *Cf. nepipăit.*

pipăire

pipăire 4343.
 pirolaze, *numai în compusul înpirolaze*.
 pisat 3396.
 pistrui 3000. *Cf. înpistresc etc.*
 pitar 4075.
 pîulițele 1227.
 pizmaș 3825; pizmașu 1100, 1934.
 pizmă 1491, 3064; pizma 1932, 1936, 3060, 4527.
 pizmătărie 1099.
 place 3147; — plăc 2048; — plăcut 2259. *Derivat* plăcintă.
 plată 1800, 1801, 2585; — plate 1802, 2583. *Derivat* plătire.
 plăcintă 976, 1774.
 plăc 2048; *subst.* 1654, 2458, 4420.
Vezi sensul la p. 93.
 plângere 1818, 2329.
 plâng 725; plâng 2325; — plânger 2330; — plânger (a) 2324.
 plântarea, *numai în compusul înplântarea etc.*
 plătire 524.
 plăviță 2285. ...
 pleasă 2356. *Derivat* pleșuv. ...
Cf. plëshă 'calvitie' din Anon. Carans. și Lexiconul Budan, cum și p. 93 de mai sus.
 pleavă 2346; — pleave 2347. *Derivat* pleviri.
 plecare 2375, [4185 n]. *Cf. neplecare.*
 plec 2101; plec (-mă) 2185, 2376, 2448, 3318; plec (mă) 3315; — pleacă 2763; — pleacău 2171; — plecă 2672; — plecase 2762, 3313; — plecă (a) 2374; plecă (a se) 2184, [4185 n]; — plecat 2547; plecat 3231; — plecată 199, 3314, 3316. *Cf. neplecat.*
 plesnesc 2336.
 plesniri 2334.
 pleșuv 540. ...
 pletesc, *în compusul înpletesc.*
 pleviri 2346. ...
 plin 1438, 4118, 4120; plin 1268; — [pline] 4457 n. *Cf. înpleare etc.*

pomisealnic

ploae, *subst.* 854, 3293.
 ploae, *verb* 853.
 plod 2745; plod 2342; plodul 4565; — ploduri 4336.
 plodim 2341; — plod (a) 2342.
 ploditor 2948. *Cf. neploditoare.*
 plop 3442.
 plosca 1749.
 plugari 792, 1169, 3055, 3823.
 plug 4309; plugul 3034.
 [plural] 2563 n.
 poala 1684, 2219; — poalele 614.
 [poamă] 768 n; poamă 4458; poama 2021. *Derivat* pomet. ...
 poartă 2134, 2200; poarta 479. *Maș jos portariu.*
 pocăință 4429.
 pocăință 4410. *Vezi sensul la p. 92 s. v. mescătoare...*
 poc[ă] 2091; — po[ă] 1866; — poate 1850. *Maș jos: puteare, putearnic, putințe.*
 pod 3791.
 podoabă 3115. *Cf. înpodobire.*
 pogorare 3481, 3557; pogorare 3611.
 pohile (nă-) 1863. *Vezi sensul, p. 93.*
La Cloșani — Mehedinți se dice la sing. pofilă, pe când la Ploștina — același județ și pe aiură pofil, cum scrie și Poliz în Vocab. rom.-germ....
 pohta 508, 1018, 2576; pohta 4434; — pohte 156, 3650.
 pohtesc 508, 509, 1026, 2577, 3065; — pohtește 3057; — pohtiți 1879; — pohtit 1024; pohtit 507.
 pohtire 506, 1025, 3274. ...
 poi, *numai în compusele apoi, napoi.*
*Cf. *pă.*
 polana 4115*.
 polomida 571. ...
 pomet 2239.
 pomisealnic 3456. *Cf. masa...*
Vezi sensul la p. 93.
În privirea originii cf. alb. masale f. 'față de masă lungă și îngustă; masă, ospet'. Ca și bulg. mēsa l 'masă, cârpă de șters' din lat. men-

salis. Ngr. în Epir μεσάλη 'pătură de lână cu care se acopere aluatul pâinii' (după G. Meyer, Dicționarul etimologic al limbei albaneze). Prefixul trebuie să fie slavul no, care se vede și în покрѣна, de unde procov, procovișă, mold. procovêș. Cf. măsurită de peste Munți și mesaj 'mappa' din Anon. Carans. popa 1060, 1430, 4263.

[popor] 3848 n.

poreclă 183, 2501; — porecle 2658.

Cf. nărocit, prorocii. — Porecle corespunde unui sing. sl. E din acest cuvânt, deși accentuat și urmat de ă și e, nu s'a schimbat în é (=ea). ... poreclesc 2515.

pornescu(-mă) 3998; — pornit 3423.

pornire 3419, 3502, 3997.

portariă 480, 3171.

portă 2304; — purtați 2198; — purtă 2201; — purtată (au, sing.) 2433; — purtați, imperativ 2199. *Maî jos:* purtare, purtătoriu.

porumbă 726.

porumbițel, genitiv 681.

porunca 1173; porunca 2370, 3172.

poruncesc 601, 1103, 1174, 2746, 2790, 3506; — porunci (l. -ci) 2372.

poruncire 1104, 1722.

poruncitoriă 2371. ...

posomorâsc 2530; — posomorât 912; posomorâtă 907.

postavă 2535.

posteanie 1619. *V. sensul la p. 93.*

potârnice 3128.

poticnescu(-mă) 2556.

poticnire 2719, 2720. *Cf. nepoticnire.*

potăcală (-u-) 2774. ...

Veđi sensul la p. 93.

potolescu, sing. 4007; — potolești 3938°.

povață 985, 2252, 3125.

povățesc 991. ...

povăție 990.

povățire 1178. *Cf. ispravnic, isprăvesc etc.*

Etimologia: vsl. права m. 'via rectă', de unde mai întâiu substantivul pravêș 'direcție, regulă', apoi verbul prăveșire—păveșire—poveșire cu ă—o din cauza labialelor ca în botezare=lat. baptizare, polomidă=pălămidă din limba comună. Din verb s'a născut substantivul povêșă—povață și după aceea forma cu ă neamplificată a verbului, adevă povățire, cum și cea amplificată ađi povățuire. Pentru căderea lui r cf. per—pre—pe, appressare—apăsare, praesa(ga)—péză. poveaste 76, 1440, 2385, 2630. Cf. veaste.

povestitoriă 3492. *Cf. vestitoriă, proveduire etc.*

povrănesc 2514.

pozdărâi 1271. ...

pozinariă 4433. ...

Etimologia veđi-o la p. 76.

pradă 2355. *Maî jos prădare. ...*

prag 3392; pragul 1940, 2602.

praporul 2381, [2381 n]. ...

praștie 2607.

praznic 2567, 3760.

prădare 2350.

prăghie 2197.

prăjitură 2906.

pre [983 n], [1222 n], 1272, 1275, 1277, 1305, 1534, 1895, 2178, 2215, 2361, 2373, 2529, 2612, 2615, 2650, 2710, 2864, 3049, 3165, 3191, 3482, 3543, 3570, 3621, 3644, 3884, 3891, 4255, 4256, 4345, 4378, 4424; — [pe] 4536; —pre (+compl. drept) 3, 66, 366, 379, 646, 958, 959, 1143, 1323, 1428°, 1700, 1706, 1812, 1813, 1902, 2029, 2070, 2083, 2518, 2526, 2528, 2580, 2792, 2822, 3356, 3479, 3481, [3479 n], 3646, 3819, 3868, 4102, 4195, 4222, 4470, 4480, 4497, 4498, 4573; — pri 1069, 1224. *Cf. denpreună, depreună, priîn, prin, pururea, spălare. ...*

prea 2094, 2495, 2609, 2663, 2664, 3667°.

preacurvariă

2670, 2687, 2688, 2689, 2698, 2702, 2703, [2703 n] bis, 2717, 3679, 4035; (+ e) 1706. *Cf. următoarele cinci.*
 preacurvariă 2683.
 preacurvie 2684.
 preainălțare 2609, 2671.
 preaintrec 2610.
 preasăturare 2715.
 preceapere 3329. *Cf. nepriceapere.*
 preceput 3310. *Cf. pricep, capătă, încăpeare.*
 precupețu 3260.
 prefacere 2814.
 prejur, *numai în compusul înprejur.*
 preoție 4126; [preuția] 1061 n; *cf. preut de mai jos.*
 prepec 373. *Veđi sensul la p. 93. ...*
Etimologia: cf. sl. припѣци, припѣкъ 'coquere, ardere' și пѣкъ 'aestus', de unde și bulg. pripek 'locus apricus'.
 prepelițe, *sing.* 1572.
 prepulă 1115. *Cf. puitoriu de mai jos.*
 *pressare, *prestire, *v. 'păsată, pesti.*
 prescure 2954.
 presosit 1142; prisosit 1275, 1675, 2653. *Maî jos prisosire. ...*
 prespre, *prep.* 1914; — preste 1814, 2096, 2283, 2284, 2381, 2648, [2664 n], 2655, 2667, 3342, 3733, 3789, 4436, 4437, 4438, 4439, 4440. ...
Veđi sensul la p. 93.
Etimologia veđi-o la p. 81 jos.
Compară Cuv. d. bătr. I, 430 (86).
 [preterit] 997 n.
 preț 1834; prețu 4570.
 *preunare, *numai în compusul înpreunare etc.*
 preut 3701; — preuți 4125; *cf. preoție și preut din Anon. Carans. ...*
 prevesc 2781; privesc 1284; — priveaște 1211, 1212; — priviă 1213.
 previre 550, 2442, 2443; privire 1215, 3534; — priviri 1846. ...
Cf. prevêsk 'aspicio', previtură 'aspectus' din Anon. Carans.
 [present] 994 n.

privegătoare

price 1265, 2873, 3576, 3600; priciă 3479. *Derivate: pricesc, priciure.*
 pricep 663; (mâ) 2054; — priceape (ase) 2053. *Cf. preceput.*
 pricesc 3447; — priciaste(-se) 3451.
 priceștenie 1519, 3138, 3700. ...
Veđi sensul la p. 93.
 priceștuescu(-mâ) 1518.
 [pricină] 924; [pricina] 3928.
 priciure 3446.
 prietenie 199, 904, 2754. *Derivat din prîlatin.*
 prihană 183.
 prîlatin 904, 4055, 4556; prîlatinu 1469, 3920; prîlatin 899. *Cf. următorul.*
 prîlesc 196; — prîmit 4055.
 prîlmire 2837; primire [2753 n].
 prîlmitoriu 242, 3409; — prîmi-toare 606. *Cf. năem etc.*
 priin 628; — prin 108, 1427*, [3758 n].
Compus din pre și în.
 primăvara 2860.
 [primblări] 652 n.
 primblu(-mâ) 710; — primblă (a se) 710. *Compus din pre și imblu.*
 [principiu] 2596 n.
 prinos 1035, 1528, 2784, 3772.
Veđi sensul la p. 93.
 printre 1814, 3227; — pentre 3227.
Compuse din pre sau pe și între.
 prinzetoriu 1312.
 prinzu 988; prinzu(-mâ) 989; — prinde 987; — prinșu 4530; — prinseră 4531; — prinsu 986, 3904. *Cf. a-prinde, cuprinzetoriu, deprinde, deprinz etc.*
 pripă 309, 577, 1981.
 prisosire 1242, 1276.
 prisosit, *v. presosit.*
 pristav 2869. ...
 privegătoare 40; priveghitoare 4555; privighitoare 3264. ...
Forma dintăi se aude la Bota—Gorj, Cernaia—Mehedinți; iar privigătoare la Orlești—Vilcea, Ploștina—Mehedinți, Frumușani—Ilfov, Mal—Vlașca.

priveghiare

- priveghiare 29, 131, 296.
 priveghiu, verb 295. ...
 privire, v. previre.
 *proape = lat. *prope*, numai în compusul aproape etc.
 proc[i], v. iproc[i].
 produhurile 4072. ...
 [progenitură] 4564 n.
 propastie 142, 182, 816, 2666, 2866.
 Cf. năpaste etc. ...
 propoveduire 2867. Cf. ispovedire etc.
 propoveduitoriu 98, 2868.
 propteală 1983. ...
 Forma acesta și 'proptă' în loc de 'propteă', se aude la Cloșani și Cernaia—Mehedinți. ...
 proptescă 625.
 prorocii, m. 4125. Cf. nărocit, po-reclă etc.
 proscomidie 3770.
 prost 1740, 3356, 4108; prostă 814, 815, 2038, 2041, 2430, 2698, 2874, 2878; — proști 2873.
 prosteaște 1808.
 prostie 813, 2875.
 protivă, v. inprotivă etc.
 [provocare] 652 n.
 *prumut, numai în compusul împrumut etc.
 pucloase, subst. sing. 2227.
 pucloase, adj. sing. 1064. Mai jos: putred, putrezire, putrejiune.
 puitoriă [1758], 2405, 3280. Mai jos: puîu (verbul), punere.
 puîu, subst. 1554, 3674.
 pulă, verb 1132, 1237, 2450; pun, sing. 3927; — puse 539; — pus (am, sing.) 2631; — pune(-voiu) 2461; — pune (a) 1962; — pus (eră) 2628*; — [pusă (e)] 2629. Cf. prepuîu, spuîu etc., supune etc., nesupus. ...
 pula, în criptogramă 933.

Etimologia: lat. *pupula*—*pupla* — *pulă*. Ast-fel se explică nerotificarea lui l, care numai târziu a devenit intervocalic. Căderea lui p

pula

înainte de l s'a făcut ca în *altită* = lat. *spatūl(a) + -itā*—**spatlițā* — *(s)*platitā* — *latitā* — *altitā* și ca în misteriosul până acum *lăsat-desece*, care nu e decât **prehensare*—*prensare*—*prāsare* — (p)*lāsare* cu înțelesul de 'a începe', cel are adese-ori *prindere* = lat. *pre(he)ndere*, de exemplu: a prins a cântă. Cf. fr. *carême-prenant*. Iar pentru schimbarea lui r în l și căderea lui n compară *prăsele*, mold. *plăsele* tot din *prensus* și *mas* = lat. *mansus*.

În privirea sensului de copilă sașă *păpușică*, compară sinonimul *puță* din lat. **pupucea* — *pupuță* aferesat, care înseamnă și 'copil' în locuția desmierdătoare *măi puță*, dincoace de Milcov 'măi pulă, măi publică', apoi asemănarea lucrului cu *păpușă* și cu *augmentativul păpușoiu*, cum se dice porumbului în Moldova.

Interesante sînt apoi de comparat tot în privirea înțelesului 1) *porverbul*: «Credeaî că pula e păpușă, dar ea nu 'ncepe pe ușă», aușit în comuna Dridu—Ilfov; 2) *frasa muștrătoare* «socoți că puța e păpușă», care se dice cui-vă, când ia ușor un lucru serios, cum ar fi dărâmare a unui zid cu umărul.

Aceiași lucru-l dovedesc mai multe anecdote.

Una din acestea spune că un om semănând *păpușoi* și răspundînd sfîntului Petru, care-l întrebă ce face, că el *semănă pula*, sfîntul *blagoslovî* că așa să fie, ceea ce s'ar fi și în-tâmplat.

La urmă declar că renunț la etimologia din lat. *pulla* 'găină', ce am publicat în *Revista pentru Istorie, Archeologie și Philologie*, an. III (tom. VI), p. 83, cu toate analogiile ca it. *uccello*, *uccellino* 'pă-

pulpă

serică și român. *păserică, păseruică* și *cucoșel*, cum se mai *ține* mădularului la copii, întru cât am găsit o altă, care explică mai bine atât sensul cât și forma.

pulpă 1703.

punere 537, 1139, 2831, 3626; (+împotrivă) 3576. Cf. apuneri, apus, nainte-punere.

*pungătoriu, numai în compusul împungătoriu etc.

pungă, subst. 567; — pungi 1864.

purece 4585.

purol, sing. 713; purol 714. ...

putare 806, 2202.

purtătoriu 1415, 1416; purtătoriu 364, 451, 455, 948, 1992, 2232, 3125, 3689, 4130, 4311, 4505; (mai înainte) 2015; — purtătoare 3304.

pururea 42, 508, 603, 647, 710, 797, 2757, 2802, 2803, 3909.

Acest adverbii cu accentul pe *si-laba întâia*, vine din lat. *per-omnes-horas* — *promnore* — *prunure* — *pur-nure* — *purure-a*. *Per-horas propus de d-l A. Philippide în Istoria limbii române, nu explică în de-ajuns nici accentul nici sensul. Pentru căderea lui m cf. verbul sine-catu-m'am de la începutul unor descântece, care verb vine din *sem-necare = *signicare, adică 'însemnarea cu semnul crucii, închinarea'; iar dispariția lui n o întimpinăm în de-a-dura și îndurare (spre) = de-a-turna, înturnare (spre). Veți și ce am dis la *omne.*

pustie 2920.

pustinic 147.

Primul i provine din un *и*, care se găsește în *vsl. поустыинникъ*. Cf. *genit. sing. f. pustenecii*, articulat popular, din un *manuscript* de la 1808, apud *Gaster, Chrestomatia, cum și pustini 'desertus' din An. Carans.* *put, *putare, numai în compusul *împut* etc.

răde (a)

puteare 38, 231, 388, 395, 435, 438, 752, 786, 819, 1764, 1771, 1865, 2284, 3084, 3577, [3683 n]; putearea 786, [1286], 3142, 3201; [putere] 3141, 4548 n.

putearnic 398; putearnic 436, 836, 1386, 3169, 3202, 3683.

putinclos, numai în compusul neputinclos.

putințe 2044; [cu] 1868. Cf. neputințe.

putred 2730, 3020; — putredă 712. Cf. neputred, pucioase, înpuțiciune.

putrezire, în compusul neputrezire. [putregală] 3517 n.

putrejiune 3743; putrejiune 1378, 3517. ...

puțin 2180, 4170; puțin 1971; — puțină 1766, 1767, 1771.

puț 3083; — puțului 452. ...

R.

rabdă 864, 2742, 3406, 3727. Mai jos: răbdare, răbdătoriu. Cf. bine-rabdă. ...

rachiu 3669. ...

raciă 1497, 3032, 3471. ...

Veți sensul la p. 93.

racă 1601.

ralului 1000.

rallțe, sing. 4309. ...

[ramură] 4034 n.

rană 3035, 3601, 4510. Derivat rănescu.

ranțuri 3130, 3783. Derivat ranțurat.

Veți sensul la p. 93. ...

raze, sing. 1181; rază 4275.

rază 330, 333, 4226; rad [4226 n]; — razi 334.

răbdare 861; răbdare 3724.

răbdătoriu 862; răbdătoriu 3728; răbdătoriu (luîngă) 79.

răcnescă 1642, 3114.

răcnire 4449.

rădăcină 2228; rădăcina 1529. Mai jos: rădic, rădicare.

răde (a) 609. Derivate: răs, răsul, răzetoriu. ...

rădere 2531, [409].
 rădic 526, 810; rădicu 534; rădicu 514;
 — rădică(-voiū) 527.
 rădicare 525, 533; rădicare 2432. ...
 răgăescū, *sing.* 4167. ...
 răgăire 4167.
 rămășițe, *sing.* 4148; rămășițe 1242;
 rămășițe 1276, 4334.
 rândușă 3129. ...
 rândū 3351, 4423; (pre) 4424.
 rânduire 419.
 rândultoriū 421.
 rănescū, *sing.* 3977, 4026; rănescū
 4512.
 rănichiū 2216; — rănichi 4532; rā-
 nichi (-км) 311. *Cf.* [rărunchii]. ...
*Forma din urmă, adevă rărun-
 chii, nefiind a lui Mardarie, ci a
 noastră, va să ȋică a unui Moldovean,
 nu trebuia să o trecem la p. 86 in-
 tre formele dialectale oltenesci, gre-
 șelă ce ne grăbim a îndreptă aici.*
 rânturat 3784.
 rânze, *sing.* 3693; rânza 3208. ...
 răpa 3420.
 răpaos 2586; răpaos 4321.
 răpăosare 3968; răpăosare 3696.
 răpăosat 3988, 4027.
 răpescū 635; — răpiră 634. *Maî jos*
 răpire.
 răpezire 3997; răpezire 4337. *Maî jos*
 reapede.
 răpire 636, 3502.
 răpștescū 3096.
Veȋi sensul la p. 93.
 răpștire 3094, 3251, 4114.
 răpștitoriū 3095.
 [rărunchii] 4202 n, *cf.* rănichiū.
 rās (facere de) 3320, 3321; rāsul 3319.
 rāsaiū 548, 620.
 rāsăritul 31; răsăritulū 629. *Maî jos*
 răseri (a). ...
 rāscompărare 1341.
 rāscompărat 96, 1340; *cf.* scumpărat.
 rāsipăscū 3047. ...
 rāsipire 2884, 3016, 3021, 3054. *Derivat*
 rāsipitori.

răseri (a) 549.
 rāsipitori 1685. *Cf.* nāsipū.
 rāsântie 1405; rāsântie 3046. ...
 rāspondere 65, 359, 672; rāspon-
 dere 4140.
 rāsponsū, *subst.* 172, 4144.
 rāsponzetoriū 256.
 rāsponzū 673; rāsponzū 2846, 3881;—
 rāsponde (a) 3878, 3880. ...
 rāsornū 2614, 4307; — rāsroarnā
 3292.
 [rāsunătoriū] 4466.
 rāsina 2227. ...
 rāsnița 1033.
 rătăcit, *numai în compusul nerătăcit.*
 râtezare 4232.
*Etimologia: vsl. ѿрѣсати 'absce-
 dere, excindere, demere, amputare'—
 rotezare—râtezare, va să ȋică avem
 o metatesă și prefacerea lui o de
 după r în ă, ca în rotundus —
 rătund.*
 rătundū 2457.
 [rătunȋime] 1222 n.
 rătunzire 4217; rătunzirea 3713.
 rău, *adj.* 1075, 1078, 1087, 1088, 2502,
 2503, 3413. 4259;—rea 694, 1079,
 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085,
 1086, 3288; — rău, *subst.* 1089;
 (de) 1076, 1077, [1083]; — [reale]
 1089 n; — rău, *adv.* 1074, 4263.
 răutate 1073, 2067; răutate 49, 143.
Cf. nerăutate.
 răvașū 3160.
 răvnescū 3065, *cf.* revni.
 răvnire 3060, 3062.
 răvnitoriū 2420, 3061, 3063. ...
 războiū 321.
 răzeteriū 52; răzeteriū 2705. *Cf.*
 răde (a).
 răzvoare 1718.
*Veȋi sensul la p. 93. Vorba răzvor
 se mai aude și aȋ, de exemplu în
 cătunul Bota — Gorj, unde însem-
 năză 'o bucată de pământ sădită cu
 vie saū cu zarzavaturi'. ...*
 răzvrătire 2977.

răzvrătit 2978.

reapede 339, 341, 418; cf. răpezire

[recitare] 762 n.

[recrut] 3853.

[regele] 3665 n.

[regulă] 2596 n.

*reagere, *reptu, *reptare—*rătare =
lat. *regere, rectus, *rectare*,
numai în compusele: deregătore,
derease (participiū), dereptu,
arătare. Pentru căderea lui c său
p înainte de t, neadmisă de d-ni
Hasdeu și Tiktin, cf. dereticare
= lat. *directicare, vătămare
= lat. *victimare.

revn 2133. Cf. răvnescū.

Rimliani (-нъ) 4559.

[roabă] 2961.

roao 952. ...

rob 4056; robu 1370, 2960, 2961, 3639;
(de) [2962]; robul 4038;—robului
1381;—robi 2962. Cf. [roabă].

robescū 2355;—robeaște 2499;—robitu
2351, 2354, 3922.

robie 2352, 2963.

robire 2350.

robitoriu 2353.

rodeaște 2179;—rodî (să) 3885. Cf.
nărod.

roditoriu 3087. *Maî jos*: rudă.

rog 240, 353, 1859; rogū 2517; (mă)
2520;—roagă 2519; (să) 2778; (-se)
1857, 4082;—rugăm 348, 1856; ru-
gămu(-ne) 4081;—roagă, pl. 2518;
—rugă (se) 2737;—roagă, *impe-
rativ* 1855. *Maî jos*: rugare, ru-
găciune.

roșiu 3691, 4228, 4384, 4405:—roșie
1522. *Derivate*: rușăța, rușire,
rușine, rușinare etc.

rudă (= рѹдѹ, рѹдѹ; оѹжнѹ) 235, 1050,
3088, 3110; 3920; ruda 3109, 3164.

rugare 3948, 4083. Cf. întreb etc., na-
inte-rugare.

rugăciune 1003, 2942, 4383.

ruje 3089. Cf. rushē 'rosa' din Anon.
Carans. și p. 93 de maî sus.

rumegū 807.

rumpū 1390, 3725. ...

*runcare=lat. *roncare*, numai în
compusul aruncare.

*runcinare=lat. *runcinare*, numai
în compusul struncinat.

rușăța 4404.

rușinare 1290, 3450

rușine 161, 164, 824, 826, 1887, 1895,
3364, 3365, 3432, 3433, 3434, 3452;
(a-i fi) 1895.

rușinez 1249; (mă) [3452 n];—rușinați,
imperativ 2580;—rușinându 2533;
—rușinat 2541; rușinatū 2533.

rușire 4229. ...

[rușîi(-vâ)] 2580 n.

S.

sabie 1325, 1796, 4534;—sabii 1781.

sac 1297.

sacos 2946

sahaidacelor 3808.

Insemnăză 'tolbă pentru săgeți'.
Cf. p. 360, nota 4 s. v. *тѹла*. *Sensul*
de 'arcuri', atribuit la p. 93 vorbeî
sahaidacelor, egreșit. Cf. sējdacse 'pha-
retra' din Anon. Caranseb. ...

saiū, numai în compusul răsaiū. ...

samā 2115; samā 1117, 1118, 1119, 2036,
2656, 2657, 2659, 2660, 3574, 4540. ...

sap 1526; sapū 381, 1246. *Maî jos*:
săpare, săpatū, săpătoriu. ...

sapa 944.

sarā (inde) 710; sara 103, 857. ...

sarcină 325.

[sardeā] 3698.

sare, *subst.* 3277. *Derivat* sărat. Cf.
șaletru.

sat 50, 408; satū 3195, 4383. *Derivat*
săteanū.

satāna 3845.

saturū 2008.

sașiu 849, 1640, 3627. *Maî jos*: sătul,
săturare. Cf. destul, preasăturare.

sau 11, 12, 14, 31, 38, 52, 57, 60, 65,
66, 87, 96 bis. 98, 100, 111, 113,
114, 124, 179, 208, 232, 239, 240,

315, 315*, 335, 439, 508, 680, 685 (*de patru ori*), 755, 762, 769, 786 bis, 943, 954, 1046 bis, 1205, 1253, 1639, 1648, 1657, 1700, 1724, 1732, 1753, 1768, 2021, 2156, 2212, [2237], 2233, 2252 bis, 2271, 2278, 2287, 2358, 2405, 2450, 2605, 2606, 2614, 2636, 2649, 2812, 2884, 2886, 2901, 2917, 2933, 2974*, 2982, 3020, 3060, 3064, 3070, 3089, 3123, 3132, 3133, 3136, 3159, 3169, 3170, 3184 bis, 3225, 3228, 3261, 3269, 3292, 3321, 3341, 3350, 3396, 3413, 3414, 3429, 3464, 3477, 3485, 3496, 2516, 3580, 3586, 3587, 3624, 3636, 3657, 3659 bis, 3667, 3677, 3704, 3713, 3714, 3717, 3753, 3783, 3800, 3806, 3809, 3841, 3847, 3850, 3854, 3849, 3927, 3858, 3866, 3869, 4027, 4028, 4029, 4035, 4050, 4055 bis, 4077, 4116, 4131 bis, 4261, 4262, 4263, 4292, 4295, 4375, 4376 ter, 4377 bis, 4421, 4434 ter, 4434, 4481, 4498, 4565 bis, 4567 bis; *sa* 233. *Cf. au.*

să, *conjuncție* 69, 357, 463 bis, 776, 798, 1996, 2012 bis, 2890 bis, 3036, 3603, 3625, 4087, 4088, 4089, 4263, 4537*; *se* 799; — *să* (= *dacă*) 11.

Pentru sensul lui să de pe urmă cf. p. 93, s. v. și Cuv. d. bătr. I, 426.

să, *s(') pron., v. se.*

săbör 3753, 3760, 4383; — *săborü* 3655; — *săborului* 117; — *săboare* 1599.

săceratul 1019.

săcerătorü 1020. ...

săcure 3645. ...

săgetat 465.

sălășuescu (-mâ) 501, 605; — *sălășuiște* (-se) 500.

sălășulre 448, 3194, 4205. ...

sălbatec 1327; *sălbatecü* 2254, 3157, 3159; — *sălbatecă* 1046.

sălbătecescū, *verb* 3007; *cf. slăbătecie*. [*sămburi*] 4457 n.

sămnare, *v. semnare.*

sămțu, *verb, sing.* 4367; — *simți*, *perf.* 4368; — *simțit* 4445. *Maî jos simțire.*

sămuescū, *sing.* 3514.

sămuire 2419, 3512. *Cf. aseamenea...*

sămurastră 3143; *semurastră* 2179. ...

sănătate 219, [220], 1678, 4389, 4390.

sănătosü 3684.

sänge 50, 1579; *singe* 2333; *singe* (cw-) 4574; *săngele* 32; *singele* 4229; — *singelui* 187.

sângur, *v. singurü*. ...

sănin, *adj. luat ca subst.* 4528; *săninü* 384; *cf. chînarü*.

sânt 3051; *sântü* 295, 865, 911, 994; *sint* 2292; [*sint*] 2007; *ești* 995; *e* 98, 186, 367, 945, 971, 1015, 1017; 1262, 1510, 1706, 1742, 2044, 2056, 2139, 2149, 2222, 2316, [2628], 3170, 3261, 3452 bis, 3577, 3596, [3697 n, 4025 n], 4428; — *-i*, *enclitic* 754, 1274, 1510, 4108; — *-i*, *enclitic* 1331, 1835, 1944, 3142; — *iaște*, *formă amplificată* 10, 754, 1456*, 1717, 1895, 2255, 2819, 2995, 3292, 3342, 3473, 3478, 3479, 3624, 3625 bis, 3733, 4192, 4261, 4482, 4502 bis; *iaște* 640, [4457 n];

sântem 1647;

sânt 2993; [*sint*] 1222 n; *sântü* 1222, 2509, 2562; *sântu* 4174, 4263 ter;

fiu (voiü *să*) 4089;

fi (*să*) 69, 798; — (*va să*) 357, 2012 bis, 3625, 4087;

eram, *sing.* 997;

eră, *sing. pers. a treia* 343, 2628*;

fulü 4170;

fu 338, 2147, 3367;

furä (uciși) 1241;

fost (*au*, *sing.*) 2223, 2854; *fostü* (*au*) 3625;

fost (*are fi*) 984;

fi (-voiü) 996; — (*va*) 3490*;

fi (*ară*) 3351; (*ară*) 3351;

fi (*nu*), *imperativ* 2115*;

fi, *inf.* 984, 1850, 1895; (*a*) 223, 3626;

fiind 2442, 3624.

Cf. fieșcare, fieșce, fire etc.

Forma neamplificată a pers. a

treia sing. de la pres. ind., adică e se pune numai după vorbe scurte (monosilabe și disilabe) terminate în vocală, ca ce (rar cè), mi, nă (rar nu), preă, cūmu (186, 945, 2316) și cătă (1510), cu cari formeză cumvă un singur corp, accentuându-se uneori cu acut vocala finală a cuvîntului întăi și scriindu-se mi cu l în loc de n.

Cei opt i enclitici (= e) urmeză după vorbe monosilabe și disilabe terminate în vocală, anume după nă și nu, ce (de trei ori), i (o dată) și ultimii după carea, cărele. Cei din urmă patru sînt tot-odată aruncați de-asupra silabei finale. Cf. notele de la articulele el și mai.

săpare 1245.

săpată 1244.

săpătoriu 380.

săptămăna 3193. Cf. șapte și mănă.

S nu s'a schimbat în ș, de ore-ce compusul latinesc septimana, din care s'a făcut, nu are accentul pe silaba inițială, ci pe penultima.

săracă 2188; — sāraci. 2189.

sărat 1191; — sārātă [apă] 3277.

[sārāci (a)] 4317 n.

sārācie 3866; sārācie 2187.

sărut 4390; sārutū 1678.

sărutare 1677, 4215, 4389.

sărutătoriu 1651.

săteanū 2169; sâteanū 3197; seteanū 2521.

sătul 2687. Cf. destul.

săturare 2009. Cf. preasăturare.

său, posesiv 187, 1381. Cf. să și se pron. refl.

său (l. sau) 2227.

săvrășescū, sing. 3498; cf. desăvrășit. Mai jos: sfrășenie, sfrășire, sfrășit, sfrășiți, etc. Cf. desăvrășit.

scaī, sing. 571. ...

scapū 731; — scāpā 732. Mai jos:

scăpare. ...

*Etimologia: *excappo.*

scară 3392; scara 1714.

scaun 76, 2457, 2713; scaunū 3629. ...

scădeare 4320. Mai jos scāzū.

[scāldat] 1622.

[scāldătoare] 1622 n.

[scāldătură] 1622.

[scāndură] 913; — scānduri 1239.

scāndurea 913. ...

scăpare 733; scăpare 1243.

scārpina (a se) 1525.

*Etimologia: *scalpinare. ...*

scāzū 4317.

schilălătescū 3235. ...

schimbare 2678, 2686, 2711, 2721, 2814, 3858.

schimbū 1279, 1281, 1552; schimbu (-mā) 1280; — schimbă(-se), perf. 2679.

[schit̥ez] 3637 n. \

schythi 3366.

scobescū 381, 1246; — scobit 1244.

scobire 1245.

scobitoriu 380.

scolcă 4413*, [2257 n].

scol 625; (mā) 548; — scoală 3843.

*Etimologia: lat. *excollōco apocopat.*

scopliū, ind. pres. 4304; — scopit 3769;

scopitū 1441, 3239. Cf. scuipliare,

astăqi scuipare. ...

Vezi sensul la p. 94.

La Bota—Gorj până aqi se dice scuipare. Tot în Gorj d-l Gustav Weigand a găsit cuvîntul sub forma šk'upat (cf. Dierumänischen Dialekte der kleiner Walachei etc.)

La Lupșa—Mehedinți dic schipare, la Ploștina—acelaș județ schipare și schipire, iar la Gârboveț—Mehedinți numai schipire. Cf. schip, schipit 'spuo, sputum' din Anonymus Caransebesiensis, scui, scuiplare și scuiplare subst, scuipliat și scuiplit cum și scopesc, scopit din Lexiconul Budan, scopchesc și scopchit de la Poptelecul-de-Craîne—Ardeal,

mold. stupesc și stupit și *munt.* scuiș, scuișat și *arom.* ascuchlîu, ascuchit. scornescă 2403, 2413, 2437. scorțîșoare, *sing.* 1530 ... scoț 1249, 1301; scoțu 1381, 1414, 2940, 4167; — scoate 1278; (va) 1381. *Cf.* scutură. scovarze, *sing.* 3234. ... scrăba 68, 2304, 3803, 3242; (cu) 2301; scrăba 4434. scrăbescă 2792, 4319; scrăbescu(-mă) 715, 3241, 4264; — scrăbescă (să), *pl. refl.* 3439; — scrăblamu(-mă) 711; — scrăbit 2801, 3961. scrăbire 3518. scrănavă 3223, 3225. scrănavie 3222. scrășinea (l. scrășnirea) 3845. ... scriptură 993. scrisoare 790, 2314. scriu (umbra, *sing.*) 3637. — *pl.* 4103; — scrie (să, *refl.*) 754; — scrie (de a) 794. scriere (+ de icoane) 1308; — (+ de obraz) 4224. scriitor 1487; scriitoriu 1013, 1611. sculpilare 2357, *cf.* scopliu. scumpărat 96; *cf.* cumpără, răs-cumpărat *etc.* ... scumpă 3847, 3849; — scumpă 32. scurtare 1615, 3542. scurtă 1574; (pre) 3543. scut 4476. ... scuturare 3802. scutură 1396, 2568; — scuiură (să va) 2957. *Cf.* scoțu. se, *pron. refl.*, *v.* -și. se, *conjuncție*, *v. să.* seaceta 3221. *seamenea, numai în compusul a-semenea. seate 1015, 1016. *Cf.* însătoșez. semeție 2849. ... semnare 1206, 1207, 2023, 2951; — sămnare 3852. semneză 693, 1204, 1208, 2022, 2546, 3637; — semneaze, *ind.* 1952; im-

perativ 1203; — semnat 1205; — semnatu 2849. *Cf.* însemnat, vorbă adausă în urmă. semnă 1206, [1222 n], 3374. Sep[temvrie] 4556. *Cf.* șapte. serbă (a) 2603. sfară 1543, 3045. ... *Vezi sensul la p. 94.* sfat 1884, 2861; — sfatul 3504. Mai jos: sfătuesc, sfătuire, sfătuitoriu. sfăditoriu, *v.* svăditoriu. sfânt 27, 66, 884, 2693; sfântul 4102; — sfenților 4383; — sfântă 4383; — sfântăa 4383; — sfintei 66; — sfente 1867; — [sfentelor] 4383 n. *Derivate:* sfenție, sfențirea, sfințit. *Cf.* compusul sfetaagora. In Anonymus Caransebesiensis se află numai svat și svēnt, deși schimbarea lui v de după s în f începuse și în Banat, cum dovedesc sfedeskumē și sfershesk pe lângă svedeskumē și svershesk. sfărām 3546, 3607; sfărāmu(-mă) 3547; — sfărāmă, *pres.* 3292. sfărāmare 3548; sfărāmarea 934, 3944, *cf.* sfrărāmire și fărāmă *subst.* Etimologia: lat. *exfragminare, sframenare, sfāremnare, sfārāmānare cu n sincopat. Pentru căderea lui n *cf.* dumia-ta din dumnia-ta. sfătuesc, *sing.* 3506; sfătuescu (-mă) 3505. sfătuire 3507, 3509. sfătuitoriu 955; sfătuitoriu 3508. sfaștnic 3184, *v.* sveaștnic. sfenție 4102. sfențirea 4374, 4383. sfetaagora 45. *Cf.* sfântu. Etimologia: sl. сѣта́га рѣпа 'sfintul munte'. sfiesc (mă) 722, 1367, 2098, 2158; — sfiescu (-mă) 4146, 4175, 4201, 4314, 4364; — sfiră 3931; — sfiit 1899. sfială 1584; sfială 1668.

sfilire

sfilire 3580, 4200, 4365.

sfințit 1431; — sfințită 1757.

sflta 4547.

sfrărămire 2986 (l. *sfrărămire*), cf.

sfrărămire.

sfrășenie 3237.

sfrășire 3499.

sfrășit 1978, 3625; sfrășitul 103, 1520, 1523; sfrășitul 2629.

sfrășîi, plur. 1958; — sfrășiră(-se) 3238; — sfrăși(-voiu) 3236. Cf. săvrășesc, desăvrășit.

*sic sau *spic = lat. *sēco*, numai în compusul despic.

*Epenesa lui p, propusă la p. 318 pentru explicarea etimologiei cuvîntului despicare = dissēcare, trebuie să se fi efectuat prin influența de mult dispărutului *despecare = lat. *de-ex-picare (pix), de unde și sp. despegar 'a deslîpi'.*

sichiraș 456. ...

Veđi sensul la p. 94.

Compară sechirașu al lui Moxa în *Cuvente den bătr.*, I, 440 (121). silă 1996.

sillescă 1734; — silindă 351.

sillire 1994.

simți, perf.; — simțit; v. sāmțu.

simți[re] 2938; simțire 4444.

singe, v. sänge.

singură 964, 3140; — [singur] 652 n; sângur 1326, 2179; sângur 3324.

sinul 1684, 2219.

[s]itar 3210.

sitivire 3206.

sitivit 4106. ...

Veđi sensul la p. 94.

Se pare că astăzi cuvîntul e a-prope dispărut, de ore-ce din peste o sută de normalişti numai unul a scîut ce însemnă, anume I. Stoenescu de la Mal—Vlașca.

Etimologia: sl. *сипанентн*, cu dife-rențierea primei labiale și căderea lui *х*, pentru cari cf. *preste* = pres-pre, nalba = lat. *malva*, apoi

smentire

îngâmfare = lat. **inconflare*, *răspicat* = sl. *raz* + lat. **explicatus* și *țifoe* = *țiflōe*. Compară sirb. *сипливост, осипливост*.

slab 1770, 2059; slabă 1478, 1904; — slabă 2513. *Derivate:* slăbănog, slăbescă, slăbire.

slavă 17, 41, 3263; slava 4112. *Derivate:* slăvire, slăvit.

slăbănog, subst. 3473.

slăbătecie 3158, cf. slăbătecesc. ...

slăbescă 1282, 2091, 4323; slăbescu (-mă) 3960; slăbescu(-mă) 1283; — slăbit 4322.

La No. 1283 mă-a scăpat din vedere greșela lui Mardarie, care a tradus un aorist slavon prin present.

slăbire 1768, 4321; slăbirea 1646.

slăvire 1084, [2703 n]; (mai prea) 2703.

slăvit 224, 2702, 2952, 3670, 4566; — slăvită 2094, 4035; slăvită [2703 n].

sleame 3290. ...

Veđi sensul la p. 94.

Se întrebuințază și ađi la Pojogi și Frățila—Vilcea, la Șasa—Gorj și aiură.

Etimologia: vsl. *сѣмама*.

sleire 1397.

slobode 794.

slobodzie 3161, 4161.

slobodzire 1737; slobozire 3995.

slobozescă 2492, 3163, 4323; slobozescu(-mă) 1280; — sloboade (să) 3292 bis; — slobodzi, perf. 2491; slobodzi (să) 1392; — slobozi (a) 3162; — slobodzit 2877.

slovă 2316; — slove 945.

slugă 111, 941; sluga 1473.

slujbă 1757.

slujire 1417, 3286.

slujnică 3196. ...

Pentru sens cf. p. 94.

smentire, v. zmintire. Cf. nesmintire, nezmintire.

Etimologia: sl. *сѣмѣнтн, сѣмѣтѣтн* turbare. Cf. smintă din Psaltirea în

versuri a lui Dosoteiū, apud Gaster, *Chrestomatia*, sl. *самъта турбулѣ*. smerenie 199.

smerescū (mâ) 201; smerescu(-mâ)

3318; — smeritū 200.

smoala 2227, 2287, 3139.

smochina 3296.

smochinului 3297.

soacra 3155.

[s]oare 1420; soarele 622; — soare-lui 629.

soarte, *sing.* 1059.

sobolul 1587. ...

socacilor 113. *Cf.* sokacs 'cocus' din *Anonymus Caransebesiensis*.

Veđi sensul la p. 94.

Am avut în liceū un școlar cu numele Socaciū.

[socoteală] 2832 n.

socotesc 631, 2122, socotescū 573, 580, 583, 591, 1945, 2450, 2770, 2809, 3011, 3014, 3037, 3038, 3514, 3535, 3549, 3986; — socoteaște 467, 1211, 2751; — socotim 468; — socoti 2120; — socoti(-voiū) 3363, 3618; — socotiți, *pers. a doua pl.* 579; — socotit 4294. *Cf.* nesocotit.

socotință 241, 1943, 3298, 4295; (cu) 3300, 4293; socotințe, *sing.* (cu) 3302, 3766. *Cf.* nesocotințe.

socotire 578, 581, 1759, 2769, 3012, 3464, 3534, 3551, 3586, 4299; [cu] 3013; — socotiri 3458. *Cf.* nesocotire.

socotitor 582; socotitoriu 2405, 3299, 3301.

Etimologia: se-căută (a)—se-cotă —socotă—socoti, așa dar cu e asimilat și cu conjugarea schimbată. *Avem, precum se vede, un cas interesant de aglutinare și petrificare a pronumelui reflexiv. Cf. pentru formă ardelenescul cōtă = caută și pentru înțeles propoziția «ce-și socotiaște fața firiei sale întru oglindă» din Apostolul deooperit la Voroneț; p. 115, care în alte manuscrise din secolul al șase-spre-*

decelea și al șapte-spre-decelea și în Biblia de Blaj, cuprinde verbul căută, corespunzător sl. самѣтити 'охоств, spectare'. Nu ne putem dar uni cu Cihac, care crede că cuvîntul vine din ung. szokotálni 'computer'. Verbul acesta este cu totul isolat în limba vecinilor noștri și de aceea d-nii Alexici și Măndrescu nu-l numără între elementele unguresci ale limbii române. Cu toate acestea d-l Șăineanu, atât în Dicționarul româno-german cât și în noua-i operă Influența orientală asupra limbii și culturai române, § 3, îl pune în «seria de noțiuni abstracte foarte importante și comune întregei (!) Românimi» pe cari noi le-am fi împrumutat de la Maghiari.

sol 669; solū 102.

solescū, *sing.* 1406, 2517, 4080.

solie 1859.

solire 1854, 4083.

solitoriu 4079.

solzi 4422.

*somorăscū, numai în compusul posomorăscū.

soroacă 3374; — soroace 812.

sorocire 3219.

sorū, *subst. f.* 87, 3200.

sosī 2807. *Cf.* presosit, prisosit.

soție 899, 2434, 3570, 3579.

Veđi sensul la p. 94.

soțire 905. *Veđi sensul la p. 94.*

spalmă 3912. *Derivate:* spăimare.

spăimezū. *Cf.* următorul și

spămăntă(-se) etc.

spaiū 1301, 3307; spalū (-mâ) 3914. *Cf.* precedentul. ...

Se ăice așa la Jaroștea — Vilcea.

spargere 2981, 2986, 3003, 3054;

sparge[re] 3697.

spargū 1383, 2872, 2973, 3005, 3050,

3759; — sparge 3015; — spartū.

4464; — spartă 928; — sparte 3101.

Derivate sint: spărgătoriu, spărtură. ...

Pentru sens cf. p. 94. Cu înțelesul de 'rup' se mai aude și astăzi pe ici colea, ca la Cloșani și Cernaia — Mehedinți, dar numai în locuția: «mi s'a spart cămașa în spate.»

Compară spărg 'lacro, destruo' din Anonym. Caransebesiensis. spată 1325. Veđi sensul la p. 94. ...

Compară Cuvente den bătrâni, I, 438 (106).

[spate, pl. f. (dela saŭ la)] 1107; — speate 2943; — sing. m. spatele 1107. ...

Ultima formă este un exemplu curios de substantiv masculin singular, făcut din un feminin plural vechi. Se întrebuițeză numai dincóce de Milcov. Acéstă particularitate nu s'a arătat în Studiū, p. 82.

spălmare 3322.

spălmeză 4298. Cf. înspăimeză etc. ...

spălare 1576.

spală 1855.

Etimologia: lat. *ex-per-lavare, cu care cf. perlavare din Plaut. Alb. Iań, spēlań trebue să fie luate de la Român.

spământă (-se) 544; — spământară (să), 1769. ...

Verbul acesta se găsește fără îndoială înaintea lui m și în alte monumente vechi ca Apostolul descoperit la Voroneț, Psaltirea Scheiană și a lui Coresi (ps. 21: 25, 103: 7 și 118: 161), apoi Tetravanghelul lui Coresi din 1561 (Marcu 14: 33, pag. 106 și Ioan 14: 27, pag. 218 a ediției Prea Sf. Gherasim Timuș Pitesteanul). Alte exemple sînt în tomul întâi al Chrestomatiei d-lui Gaster. In Biblia de București 1688, din vr'o 28 de locuri în care am aflat acest verb (A doua lege 20: 8, 28: 67, Isus Navi 8: 1, Eclisiastul 12: 5 etc), o singură dată l'am găsit cu i, anume în Iezechiil 26: 17, unde cetim: «să nu te spăimântezi».

Gr. Crețu, Lexiconul lui Mardarie Cozianul.

Se vede dară că i s'a introdus temeinic numai din veacul al optsprezecelea sub influența substantivului spălmă, care în prima din cărțile citate mai sus e scris spaemă (odată) și care deci pôte fi = lat. *expavimen, trecut la declinația întâia, ca și aramă = lat. æramen și aromân. numă (nume). Cf. sau vâetat (= lat. *vagitare) din Biblia de București 1688, Ierem. 2, 23.

Etimologia: lat. expaventare, cu v schimbat în m, ca în am (cf. avem), nimearnică = lat. *in+verna+icus și smulgere, smuls = lat. *exvellere, *exvulsum. Veđi și p. 75.

spărgătorii 3004.

spărtură 3220.

spăsește 4375.

spăsenie 4376.

spășitorii 4376.

*spic, v. *sic.

spin 369, 3135.

*spinare = lat spirare numai în compusul suspinare.

spițe, sing. 3392.

splina 3687.

sporesc, sing. 2707, 3359, 3989; —

spori 2709; — (a) 2708.

sporire 2706, 3360.

spori 170, 171, 3358, 3990.

spre 114, 118, 263, 266, 653, 1886, 1941, 1946, 1975, 3097. Cf. despre, asupră etc., desupra. ...

Veđi sensul la p. 94.

Etimologia: lat. super; cf. per — pre — ađi pe și pă.

[sprîjînit] 4052 n.

sputorii 26, 130, 669, 1442, 1755, 3217.

spulă 517, 521, 673, 1103, 1356, 3218; — spune(-va) 2386. ...

*spundere = lat. spondere, numai în compusul răspundere.

spunere 65, 129, 518, 522, 1352, 2385, 2788, 2867, 3088, 3216.

spurcăciune (-ciune) 3222.

spurec

spurec 4315; — spurec, *pres.* 4112; —
 spurcat 3020; spurcatu 3225; —
 spurcată 3226; spurcata 3224.
 spuze, *sing.* 1064.
 stare 250 n 2005, 3382, 3594; (+ in-
 protivă) 3578.
 stau 3133; — stă 241, 2381, 2641; —
 stătū 554. *Maî jos* stătătorîu.
Cf. nainte-stătătorîu, nestătut, lâ-
 custe, costanda.
 stâlpare 1775; — stâlpari 680; — stâl-
 pare 662, 2278, 2793, 3387, 3475,
 4060, 4164; — stâlpari 3091. *Maî*
jos stâlpariū.
 stânga 4461.
 stâpân 751; stâpân 3789.
 stârcul 2256, *cf.* strâcul. ...
 stătătorîu 2540; — stătătoare 2539;
 stătătoare 3594, 3839. *Cf.* nainte-
 stătătorîu.
 [stea (o)] 2326; steaoa 1068; — steale
 1066, 1067.
 steag 4133*; steagū 3671.
 sticlă 60, 3395.
 stih 763. *Cf.* catastihū.
 stinsū, *numai în compusul* nestins.
 [stincă] 1608.
 stâlpare, *v.* stâlpare.
 stâlpariū 3092.
 stlăpū 3398.
 stogū 1631. ...
 stol 2458. ...
 storcū 1286; — storşū, *perf.* 3525. *Cf.*
 întorcū *etc.*
 straje 1616. *Derivat* strâjuire, strâ-
 juit. ...
 stranic 3408; — stranicī 3409. ...
Veđi sensul şi originea la p. 94.
 strâcū, *verb, v.* stricū.
 strâcul 3668, *cf.* stârcul.
 strâcurare 4363. *Cf. simplul* cură
 (= *curge*). ...
 străgū, *v.* strigū.
 străjuire 2575, 2808, 3405.
 străjuit 1095.
 strălucescū, *sing.* 3649; — strălucind
 4117.

strâmina

strălucire 3648.
 strâmbătate 871, 1577.
 strâmbezū 2108.
 strâmbū, *adj.* 1485, 3426.
 strâmina 2170, 3420. ...
Veđi sensul la p. 94.
Etimologia: sl. стрѣмина 'стрѣмѣнъ lo-
 cus praeceps'. *Cf. p. 94.*
Vorba stî'rmină o întrebuiţeză ađi
 Români din Craina -- Bulgaria cu
 înţelesul de 'cöstă, colnic: Bergesrüc-
 ken, Anhöhe' (*cf. Weigand, Die ru-
 mänische Dialekte der Kleiner
 Walachei, Serbiens und Bul-
 gariens*).
La noi astăđi se găseşte mai
numai ca numire geografică. Aşa,
după Frunzescu, ar fi stermina lo-
cuiţă izolată lângă Gogoşi, stir-
mina munte în plaia Cloşani şi
stirmini deal lângă Dunărea, toate
în judeţul Mehedinţi şi prima cu vo-
cala întâia e pôte greşită în loc de
î sau i. Stirmini apoi trebuie să fie
iarăşi greşit în loc de stirmini = (dea-
lul) stirminiū sau stirminei, cum ōice
acelui deal maredin comuna Rōgova
d-l Spineanu în Dicţionarul spe-
cial al judeţului (în un singur loc).
D-l C. Gruescu din Severin ne-a spus
că stirmina din numita comună e o
pădure, un loc reū, deal şi vale,
unde se fac multe hoŋii. Probabil că
stirmini şi stermina sînt unul şi ace-
laşi loc, ambele comune (Rōgova şi
Gogoşi) fiind alăturate.
Stirminisau pôte mai curând Stir-
minii mai e un vîrf de deal în O-
cina — Prahova, apoi Stermina pă-
dure şi Muchea-Sterminei colină, a-
măndouē în Colŋi — Buzēu. De ase-
mena Sterminosu (dacă nu va fi
cum-vă greşit genul) şi Sterminōsa-
Vlădişoru, păduri în comunele ve-
cine Berevoescii-ungurenī şi Bere-
voescii-pămîntenī din Muscel; Stir-
minōsa, un munte în Argeş; Stră-

mirésă, numele p^ote greși^t, în loc de Străminósa, al unui p^ărău, ce, după Dicționarul geografic al județului Ol^t, se varsă în Vedița; Străminósa, p^ărău și vale în Lipova — Vasluⁱu; în sfîrșit Fundu-Streminósa, sat în comuna Plopana din județul Tutova. Ultimele șase forme adjectivale dovedesc că cuvîntul stîrmină, stermină, stremină sau strămină a fost o dată viu în limba noastră.

Un Român din Pojogⁱ — Vilcea, ne-a și spus că cuvîntul înseamnă 'deal mare'. În Tetravanghelul lui Coresi (Luca 3, 5 = začalo 9, la p. 120 a ediției citate) cetim: «și (fi-vor) străminele căi nélede», unde vorba străminele corăspunde slav. *асп^рь*, gr. *α^ς Τραχ^ια^ς*, lat. *aspera* din Vulgata, 'căile aspre' în Noul Testament de la Bălgrad 1648 și 'céle aspre' în Biblia de București 1688. Cipari^u în Chrestomatia sa, p. 11, explică aș^ă: «Strămine pl. stramen ? locure afunde și rîpóse»

strămteală 2774, 3818. ...

străngătoriu 3444, 3486.

străng^u 2883, 3445, 3545, 3581, 3583, 3622, 4369; stră[n]g^u 3584; — strănge (să) 3471; — străns^u 3160, 3510. Cf. strînsoare.

strînsoare, străns^oare, v. strînsoare. străpezesc^u, sing. 4318. ...

Etimologia: lat. *stūpidire. Pentru epentesa lui r cf. strămur = lat. *stimulus*.

străvesc^u, sing. 3546.

stred^{ie} 3341. ...

Veđi sensul la p. 94.

strein 3408; strein^u 4446; — streini 3410, 3411, 4560; — strîin^u 3805.

Cf. instreinare etc. ...

Etimologia: lat. *exterraneus* — **exterranus* — **strednu* — *strein*, va să d^{ic}ă cu metatesa lichidei, cu finala simplificată în anus sub influența vorbelor *paganus*, *Roma-*

nus (cf. *Δεμ^ιτ^ριος* — Dumitru și *subterraneus* = sp. *soteráneo*, *soterraño*, port. *soterraneo*, față de **subterraneus* — it. *sotterrano*), cu â din á + n schimbat în i ca în *christianus* — **creștiân* — *creștiin* — *creștin*, dar necontopit cu e precedent, ca în apropiind = **apropiând* = **appropiando*. Nu e exclusă nici prefacerea terminației *aneus* în *inus*, ca în vfr. *soutterin* = lat. **subterrinus*, propus de Förster, apud Körting, sub No. 7892 din Supplement. Cf. Revista critică literară, V, 134, unde d-l O. Densușianu propune etimologia *exterrinus*, *exterrenus*, din *Corpus glossariorum latinorum* II. stricare 1378, 3058, 3742.

stric^u 3005; străc^u 3052; — stricat 3200, 4468; — stricată 712. Cf. nestricat. ...

strigare 520, 522, 595, 610.

strig^u 521, 536, 596, 704, 1888; străg^u 2845; — strigă, imperativ 2739. ...

Etimologia. — Cea mai probabilă este a d-lui G. Meyer, care în *Indogermanische Forschungen*, VI, 120, propune lat. **strigare* făcut din *striz*, *στρίξ*, *striga* 'cucuveă, vrăjito^{re}', din cauza strigătelor acestor ființe.

strîln^u, v. strein.

strînsoare 1660, 3591; străns^oare 3226, 3262, 3335, 3443, 3494, 3580, 3604; străns^oare 2884.

stropîlă (să), pl. 4574; — stropită 952. strug 3429. ...

strugur 768; strugur^u 771; — [strugurⁱ] 768 n bis. ...

Etimologia: lat. *surculus* — *sruculus*, în care aș^ă dar s'a întămplat metatesa lui r și epentesa lui t ca în *castron* = fr. etc. *casserolle*, în următorul struncinat, lat. = **extruncinatus*, cum și în numele sârbătorii Stratenie = sl. *Грѣтнѣ*

Pentru prefacerea lui c în g cf. Miklosich, *Lautlehre der rumunischen Dialekte*, Consonantismus II, 68.

*Sinonimul muntenesc clorchin al moldovenescului strugur (de pómă), trebuie să derive de asemenea din un lat. *surc(u)linus.*

struncinat 3801.

Etim. vezi-o în articolul precedent.

*stupă=lat. stüppo, numai în compusul astupă=lat. exstüppo.

sturză 4479. ...

su și sub=lat. sub numai în prepoziția derivată supt=lat. sub-tus și în următoarele compuse: suiū (mă) și sus, subțire etc., a supune, surup, suspinare și în susuoara. Cf. actualul su pat și oltenescul su munte. ...

*sucă=lat. *suo, numai în verbul compus usucă.

sucit 3587.

sufare 888. Cf. aflu, flueră, gâmfare.

suflet 1330; sufletu 887.

sufu 832;—sufă, pres. 4479. Cf. aflu, flueră etc., înflu.

suiū (mă) 2889. Cf. eșire, perire și lat.-gr. comis.

sul 481.

sulițe, sing. 3463.

[sumeajă] 3145 n.

sun 1161;—sună (a) 1157. Cf. răsunătoriu.

[sunătoare] 945.

sunet [3810 n], 4466*; (cu) [945]; sunet 178, 1160, 4478; [sunetul] 3768 n.

suoara=lat. *subūla sau *axūla numai în expresia susuoara de mai jos.

supăr 3436; supărū 2413;—supără perf. (se) 630;—[supărără] (se) 630;—[supărare] 3799 n; supărare 3435, 3441 Cf. asupră etc., desupra.

supărătoriu 3437.

supră, supra numai în compusele cu asupră, desupra și pre desupra. supt, prep. 2414; suptū 2402, 4263.

Cf. desupt.

supțliare 1379.

supțieză 1348;—supțiată 1380, 1382, 3399.

supțire 690, 3635, 3723.

supuetoare 1141. V. sensul, p. 94. ...

s[up]une 2426;—supune (a) 2374. Cf. nesupus.

supunere 2375.

[surgunesc] 1187 n.

surup 2173;—surupată 1293.

surupătoriu 2176. ...

Compară surupă (+ casele) al lui Moza din Cuvente den bătrâni, I, 421 (51), asemenea numele Surupați al unei comune din Gorj, cum și al ripei Surupata și al dealului Surupăturile din Vlcea, singurele cu u al doilea păstrat dintre cele patru numiri geografice formate din participiul surupat și aflătoare în acelaș județ muntos (dealurile Surpat și Surupăturile, rîpa Surupata și Surpatolea, mănăstire etc.).

*Etimologia: lat. subrumpere cu conjugarea schimbată. Peste Olt se rostesc și astăzi așa. Această formă înlătură etimologia subripere, propusă de d-l Al. Philippide. Înfelesul special de boșorog = pôte *boșoro(p)t (cf. balamuc=balamut), ce se dă vorbeii surupat—surpat, căriia-i corăspunde în aromănescu arupt, (a)spart, cum și frasa: *ficiorli surpă pόμεle din pom cu toia-gluși cu chiatra tot din dialectul transdunărean, arată că și părerea lui Cihac, Șăineanu, Körting, cumcă cuvîntul ar veni din lat. sub+rupes nu e de admis.*

sus 1561; (de) 96, 946; susū 1305, 3187, 3503; (in) 737. Pentru finală cf. jos.

suspînare 3390.

susuoara 1893. ...

Preste Olt se ȋdice și astăȋi susuoră, ca bună-ôră la Șasa—Gorj, Pojogi—Vîlcea.

Etimologia: sub + *subāla orî sub + *azūla (cf. su și suoara de mai sus). — Aromănescul sôră, din expresia su sau sum sôră, pôte veni din *azūla — *assoră aferesat și cu accentul strămutat pe penultimă ca în populus — popôr. Pentru schimbarea însă a lui azūla în suoră al nostru trebuie să presupunem încă asimilarea lui a inițial și neaccentuat, cam ca în lat. axungia = *azundia — osânză, cum și metatesa lui, așă dar azūla — osoră — soora — suoră. Fenomenul s'ar puté mai ușor explică prin dieresă: (a)soră — (a)soară — suară — suărară — suoară.

sută (o) 3342; [sută] 3698 bis.

svadă 3232; svada 3009.

svăditoriū 3010. Cf. sfăditoriū. ...

Cuvintele sfadă, a se sfădi nu se aud acum pe la București, cu atât mai puțin vechile svadă, a se svădi, deși se află în Biblia de București 1688 și în Vocabularul rumănesc-franțosească lui Vaillant. Preste Olt se întrebuintează în multe locuri, ca de exemplul la Șasa—Gorj, Ciovrnășeni—Mehedinți și Motoci—Dolj. Cf. se sfădiră al lui Moza din Cuvente den bătrăni, I, 364.

svăpălare 3158.

svăpălatū 3157, 3159. Mai jos: zvăpăezū, zvăpăezu(-mă). ...

Etimologia. — Cuvîntul nu s'a făcut din vāpae, cum cred Maxim și Șăineanu, ci, după cum arată contextul, din sl. сѣрѣполати 'exasperari, saevire', cu care cf. (paz) сѣрѣпѣдію al lui Berinda și Mardarie. Pentru sinco-pa silabei re = r cf. întunecare din întunecare.

sveaștnică 3185; sfeaștnică 3184. ...

svecle 1610. ...

svoară 399. ...

Ș.

șalele 1373, 1746, 4442. ...

șaletru 2235. ...

Cf. shalitrū 'nitrum' din Anonymus Caransebesiensis și Lexicon Budanum, apoi saletră din Vocabularium nemfesc și romănesc de la Sibiu 1822 și silitră din Biblia de București 1688.

șanțū [652 n], 2971, 3320.

șapte 794, 3192. Cf. săptămăna, Sep-[temvrie]. ...

șarpe 1090. ...

șase 4454. ...

școală 47. ...

școpū, adj. 1477. ...

Forma acēsta, care nu se mai găsește de cāt în Cazania întăia, apud Cipariū și Gaster, Crestomatia, trebuie să fie greșită în loc de șchlopū. Pôte Mardarie, ca și traducătorul Cazaniei citate, aū scris ko, ca să evite confusia, ce s'ar fi întâmplat, dacă scriă ko = chiū, inconvenient ce unū înlătură întrebuintând lw. La Bota—Gorj se ȋdice 'ștlop'.

șesū 2965. ...

șezū 541; — șade 2642. Cf. împreună-șezū, neședear.

-și, pron. refl. sing. 1267, 2510. Cf. însuși.

se, ac. 416, 549, 609, 630, 710, 1235, 1524, 1525, 1566, 1687, 1709, 1782, 1765, 1779, 1842, 1843, 1844, 2053, 2122, 2184, 2409, 2418, 2519, 2710, 2712, 2737, 2773, 2812 bis, 2822, 2862 bis, 3015, 3209, 3334, [3412], 3465, 3496, 3845, 3890, 3895 bis, 4519, 4574; — să 45, 622, 630, 754, 1061, 1213, 1335, 1392 bis, 1425, 1769, 2120, 2273, 2486, 2778, 3519, 2957, 2958, 3292, 3439, 3471, 3473

3845, 3856, 3885 bis, 4125, 4265 bis, 4574;—s(') 2811;—se 66, 187, 195, 375, 500, 544 bis, 572, 881, [908], 1323, 1482, 1708, 1710, 1857, 1942, 2159, 2348, 2416, 2417, 2423, 2454, 2526, 2679 bis, 2922, 3238, 3289, 3449, 3451, 3519, 3775, 3931, 4082, 4135, 4138, 4145, 4450, 4470;—sine 1186, 2822, 3144, 3145, 3646; (cu) 2181, 3327. *Derivat său.*

Pentru postpunerea pronumelui personal enclitic și a reflexivului se mai ales la persóna a treia a verbelor, cf. Cuvente den bătrâni, I, 429 (82).

și, conjuncție 54, 66 bis, 108, 186 ter, 200, 223, 663, 794, 1223, 1225, 1434, 1503, 1759, 1884, 2252, 2891, 3292, (de încă ori), 3625 bis, 3845, 3868, 4102, 4479, 4527 ter, 4574, *Cf. deși, fieșcare, fieșce.*

-ș, și din lat. ipsi numai în compusele acelaș, aciași, eluși, luiși (al).

șofrană 1582. ...

șolmu 1008.

șoprăla 4539. ...

șoptitoriu 4451.

ștîlnțe, sing. 655, 657, 661, 1346, 7220, 3172, 3647, 3953; sciință 1349, 4262.

Cf. neștîlnțe.

știre 3044.

știu 663, 2148, 3177; (-ți) 211;—știi 668;—știe 1895, 3330;—ști (volu) 3886;—(voru) 3877;—(a) 658;—știut 1313, 1348; știută 656, 659; (iaste) 4502, *Cf. neștiut etc., niș-chițelă.*

ștîntoriă 3176. *Cf. neștiutoriă.*

șupire 4067.

șuplitoriă 4068. ...

Veđi sensul la p. 94. Cf. Hasdeu, Cuvente den bătrâni, I, 304 și Suplementul LXXXVI.

Cuvîntul se întrebuințează și ađi în mai multe localități, ca de exemplu la Bota—Gorj, la Cloșani, Ploștina și Lupșa—Mehedinți.

șutelitoriă 1634.

șutilesă 1635;—șutileaste 1636.

șutilire 1633. ...

Veđi sensul la p. 94.

șuvăescă 439. ...

Compară verbele shuvejesk și shuvejkeiësk din Anonymus Caransebesiensis, cari au tot u în prima silabă. Același sunet îl mai întîmpinăm în două cărți utilizate de d-l Gaster în Chrestomatia sa, din cari cea mai veche este Pravila lui Evstratie Logofetul, Iași, 1646.

Preste Olt cuvîntul se rostesc și ađi tot cu u, de exemplu la Cîovir-năseni—Mehedinți. In Motoci—Dolj se ăice mai scurt șuvălu.

T.

tabără 3381.

tablițe, sing. 1218, 3841. ...

taină 3700, 3702.

talstra 2307, 3350. ...

Etimologia: gr. bizantinul τὰγιστρον 'saccus pabulatorius, qualisequi capiti alligatur', din Const. Porphyrogenetul. Acesta e etimologia dată de G. Meyer în Indogermanische Forschungen II s. v. tornister, pe care-l consideră ca un împrumut de curând din ung. tariszenya și pe acesta din boh. tanistra cu metatesă, ultimul provenind tot din gr. τὰγιστρον, dar influențat de gr.-lat. canistrum. Cf. p. 194, nota 2. taiu 1062, 3607, 4176;—tăe 1122.

Mai jos: tăetoriă, tăiare.

taler 943; taleră 3368. ...

Pentru sens cf. p. 94.

tare 392, 1595, 3661, [4098]. *Mai jos tărie. Cf. cutarele, întăresc etc.*

tartar 3845.

tară 325. ...

Veđi sensul la p. 94.

tașcă 4433.

tăbăc 3985. ...

tăceare

tăceare 149; tăceare 3644; — tăcut 1426, 4132.
 [tăciune] *nu este, ci numai verbul compus așija[re]=lat. *attitiare.*
 tăctoriū 1123, 1864.
 tălare 3642, 3643. *Cf. netălatū.*
 [tăietură] 1580.
 tălmaci, *sing.* 3217.
 tămădui (a) 1918.
 tămăe 4059.
 [tămăloase] 1918.
 tămpin, *numai în compusul în-tămpin etc., pe când în Apostolul descoperit la Voroneț și în Psaltirea Scheiană e simplu: tăinpirul; tămpirarea, tămpiratul și tămpinare.*
 tămplare 3525; tămplare 2772. *Cf. întâmplare, unde am dat și etimologia.*
 tămpū 3812.
 tănguescu(-mă) 3112.
 tănguire 4098*; tănguire 3113.
 tănjescu, *sing.* 2218, 3804.
 tănjire 1516.
 tărare (cu) 2178; tărare 3124.
 [tărăscu-mă] 2349; —tăreaște(-se) 2348.
 tărațe 4349; tărațe 4290.
 [tărziu] *nu e decât sub forma tră-ziu de mai jos.*
 tărie 1039; tărie 1596, 3659, 3713; tăria 1421; tăria 3085.
 *tăt=lat. *tantus*, *numai în compusul a-tăt-a.*
 Tătaril 3366.
 tătarasca 3672.
 tăvălescu(-mă) 2901.
 teamere 199, 221, 291, 1768; teamere(re) 264. *Mai jos: temu(-mă), temătoriū.*
 teascū 3741, 3764.
 telegariū 3166; telegari 3562. ...
Veđi sensul ce pare că i-l dă Mardarie la p. 94; dar probabil e greșit.
 [tem (mă)] 3465; temu(-mă) 263, 1909, 3306.
 temătoriū 200, 265, 783.

toboșe

temelle 419, 4036, 4326.
 temnițe, *sing.* 1600.
 *tenl=lat. *tenere*, *numai în compusul cunteni.*
 teslariū 3739.
 *tețesc, *numai în compusul în-tețesc.*
 *teu=tău=ung. *tó*. *numai în compusul hăleșteu. ...*
 ticălos 4278; ticălosū 3945.
 ticăloșie 4277. ...
 [timpul] 994 n.
 tina 774; tina 326, 1447, 3730, 3731.
Derivat tinos. Cf. întinū etc. ...
Veđi sensul la p. 94
 tinăr 1783, 4490; tinărū, 1824, 3673, 4489, 4491; —tinără 1823, 4486. ...
 tinerea 4487. ...
 tinereațe 4488.
 *tingere, *numai în compusul atingere, din lat. tangere — atingere.*
 tingire 2271.
 *tingū, *numai în compusul întingū.*
 tinos 3732.
 tinse (se) 2862. *Cf. întinde etc. și adv. tutindinile.*
 tipariū 3852, 4460.
 tipărescū 906.
 titla 754, 1944.
Pentru sens cf. p. 94.
 titlū 1944, 3740.
 [tâmplă] 3249 n; —[tâmpile] 3250.
 tlăcuescū, *sing.* 3218, 3749.
 tlăcul 66.
 tlăhariū 4068. ...
 toaca 358.
 toboșe 3851. ...
După context ar însemnă tobă (în Moldova și peste Munți dobă); însă pare a fi mai curând o greșelă a lui Mardarie, care nu va fi înțeles vorba grecescă și cea slavonă, pe cari le aveă dinainte. Cf. ung. dobos (cețește doboș), din care derivă și care însemnăză 'tobaș, toboșar'. Dobos e numele familiar al unui Român din

Bucovina. Se pôte ca prelucrătorul Lexiconului să fi vrut a scrie токаре dar a uitat pe o de de-asupra, ori e final este greșit în loc de ă=ü.

toarcere, numai în compusul în-toarcere etc.

tocma 797, 2965; cf. a-tocma, întocma, întocmesc etc.

tocmală 2536, 3302, 3511, 3594, 4305, 4423; tocmala 2314; tocmeală 173, 174. Cf. netocmeală...

tocmesc, sing. 3506; tocmescă 1132, 3424, 3599; (+depreună) 3610; — tocmeaște 3589; — tocmi (au. sing.) 2645, 3597; — tocmi 2955 (cel), 3902; tocmi (cel) 3993, Cf. întocmesc etc., neîntocmit.

tocmire 866, 1102, 1179, 3421, 3598; — tocmiri 953, 3458.

tocmitori 867, 1423, 3146, 3422.

tocă 1472.

toilagă 1023, 3767, 4060.

topescă 1371, 3708; [mă] 1372; — [topit] 3476 n.

topor 1750.

torcă, numai în compusul storcă.

tornă, numai în compusul răstornă.

tot 309, 310, 410, 419, 607, 639, [966], 1412, 2326; (de) 972, 1303, 4159; totă 640; (de) 641; — toți 93, 606; — toată 604, 640, 4440; [toată] 2757 n. Cf. tutindinile.

trag 3123; trăgă 441; trăgu(-mă) 442; — trage 3292; — trăgia 2729; — tras (am) 2013.

tragere 3124.

trandafir 3089, 4457, [4457 n.]...

trăescă 214, 216, 2608.

trăgari 3762. Derivat din următorul...

Vezi sensul la p. 94.

trăgă 1557, 3761.

trămăre, în compusul întrămăre.

Compară tramă din *Anonymus Caransebesiensis*, de asemenea tramă bătelă, bătătură: trama, sub-

temen' din *Lexiconul Budan*, cum și trama 'ce rămâne când se perie fuioarele' din *Bihor* (*Revista critică literară*, IV, 340).

trămbă 3160...

trânoseala 4374...

trăpescă 2716; — trăpiaște 2134, 2200, 2543; — trăpiă 2201.

trăpire 2202...

Inseamnă chiar după context «poartă, chinuiaște», ceea ce mi-a scăpat de a arăta la p. 95. Cuvîntul se mai întrebuințează și adă, cu înțeles de 'rabdă, suferă', prin Mehedinți, în vestul județului Gorj și rar prin județul Buzău.

Etimologia: sl. трѣсти 'ferre, per-severare, expectare, patientem esse'. [trăsnet] v. tresnet.

trăziu 857, 2440.

treabă 413, 1481, 1483; (de) 2557; treabă 226, 239, 2092, 2560, 2563; (de) 2392. *Maî jos*: trebuesc, etc., trebuințe. Cf. neîntreabă, ne-treabă.

treacere 2660. *Maî jos*: trecători, trec etc. Cf. întreacere etc., tremeatere.

trează 295, 297, 796. *Maî jos*: trezvescu(-mă), trezvie.

trebuesc, sing. 3774; — trebue [1274], 2561, 4263, trebue[-mi] 2563; trebuiște 2212, 3775.

trebuițe, sing. 3773.

trecători 2730, 2731.

[treceri (+ prin)] 652 n.

trecă 1811, 2659, 2661; — trecută 1813; — treceți 1812. Cf. întrec etc., prea întrec, petreci.

trei 3787, 3790, 3856 bis; trei 3856, 4485. Cf. întreit.

trelle (al) 3785, 3791. Cf. anțerțu.

tremeatere 2522; — tremes 4050. Cf. armăsariu și treacere.

Compară trimise, trenise și tremease ale lui *Mora din Cuvente den bătrâni* I, 430 (83, d).

tremur

tremur, verb 2901 Cf. cutremurare, cutremură etc.

tresnet 3800; [trăsnet] 2298, 3802 n.

La Petresci — Dâmbovița se pronunță tresnet și trăsnet, după spusa normalistului Bucureșcu Pavel. Cf. tresnăt 'fulmen' din Anonymus Caransebesiensis...

trestie 3792.

trezvescu(-mă) 3778. Cf. trează.

trezvire 294, 296, 1394...

Compară trezvie 'sobrietas' și trezveskumē 'crapulam edormio' din Anonymus Caransebesiensis.

*trică = lat. *tricar*, *tricari* = *tricare*, numai în strică, în care se probabil protetic.

tristă 909, 911, 912. Cf. întristare etc.

tron 1497, 3032...

Vezi sensul la p. 94.

trudescu(-mă) 3798.

trufaș 1741, 2657; trufașu 648, 743, 8147.

trufa 741, 1459, 1592, 1598, 2656, 3265, 4467, 4468; trufa 744, 2844, 3824, 4434...

trufește, adv., numai în compusul netrufește.

trufescu (mă) 742, 1460.

trufie 2474, 2609.

trupă, 689, 2344, 3814; — trupu[lui] 4434. Cf. întrupare.

tu 3033.

ți, dativ scurtat 1843; -ți 211 bis, 851; — ție 1357, 3820;

te 2828 bis; -te 1470, [3324], 4177 bis; — tine, ac. amplificat 3051, 3819;

voi 379, 2580; — (pre) 646 bis;

-vă, ac. 1364, 2579, [2580 n]. Derivat vostru.

tulba (+ sahidacelor) 3808...

*tunce = lat. *tunc-ce*, numai în compusul atunci.

*tunearecū, numai în compusul intunearecū.

tundere 4227.

țelineză

tunet 3810; tunetă 2298, 3802; — tunetului 688.

[tunica] 4123 n.

turbare 2077.

turbez 2078; — turbat 2076.

turburare 679, 1476, 3308, 3538, 3844.

turburare (?) (să) 630, v. articolul următor.

turbură 545; — turbureză 3307, 3552;

turburezu(-mă) 3306; — turbură,

pres. sing. 3305; — turbură(-se),

perf. 544; — [turburără (să)] 630;

— turburat 909, 3539.

Turcii 3153, 3366, 3662.

turmă 2281; turma 2280; — turmei 114.

turnătorii 4571.

turnă 2308, 3714, 3824, 4377; — turnure 1222; turnuri 1222.

tutindinile, adv. 385...

Vezi sensul la p. 94.

Etimologia vezi-o la p. 94.

▲ (=9) 4352.

Ț.

țapa 4534...

țară 1334, 3747, 3806; țara 3672; — țării 819; — țări 4421. Cf. streină...

țarina 318...

In nota de la p. 113 (No. 318) am dat că acest cuvânt s'a scris mai în urmă, probabil din pricină că agru era o expresie cam învechită. Acum socotim că am pute renunța la asemenea explicate, de orice agru se găsește și la No. 2179 fără vre-o vorbă explicativă, cum și în Anonymus Caransebesiensis de pe la 1670. Din monumentele anterioare vom cită numai Apostolul de la Voroneț și Tetravanghelul lui Coresi de la 1561 (Matei XIII, 31 și 36).

țaran 1617. Mai jos țerănă.

țehulă 1973. *Vezi sensul, p. 94...*

*țelineză, numai în compusul intelineză etc.

țerână 2297. ...
 țermure 2170; țermurele 2472. ...
 țerțu, *cf.* anțerțu și trei. ...
Vezi sensul la p. 84.
 țeșătura 3813. *Derivat din* țeșut.
 țeștoase, *sing.* 1027; țeștoasă 1168.
 țeștul 793;—țeștului 793, 1565. ...
Compară țeșt *al lui Moza din Cuvente den bătrâni, I, 438 (107).*
 țeșut 481. *Cf.* supțire, supțieză *etc.*
 ți, ție, *v. tu.*
 țigla 2338. *Cf. nota de la acest No. ...*
 țiglaru 2339.
 țiitoru 529, 1822, 3702; — țiitoare 1141.
 țiu 263, 3521, 3896; țiu 1260; — ține 2118, 4421;—țineă (a) 238; (a se) 3895;—ținut 4048. ...
 țineare 528, 819. *Cf.* nețineare, conțeni (se).
 țințariu 3677, 4565.
 țițet 1474; țițetă 599.
 țițu 596.
 țița 3338.
 țițini 401.

U.

ucidere 1238.
 ucise, *perf. ind.* 3868;—ucis (fu) 3867; — uciși 1241.
 udătură 431.
 udeală 449.
 ufă, *interjecție* 4284.
 uitare 1093.
 uitată 1094;
 uitătoru 1758.
 ulătu (mă) 2781.

*Pentru ă parasitic de după ă com-
 pară cele ce am ăis noi la p. 78 și
 mângăinos al lui Moza, în Cu-
 vente den bătrâni, I, 442 (144).*

*Etimologia: lat. tuitare, aferesat
 din causa confusiei mult întrebuin-
 țatei persoane a doua sing. a im-
 perativului *tuită-te cu tu uită-te, ăă
 scurtat în uite.*

uleu 974, 976. ...
 ulița 2345, 3397, 4061, 4115;— ulițe, *pl.* 628.
 ululă 1559. ...
*Nearticulat se ăice astăă prest
 Oli uliă, pe la Bucuresci uliă.*
 umblare 4452. *Cf.* imblare.
 umblu 174. *Cf.* imblu.
 umbra 3632, 3637; — umbrei [ală] 3634.
 umbraru 3632, 3676, 4383;—umbrare 3228, 3636.
 umbreză 4339; — umbrat 3638; — um-
 brit 2825. ...
 [umbros] 3633.
 umilințe, *sing.* 3944.
 un 118, 905, 945, 966 bis, [967], 1279, 1330, 1331, 2278, 2422, 3691, 3860, 4409, [4457]; ună 1337, 2420; unul 900, 901, 968, 1336; — unii 4263, [4457 n];—una 2253; o, *numeral* [652 n], 965, 969, 970, 1630, 2109, 2253, 3342, 3495, 3577, 3733; *inde-
 finit* 2255, [2326], 3249, 3473, 4275, 4574. *Cf.* adunare, denpreună, de-
 preună, împreună *etc.*
 unchiu 3911.
 unde, *adv.* 754, 793, 1229, 1425, 1434, 1450, 3910, 4149, 4479.
 undezare 3776. ...
Vezi sensul la p. 95.
 undița 3899.
 [angeriei] 4102.
 unghiul 464. ...
 ungă, *sing.* 2467; ungu 3940;—unse, *participiū sing. f.* 976, 4102. *Mai jos: unsoare, unsului, unt, un-
 tură, unt-de-lemn.*
 [unire] 965.
 unsoare 4126.
 unsulă 4124;—unșii 4125.
 unt 975; untă 975, 2467. *Derivat* untură.
 unt-de-lemn 1774.
*Acastă vorbă s'a format din ele-
 menteromănesci după calapodul vsl.
 АРЪТНО МАСЛО, cu care cf. compusele*

similare rus., bulg. și boh., cum și germ. das Baumöl, ung. faolaj.
untură 3807.

urare 2735, 4389. *Maî jos urez.*

urâciune 716, 1785, 1786, 4467.

urđinarea 3440. ...

urduros 714. ...

*ure = lat. *u b i*, numai în compusul ai-ure-a, în care avem un cas de epentesă a lui *r*, iar *b* s'a schimbat întâi în *v*, apoi în *u* și în urmă s'a contopit cu *u* precedent.

urez 240, 2736, [4390 n.], 4415; ureaaze, ind. sing. 2778.

urgie 4527.

urloae 3745. ...

Cuvîntul urloiu pe la Petresci — Dâmbovița, Mal — Vlașca, Frățila — Vilcea, Balota — Dolj etc. însemneză 'burlan'. Nu ne putem pronunța de-o-camdată în privirea numărului și genului substantivului urloae: probabil că avem a face cu un fel de plurale tantum, nu cu un temin singular.

urmată, numai în compusul ne-urmată.

urmă (pre) 2526, 2528, 2529; urma 3400.

ursă 1793; —[ursoae] 1793. ...

Compară ursonyë 'ursa' din Anonymus Caransebesiensis și ursăe din Lexiconul Budan.

uscat 3343; uscată 3474; — uscată 3472, 3477. ...

uscăciune 3343. *Maî jos usucă [mă]*
uspătare 2311.

uspătătoriu 2310.

uspăț 755, 756; uspăț 4435; uspățu 2309, 2312, 4024. ...

Tot așa se pronunță la Bota — Gorj. Compară uspez 'convivium' din Anonymus Caransebesiensis.

uspetez 3893; uspetezu(-mă) 3555; — uspătă 3892.

usturoi 1690; usturoi, sg. 4414*. ...
usucă [mă] 1297.

Etimologia: exsucare — assucare — osucare — usucare — uscare. Va să dică s'a schimbat e inițial neaccentuat în a, apoi s'a asimilat cu u din silaba următoare, care, când e fără ton, dispare.

ușa 809; —ușiei 1940; ușiei 4103.

ușariu 808. ...

ușor 1644, 1645, 2373; —ușoară 266 — ișor, adv. 4162.

Moza încă are ușor și să iușureaze (cf. Cuvinte den bătrâni I, 416, No. 22).

*ușetorie, din lat. *otiari*, numai în compusul negușetorie.

uu, difong 945.

V.

a, literă 2316.

ă (= a doua) 4434.

ăi (= 12) 4360.

va, v. voi.

vaca 1558.

vadră 376, 3690, 4410; vadra 3127. ...

Veđi sensul la p. 95.

Compară vadrë 'hydria' din Anonymus Caransebesiensis.

vadă 454.

val 3883. Cf. hal.

val 679, 1905, 1907, 2340; valul 460.

Cf. învăluescu (mă) etc. ...

vale 4482; valea 2997, 3907; — vâi 2982. ...

vara, numai în compusul primăvara.

vară 1897. *Derivate: vărui, vărui.*

[varză] 1618 n, cf. vearze.

vas 60, 451, [1622], 3254, 3339, 3340, 3395; vasul [3340]; — vase 787.

vatăm 491; vatămă 2383; vatămu (-mă) 492; vatămu(-mă) 2792; — vatămă, imperativ 489. *Maî jos: vătămăre, vătămătoriu.*

-vă, v. tu.

vădescu, *sing.* 1289, 1923, 4213; vâdescu 4208.

vădîre 1924.

vădîtorîu 4218. *Cf.* svadă, svădîtorîu.

văduv 382, [4070];—văduvi 383;—văduo 4070. ...

[vâl] 1140 1140.

*vâlîtură, *numai în compusul învălîtură.*

văluescu, *numai în compusul învăluescu* (-mă). *Cf.* 'm'aş vâlui' din *viaţa lui Bertoldo*, apud *Gaster, Chrestomatia etc.*

*vângu, *v.* vengerea.

vânsla 2279; vâslă 766. ...

Compară vënsle şi vënsleţor din *Anonymus Caransebesiensis.*

vântu 41, 530, 889, 3184; vântul 886, 1220, 3657, 4481.

vânzare 2617.

vânzătorîu 2618.

vânzu 4115;—vinde 2401. *Cf.* vinde *etc.*

vârū=lat. *verum*, *numai în compusul ad-e-vârū.*

vărsare 2992; *cf.* vrăsare.

vărsu 2990;—varse (să) 1335. *Cf.* vrăsu(-mă), *etc.*, jos, vierşu.

văruire 2369.

vărut 559. ...

vătah 867, 1000, 2604. ...

Compară vetah 'praefectus' din *Anonymus Caransebesiensis.*

vătămăre 487, 2384; vătămărea 3414.

Cf. nevătămăre.

vătămătorîu 490, 4112.

*văt, *numai în compusul învăţ etc.* Vătătura din *Psaltirea lui Ioan din Vasluu de la 1710*, apud *Gaster, Chrestomatia*, este o simplă greşelă de scris, cum am observat şi altele la acelaşi Ioan.

văzătorîu 2851; vădzătorîu 79;

3325. *Maî jos:* vedeare, vezi, vis.

văzduh 41; văzduhul 108. *Cf.* duhul, zăduh.

veac 647, 3625.

vearde 3442.

vearze, *pl.* 1071, 1618. *Maî jos* verdeaţă. ...

Compară vardzē 'olus' din *Anonymus Caransebesiensis.*

veaselă 25, 4462, 4550. *Derivate:*

veselesc(-mă), veselie.

veaste 140, 198, 517, 4324. *Derivate:* vestire, vestitorîu. *Cf.* poveaste.

veatrîlă 671, [2279]; veatrîla 4507. ...

[vecernie] *nu e, ci numai compusul* parecerniţa.

vechî 411;—veache 1060, 1061; [veche] 1061 n. *Cf.* învechit (au), bătrân *etc.*

La bătrân ne-a scăpat din vedere înrudirea cu vechî etc.

vecin 1469, 2434, 3520, 4102; vecinul 1347.

vedeare 415, 417, 1215; [vedearea (cu)] 2659 n. *Maî sus* văzătorîu, *maî jos:* vezi, vis.

veghî, *numai în compuse ca verbul.* priveghî *etc.*

*vengerea, *numai în compusul învengerea.* *Cf.* invângu.

veninul 4505.

verdeaţă 1199.

veri, *conjuncţie* 1724. *Cf.* voîu. ...

Vezi sensul la p. 94.

[versuri] 762 n.

veselesc(-mă) 2336.

veselie 118, 409.

vestire 1011.

vestitorîu 22, 1012. *Cf.* povestitorîu, propoveduire *etc.*

veştezesc 2798;—veştezi, *perf.* 2799. ...

vezeteu 1159;—vezetei 3563. ...

La Frăţila—Vilcea se dice vizeteu, la Frâncesci—Gorj vizătiu, la Ciovrnăşeni—Mehedinţi vizotiū.

vezi 1211;—veade (se) 416, 1213;—vedea (a) 418. *Maî sus:* văzătorîu, vedeare, *maî jos* vis. *Cf.* nevăzut, adecă.

viața

viață 762, 1010, 1047, 1048, 1054, 1057, 1806, 4247, 4440. *Maî jos: viețuescū, viu.*

vîe, *subst.* 1309, 4370. *Maî jos: vîlariū, vin.*

vîerșū 763, 3066, 3858. *Compară vârsū.*

Pentru origine cf. p. 79.

vîețuescū 1055.

vîezure 4121. *Cf. viezuina cu rezervă. ...*

vîhor 429; vîhorū 316, 1097, 2779. ...

Compară vîhorē (turbo) din Anonymus Caransebesiensis.

vîhorât 889.

Astădî se rostesc aceste două vorbe cu i în loc de h.

vîlariū 424.

vîlarmele 4407.

[vîltoriū] 996 n.

vîlū 775; vîiū (+mi în fire) 2827;— vine 66;—venl (va) [983 n], 1912, 2893; — vîe (să) 776; — venitū [2826], 2884. *Cf. cuvânt, cuvântare, cuvîințe, cuvîos. ...*

vin, *subst.* 425; vinū 3764.

vinâ 183, 1265, 1266, 1267, 2123, 2505, 2506; vina 2412, 3928; — vini (?) (*pl. -u*) 423. *Derivate: vinovat, vînuitorîū, vinuescū. Cf. dezvinezu(-mâ), nevinovat etc.*

Pentru scrierea pluralului vini cu ѡ la urmă (cf. рѡнѡкѡ, рѡмѡлѡнѡ), veđî observația d-lui Hasdeu din Cuvinte den bătrâni, I, 409, sub litera d.

vindec 4388. *Cf. judecu(-mâ), zic.*

vindecare 484. 4386.

vindecătoriū 4387.

*vingū, *v. vengerea.*

vînele 1052; vînele (ѡѡ-) 4563. ...

Forma a doua nu e numai decăt o greșelă, ci mai curând o pronunțare dialectală, cum ne îndreptățesc a crede vĕneczesk și vĕnĕczĕ din Anon. Carans., pluralul vîne și al adjectivului vînete, ce l-am

vițel

audit de la un om din Frâncesei — Gorj, cum și i din vorbele vîne, cuvinte și altele, produse de noi la p. 37 din Codicele Sturdzan. D-l Weigand înodă a audit forma plurală vîne (cf. Die rumänische dialekte der kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens). Astfel acum sintem dispuși a schimbă părerea exprimată la pagina citată și la p. 70; totuși trebuie să admitem că era întrebuintată și forma vinele cu i. In Apostolul descoperit la Voroneț este de două ori forma pl. vine; tot vine se află într'un manuscris dinainte de 1618, apud Gaster, Chrestomatia I, 47.

vînușoare 1051.

vinovare, *numai în compusul nevinovare. ...*

vinovat 421, 422, 2377, 2508. *Cf. nevinovat etc.*

vînuitorîū 420.

vinuescū, *sing.* 4194. *Cf. dezvinezu (-mâ).*

vîperea 684. *Cf. vîu și părinte. ...*

vîs 417; — vise 3325.

vîscolire 4240.

vîsterie 1754, 3254, 3544, 3545, 4097; vîstierie 695, 787; vîstierîla 4549; — vîsterîl 4072.

Accentul, când e scris, e pus saū pe silaba inițială ѡѡ saū mai rar pe cea mijlocie crs, probabil din pricină că pisarul Mardarie n'avea obiceiū să-l aplice pe un i (cu două puncte).

vod[ă], *numai în compusul voevod.*

viteaz 2367; viteazū 67, 836, 837, 2230, 4091.

vitejaște, *adv.* 838.

vitejescū (mâ) 835.

vitejîe 834, 1882, 2233, 4092; — vitejîi 2365.

vîțā 4369; vița 1681.

vîțea 4485.

vîțel 3840.

vîu 640, 978; viulă 66. *Cf.* învăiere etc., vîperea.

vîezuina 4511 (sm-). *Cf.* vîezure cu rezervă...

Compară La vîezuină, peșteră în Vilcea și Vizuiina, locuință izolată în Mehedinți, va să dîcă amîndouă preste Olt, pe cînd Vizunie sau Ghizunie e un sat în județul Bacău.

vinele, v. vinele.

[vlăstariță] 3697 n.

[voce] 652 n.

voe 1255, 1764, 2445, 2784, 2856, 3481, 3882, 3834, 3899, 4086; voia 461, 464, 3165. *Mai jos:* voințe, voințorî, volnicie. *Cf.* nevoe, nevoiaș, nevoințe, nevoitorî.

voesc, numai în compusul nevoesc etc.

Etimologia: sl. *воиѣ*. Nu e de crezut să vie, cum opină d-nii Șăineanu și Philippiade, din it. *voglia*, de unde istrorom. *volie*, pentru că în cărțile vechi aceste cuvinte se găsesc tot cu o, nu primul (adece voe) cu ó (=oa) și celelalte nu cu u, iar Aromânii au numai vrea.

voevod 116. *Cf.* volnică.

vol, v. tu.

voinceaste, adv. 4492.

volnicime 459, 3659.

volnică 458, 3142, 4490; — voinicilor 3660. *Cf.* voevod.

Cuvîntul voinică de la No. 458 și 3660 înseamnă 'ostaș'.

voințe, numai în compusul nevoințe. voințorî, numai în compusul nevoitorî.

volă, predicativ 463, 3379, 4089; — auxiliar 1230, 1256, 1590, 2624, 2985, 3886, 3870 bis; vol[ă] 4071*; — -volă, aux. 527 bis, 563, 996, 2461, 2477, 2544, 2544 n, 2554, 2697, 3236, 3362, 3363, 3601, 3618, 4136;

va, predicativ 193; + conjunctiv 357, 776, 2012, 3625, 4087; — aux. 1381, 1912, 2452, 2957, 2958, 3490*,

3879; — -va, aux. 2386, 2840 bis, [2579];

voră, aux. 2532, 3877. *Mai jos:* vream, vreaire. *Cf.* bine-voiă și auxiliarul ară, are din formele compuse ară fi și are filost s. v. sânt; de asemenea conjuncția veri și adverbii oare, cînduă.

volbură 3657. *Cf.* dezvoalbere...

volnicie 3161.

[volnică] 3142.

voră 184, 3351. *Cf.* voroavă.

vorbi (vol[ă]) 4071*.

voră 185, 266, 2699. *Cf.* vorovire.

vorăitoră (-sm-) 52.

voră 757. *Cf.* voră. *V. sensul p. 95.*

vorovire 755, 2788. *Cf.* voră.

Compară vorovi al lui Moza (*Cuvinte den bătrîni*, I, 417) și voră 'colloquium', vorăesk 'colloquor', cum și voră 'locutio', vorăesk 'loquor' și vorovitor 'affabilis' din *Anonymus Caransebesiensis*.

vostră (al) 378; — voastră 377.

vrăclă 482. *Derivat* vrăcluire...

Vezi sensul la p. 95.

vrăjbă 473. *Derivat* vrăjmaș. *Cf.* învrăjbăscă etc.

vrăje 570.

vrăj, perf., probabil greșit în loc de vrăj 2380. *Mai jos:* vrăjire, vrăjitoră

vrăcluire 483.

vrăjire 569; vrăjire 2913.

vrăjitoră, adj. 2925.

vrăjitoră, subst. 568, 2929 (?); — vrăjitori 292; — vrăjitoare 125.

vrăjmaș 472, 3469.

vră sare 538, 1397. *Mai jos:* vrăsu (-mă). *Cf.* văr sare.

vrăstă (de o) 3495.

vrăsu(-mă) 2991; — vrăsa 187; — vrăsată 1398.

vrăteju 3657, 3695. *Cf.* învrătire.

vrătos, adj. 32, 79, 107, 836, 1435, 3715, 3717; adv. 1960, 2283, 2891,

3716, 4492. *Cf.* învrătoșeză.

vreadnică

vreadnică 3850. *Cf.* invrednicescū.
vream 4088;— vrândū 1413. *Cf.* bine-
vrândū și voiū.
vream 138, 139, 195, 494, 1899, 2855,
3868, 4527;—vremiei 493.
vreare 191, 389, 1255, 1764, 2629; (bună)
2855, 3604, 3981, 4086.
[vultoriū] 4466.
vulturū 55, 2250, 3467; — vulturoae
56 ...

Z.

z [= 490] 3192.
z (= șase) 932; (= a șasea) 4434.
z (= șapte) 1599; (= a șaptea) 4434.
zăconū 2615. ...
Veđi sensul la p. 95.
Compară zakon 'mos, consuetudo'
din *Anonym. Caransebesiensis*.
zacū 2174;—zace 1648;—zăcem 1649;
— zăceă 793.
zale, v. zaoa.
zalud (în) 165, 642, 3809. ...
Veđi sensul la p. 95.
zamă 3331. ...
zaoa 332;—zale 3783.
zavease, sing. 1101; zevase, tot
sing. 1604; zaveasa 2248. ...
Veđi sensul la p. 95.
Cuvîntul zăvésă se mai află în
Catechismul calvinesc de la 1656,
editorul Bariț însă nu l'a înțeles,
de ôre-ce l'a explicat prin 'legătură'.
Tot așa, adecă zăvésă, îl găsim în
Lexiconul lui Bob 1822, în al lui
A. Clemens 1823 și în al lui *A. Iser*
1850, pe când *Lexiconul Budan*
și toți imitatorii lui (*Cihac*, *Sava*
Popovič-Bărceanu și fiul său, cum
și *Damé*) scriu greșit zavěză 'per-
deă, cortină'.
Etimologia veđi-o la p. 72.
zabală 331.
zabavă 2109; zabavă 1538.
zăbăvescū 1135; zăbăvescu(-mă) 3935;
zăbăvăscu(-mă) 1778; zebăvescu

zepritul

(-mă) 1541; — zăbăviiū 1144; —
zăbăvi 1145, 1779;—zăbăvit 1777.
Cf. izbăvescū.
zăbăvire 1137, 1537, 1776; — zăbăviri
1136.
zablău 495; zeblău 4521. ...
Veđi sensul la p. 95.
z[ă]brănescū 3312. ...
Veđi sensul la p. 95.
Compară zebronyé 'rete' din *Ano-
nymus Caransebesiensis*.
zăbreală 1096. ...
zăduh 373. *Cf.* duhulū, văzduh,
zeduh. ...
zalogū 1139.
zălojescū 1138. ...
Cuvîntul se rostesc tot cu j în că-
tunul Bota—Gorj și în alte sate de
preste Olt.
zăvor 2980;—zăvoară 1189; zevoară
401. *Cf.* zavorăscū. ...
zărăcescū 2530; — zbrăcit 478. *De-
rivat zbrăcitură.*
zbor, subst. 1249; zborū 3564. ...
Veđi sensul la p. 95. Compară zbor
'conventiculum' din *Anonymus*
Caransebesiensis.
zborără(-se) 4450.
zborăre 4449. ...
Veđi sensul la p. 95.
A se sbori înseamnă 'a se ridica
cuivă pērul de frig' sau 'de frică'
la Bota—Gorj, Frățila—Vilcea, Plo-
știna—Mehedinți.
zbor ū, verb 2277;—zboară 2276. Mai
jos zburare.
zbrăcitură 477.
zburare 2275.
zdărnănescū 1156. ...
Veđi sensul la p. 95.
zdrăncănescū 1161;—zdrăncăni (a)
1157.
zeastre 2758.
zeduh 3221. *Cf.* zăduh.
[zel (cu)] 2757 n.
zepejoase, sing. 4122. ...
zepritul 883. *Cf.* oprescū. ...

Compară și zepresk 'constipo', zepřit 'constipatio' din *Anonymus Caransebesiensis*.

zeu, dzău, zeescă, zeire, numai în compusele: dumnezeu etc. ...

Compară dzěu 'deus, certă, profectō' din *Anonymus Caransebesiensis*. D-l Weigand încă a aflat forma dumnezău cu ă (cf. *Die rumänische dialecte der kleiner Walachei, Serbiens und Bulgariens*).

zevorăscă, 1098; — zevorăște 1125.

Cf. zăvor

zgău 1680. Cf. gaură, ghunoae.

Compară și zgău 'uterus' din *Anonymus Caransebesiensis*.

Etimologia: lat. **excavus*. Vocala ă s'ar explică prin influența vorbelor înrudite: găoză = lat. *cavositas* apocopat, a zgâl = lat. *excavare* cu conjugarea schimbată și a zgăură = lat. **excavulare*. Cf. și forma găură întrebuințată uneori în loc de gaură, cum și sp. port. *covo*.

Aici găsesc prilejul de a arăta că cuvîntul gaură vine mai curînd din lat. **cavula*, decât din *caverna*, cum am opinat aiurîa (p. 326).

zghîabă 2446. ...

La Bota—Gorj se rostesc tot cu z și înseamnă 'șanș' sau mai bine 'prăpastie adîncă și rîpósă'. Compară numirile geografice formate din acest cuvînt și anume un părău, o vale și un cătun în comuna Mânzelești—Buzău, o fântână, o pădure și un schit în Vilcea, un deal și o vale în Miculesci—Mehedinți, toate scrise în dicționarele speciale cu s și deci toate cu z încă neprefăcut în j.

La Bărcănesci—Olt se numesc așa lemnul scobit de lăngă puț în care se adapă vitele și care pe la Balota—Dolj și în multe alte sate se ȳice jghîab. Acesta trebuie să fie și sensul ce i-l da Mardarie, căci sl. пошас

după Miklosich înseamnă 'ποτιστήριον, aquatio'. Tot acest înțeles cătă să fi avut la început numele fântănei amintite din Vilcea. Pe unele locuri se ȳice 'uluc'. La Teica—Vilcea spală și rufe în el.

La Bunesci—Argeș același lucru se chîamă zghîab, deși în satele de prin prețur se rostesc jghîab. Tot acolo se ȳice zghîab și linuluș în care se calcă strugurii și care e compus din două sau din patru bucăți. Instrumentul acesta la Glâmbocel—Muscel are aceeași numire, numai că se rostesc cu j. Jghîab e și acela prin care se scurge apa de pe casă. După cum îmi comunică harnicul mîeu școlar G. Ionescu de la Fundeni—Dómnai—Ilfov, tot așa se numesc canalul arcului și acela făcut din cîte două scânduri pentru ducerea apei la pămîntul de udat. [zgomot] 3810 n, 4478 n.

zgrăcescă 3581; — zgrăcit 3291, 3510.

zi 450; zîoa 818; — zilei 685; — zile 212, 213, 214, 2936; — dzilele 4527; — zilelor 860. Mai jos zilescă. Cf. astădzi, amîazăzi, amîazezi, amiazez.

zlcere 1988, 3075, 3372.

[zică] 4457 n; zic (să) 3856; — dzice 66; zice 3856, 4027; zice (se) 3209; — zicem 3074; — zi[să] (au) 2649; — zice (ai) 587; — (a) 3076; — zis 1987, 2632, 4050; — zise, *participiū sing.* f. 3073. Cf. nedzis, judecată, vindec etc.

zldariă 1209.

zldescă, *sing.* 1196, 3533, 4329; — zldi 4328; — zldi (a) 1950; — zldit 4046.

zldire 1162, 1193, 1196, 3530.

zlditoriă 1163, 1194, 3531, 4327.

zilescă, cf. bine-zilescă.

zimbli (se) 609. ...

zlatoustă 4129. Veđi sensul, p. 95.

zlătariu

Cuvîntul e compus din elemente slavice (zlatъ 'aur' + oŭcъ, neutru pl., 'gură') după calapodul grecescului χρυσόστομος.

zlătariu 1200. ...

Vedî sensul, p. 95.

zmăcescû 1390; zmăcescû 2378. ...

zminteală 272, 3487.

zmintescû 2394; — zmintit 271. *Cf.* nesmintire.

zmintire, numai în compusul ne-

zvrălire

zmintire; — smentire 3322. *Cf.* nesmintire.

zmulgû, *sing.* 3725, 3759.

[zodlia] 1222 n.

zugrafû, 1221; zugravû 1042; — zugravi 3430. ...

zugrăvescû 1043.

zugrăvie 1044, 1308, 4224.

zvăpăezû 3007; zvăpăezu(-mă) 3008.

Cf. zvăpăiatû *etc.*

zvrălire 2606. ...

ÎNDREPTĂRI ȘI ADAUSE.

Pag.	rind.	in loc de	să se cetască
VII	11	despic	despic, și p. 367 s. v. *sic.
IX	16	mescătoriū = lat. * <i>biscatorius</i> — <i>biscatorius</i>	(să se ștergă)
XI	sus	(să se adaugă sub rîndul întâiū)	rișniță, p. 228, nota 8.
XI	sus	(să se adaugă sub rîndul al doilea)	săidăcar, la sfîrșitul notei (4) de la p. 360—361.
XII		(să se adaugă sub rîndul 22)	vorbă, voroavă, p. 389.
XII	3-4	(în notă) <i>tuta 'fēvā', de unde</i>	<i>tutu 'fēvā' de unde pôte</i>
9	33	afară de τ	afară de а, ж, м, т, х, une-orî și з, ш,
11	33	cele proprii și streine	numele proprii și vorbele streine
12	32	(să se adaugă)	Cf. nota (7) de la p. 266.
16	25	(să se adaugă)	Cf. <i>встрѣженіа</i> 4227.
20	22	prefață	postfață
20	30	(să se adaugă după punct)	Cf. nota (2) de la p. 263.
30	23	prefață	postfață
30	24	și slavone	orî slavone
31	12	în precuvîntare	(să se ștergă)
36	29	<i>сѣтнини</i>	<i>сѣтнини</i>
37	20	slavonesce	slavonescul
45	28	(<i>тѣжиница</i>)	(<i>тѣжиница</i> , <i>В. нарекалиница</i> , confundat de St. și Michaiū cu <i>нараженіа</i>)
45	29	(<i>внѣз</i>)	(<i>внѣз</i> , l. <i>внѣр</i>)
45	2	(în note) ruso-bohemicul	ruso-sîrbo-bohemicul
46	2-3	(în note) N'o fi..... <i>lotru</i> ?	Cf. <i>«калѣм'ца</i> , lătrău, cîcoiū» din Lexiconul lui Michaiū Logofetul de la 1678.
52	24	cinci glônțe	trei glônțe
62	4	2863	901, 3389
63	9	numit de d-l Hasdeū	
		vocală irațională	(să se ștergă)
63	13	<i>мѣстѣнш</i>	<i>мѣс'тѣнш</i>
66	26	(să se adaugă sub ж:жа)	з:з în pai-spre-dece vorbe cu derivatele și compusele lor (No. 143, 1066 — 1091, 1489, 1972, 2653 și 4, 2853, 2903, 2927 și 8). Acești з din elementul slav ic al Lexiconului lui Mardarie, așa-dar toți, afară de cei

<u>Pag.</u>	<u>rînd.</u>	<u>în loc de</u>	<u>să se cetască</u>
			de la No. 901 și 3389, provin direct din Dicționarul lui Berînda și indirect din cărțile utilizate de acesta.
66	26	c	c (afară de acela din <i>сечамъ</i> 180)
68	1-5	(în notă) pare..... 263.	e un sirbism. Cf. <i>Noua Revistă română</i> , II, p. 424.
73	20	E penultim din <i>cîocănele</i> este în loc de <i>ea</i> , iar <i>priceștenie</i> are	<i>Priceștenie, smerenie și spăsenie</i> au
73	33	a și e	a și ă
75	9-10	în <i>cîocănele</i> însă	dar în slavicele <i>gleznele, poreclă, prēpelife</i> , (cf. sl. <i>прѣслаз, прѣславица</i>), <i>svecle</i> și <i>tresnet</i> (cf. verbul sl. <i>трѣснати</i>), în compusul <i>preste = pre-spre</i> și în <i>împengere, învengerea, sfente</i> , toate trei cu e întonat urmat de n
77		(să se adaugă sub rîndul 4 de jos)	De toate sint cam 240, din cari aprôpe o pătrime de origine latină.

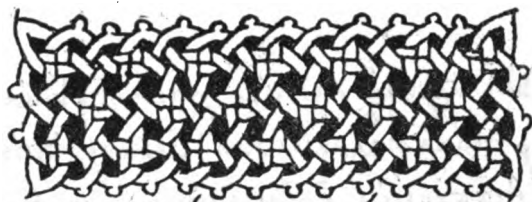
Oa.

Precum *e* întonat înainte de *ă*, de articolul *a* și de *e* se schimbă în *ea*, asemenea *o* întonat și în aceeași poziție se prefăce în *oa* atât în cuvintele moștenite din limba latină cât și în cele de origine streină. Acestea din urmă sînt: slavicele *boală, coaje, gloată, groaza, iscoadă, moaște, podoabă, răzvoare, svoară, școală* și *voroavă*, apoi ung. *altoae* (= *altvány*), sl.-alb. *groapă* și gr.-sl. *icoana*. Cf. *izmeane, leane, peasne, zăvease* și *zavasă*, toate patru în slavona cu *ѣ*; cum și *obeade* (sl. *обѣда* sing.) Dintre cele ce n'au schimbat pe *o* în *oa, nora*, care este lat. *nŭrus*, și-a feminisat, ca și *soră*=lat. *soro(r)*, nu de mult finala după analogia substantivelor în *ă*; cele-lalte, toate streine, nu s'au asimilat în această privință. Iată-le anume: slavicele *ocna, plosca, pohtă, popa, scoică**, *slovă, în-* și *a-tocma, vorbă*, apoi ung. *holdă, toboșe* și turc. *fota*.

<u>Pag.</u>	<u>rind.</u>	<u>în loc de</u>	<u>să se cetască</u>
			Forma relativ nouă <i>vorbă</i> , în loc de <i>voroadă</i> , este un substantiv verbal de la <i>vorbi</i> și acesta s'a făcut din mai vechiul <i>vorovire</i> , prin sincoparea lui <i>o</i> al doilea neaccentuat și o ușoară disimilație a lui <i>v</i> din grupul <i>rv</i> ; iar <i>vorovire</i> nu este de cât sl. <i>говорити</i> metatesat în <i>ро-рвити</i> , în care apoi s'a asimilat guturala inițială. Am țis că formele <i>vorbă</i> , <i>vorbi</i> sunt relativ nouă, pentru că nu le-am putut găsi în nici un monument anterior Lexiconului acestuia din 1649. Cea mai veche carte cu dată sigură din <i>Chrestomatia</i> d-lui Gaster unde se află o asemenea formă, este <i>Apostolul</i> de la București 1683.
79	22	(adauge după <i>busioc</i> ;	cf. <i>crăsteiū</i> , <i>iubire</i> , <i>iute</i> și adausul <i>scoică</i> , toate patru de origine slavică, cum și ung. <i>coruū</i> (= <i>karoly</i>).
80	27	nâpracă	nâprăca
82	32	<i>chiîar</i>	<i>chiîarū</i>
83	15	<i>acea</i>	<i>aceiā</i>
84	32	(să se adaugă)	Cf. <i>deprinșū</i> , <i>înțeleșū</i> .
90	29	(?), dau în mână-;	, dau în mână-, sensuri nesigure;
94	27	călărașū, vezeteu	Cf. nota (6), de la p. 248.
96	8	și <i>rărunchiū</i>	(să se ștergă)
105	4	<i>kaia</i>	<i>kaia</i>
122	25	(?)	(să se ștergă)
124	5	(în note) <i>bușmachiiū</i>	<i>bușmachiiū</i> ; cf. turc. <i>başmak</i> + <i>iminîū</i> .
125	1	(?)	(nu e greșelă, pentru că <i>gână</i> în Oltenia înseamnă 'pleopă').
147	19	(?)	(să se ștergă)
148	6	(în notă) <i>енныи</i>	<i>енныи</i>
160	3	(în note) <i>корм</i>	<i>корм-</i>
164	8	(?)	(să se ștergă)
175	20	<i>ршине]</i>	<i>ршине,]</i>
215	26	<i>проине</i>	<i>проине</i>
229	6	(în note) Pasov	Pasor
253	5 și 19	(în note) P. Alexandre	C. Alexandre
254	17	<i>з690</i>	<i>з690</i>
254	5	(în note) Pasov	Pasor

Pag.	rind.	in loc de	să se cetască
285	5	(?)	(să se ștergă)
294	5	(în note) <i>Lexiconum</i>	<i>Lexicon</i>
303		la mijloc (să se adaugă sub a, <i>literă</i>)	a = cea, v. cel.
305	5-6	afară 443.... 1586.	afară 443, 469; (din) 445, 446, 447, 588, 1586, 3179; (+ de) 444; (+ din) 4263.
305	35-38	(să se pue după aguride)	al..., alave..., alci...
312	26	(să se adaugă după —	a (+ din afară); —
320	7	1985	1895
327	12	<i>graur</i> = lat. <i>graculus</i>	(să se ștergă)
337	13	ueingăduitorlū	neingăduitorlū
347	19-21	<i>Cf. beat.... două cuvinte</i>	(să se ștergă)
348	39-40	(să se ștergă)	<i>Maî jos</i> : moșie... moștinescū.
349	6	(să se adaugă)	<i>Derivatele ei sînt</i> : moșteanū și moștinescū de maî jos.
350	3	(de jos) năprăca	năprăca
351	27	nechipzuit	nechipzuit
352	14	e priceapere	nepriceapere
356	5	(de jos) aripezū	înaripezū
376	4	(să se adaugă după punct)	<i>Totuși toboșă (тѣм'нама) din Lexiconul lui Michail Logofătul de la 1678 ne face să înclinăm pentru existența acestui al doilea nume al tobei.</i>
382	4	(de jos) vrăteju 3657, 3695	vrăteju 3657, vrăteju 3695.
383	16	(să se pue de-asupra lui Z sub un Y	ѣѣ [=490] 3192.

Notă. — Ori-ce « din *Lexiconul paleoslovenic* al lui Miklosich trebuia scris tot-deauna cu «. Alte îndreptări și adause se vor publica în Suplement, unde vom face și analiza celor două lexicoane din biblioteca episcopului Dionisie, acum în posesia Academiei, unul româno-turcesc, cel-altal româno-german. După limbă, scrisore și alte indicii, se vede că ele au fost compuse de vestitul gramatic muntean Ienache Văcărescu, în ultimul pătrar al véculei al opt-spre-șeculea. Asupra lor a bine-voit a ne atrage atenția d-l profesor și bibliotecar I. Bianu. În Suplement vom descrie și alt manuscript al lui Mardarie (Cozianul), anume un *Tetraevanghel* slavice, scris la 1643 pentru mănăstirea Căldărușani, cea atunci zidită de Matei Basarabă. D-l Iuliu Tuducescu, ajutor-paleograf al Academiei Române, a bine-voit a ni-l semnală nu de mult între manuscriptele numitului institut. La urmă rugăm pe cetitor să îndrepte însuși, după errata de mai sus, greșelile, cari din norocire se află numai în părțile scrise de noi, nu și în textul propriu-șis al *Lexiconului*; iar pentru adausele mai lungi să însemne la locurile respective vorbele: «Veți Adause».

Ⲗ Ⲡⲉⲛⲓⲕⲟⲛⲃⲗⲁⲃⲉⲛⲟ
 ⲃⲗⲁⲥⲉⲥⲓⲕⲱⲛ · ⲛⲓⲛⲉⲧⲁⲗⲕⲟⲃⲁⲛⲓⲉ ·

Ⲡⲁ:	ⲉⲧⲁⲥ ⲁⲉⲓⲕⲁⲥ ·
Ⲡⲁ:	ⲁⲛⲱⲙⲧⲁ ⲉⲧⲟⲛⲛⲁⲥⲓⲛ, ⲡⲣⲉⲥⲧⲱⲛ:
ⲁⲉⲧⲉ ·	ⲁⲧⲓⲁⲥⲓⲛ ·
ⲁⲉⲧ ·	ⲉⲧⲁⲥ ⲁⲉⲓⲕⲁⲥ ·
ⲁⲉⲛⲉⲥ ·	ⲙⲓⲉⲁⲥ ·
ⲁⲉⲛⲉⲥ ⲙⲓⲕⲟⲃⲁⲓ ·	ⲓⲕⲁⲓⲧⲱⲁⲣⲥⲫⲏ ·
ⲁⲉⲛⲉⲥ ·	ⲫⲗⲁⲙⲁⲥⲓⲛ ·
ⲁⲉⲧⲁ ·	ⲫⲟⲁⲙⲉⲧⲉ ·
ⲁⲉⲧ ·	ⲙⲓⲉⲁⲥⲓⲛ ⲫⲟⲁⲙⲉ

~ /
 ⲁ

LEXICONUL SLAVO-ROMÂN AL LUÎ MARDARIE COZIANUL, p. 1.
 (Vezi pp. 9 și 99).

ДѢЛЪХЪ НѢСНА МНОГО ГРѢШН
 МОА МАДАРИ ПНА. С ПОВІДНІЕ
 НѢБЛЕНІЕ, ОЦА НАШЕГО КРЕСТІ
 ІГУМѢ ОСТА МОАСТІ КОЗІА НА
 ЕХРАСТАТРЕЦЕ. БЛАЖЕННІЕ
 ВАГО ХРТОЛНБНВАГО ІО МАФІН
 БЛАЖЕННІЕ КОЗІА. Н ПРН
 А ПНАРХІ ЕПІКПЪ Н МІТРОЛН КУ
 ІТЕФА. БЛАЖЕННІЕ ОУГРОВЛАХІН
 ИГОН. БЛАЖЕННІЕ, ЗРІТЪ. Н БЛАЖЕННІЕ
 БЛАЖЕННІЕ МАІГЕ АНА: ~

LEXICONUL SLAVO-ROMÂN AL LUI MARDARIE
 COZIANUL, p. 397.

(Nota finală a autorului, despre care vezi pp. 3, 67, 68 și 300).

НАШЕ

TABLA MATERIILOR.

	Pag.
Prefața	III
Semne și scurtări principale	XV
Modul de transcriere	XVI

PARTEA I.

S T U D I U L.

Întroducere	3
I. Descrierea codicelui	4
1. Legătura	4
2. Hârtia	5
3. Notele	6
4. Scrierea	9
II. Întocmirea dicționarului	10
III. Pamvo Berinda	14
1. Originea și cultura lui	14
2. Opera lui Berinda	17
IV. Lexicografia slavo-română	22
1. Fragmentul de la Belgrad	23
2. Fragmentul Cipariu	24
3. Lexiconul lui Mardarie Cozianul	28
4. Lexiconul din Codicele Sturdza	28
5. Lexiconul de la Moscva	38
6. Lexiconul lui Michaiu (1672)	40
7. Lexiconul lui Michaiu Logofetul (1678)	46
8. Lexiconul de la Petersburg	47
9. Fragmentul de la Bistrița	51
10. Lexiconul lui Misail	51
11. Lexiconul lui Macarie	55
12. Lexiconul româno-slavic al lui Andronic	56
V. Elementul slavonesc	57
1. Fonetica și Ortografia	57
a) Vocalele	58
b) Consoanele	62
c) Metatesa lichidelor l și r	62
d) Accentele și altele	63

	Pag.
2. Flexiunea	64
a) <i>Forme nominale</i>	64
b) <i>Forme verbale</i>	64
3. Resumat	65
4. Nota finală a lui Mardarie	67
VI. Elementul românesc	68
1. Ortografia	68
2. Fonetica	72
a) <i>Vocalele</i>	72
b) <i>Consónele</i>	78
c) <i>Metatesa lichidelor</i>	80
d) <i>Alte schimbări</i>	81
3. Flexiunea	82
a) <i>Forme nominale</i>	82
b) <i>Forme verbale</i>	83
c) <i>Părțile neflexibile</i>	85
4. Formarea vorbelor	85
a) <i>Prin derivare</i>	85
b) <i>Prin compunere</i>	87
5. Sintaxa	88
6. O samă de vorbe	89

PARTEA II.

TEXTUL SLAVON ȘI ROMÂNESC.

I. Textul lexiconului (cu chirilice)	97
II. Nota finală a autorului (slavonesce)	300

PARTEA III.

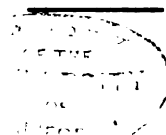
INDICELE ROMÂNESC

(cu mai multe etimologii și alte observații), 301—386

Indreptări și adăușe	387
--------------------------------	-----

A N E X E.

1. Facsimile de pe pag. 1 a Lexiconului lui Mardarie Cozianul	391
2. Facsimile de pe nota finală a autorului aceluiași Lexicon	392
3. Facsimile din Lexiconul lui Berinda	393
4. Mărci de fabrică din Lexiconul lui Mardarie Cozianul, tabela I—III	393
5. Iscălitura lui Sofronie Archim., egumenul Coziei	tabela II

MĂRCI DE FABRICĂ.
(Vezi pp. 5 și 6).

a) pp. 5 + 11.

f) pp. 101 + 103 + 105 + 107.

3

۱۰

distanța presupusă

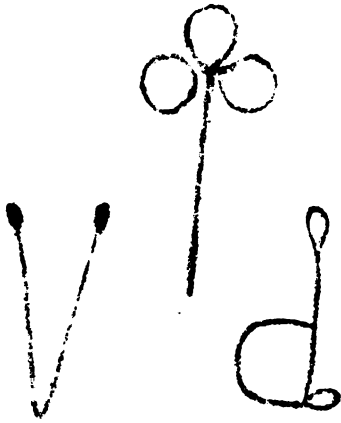
Confession: ag. n. 3. 2. 3. 1.

Digitized by Google

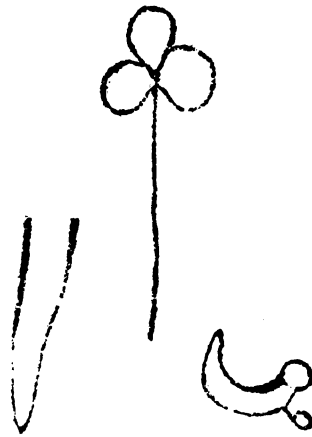

MĂRCI DE FABRICĂ.
(Vezi p. 6).

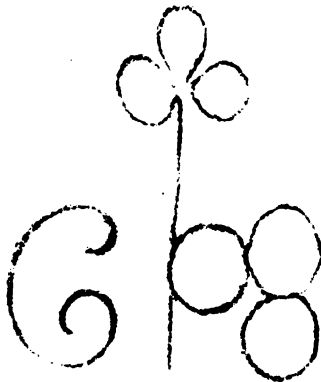
Tabela III.

c) p. 35 etc.

d) p. 197.

e) p. 329.

YD 1909

U. C. BERKELEY LIBRARIES

C048479006

